
V
B
J
C

Karol du Laurans
Chorąży w Regimen[cie]
Pierszym pod Imieniem
Królewica Brattanskie[go]
1782 Gen. Leut. Szadk.

3 zł

1775

REGULAMEN

SŁUZBY OBOZOWEY y GARNIZONOWEY

D L A

REGIMENTOW PIESZYCH,

WYDANY.

W WARSZAWIE

ROKU MDCCLXXV.

BIBLIOTH. JAGELL.
UNIV. CRACOVIENSIS

D O

JEGO KROLEWSKIEY MOSCI.

Nieſzczęściem oſtatecznym Narod przekonany uznał po czaſie, że nayświątobliwſze przymierza, pokoy z Sąsiadami wieczny, Prowincyi warunek uroczyście upewniony, zachować w całości y beſpieczeńſtwie Państwa nie mogą, ieżli Traktatow piorem napiſanych zbroyna kraiowa nie uſtrzeże ręka od wſzelkiego naruſzenia.

Sprawiedliwość z oręża ogołocona idzie w plon lada przemocy, a chęć cudzego ſiłą wſparta przeważa pozorem nayoczywiſtſze y nayſłuſznieyſze Prawo.

Ubeſpieczenie ſię na Traktatach, licznego Ukrainnego od ſtraży przy tamtey ścianie odięło żołnierza Rzeczypoſpolitey. Traktat Domowy między Stanami y Głową za pośrzednictwem możnego Sąsiada pozbawił nas Woyſka ćwiczonego, ściągnąwſzy ie do ſzczupłego nader, a w liczbie nieupewnionego komputu, ktory z ſamego rozłożenia, ſtał ſię za przygodą nagłą nieſpoſobnym do zażycia.

Przeświadczeni ieſteśmy KROLU Miłościwy, że od wſtąpienia na Tron chcąc Narod ſwoy z nieporządku wyprowadzić, ta była myśl naypierwſza, ta uſtawiczna troſkliwość W. K. Mci, aby część nayiſtotnieyſzą każdego rządu, na ktorey obrona, bespieczeńſtwo y Narodu poważenie zawiſło, opatrzoną Rzeczpoſpolita miała, to ieſt, ażeby ſił kraiowych ſtanęło pomnożenie.

Lecz aż do tey rozebrania Kraiu fatalności, wſzyſtkie zniknęły naytroſkliwſze ſtarania. Czas upłynął na niezgodach, nieufności y prywacie, zoſtawuiąc w korzyści tym okazalſzą ſłabość, iż ſię więcey niżeli kiedy poznać dała.

Teraz dopiero ze ſzkody chyba wiekami nadgrodzoney korzyſtać iakożkolwiek Narodowi

przez

przez pozwolone lubo ſzczupłe Woyſka przyczynienie doſtaie ſię ſpoſobność, użyć iey prędko, użyć iako naylepiey, rozum każe, miłość ku Oyczyznie odmawiać nie powinna.

Zołnierz choć nieliczny, ieżli w należytą nie będzie wprawiony karność, nie tylko ſtanie ſię dla kraiu niepożytecznym, ale od obcego nieprzyiaciela zoſtanie uciążliwſzym.

Dawnieyſzych wiekow związki przekonały w tym Rzeczpoſpolitą, ktora z właſnych Obrońcow nayżwawſzych nieprzyiaciol, z ludzi ſłużebnych ciężkich Panow ze ſwego wylała łona, a koſztem y ſzkodą nieoſzacowaną onych utrzymywała.

W klubę doſkonałą uięcie Woyſka, iego wedle potrzeby, a w potrzebie ku zdatności rozporządzenie, zwyczaiem naydalſzych wiekow y prawami zdawna ſtanowionemi Rzeczpoſpolita na Hetmanow zdała: a uczynione od nich prawa y artykuły, zrownała z ważnością uſtaw Seymowych.

Dowodem ſą tego wyraźnym y dokładnym Konſtytucye Roku 1590. *y* 1607. *napiſane, chcące mieć to wſzyſtko, co około rządu Woyſka*

poſta-

postanowią Hetmani, za niewzruszone y niepodległe wątpliwości.

Zażyli dobrze tey mocy na usługę KROLA y Narodu Poprzednicy moi, nie z urzędu tylko, ale ze sławy y Polskiego Imienia zaszczytu, dla dzieł znakomitych w granicach y za kraiem wielcy Wodzowie Zamoyski z Chodkiewiczem; co następnych czasow dalsi po nich czynili Hetmani, rozrządzaiąc poruczone swey Buławie Woysko według okoliczności y potrzeby.

Gorliwość o Dobro pospolite, miłość KROLA niedzielącego swego Dobra od powszechnego, iako pragnę, aby tchnieniem y duszą czynow moich wszystkich były, tak żadney nie ulegnę pracy, nie opuszczę myśli, abym oddane rządowi moiemu Woysko uczynił na usługę Maiestatu y Narodu iako nayzdatnieysze, ku czemu służący Regulamen, mam za powinność a razem za osobliwy honor złożyć w Ręce W. K. MCI P. M. M. z pokornym służby moiey zaleceniem.

FRANCISZEK XAWERY

NA BIAŁOCERKWI, LUBOMLU, OSIEKU, KŁODNIE, PIECZYCHWOSTACH.

BRANICKI

HETMAN WIELKI KORONNY, PRZEMYSLSKI, JAWOROWSKI &c. STAROSTA, ORDERÓW ORŁA BIAŁEGO, SWIĘTEGO ANDRZEIA, SWIĘTEGO STANISŁAWA Y SWIĘTEGO ALEXANDRA NEWSKIEGO KAWALER.

GDy Prawo na ostatnim teraz Seymie zapadłe, karność, posłuszeństwo, musztrę, ubior, iednym słowem: Kommendę generalną Woyska do władzy moiey oddało; przeto ninieyszym Regulaminem przepisuiąc Woysku Koronnemu subordynacyą, reguły y cały porządek służby Woyskowey, daię ten moy Ordynans wszystkim Chorągwiom, Regimentom pieszym, y konnym Koronnym, niemniey Chorągwiom Węgierskim Buławy Wielkiey y Polney Koronney, ażeby ten Regulamen niezwłocznie był wprowadzony, w Przepisach swoich ściśle exekwowany, a bez wyraźnego Ordynansu mego w niczym bynaymniey odmieniony, seriò pod animadwersyą Artykułow Woyskowych zalecam. Dan w Warszawie dnia 27. Maja 1775. Roku.

BRANICKI H. W. K. mpr. (LS)

SŁUŻBA OBOZOWA.

ROZDZIAŁ I.

Jak Woyſko z Obozu ruszać ma, y co w Marszu z Woyſkiem przeſtrzegać należy.

§. 1.

GDY Woyſko z Obozu ruſzyć ma, będzie w wieczor przy Parolu rozkazano, o ktorey godzinie Generał-Marsz, y Fergadrung ma być bity, a Generałowie Dejour doyrzą, aby Generał-Marsz y Fergadrung o tey godzinie, iak rozkazano, bity był.

§. 2.

Jak prędko Generał-Marsz uderzony będzie, tak zaraz bataliony wybieraią ſię do Marszu; potym za uderzeniem Fergadrung będą namioty zdięte y Kompanie na uli-

cach kompanicznych formowane y z roli czytane.

NB. Generał-Marsz y Fergadrung powinien u wszyſtkich Batalionow w liniach obydwoch razem być bity, dla czego Dobosi od Warty Chorągwianey na Dobosza od Warty w Haupt-Kwaterze dadzą bacznośc, aby gdy on zaczyna początkowe uderzenia, oni toż samo czynili, a potym wszyscy razem Generał-Marsz uderzyli.

NB. Toż samo ściąga ſię do Trembaczow od Kawaleryi.

NB. Jak prędko Generał-Marsz uderzony będzie, powinny Warty ze Wśiow, y Warty Generalſkie zchodzić; aby w czas u Regimentow swoich ſtanęły, y Woyſko na nich nieczekało.

§. 3.

Jak prędko Kompanie formowane y z Roli czytane będą, powinny Warty Chorągwiane y od ognia warty zeyść, Kapitani zrownaią Roty; podzielą Unter-Officyerow y zrewiduią broń, czy dobrze ieſt nabita, warty Chorągwiane, y warty od ognia razem zchodzą, bywszy wprzod przez Officyerow y Unter-Officyerow wartę maiących także zrewidowani, czy broń w należytym znayduie ſię ſtanie? Podchorążo-

rążowie ſtaną przy Chorągwiach trzymaiąc ie w ręku, potym gdy wszyſtko będzie w gotowości, kommenderuie Major: „ *Baczność! Broń na ramię!* „ *Dwa tylne Szeregi do pierwszego! Marsz! Cugami w prawą zachodź! Marsz!*

Tu maszeruią kompanie *na place d'Armes*. Chorągwie idą przed drugim cugiem srzedniey Kompanii, Officyerowie zoſtaną Frontem w pole obroconym, Major zaraz uformuie batalion; a że Chorągwie iuż na śrzodku znayduią ſię, więc ani broń prezentowana, ani marsz bity nie będzie.

§. 4.

Jak prędko Bataliony uformowane; odmaszeruie ſię podług dyspozycyi kommenderuiącego Generała *en Colonnes*.

Kommendant batalionu kommenderuie: *Dwa tylne Szeregi do pierwszego; Marsz! Cugami w prawą (albo w lewą) zachodź!* tak iak dyspozycya Generalſka wyciąga.

NB. Potrzeba dobrze uważać, aby na czele każdey Kolonny maszeruiący, razem z mieysca ruszyli; dla czego iak prędko w pierwszym z Kolonny batalionie uderzą Marsz, drugie bataliony, ktore do tey Kolonny należą, zaraz także Marsz uderzyć każą.

NB. Jak prędko ktory batalion dwiema dywizyami z mieysca postąpił; każe Kommendant odbić, aby ludzi niefatygować. Dobosi maszeruią w dwóch Glidach za Majorem, Officyerowie szczupłą powinni brać dystancyą tak, aby gdy batalion formować się będzie, zaraz w należytey dystancyi zamaszerować mogli.

§. 5.

Gdy Dobosi odbiią, wolno będzie Officyerom wsiąść na konie; przed pierwszym iednak cugiem każdego Batalionu, powinien zawsze Officyer ieden pieszo się znaydować.

NB. Tornistry skorzane powinni Zołnierze zawsze powierżchu Reisrokow nosić.

NB. Kommendanci od Batalionow odpowiedzą za to, aby przez cały Marsz każdy w Cugu y Glidzie swoim został. Gdy Generał nadiedzie, powinni broń przyciągnąć y porządnie maszerować.

§. 6.

Jeżeli Dywizyami lub Puł-Dywizyami maszerować się ma, powinni Generałowie na czele Kolonnow znayduiący się, kazać Regimentom dać znać, czy wraz z pier-

wszym

wszym batalionem zamaszerować maią, czyli nie? Przechodząc ciaśniny niepowinny prędzey zamaszerować, poki na to mieysce nieprzyidą, gdzie pierwszy batalion zamaszerował, gdy zaś Woyſko przeciw nieprzyiacielowi maszeruie, powinny Kolonny, wraz dywizyami, a potym Puſbatalionami zamaszerować, aby tym prędzey przeciw nieprzyiacielowi uformować ſię można.

NB. W ciaśninie maszeruiąc powinni Kommendanci Plotonow przeſtrzegać, aby ludzie broń przyciągnęli ściśnionemi maſzeruiąc glidami, a ploton od plotonu o dwa tylko kroki dyſtancyi: iak prędko zaś ploton wyidzie z ciaśniny, potrzeba ſię zaraz uformować: y poty powoli maszerować, poki cały Batalion nieprzeydzie.

§. 7.

Przez cały marsz powinni Generał Majorowie na brygady swoie mieć pilne oko, aby znayduiące ſię w nich Bataliony tuż ieden za drugim poſtępowały, y gdyby ſię zbyt rozciągnęły, dadzą znać przez Adjutanta Generałowi prowadzącemu Kolonnę, aby na nich czekał. Generałowie prowadzący Kolonny powinni także ieden na drugiego uważać, aby rowno zawsze ma-

szerowali, y iedna Kolonna drugą niewyprzedzała.

§. 8.

Gdy ludzie z ktorego cugu pozoſtaną, powinien Officyer od cugu zoſtawić przy nich Unter-Officyera, ktory ich znowu odprowadzi, każdy Officyer za to odpowie, gdy ludzi nie wszyſtkich w cugu swoim do obozu przyprowadzi; albo przy pozoſtałych ſię nie zoſtawił Unter-Officyera: a gdy ktorego ſtraci, powinien Kapitanowi od Kompanii 6. Czerw: Złot: zapłacić.

§. 9.

Aresztanci, ktorzy u Batalionu trafić ſię mogą maszeruią pomiędzy drugim y trzecim glidem osmego cugu.

§. 10.

Generałowie-Leutenanci y Generałowie-Majorowie maszeruiąc przy swoich Brygadach uważać powinni, aby wydanym rozkazom we wszyſtkim zadosyć ſię ſtało.

NB. Majorowie od Brygad y co tylko do Sztabu należy zoſtaną przy Kommenderuiącym Generale.

§. 11.

Cieśle od wszyſtkich do Kolonny należących

żących Batalionow ściągnieni maszeruią z Officyerem, a od 4. Batalionow iednym przydanym Unter-Officyerem przed Kolonną, aby z okrywaiącemi ich Strzelcami ciaśniny rozprzeſtrzenić, y moſty gdzie potrzeba poſtawić mogli, nim nadciągnie Kolonna.

§. 12.

Wolno będzie przy każdym batalionie Kolaſkę Officyerſką iednę, a procz tego woz ieden, pod Kaſſę Regimentową y pieniądze do utrzymania Batalionu należące prowadzić z sobą.

§. 13.

Kobiety niepowinny ſię w Marszu u Batalionow pokazywać, lecz przez Generał-Profoſſa prowadzone, z Furyerszycami naprzod iść maią.

RAZDZIAŁ II.

Jak Woyſko w Marszu ſtawać dla wytchnienia powinno.

§. 1.

GDy Woyſko w Marszu ſtanąć ma dla wytchnienia, powinni Officyerowie zsiąść

zsiąść z koni, y przed cugami swemi z szpadą dobytą maszerować.

NB. Officyerowie powinni, ile razy batalion, chociaż z przewroconą na ramieniu bronią zamaszerować będzie, zsiąść z koni y szpadę dobyć.

§. 2.

Gdy Woyſko dla wytchnienia zamaszeruie, powinny Bataliony z obuch linii tak zamaszerować, iak w Marszu idą po sobie, a to całemi batalionami, dwiema dywizyami, lub dywizyami.

§. 3.

Jak prędko batalion ktory uszykował ſię, powinien Major broń kazać obrocić y bagnetami w ziemię zatykać, a Kompanie przez Feltfeblow z Roli czytane będą. Potym raportuią Feltfeblowie Adjutantowi, czy pozoſtali ſię iakowi ludzie, oraz czy zoſtawiono przy nich Unter-Officyerow, czy nie?

NB. Jeźli iakowi ludzie brakuią; powinien Kommendant batalionu poſłać za niemi, roty porowniać y batalion należycie podzielić kazać.

§. 4.

Zaden Zołnierz niepowinien od broni swo-

swoiey odeyść, poki kompanie przez Feltfeblow nie będą czytane, a gdy iuż po czytaniu zechcą ktorzy ludzie iść po wodę, powinien być Unter-Officyer z niemi posłany, chyba że wiele się zbierze ludzi, lub woda odległa, na ten czas Officyer przydany będzie.

NB. Jeżeli za wodą daleko iść potrzeba tak, że ludzie za kwadrans ieden powrocić nie mogą, osobliwie ieżeli lasy y chwaszcze w tey okolicy znayduią się y obawiać się potrzeba, aby Zołnierze od nieprzyiaciela nie byli zagarnieni, na ten czas żadnego nie należy urlopować Zołnierza po wodę.

§. 5.

Zaden Zołnierz niema się ważyć pod karą biegania przez rozgi odeyść na wytchnieniu od broni swoiey bez pozwolenia, a gdyby iednak Zołnierz ktory bez Urlopu odszedł y po odbitym do stawania znaku nie stanął, takiego zaraz aresztować y skarać należy, Kommendanci od Batalionow za to odpowiedzą, aby żaden człek z Batalionu nie wybiegł na stronę dla swywoli y popełnienia exorbitancyi.

§. 6.

Gdy woysko znowu maszerować ma y

Doboſi z każdego Batalionu uderzą znak do ſtawania, powinien każdy w tym punkcie przy broni ſwoiey ſtanąć y być gotowym, a Maior każe broń z ziemi podnieść y wziąść broń z pola.

NB. Batalion ieden po drugim powinien ſię wziąść za broń, aby oſtatni tym dłużey ſpoczywać mogli.

ROZDZIAŁ III.

Jak Woyſko do nowego Obozu wciągnąć ma.

§. 1.

GDy Woyſko ma ſtanowiſko ſwoie odmienić powinien Regiments-Quatermiſtrz od każdego Regimentu, a od każdey Kompanii ieden Furyer y dwoch żołnierzy (ktorzy w takim razie Furyerſzycami ſię nazywaią) idący przodem dla wytykania Obozu, zeyść ſię na tym mieyſcu y o tey godzinie, iak będzie rozkazano. Każdy Regiments-Quatermiſtrz powinien Furyerow y Furyerſzycow od ſwego Regimentu na Plac przyprowadzić, w marſzu poſpołu trzymać y za to odpowiedzieć,

aby

aby żaden na ſtronę niewybiegał pod iakimkolwiek bądź pretextem.

NB. Regiments-Quatermiſtrz z Furyerami y Furyerszycami od każdego Regimentu, maszerować będą tym porządkiem iak Regimenta idą po ſobie.

NB. Regiments-Quatermiſtrz uranżeruie Furyerow y Furyerszycow od ſwego Regimentu we 3. Glidy Furyer ieden prowadzi, ieden na prawym ſkrzydle, a drudzy w tyle maszerować będą.

§. 2.

Gdy Regimenta wychodzą w pole, powinni aktualni Regiments-Quatermiſtrze znaydować ſię u Regimentow, Oboz wytykać y wszyſtkie powinności im przyzwoite ſami odbywać, dla czego żaden Officyer ſłużbę Regiments-Quatermiſtrza zaſtępować nie ma, chyba że ktory Batalion będzie odłączony, na ten czas u tegoż Batalionu nayzdolnieyſzy z ſubalternow ſłużbę Regiments-Quatermiſtrzowſką czynić powinien.

NB. Furyerow y Furyerszycow powinność ieſt, cokolwiek Furażow, drew, &c. przyſtawiono do Batalionu będzie, na Kompanie podzielić, wraz z drugiemi po chleb chodzić, przed Frontem plantować y Pirami-

ramidy darniem okładać, procz tego zaś wstępować do Glidu nie będą y do żadney inney powinności należeć nie maią, chyba wBatalii, albo gdy Batalion do *Trenchées* kommenderowany będzie.

§. 3.

Zbliżywszy się Kolonny ku Obozowi wciągną, tak iak była wydana na to dyspozycya kommenderuiącego Generała, a Regimenta przyszedłszy, iuż blisko placu wytknietego, dopiero odbiią, aby ludzi bez potrzeby niefatygować.

§. 4.

Bataliony powinny, tak prędko iak tylko być może zamaszerować, aby przez to ludziom uczynić folgę, iak prędko Batalion zamaszerował, kommenderuie Pułkownik lub Kommendant od Batalionu: *Prezentuycie broń! Broń na Ramię! w prawą y w lewą formuycie Kompanie!*

NB. Przy formowaniu Kompanii występuią Officyerowie przed Chorągwie, a Doboszi za Chorągwiami staną.

§. 5.

Pułkownik kommenderuie: *Chorągwiana warta y Brandwach nayprzod, marsz!*

NB. Kom-

NB. Kommenderowani na wartę wyſtąpiwszy ſtaną we dwa glidy.

Adiutant ſtarszy ſtoiąc na środku Regimentu kommenderuie *w lewą y w prawą! marsz! halt! Front!* Gdy warta iuż uszykowana kommenderuie Officyer od warty chorągwianey *Brandwach*, *prawą w tył!*

§. 6.

Maior ſtanąwszy przed Batalionem kommenderuie: *Prezentuycie broń! Broń do gory! prawą w tył! marsz!* tu Doboſi biią trop, Kompanie maszeruią do Obozu y uſtawią broń na Piramidy, ieżeli iuż ſą gotowe, inaczey każdy ſwoię broń weźmie z ſobą.

Podchorążowie zatykaią Chorągwie w ziemię na środku, przed Batalionem, w iedney linii, a Chorągwie powinny być zawsze zwinięte y nigdy rozwiiać ich nie należy, chyba gdy woyſko wyſtępuie, gdy Regiment ſtanie do luſtracyi, albo gdy wyraźnie rozkazano będzie.

Doboſi złożą Bębny za Chorągwiami y zaraz porobią ſtołki, na ktore potym Bębny położyć należy.

Jak prędko Doboſi uderzą Trop, Maszeruie Warta Chorągwiana przed Regiment, a Brandwach przez środek Obozu w tył Regimentu.

NB. Warta Chorągwiana z pierwszey linii maszeruie 300. krokow wprzod, a z drugiey linii 300. krokow w tył y ſtanąwszy na przeciw środku pierwſzego Batalionu, czynią front w Pole.

§. 7.

Jak prędko woyſko ſtanie w Obozie, powinna być zaraz Pikieta kommenderowana, ktora zoſtanie przy kompaniach, lecz kommenderowani powinni być ze wszyſtkim ubrani przy Patrontaszach, Pałaszach y Bagnetach. Gdy inny niezaydzie kommenderuiącego Generała rozkaz, to Pikiety w godzinę przed zachodem ſłońca formowane będą y maszeruią w pierwszey linii na 300. krokow wprzod, ſtaną naprzeciw środka drugiego Batalionu tak iak Warty Chorągwiane, czynią Front w Pole, y łącząc Szyldwachy ſwoie z temi od Warty Chorągwianey wyſtawionemi zaſłonią cały Front. Pikiety z drugiey linii maszeruią także 300. krokow w tył, naprzeciw środka drugiego Batalionu, czyniąc Front w Pole y rownie łącząc Szyldwachy z temi od Warty Chorągwianey, zaſłonią tył woyſka.

NB. Na tę Poczty zawsze po dwuch ludzi wyſtawić potrzeba.

Weią-

§. 8.

Wciągnąwszy do Obozu, powinny być kompanie po razy 4. czytane, aby żaden potaiemnie dla excessow niewybiegał.

NB. Toż samo w dni Lenungowe czynić potrzeba.

§. 9.

Jak prędko stanie Oboz, należy wykommenderować ludzi po wodę, drwa y słomę, a do tych od każdego Batalionu iednego Porucznika y 4. Unter-Officyerow przykommenderować potrzeba. Ci ludzie przychodzą w kitlach y czapkach sypialnych bez Pałaszow, a uszykuią się przed środkiem każdego Batalionu we 3. Glidy; Officyerowie przy tych ludziach kommenderowani, powinni porządnie z niemi maszerować do wsiow sobie wyznaczonych, nie razem wszystkich wpuszczaiąc do wsi, po iednym tylko Unter-Officyerze y 6. ludzi posyłać będą dla sprowadzenia tego co potrzeba, gdy powrocą, poszlą innych 6. z Unter-Officyerem, y toż czynią poty, poki ludzie nienabiorą tego co potrzeba; potym ich znowu porządnie uszykuią, a kazawszy ich czytać z Roli, powracaią z niemi do Obozu.

NB. Officyerowie za to odpowiedzą,

aby ludzi wszyſtkich do Kompaniow przyprowadzili.

NB. Sztabs-Officyerowie wyſyłaiąc po wodę, drwa y ſłomę, ile możności uważać powinni czas, tak, aby ludzie przed zmrokiem powrocić mogli, a to zapobiegaiąc deſercyi.

NB. Procz tych po wodę, drwa y ſłomę kommenderowanych, niepowinni ſzyldwachy żadnego Unter-Officyera y żołnierza, ani w przod, ani w tył wypuszczać; ieżeliby ktorzy dla prania bielizny wyiść za Szyldwachy mieli, potrzeba zawsze Officyerow z niemi kommenderować. Także żaden żołnierz przeyść do innego Regimentu bez wyraźnego na piśmie Urlopu od Pułkownika ſwego niepowinien, lecz zawſze w Obozie ſwego Regimentu zoſtawać. Ktorykolwiek zas Officyer lub Unter-Officyer poſtrzeże Unter-Officyera lub żołnierza z innego Regimentu, powinien go zaraz ſpytać o Paszport, a ieżeli tego niepokaże, aresztować y do Regimentu odeſłać.

ROZDZIAŁ IV.

Jak Oboz powinien bydź wyſtawiony.

§. 1.

JAk prędko Bataliony wciągnęły, iak ſię wyżey rzekło, tak zaraz namioty porządnie y rowno rozbite y piramidy na broń poſtawione będą, a to u każdey kompanii 2. Unter-Officyerſkie y 22. żołnierſkie Namioty, y dwie piramidy.

NB. Piramidy do opierania broni należy ſtawiać 10. ſtop od Batalionu naprzeciw drążkow namiotow Unter-Officyerſkich, a Płaszcze na broń zawsze powinny być zdięte; chyba w nocy y pod czas ſłoty, lub wiatru wielkiego, aby broń niezamokła, albo nie była ſkurzona.

§. 2.

Sztabs-Kapitani y Subalterni każdy ſwoy namiot mieć powinni.

§. 3.

Kommendant Batalionu na środku za Batalionem, drudzy zaś Sztabs-Officyerowie przy Kompaniach ſwoich ſtaną. Niższy Sztab ſtanie przy pierwszym Batalionie tak,

aby Regiment Quatermiſtrza namiot we środku, namiot Kapelana z Audytorem na prawym, Regiments-Felczera namiot na lewym ſkrzydle, namiot Oboiſtow w podle namiotu Kapelana z Audytorem na krokow 15. za namiotami Sztabs-Officyerſkiemi rozbite były.

NB. Kapelan y Audytor pospołu w iednym namiocie ſtać maią.

§. 4.

Warta Chorągwiana rozbiie namioty ſwoie przed środkiem pierwszego Batalionu, a w obydwoch liniach maią Front w Pole obrocony.

NB. U każdey warty chorągwianey powinna bydź za bronią na środku Piramida na broń, także 24. kołki we dwie linie, a na środku ſtołek pod Bęben poſtawić należy.

NB. Namioty wart chorągwianych powinny być w całym woyſku ile możności, w rowney linii rozbite.

§. 5.

Rownie y Brandwachy powinny namioty ſwoie pomiędzy Bagażem za intervallum każdego Regimentu w iedney linii poſtawić.

NB.

NB. Brandwachy wbiią kołki na broń we dwie linie.

§. 6.

Generałowie od Infanteryi y Kawaleryi ſtaną w woyſku tam, gdzie im *en Ordre de Bataille* ſtać przypadnie, a Generałowie - Leutenanci y Generałowie-Maiorowie za ſwemi brygadami.

NB. Zaden Generał bez pozwolenia Kommenderuiącego Generała niepowinien z mieyſca ſobie naznaczonego uchylić ſię lub we wſi ſtanąć. Jeżeli zaś ktorzy Generałowie dla ſłabości potrzebuią ochrony, doſtaną pozwolenie od Hetmana Wielkiego Koronnego lub Kommendę woyſka w Obozie maiącego Generała, ſtanąć w pobliższych przy woyſku wioſkach, iednak gdy Dejour mieć będą, powinni przy brygadach ſwoich zoſtać.

§. 7.

Obozuiąc z woyſkiem, pierwszy Batalion każdego Regimentu na prawym, drugi na lewym ſkrzydle, a Kompanie tak iak w Batalionie ſwoy maią Ranżerunek ſtanąć powinny, zaczym pierwszy Batalion wszyſtkich Regimentow na lewym ſkrzydle obydwoch linii obozuiący, ni-

gdy na lewym ſkrzydle ſtanąć niepowinien.

§. 8.

Oboz będzie wytknięty podług Planty ſub Nro: 1*mo.* a przytym tyle uważać potrzeba :

1*mo.* Warta Chorągwiana ſtanie o 300. krokow od Piramid dla złożenia broni zrobionych.

2*do* Na Placu *d'Armes* pociągnąć trzeba 5. linii, pierwszą 15. ſtop od drugiey, inne zaś na 8. ſtop iednę od drugiey ; a oſtatnia przyidzie na 8. ſtop od Piramid.

3*tio.* Piramidy na broń poſtawić na 10. ſtop od Namiotow Unter-Officyerſkich proſto naprzeciw przedniego drążka.

4*to.* Ulica kompaniczna ma 51. ſtop ſzerokości.

5*to.* Chorągwie naprzeciw ulicy od średniey Kompanii ſtawione, a Bębny za Chorągwiami położone będą. Namiot Adiutanta w ulicy od średniey Kompanii, w iedney linii z namiotami Unter-Officyerſkiemi poſtawić należy.

6*to.* Namiot Unter-Officyerſki ma 8. ſtop długości, rachuiąc od Frontu, a żołnierſki ma 7. ſtop ſzerokości.

7*mo.* Namioty wszyſtkie na dwie ſtopy ieden od drugiego ſtaną.

8*vo.*

8vo. Namioty Subalternow ſtaną naprzeciw ulicy wtyle Kompanii. Front ku Kapitańſkiemu Namiotowi maią. Namiot Subalterna powinien mieć długości y ſzerokości nie więcey, tylko według modelu.

9no. Namioty Kapitańſkie ſtaną naprzeciw ulicy ſwych Kompanii frontem ku Kompanii, przedni drążek na 34. ſtop od oſtatniego drążka Subalternow, a Namioty nie insze powinny być, tylko podług modelu.

10mo. Bagaże ſtaną wzdłuż na 50. ſtop od oſtatniego drążka Namiotow Kapitańſkich.

11mo. Kuchniſka będą kopane proſto za Namiotem każdego Kapitana na ſtop 50. za Bagażem, a kuchniſko iedne od Kompanii powinno mieć 24. ſtop w Kwadrat. Markietani poſtawią namioty ſwoie pomiędzy kuchniſkami.

12mo. Intervallum między Batalionami tyle ma ſzerokości, iak iedna ulica kompaniczna.

§ 9.

Stanąwszy na nowym Obozowiſku, gdy Namioty ſpoſebem wyżey rzeczonym iuż będą rozbite, potrzeba zaraz, nietracąc czaſu, porobić kommunikacye, pomiędzy Batalionami tak ſzerokie, aby Dywizyami przechodzić można.

§. 10.

Gdy woyſko długo na iednym mieyscu obozować będzie, na ten czas należy *places d'Armes* Każdego Batalionu należycie wyrownać, a Officyerowie doyrzą, aby na ulicach kompanicznych także czyſtość zachowana była, na ten koniec żołnierzom y żołnierkom nigdzie iak w kuchniach wyznaczonych nie będzie wolno ognie palić.

NB. Na każdym ſkrzydle Batalionu 5. Chorągiewki na Placu d'Armes zatknięte będą, Piramidy y Chorągwie darniem obłożyć można.

§. 11.

Przed każdym Batalionem w obydwoch liniach po 3. *Prewety* zrobić potrzeba, a to w pierwszey linii na 200. krokow przed Batalionami, a w drugiey na 110. krokow za bagażem.

NB. Mocno przeſtrzegać tego należy, aby żaden żołnierż gdzie indziey na ſtronę niechodził, na co Szyldwachy także dadzą baczność.

NB. Te doły powinny być pod czas upałow co dwa dni zaſypane, a natomiaſt świeże wykopać należy.

ROZ-

ROZDZIAŁ V.

Warty chorągwiane y Pikiety w Obozie iak mocne być powinny, y iak zaciągać y ſchodzić maią.

§. 1.

DWa Bataliony dadzą wraz iednę wartę chorągwianą y ieden Brandwach, zaczym od iednego Regimentu będą kommenderowani.

Chorąży ieden, dwoch Unter-Officyerow, ieden Dobosz y 30. Gemeynow. Na Brandwach da ſię od całego Regimentu dwoch Unter-Officyerow y 24. Gemeynow.

NB. Chorążowie procz Ordynanſow wart chorągwianych y Generalſkich, żadney inney nieodbywaią powinności.

NB. Zadna Kompania niepowinna mieć oſobną przy Bagażach wartę; za co Kommendanci będą w odpowiedzi.

§. 2.

Na Pikietę przychodzą od każdego Batalionu po iednym Officyerze, dwoch Unter-Officyerow, iednym Doboszu y 24. Gemeynow, ktorzy Regimentami łączyć ſię

będą, a od 4. Batalionow przydany Kapitan, zoſtanie przy Pikiecie od ſwego Regimentu.

NB. Warty chorągwiane y Pikiety powinny, iak prędko do Obozu ſię weszło, wyſypać przed ſobą, *redans* albo *Fleszy*, a iezli tyle nie maią czaſu, obſtawią ſię Rogatkami; obozuiąc nie iaki czas na iednym ſtanowiſku, potrzeba te wszyſtkie dla zaſſony wyſypane wały połączyć. Od każdey Pikiety 7. Poczty podwoyne y iedna zwyczayna przed broń wyſtawione będą, trzech ludzi zoſtanie na Giffreyterow y z tych to 7. Poezt podwoynych zrobi ſię łańcuch Szyldwachow przed Regimentem, a w drugiey linii za Regimentem.

NB. Po Czapſtrzyku Szyldwachy od Pikiet y wart chorągwianych co kwadrans wołaią: *kto idzie?* y ſtoiący na Pocztach dalekich każą ſobie oddawać haſſo, co Szyldwachy ſtoiący w Regimencie nie czynią.

§. 3.

Do Pobudki, Fergadrung, Abtropu, Kościelney Parady, y Generał-marszu; zaczęte będą początkowe uderzenia w Regimencie, prawe ſkrzydło maiącym; a tak wszyſtkie Regimenta ieden po drugim aż do lewego ſkrzydła pierwszey linii, a w dru-

drugiey znowu aż do prawego ſkrzydła też ſame uderzenia podawać ſobie będą, aby Doboſi, ile razy bić w Bęben potrzeba, razem zawſze uderzyć mogli.

NB. Doboſi od każdego Batalionu uſzykowawſzy ſię na środku, przed Chorągwiami idą, biiąc w Bęben do prawego ſkrzydła, od prawego do lewego, od lewęgo ſkrzydła znowu przed Chorągwie, y trzeba aby razem zaczęli y razem bić przeſtali, dla czego Doboſi od każdego Batalionu iedni na drugich dadzą baczność y marsz ſwoy podług nich umiarkuią.

§. 4.

Warty zaciągaią o godzinie dziewiątey zrana, ludzie na wartę idący powinni być pułgodziną prędzey na ulicach kompanicznych uſzykowani y rewidowani, Brandwach wtyle warty chorągwianey uszykuie ſię.

§. 5.

Gdy Doboſi zaczną bić Fergadrung, na ten czas Parady w ulicach kompanicznych ſtaną do broni y Officyerowie każą wziąść broń na ramię, potym iak prędko Fergadrung ſię ſkończy, kommenderuie Adiutant, ſtanąwszy naprzeciw ulicy Regimentowey. *Warta chorągwiana*

y Brand-

y Brandwach naprzod, marsz! tu wraz wyſtępuią na *place d'Armes*; warta chorągwiana na pierwſzą y drugą linią, a Brandwach na trzecią y czwartą linią y wyſtępuiąc rownaią ſię na prawe ſkrzydło.

§. 6.

Gdy warta wyſtąpiła, kommenderuie Adiutant *w lewą y w prawą! Marsz! Halt Front!*

Warta z pierwszego Batalionu robiąc w lewą, a z drugiego Batalionu w prawą, maszeruie na środek Intervalli y ſzluſuią ſię na koniec Pałaſza, Unter Officyerowie z Doboszem y Fayfrem do warty chorągwianey także y Unter-Officyer od Brand-warty wyſtępuie na środek przed wartę; potym gdy warty uczyniły Front, kommenderuie Adiutant *Ranżeruycie ſię!*

NB. Officyer od warty chorągwianey dobywa ſzpadę, iak prędko warta na środku ſię ſchodzi, potym gdy iuż warta uformowana, wſtępuie ieden Unter-Officyer od warty chorągwianey na prawe ſkrzydło, a drugi w środek.

NB. Warty chorągwiane, Brandwarty y Warty Generalſkie procz warty kommenderuiącego Generała, powinny być zawsze we dwa glidy uszykowane, a ieden

Unter-

Unter-Officyer lub Gifreyter, z bronią ſtanie w środku.

§. 7.

Gdy warty iuż uformowały ſię, będzie na prawym ſkrzydle dany znak przez Bęben, a Officyer kommenderuie: *Brandwach w prawą wtył!*

Gdy warta z Regimentu na prawym ſkrzydle ſtoiącego odmaszeruie, na ten czas wszyſtkie warty w Regimentach z obydwoch linii wraz odmaszerować powinny.

NB. Brandwach maszeruie przez Intervallum z bronią na ramieniu przez bicia w Bęben.

NB. Stara warta powinna prezentować y marsz bić, gdy nowa warta na 40. krokow ſię zbliży.

§. 8.

Gdy nowa warta chorągwiana naprzeciw ſtarey warcie ſtanęła, powinni Doboſi od wszyſtkich wart razem przeſtać bić; a gdy Officyerowie y Unter-Officyerowie wszyſtko ſobie należycie zdali, każą obie warty znowu broń wziąść na Ramię, y obrociwszy ſię w prawą, maszeruie nowa warta na ſwoię Pocztę, a ſtara ſtanie tam, gdzie nowa wprzod zamaszerowała.

Sta-

§. 9.

Stanąwszy warta chorągwiana na swoiey Poczcie, rozkaże Officyer zaraz wystąpić Szyldwachom y zaprowadzić na Poczty, potym zostanie z bronią na ramieniu, poki się Szyldwachy nieobluzowały.

§. 10.

Gdy z Poczt powrocą, zaczyna Dobosz u Regimentu na prawym skrzydle bić początkowe uderzenia, wszystkie warty w obydwoch liniach, dadzą baczność, y toż samo bić Doboszom rozkażą, potym gdy warta na prawym skrzydle abtrop uderzy y odmaszeruie; powinny wszystkie warty w obydwoch liniach razem odmaszerować, na prawą rękę się rowniać, y rowno z drugiemi maszerować tak, aby wszystkie warty razem zszedłszy, Dobosi wszyscy razem bić przestali.

NB. Gdy stara warta się ruszy, prezentuie nowa warta bez bicia marszu, oprocz przed wartą abtropuiącą z chorągwią, gdy warta chorągwiana zaciąga, zawsze powinien być bity marsz Muszkieterski.

NB. Szyldwachy przed bronią stoiący na skrzydle, po prawey ręce Unter-Officyera, powinny stać w rowney linii.

Gdy

§. 11.

Gdy ſtara warta chorągwiana ſtanie na Placu *d'Armes* naprzeciw ulicy Regimentowey y Glidy iuż otworzone, na ten czas kommenderuie Officyer: *Prezentuycie broń! broń z Pola! w prawą, w lewą! Marsz!* tu Doboſi odbiią, a ludzie idą do ſwoich Kompanii.

§. 12.

Unter-Officyer od Brandwachu, iak prędko Szyldwachy zluzowane wſtąpią do Glidu, każe wziąść broń do prawego ramienia y maszeruie przez Intervallum Regimentu, aż ku pierwszey linii Placu *d'Armes*, potym każe prezentować broń, z pola wziąść, w prawą y w lewą obrocić ſię, a to zrobiwszy, idą ludzie do ſwoich Kompanii.

ROZDZIAŁ VI.

Szyldwachow w Obozie iak rozſtawić, luzować y informować należy.

§. 1.

OD Warty chorągwianey każdego Batalionu należy wyſtawić 4. Poczty, a to tym ſpoſobem: pierwsza ſtoi na prawym

ſkrzy-

ſkrzydle Batalionu po wyżey Chorągiewki z linii Officyerſkiey: druga po wyżey Chorągiewki w rowney linii z Szyldwachem od prawego ſkrzydła ; trzecia przed Chorągwiami, a czwarta przed Namiotem Kommendanta od Batalionu.

NB. Szyldwachy przed Chorągwiami y Namiotem Pułkownika trzymaią broń przy nodze, Szyldwachy na prawym y lewym ſkrzydle maią broń na ramieniu y ſtaią po ſkrzydłach linii pierwszey placu *d'Armes.*

§. 2.

Z reszty ludzi ſtoi trzech przed bronią, dwoch Gifreyterami, a ieden Kalefaktorem.

§. 3.

Z Brand-warty za każdym Batalionem wyſtawi ſię pięć Poczt, Szyldwach ieden przed broń, a ieden do Aresztantow naznaczony będzie, z tych 5. Poczt u każdego batalionu ſtaie: ieden na ſkrzydle, a drugie za ogniſkami podzielą ſię w rowney dyſtancyi, wszyſtkie z bronią na ramieniu.

NB. Aresztantow na Brandwach odsyłać należy, a przy nich poſtawić Szyldwach z dobytym pałaszem.

§. 4ty.

§. 4.

Gdy Poczty maią być luzowane, powinni ludzie prędko ſtanąć do broni, Giffreyterowie obydwa, Szyldwachow każdy od swego Batalionu zaprowadzać maiący ſtaną przy broni z bagnetem przed wartą, a ten z pierwszego Batalionu kommenderuie: *Podnieście broń! Broń na ramię! Marsz!* Tu Szyldwachy obydwoch batalionow wyſtąpiwszy we dwa Glidy, maszeruie każdy Giffreyter z swemi y luzuie poczty.

§. 5.

Giffreyter luzuie nayprzod Szyldwacha na prawym ſkrzydle, potym przed Chorągwiami, dopiero na lewym ſkrzydle, a naoſtatku Szyldwachwa z przed Namiotu Pułkownika, lub Kommendanta od Batalionu.

§. 6.

Luzuiąc Szyldwacha z bronią na ramieniu kommenderuie Giffreyter: *Prezentuycie Broń!* potym do Szyldwacha *Broń do gory! Marsz!* Tu zdaią sobie Szyldwachy co ieſt na Poczcie do obserwowania, iak prędko Szyldwach zluzowany uſtąpił, a drugi na Poczcie swoiey ſtanął, czynią obydwa Front obracaiąc ſię bez kommenderowania w prawą Front, broń trzymaią

do gory, a Giffreyter kommenderuie: *Prezentuycie broń! Broń na ramię!*

NB. Przez ten cały czas iak Szyldwachy luzuiąc się zdaią sobie, powinni drudzy trzymać broń prezentowaną.

§. 7.

Luzuiąc Szyldwachwa, z bronią przy nodze kommenderuie Giffreyter: *Prezentuycie broń!* Szyldwach luzuiący z ramienia, a ten na Poczcie stoiący od nogi prezentuie, Giffreyter kommenderuie: *Broń do gory! Marsz!* tu zdawszy sobie Szyldwachy co iest na Poczcie do obserwowania, idzie luzuiący na pocztę swoię, a drugi wstępuie, obraca się w prawą front y trzyma broń do gory, Gifreyter kommenderuie: *Prezentuycie broń! Broń na ramię!* Szyldwachy wszyscy biorą razem broń na ramię, a na Poczcie stoiący do nogi.

NB. Szyldwachy przed bronią y u aresztantow nie będą zaprowadzone przez Gifreytera, iednak wraz z drugiemi staną do broni y razem na ramię wezmą, potym gdy Gifreyter kommenderuie, *Marsz!* idą sami na poczty swoie y luzuią.

NB. Gifreyter gdy kommenderuie, stoi na prawym skrzydle cokolwiek wprzod, Front maiąc w lewą, a broń wyciągniętą

ręką

ręką przy nodze; Obluzowawszy Szyldwacha maszeruie daley y kommenderuie przy każdym luzowaniu iak iuż mowiono.

§. 8.

Powrociwszy Gifreyter do warty kommenderuie : *Prezentuycie Broń ! Broń do gory ! Marsz ! Front ! Broń na ramię !*

NB. Szyldwachy wſtąpiwszy czynią w prawą Front, a w obracaniu ſię uchwycą lewą ręką za kolbę.

NB. Gifreyterowie obydwa do warty razem powracać maią, Officyer z wartą powinien ſtać pod bronią, a gdy poczty wſtapią, wartę należycie uszykować.

§. 9.

Wyſtawione w tyle Regimentu 10. Poczt z Brand-Warty, przy każdym Batalionie przez iednego Gifreytera zaprowadzone będą, luzuiąc nayprzod tych, co na prawym ſkrzydle każdego Batalionu ſtoią : Przy czym to wszyſtko przeſtrzegać należy, co wyżey mowiono.

NB. Potrzeba zawsze dobrych wybierać Gifreyterow znaiących ſłużbę, osobliwie gdy na osobną pocztę posłani będą.

§. 10.

Officyerowie y Unter-Officyerowie po-

NB:

winni Szyldwachow tak w obozie, iako y na przod wyſtawionych pocztach, dobrze informować; po Czapſtrzyku niepowinna nigdy być broń prezentowana, ale Szyldwachy należycie: *kto idzie?* wołać, na pocztach na przod wyſtawionych haſło mienić, y wszyſtko iak naydokładniey examinować powinni.

Szyldwachy powinni, gdy Officyer ku nim ſię zbliży, porządnie broń trzymać na ramieniu, a Szyldwachy z bronią przy nodze spokoynie y proſto ſtanąć, iednak im wolno będzie pod czas deszczu wziąść broń pod lewe ramię. Przed Generałami, Sztabs-Officyerami od Regimentu, y Sztabs-Officyerami Dejour, powinni Szyldwachy prezentować.

§. 11.

Szyldwachy niepowinny tytuniu ciągnąć, ni we dnie ni w nocy, na krokow 10. od poczty swoiey spacerować, broń do nogi brać, a pod karą rozg z rąk nieodſtawiać, tym mniey sami uſiąść.

§. 12.

Szyldwachy po ſkrzydłach Batalionu niepozwolą nikomu, bądź kto chce, procz Generałom od Woyſka na plac *d' Armes*, albo przez ulice kompaniczne konno, lub poiazdem przeiechać.

§. 13.

Skoro ſię zmierżchnie, powinni Szyldwachy wołać na przechodzących, y nikogo, bądź kto chce do Regimentu wpuścić; a gdyby kto miał u Regimenu do czynienia, takiego do warty Chorągwianey sprawią.

§. 14.

Jeżeli w nocy powrocą Kommendy iakie z bronią, powinien Officyer prowadzący Kommendę zewnątrz za wartę Chorągwianą zamaszerować, y tam Regimentami uformować ſię kazać; a Officyer od warty Chorągwianey powinien do broni ſtanąć: gdy ludzie kommenderowani ktoregokolwiek bądź Regimentu zbliżą ſię do warty, potym gdy Szyldwach ich zatrzyma y wyexaminuie, rozkaże Officyer od warty Chorągwianey zbliżyć ſię Officyerowi, Unter-Officyerowi, Gifreyterowi, lub Zołnierzowi do warty, y ieżeli to są ludzie z Regimentu, posyła z niemi Unter-Officyera dla oſtrzeżenia Szyldwachow aby ich przepuścili.

§. 15.

Szyldwachy w tyle Regimentu toż wszyſtko przeſtrzegać powinni, co tu mowiono, a procz tego mocno uważać maią, aby po

Czapſtrzyku żadne u Markietanow nie były gry, piatyki, chałasy lub bitwy, oraz aby ſię nikt do Bagażow niewkradł dla złodzieyſtwa, nigdy zaś żadnego Zołnierza bez Urlopu Kommendanta swego za Regiment niewypuszczą.

NB. Po Czapſtrzyku przed nikim, procz Rontow y Patrolow nieprezentuią Warty, ani Szyldwachy.

ROZDZIAŁ VII.

Honory iakie Generałom y Sztabs-Officyerom czynić powinny Warty, y iak procz tego sprawić ſię maią.

§. 1.

PRzed Nayiaśn: KROLEM JMcią Warty wszyſtkie marsz biią, Officyerowie y Chorągwie salutuią.

§. 2.

Gdy KROL nie będzie w Woyſku przytomny, należy przed Hetmany marsz bić y salutować; pod obecność zaś Krolewſką przed nikim Bębna nie należy ruszać.

§. 3.

Przed Generałem Artyleryi Koronney czte-

cztery Werble, ale gdy ma Kommendę marsz bić y salutować należy.

§. 4.

Przed Generałem-Lieutenantem chociażby miał Kommendę, zawsze 3. Werble, a dwa przed Generałem-Majorem bić należy bez solutowania Chorągwią.

NB. Gdy warta stanęła do broni, a Generał nie chcąc aby mu honor był czyniony, da znak, na ten czas Officyer każe prezentować bez bicia w Bęben, a ieżeli warta ieszcze nie będzie pod bronią, gdy Generał da znak, to tylko stanie przy broni niezdeymuiąc ią z kołkow.

§. 5.

Warty po wsiach procz KROLA, Hetmanow, Generałow Artyleryi K.Koronney, y Generałow Dejour: przed nikim więcey do broni niestaią.

NB. Warty Generalskie przed nikim do broni niestaią tylko przed KROLEM, Hetmanami y Generałem tym, gdzie wartę trzymaią.

§. 6.

Przed Kommendantami Regimentow y Batalionow powinny warty Chorągwiane y Brand-Wachy stanąć przy broni; przed

Sztabs-Officyerami zaś od innych Regimentow, gdy niesą Dejour, wcale do broni wołać nie należy.

§. 7.

Generałom Cudzoziemſkim też same honory czynione będą, zaczym gdy Generał iaki nadiedzie, ktoregoby warta nie znała, potrzeba wyſłać na przeciwko Gifreytera dla spytania, kto ieſt.

§. 8.

Przed Namiot Hetmana należy dać 2. Unter-Officyerow z bronią przy nodze; przed Generała Artyleryi także 2. daie ſię Granadyerow z bronią przy nodze; przed Generała-Lieutenanta 2. Fizylierow z bronią na ramieniu; a przed Generała-Majora 1. Szyldwach z bronią na ramieniu dany będzie.

§. 9.

Warty zawsze powinny być czynione tak w dzień, iako y w nocy, gdy maią do broni ſtanąć, aby wcześnie ſtanęli, inaczey Officyer, lub Unter-Officyer natychmiaſt obluzowany y w areszt poſłany będzie.

Officyer od warty Chorągwianey, ani Unter-Officyer z Brand-Wachu nigdy ani

we

we dnie, ani w nocy od warty swoiey odeyść niepowinien, zaczym iedzenie przynośić sobie do warty rozkażą, a gdyby Officyer na puł kwadransa od warty swoiey odszedł, takowy ma być ćwierć roku w areszt do Fortecy odesłany, a Gaża do Kassy inwalidowey wytrącona mu będzie.

§. 10.

Officyer od warty Chorągwianey powinien, nim Fergadrung będzie uderzony, meldować się u Pułkownika y Kommendanta od Batalionu, a ieżeli od nich odbierze iaki rozkaz do warty ściągaiący się, opowie go zaraz warcie swoiey, y Unter-Officyerowi od Brandwachu, także gdy Officyer z warty zeydzie powinien się meldować y raport oddać.

§. 11.

Ażeby Officyer żadnego nie miał pretextu od warty swoiey oddalać się, więc zrana nie będzie sam oddawał Kommendantowi raportu od warty, tylko przez Unter-Officyera uczynić każe raport Adjutantowi, ktory potym do kompanii y Sztabs-Officyerow raport zaniesie.

§. 12.

Officyer od warty Chorągwianey niema

po Czapſtrzyku chodzić z Parolem do Pułkownika, lub Kommendanta Regimentu, czyli Batalionu, lecz Major Dejour powinien po Czapſtrzyku warty rewidować, parol od Officyera na warcie Chorągwianey y Unter-Officyera od Brandwachu odebrać, oraz o wszyſtko, cokolwiek było przy parolu do wart rozkazano, wypytać ſię; Jeżeli Major nieſtanie tak iak należy, powinnien Pułkownikowi y Kommendantowi od Batalionu uczynić o tym raport.

§. 13.

Brandwach ieſt podległy Officyerowi od warty Chorągwianey, iemu Unter-Officyer z Brandwachu wszyſtko meldować, z rana y wieczor raport od warty oddać każe, a naoſtatku będąc z warty obluzowany także melduie ſię temuż Officyerowi.

NB. Zaden Officyer materaca do spania używać niepowinien, tym mniey rozbierać ſię, lecz przez całą noc zupełnie w przyzwoitym Mundurze być ubranym.

§. 14.

Zaden z warty niepowinien odeyść bez Urlopu, warta Chorągwiana dwoch y Brandwach, dwoch razem urlopować mogą, lecz Unter-Officyerom, Fayfrowi y Doboszom wcale nie należy dawać Urlopu.

§. 12.

§. 15.

Zołnierzy do aresztu przybyłych, z aresztu wypuszczonych, lub w areście skaranych, należy meldować Pułkownikowi y Kommendantowi Regimentu, wszystkim Sztabs-Officyerom Kipitanowi od Kompanii y Adjutantowi: a do tego Gifreyterow obydwach zażyć.

NB. Zołnierz gdy co melduie Officyerowi, powinien mieć broń na ramieniu, a opowiedziawszy z czym był posłany, dopiero broń prezentuie, y znowu na ramię bierze, gdy go Officyer odprawi.

§. 16.

Pobudka będzie uderzona skoro pisane Charaktery przeczytać można.

§. 17.

Za uderzeniem Fergadrung, gdy warty zaciągaią powinni wszyscy Officyerowie y Unter-Officyerowie nie będący w powinności znaydować się, na placu *d'Armes*, poki warty niezaciągną, a obluzowane niezeydą.

ROZ-

ROZDZIAŁ VIII.

Warty Generalſkie iak być mocne y iak zaciągać maią.

§. 1.

GDy KROL przy Woyſku nie będzie, na ten czas do Hetmana na wartę zaciągnie ieden Kapitan, ieden Porucznik, 2. Unter-Officyerow, 1. Dobosz y 40. Gemeyny. Ktorzy ſtraż Ekwipażow y wszyſtkiego zaſtąpić powinni.

§. 2.

U Generała od Artyleryi zaciągnie ieden Chorąży, ieden Unter-Officyer, ieden Dobosz y 15. Gemeynow; ale gdy Korpus osobny kommenderować będzie, doſtanie 1. Porucznika y 30. ludzi na wartę.

§. 3.

Generał-Lieutenantowi daie ſię 1. Unter-Officyer y 15. Gemeynow, a ieżeli osobno będzie kommenderowany, doſtanie 1. Chorążego y 20. ludzi na wartę.

§. 4.

Generał-Majorom nigdy mniey ani więcey nad iednego Unter-Officyera y 12. ludzi

dzi na wartę dać należy. Na wartę do generalnego Kommissaryatu prowiantowego tyle dać ludzi należy, ile potrzeba strzeżenia wyciągać będzie. Apteka Polowa także y Generał-Audytor w pobliższym zostaną Mieście, osadę z Woyska maiącym. Warta do Generał-Profosa podług liczby Aresztantow umiarkowana będzie. Artyllerya zaś sama się strzeże.

§. 5.

Warty do Generałow-Lieutenantow y Generałow-Majorow dane będą z Brygad tych, ktore kommenderuią. Hetmanom zaś y Generałom Artyleryi z ich własnych Regimentow.

§. 6.

Warty Generalskie schodzą się przed swemi Brygadami, skoro warty Chorągwiane zaciągnęły, a naystarszy od 1. w tey brygardzie Batalionu Adjutant formuie warty Generalskie, potym odmaszeruie Unter-Officyer od warty Generalskiey przez Intervallum batalionu nayprościeyszą ku Poczcie swoiey drogą, stanie przeciw starey warcie, każe broń prezentować, wszystko należycie sobie zdawać, broń wziąść na ramię, obrocić się w prawą, rota-

rotami ludziom maszerować, w marszu 2. Glidy formować, y na reszcie Szyldwachom wyſtąpić; potym zoſtanie z bronią na ramieniu, poki ſtara warta Generalſka nieodmaszeruie, tu każe prezentować, do nogi wziąść y broń złożyć.

NB. Po wszyſtkich wartach Generalſkich należy porobić kołki na broń, a to po prawey ręce Namiotu Generalſkiego Front maiąc ku linii Woyſka.

§. 7.

Stara warta Generalſka po obluzowaniu Unter-Officyera uſtępuiąc warcie nowey w marszu formuie 3. Glidy, y ſtaie na prawym ſkrzydle po wyżey warty nowey, potym gdy Szyldwachy wszyſtkie wſtąpiły, każe Unter-Officyer prezentować, wziąść do prawego ramienia, y maszeruie przez Intervallum przed Front, gdzie warta formowana była, a tam ſtanąwszy, każe prezentować broń, broń z pola wziąść w prawą y lewą obrocić ſię, y iść ludziom do Regimentow swoich.

§. 8.

Warty dla KROLA, Hetmanow y Generałow Artyleryi także po obluzie warty chorągwianey przez Adiutanta formowane

będą

będą przed Intervallum Regimentu Generalſkiego; Adiutant uszykuie wartę Generalſką tym ſpoſobem, iak wartę chorągwianą, z tą rożnicą, że te warty we 3. Glidy formowane będą y iuż od Kompaniow we 3. Glidy wyſtępuią na *Place d'Armes.*

§. 9.

Gdy Adiutant wartę uformuie, maszeruie Officyer od warty Generalſkiey, z bronią na ramieniu y przy odgłoſie Bębna przez Intervallum naybliższą ku Poczcie ſwoiey drogą, a przy obluzunku toż ſamo zachować należy, co wyżey rzeczono.

§. 10.

Warta w Haupt-Qwaterze ſtaie do broni, gdy Parol będzie wydany y wyszle Unter-Officyera y 8. ludzi dla zaſſony.

NB. Za uderzeniem Generał-marszu zeydą wszyſtkie warty Generalſkie bez ruszenia bębna.

§. 11.

Do Hetmana dadzą wszyſtkie Regimenta Infanteryi y Kawaleryi po iednym Chorążym na Ordynans, a ci zawsze w Haupt-Qwaterze znaydować ſię powinni, co dzień zaś o godzinie dziewiątey z rana luzować ſię będą.

ROZ-

ROZDZIAŁ IX.

O Wydaniu Parolu.

§. 1.

O Godzinie iedynaſtey będzie wydany Parol przy Namiocie Hetmana lub kommenderuiącego Generała, u Regimentow zaś niepowinien być prędzey wydany aż o godzinie piątey po Południu, a zatym każdego dnia zeydą ſię w Haupt-Kwaterze Jchmć Panowie Generałowie y Pułkownicy Deiour, wszyscy Maiorowie Deiour z całego woyſka, Maiorowie od Brygad, Adiutanci Generalſcy oraz Unter-Officyerowie y Gifreyterowie od wart Generalſkich w Haupt-Quaterze ſtoiących. Gdy woyſko maſzeruïe, poſyła każda Kolonna po Parol Maiora, a ten wszyſtkim go wydaie Regimentom, ktore do tey Kolomny należą.

§. 2.

Hetman daie Parol Generał-Maiorowi Deiour, ktory wszyſtkie Dyspozycye y rozkazy pilnie zapiſać, raporta codziennie oddać, y to w czym Regimenta przez niego do Dyspozycyi Hetmańſkiey referują ſię, meldować powinien; potym wydaie Pa-

Parol Adiutantowi Hetmańſkiemu, Maiorom Deiour od wszyſtkich Regimentow, ktorzy podług ſtarszeńſtwa Regimentow ſtaną, Maiorom od Brygad y wszyſtkim Adiutantom Generalſkim. Generał-Maior Deiour, powinien wszyſtkie odebrane rozkazy wyraźnie czytać, ażeby żadna niezaſzła omyłka.

NB. Zadnemu Woluntaryuszowi nie będącemu w aktualney Woyſk Rzplitey ſłużbie nie wolno zbliżyć ſię tam, gdzie Parol wydany będzie, aby nieſłyſzał wydanych Dyspozycyi; za co Generałowie Deiour będą w odpowiedzi.

§. 3.

Generał-Maior Deiour wydaie Parol przed wartą Hetmańſką, warta ſtaie do broni y prezentuie, a po wydanym Parolu wziąwszy broń na ramię ſtoi poty, poki ſię wszyſtko nie zakończy.

NB. Ośmiu Szyldwachow ſtanie po ſkrzydłach, gdzie Parol będzie wydany y prezentuią.

§. 4.

Skoro Parol wydany y każdy to, co rozkazano napiſać, na ten czas Maior od Brygady maiący Deiour, wydaie Maiorom od Regimentow podział (*detail*) wart Gene-

D ral-

ralſkich y Kommend wiele, na ktory Regiment przypadnie.

§. 5.

Generał-Adiutant Hetmańſki powraca po wydanym Parolu do Hetmana, oddaiąc mu Parol y wszyſtko cokolwiek rozkazano, rownie Adiutanci Generalſcy oddaią Parol każdy ſwemu Generałowi.

§. 6.

Maior od Brygady maiącey Deiour, gdy po wydanym Parolu Adiutanci y Maiorowie rozeszli ſię, wydaie wszyſtkim Unter-Officyerom y Gifreyterom od wart Generalſkich Parol, y to co do wart rozkazano; warta Hetmańſka znowu prezentuie, bierze broń na Ramię y zoſtanie wraz z ośmią Szyldwachami po ſkrzydłach wyſtawionemi poty pod bronią, poki wydanie Parolu Unter-Officyerom y Gifreyterom od wart Generalſkich nie zakończy ſię.

§. 7.

Maiorowie odebrawszy Parol iadą do ſwoich Regimentow, oddaią Parol y to co rozkazano Pułkownikowi y Kommendantom od Batalionu, a cokolwiek Pułkownik, procz tego ieſzcze do Regimentu rozkaże, powinien Maior zapiſać.

Ma-

§. 8.

Maior Deiour wydaie Parol w godzinę przed Czapſtrzykiem Adiutantom y Feltfeblom od Regimentu, Unter-Officyerom od Pikiety, chorągwianey warty, y Brandwachu, przed Intervallum Regimentu. Warta chorągwiana ſtaie do broni y wszyſtko to czyni, co wyżey warcie Hetmańſkiey przy wydaniu Parolu czynić przepiſano; potym idą Adiutanci z Parolem do wszyſtkich Sztabs-Officyerow, a Feltfeblowie do Kapitanow y Officyerow od Kompanii ſwoiey.

§. 9.

Na ſtrażach zewnętrznych Kommendant tey Poczty wydaie Parol, a przytym ieſzcze y haſło, iakie wydane będzie.

§. 10.

Maiorowie powinni w godzinę przed wydanym od Hetmana W. Koron: Parolem meldować Generałowi Deiour, czy chcą na zaiutrz exercerować, czy maią w Regimencie exekucyą lub Pogrzeb iaki; w czym przez Generała Deiour odbiorą rezolucyą.

ROZDZIAŁ X.

Pikiety iak uszykować należy.

§. 1.

PIkieta będzie o godzinie w puł do ſzoſtey na ulicach kompanicznych ſzykowana, gdzie Officyerowie od Kompanii broń każą nabić, lub ieżeli nabita, zrewiduią czy ieſt proch na poncwce, y broń, czy znayduie ſię w należytym ſtanie? potym Officyer każe broń wziąść do nogi y zatykać bagnetami w ziemię.

§. 2.

O Godzinie ſzoſtey ſtaie Pikieta u Kompaniow do broni, Feltfebel każe broń podnieść y wziąść na ramię, tu z bronią poty na ramieniu zoſtaną w ulicach kompanicznych, poki Adiutant niekommenderuie.

§. 3.

Adiutant ſtarszy ſtanie przed intervallum Regimentu y kommenderuie, *Pikieta naprzod marsz!* tu Pikieta wraz wyſtępuie na Plac *d'Armes* Adiutant daley kommenderuie: *w lewą y prawą! marsz.* Gdy

Pi-

Pikieta z obydwoch Batalionow naprzeciw intervallum Regimentu ſtanie, kommenderuie Adiutant *Halt! Front!*

§. 4.

Kapitan lub Porucznik od Pikiety rewiduiąc broń, kommenderuie: *Prezentuycie broń! broń w Płaſk! otworz panewkę!* tu powinien każdego z oſobna rewidować, czy ma należytą ſuchą podſypkę, gdy ſkończył, każe zamknąc panewki y daley kommenderuie *w prawą do nabiiania! dobądź ſtępla! ſtępel w rurę?* tu znowu każdą broń obaczy ieżeli należycie nabita, a potym kommenderuie: *ſtępel na ſwoie mieyſce! broń na Ramię!*

§. 5.

Jak prędko Pikieta zrewidowana, maſzeruie Officyer kommenderowany na wyznaczone ſobie mieyſce.

§. 6.

Gdy inszy od Generałow niezaydzie rozkaz, to zrana o godzinie osmey zchodzą Pikiety. Sciągnąwszy Szyldwachow ſwoich Officyerowie, każą broń z Pola wziąść y maszeruią na Place *d'Armes* ſwego Regimentu, a tu każą w prawą y w lewą

 obro-

obrocić ſię iść ludziom do Kompanii ſwoich. Jednak cała Pikieta powinna zoſtać ubrana w namiotach ſwoich, poki nie będzie obluzowana, żołnierze maią na ſobie Patrontaſzy, broń zaś uſtawią w Piramidy od Kompaniow ſwoich.

§. 7.

Na Pikietę codzień kommenderować należy iednego Pułkownika, iednego Obersztelaytnanta, iednego Maiora.

NB. Gdy Ront przechodzi, powinny Pikiety zawsze być pod bronią.

§. 8.

Pułkownik od Pikiety czyni Haupt-Ront w pierwszey linii Oberstlieutenant w drugiey linii, a Maior w obydwoch liniach Tay-Ront odprawi.

Pikietowy Sztabs-Officyer Ront odprawuiący bierze iednego Gifreytera y 4. ludzi od Regimentu do Regimentu. Generałowie czyniąc Ront, każą Adiutantowi ſwemu odebrać Parol po wartach y meldować ſobie w iakim ſtanie zaſtał wartę.

§. 9.

W wieczor po zachodzie ſłońca wydane będzie przy Artylleryi ſtrzelenie armatne,

za

za ktorym Dobosi w całym woysku Czapstrzyk uderzą, stawszy tym końcem iuż w gotowości u Batalionow.

§. 10.

Subalterni niepowinni po Czapstrzyku być extra-Batalionu, nieprzesiadywać u Markietanow, za co Kommendant odpowie.

§. 11.

Po Czapstrzyku nikt niepowinien strzelać, a gdyby żołnierz ktory wystrzelił, powinien być karany bieganiem przez rozgi razy 24. także y w dzien pod karą rozg niepowinni w woysku strzelać, chyba że Bataliony, Kompanie lub Rekruci mustruią, albo umarłego starego żołnierza chowaią, w czym przy Parolu referować się do Rezolucyi potrzeba, a zatym broń powinna być wykręcona, albo między godziną pierwszą y drugą z Południa wystrzelona, gdzie należy tych ludzi w każdym Batalionie ściągnąć, a przydawszy każdy Batalion Unter-Officyera, ktory im razem wystrzelić rozkaże, wyprawią ich z pierwszey linii wprzod, a z drugiey wtył woyska.

§. 12.

Zaraz po odbitym Czapstrzyku powin-

na być każda Kompania przez Unter-Officyera czytana, y przez tegoż raport Kapitanowi, Officyerom od Kompanii, y Adiutantowi zanieſiony; a Adiutant Sztabs-Officyerom raportować ma.

NB. Po czytaniu nie ma żaden żołnierz wyiść z Kompanii ſwoiey y owszem ſkoro ſię zmierzchnie iść ſpać powinien. Gdy woyſko nazaiutrz maszerować ma, potrzeba, aby zaraz ſpać poſzli, a po Czapſtrzyku żadnych niepowinno być piatyk y hałaſow po ulicach kompanicznych, a tym mniey u Markietanow.

§. 13.

Unter-Officyerowie z Brandwachu powinni po Czapſtrzyku wyſyłać bir-Patrole po Markietanach, wypędzaiąc za pierwszym razem ludzi wszyſtkich do Kompaniow, a za drugim razem ich aresztuiąc.

ROZ-

ROZDZIAŁ XI.

O Powinnościach Generałow Deiour y Generałow od Brygad, oraz Tabelle iakie y komu oddawane być maią.

§. 1.

GEnerałowie Deiour powinni codzień zrana wszystkie opodal wystawione straże rewidować y uczynić Hetmanowi lub kommenderuiącemu Generałowi raport, iak Officyerowie na Pocztach lub wartach swoich się sprawiły y czy wszystko w porządku należytym zastali.

§. 2.

Generałowie Deiour powinni być zawsze w Obozie przytomni; a oprocz Rewizyi Poczt, dla wydania Parolu lub z inney przyczyny, gdy w Haupt-Quaterze przy Hetmanie bawić nie będą, należy im znaydować się u Brygad swoich, aby ich, gdy potrzeba, na prędce znaleść można.

§. 3.

Warty obozowe y warty do wsiow zaciągaią o dziewiątey godzinie zrana, gdzie

tych od prawego ſkrzydła Generał-Maior, a od lewego Pułkownik Deiour mieć dozor obowiązani, Generał-Maior Deiour w dzień rewiduie Poczty z pierwszey, Pułkownik Deiour z drugiey linii, Obersztelegtnant Deiour czyni Ront wizytuiący w pierwszey, a Maior-Deiour w drugiey linii, a Generał-Maiorowie także u Brygad ſwoich być maią, gdy warty zaciągać będą.

Warty Obozowe niebiorą z ſobą Torniſtrow, zawsze iednak worki od chleba.

Pikiety biorą z ſobą do *Redans* po 3. namioty od każdego Batalionu, a Generałowie y Pułkownicy Deiour powinni Officyerow dobrze informować y powtorzyć im, cokolwiek od Hetmana lub Generała kommenderuiącego poſtrzegać nakazano, aby mogli Szyldwachom ſwoim dać należyte inſtrukcye. Poczty wszyſtkie zoſtaną tak iak raz były przez Hetmana, albo kommenderuiącego Generała wyſtawione lub approbowane; zaczym to Officyerowie ieden drugiemu pilnie zdawać będą, a Generałowie y Sztabs-Officyerowie Deiour odpowiedzą za odmianę naymnieyszą.

NB. Ronty tym ſamym ſpoſobem przyimować y odprawić należy, iak w Garnizonach; z tą tylko rożnicą, że tu Unter-

Offi-

Officyer lub Gifreyter Ront examinuiący każe ſobie oddać haſło, iakie dla ſtraż zewnętrznych, wart chorągwianych y Brandwachow wydane było.

NB. Przy wszyſtkich kommendach y wartach obozowych powinien wyiść Adiutant ieden od każdego Regimentu na Plac, gdzie ſchodzić ſię maią, a to aby zapiſał dokąd ludziom od Regimentu na wartę, czyli kommendę iść przypadło.

§. 4.

Generał-Maiorowie Deiour powinni Kapitanom y Subalternom z Obozu, gdziekolwiek kommenderowanym przypomnieć, co podług Regulaminu lub dyspozycyi Hetmańſkiey czynić im przynależy.

§. 5.

Gdy ſtraże lub inne iakie kommendy powrocą do Obozu, powinien nayſtarſzy ich Officyer meldować ſię Generałowi Deiour, y o wszyſtkim uczynić mu raport.

NB. O Kommendach ktore do Obozu powracaią, powinien być poſłany raport Maiorowi od Brygady maiącemu Deiour.

§. 6.

Cokolwiek w woyſku przy Regimentach,

na

na Forpocztach , ſtrażach zewnętrznych y wartach ważnego przypadnie , powinno być Generałom Deiour meldowano , a ci Hetmanowi lub kommenderuiącemu Generałowi raport uczynią.

NB. Także cokolwiek u Regimentow zaydzie , ma być pierwszemu Adiutantowi Hetmańſkiemu meldowano.

§. 7.

Generałowie Deiour za to odpowiedzą , aby to , cokolwiek dniem przedtym przy Parolu , lub poźniey rozkazano , we wszyſtkim iak naypilniey do exekucyi przyprowadzone było , często za tym co dzień linie obydwie obieżdzać maią , a Adiutanci powinni na ten czas być przed Frontem od Batalionu w gotowości , gdyby co mieli do rozkazania.

§. 8.

Regimenta gdy chorych do Lazaretu wyſyłać maią , powinni o wszyſtkich Generałowi Deiour piſany raport oddać , aby z całego woyſka razem wyſſani być mogli , y Konwoy , gdyby tego potrzeba przydany był , gdy woyſko długo na iednym ſtanowiſku obozuie , na ten czas chałupy po wſiach pobliższych Regimen-

tom

tom wyznaczone będą, a tam chorych odprowadzać, y należyte o nich ſtaranie mieć należy. Regeſtr chorych wyſłanych z woyſka Generał Sztabs-Medykowi odeſłać potrzeba.

§. 9.

Codzień zrana przed obluzem warty powinny być oddane Maiorowi od Brygady maiącemu Deiour raporta odchodu, lub co nowego zaszło, oraz wiele Regimentom do kompletu brakuie ludzi, a on ogulny uformowawszy raport, oddać Generałowi Deiour powinien.

§. 10.

Gdy allarm iaki w nocy trafi ſię, powinni Generał-Maiorowie Deiour w tym punckcie na mieyscu allarmowanym znaydować ſię, y gdzieby tego potrzeba, ruſzą kilka z naybliższych Batalionow.

§. 11.

Generałowie od Brygad powinni być obecni, gdzie Bataliony lub Regimenta z ich Brygad exerceruią, co rano Brygady ſwoie rewidować y za to odpowiedzieć, aby ſłużbę z naywiękſzą aplikacyą y pilnością czyniono, oraz poſtrzegać maią, aby żadne u Regimentow niedziały ſię exceſſa

y ka-

y każdy Officyer, Unter-Officyer y Gemeyni to czynił, co mu czynić należy.

§. 12.

Nad godzin 4. żadnemu Officyerowi dać nie należy Urlopu bez wiedzy Generała od Brygady, gdy Regimenta po pieniądze, po chleb, lub Furaż wysyłać maią, powinni Generałowi Deiour y Hetmańskiemu Adiutantowi o tym meldować, aby za dyspozycyą Hetmańską podług potrzeby y okoliczności Konwoy przydany był.

NB. Zołd dla Regimentow wyznaczony powinni Regiments-Quatermistrze iednego dnia odbierać, y iednego dnia y godziny do woyska przybywać.

§. 13.

Raporta codziennie do Adiutanta Hetmańskiego zrana o godzinie siodmey, a w marszu skoro do Obozu się weszło, odesłane być maią. Kommendanci Regimentow, gdy znaydzie się iaka w raportach omyłka, winni będą zapłacić 10. czewr: do Kassy inwalidowey.

§. 14.

Co pięć dni będą podane Regestra chleba potrzebnego, a Maiorowie powinni mieć

o tym

o tym ſtaranie, aby był chleb dobry y należycie wypieczony, a gdy taki nie będzie, dadzą znać do generalnego Kommisſaryatu prowiantowego.

ROZDZIAŁ XII.

O Nabożeńſtwie w Obozie.

§. 1.

CO dzień dwa razy nabożeńſtwo odprawiać ſię ma, a to zrana zaraz po obluzie warty y wieczorem o godzinie ſzoſtey.

§. 2.

O godzinie naznaczoney zaczyna Doboſz od warty chorągwianey z Regimentu prawe ſkrzydło maiącego bić początkowe uderzenia; do czego drudzy Doboſi ſtoſuiąc ſię, razem na kościelną paradę uderzą.

§. 3.

Tu zaraz należy Kompanie na Placu *d'Armes* ſzykować y z roli czytać, potym każdy Kapitan dwom tylnym Glidom przyſtąpić każe, a Maior kommenderuie *pierwszy Batalion w lewą, drugi w prawą! Marsz!*

Marsz! Halt! Front! w prawą y w lewą zachodź do formowania koła, Marsz!

NB. Officyerowie staną przed Kompaniami w pewney od siebie dystancyi, a za niemi Unter-Officyerowie.

§. 4.

Uformowawszy tym sposobem z Regimentu koło przed namiotem do nabożeństwa wystawionym, zaczyna się nabożeństwo; wszyscy Officyerowie, Unter-Officyerowie, y żołnierze nie będący w powinności, tamże znaydować się powinni, y niewracać się do Namiotow, poki się nie zakończy nabożeństwo. Feltfebel od każdey Kompanii stoiąc wtyle, powinien uważać, aby żaden żołnierz nie wystąpił.

NB. Nie potrzeba aby żołnierz na paradę kościelną czysto się ubierał, albo kamasze wdział.

§. 5.

Po skończonych Modlitwach kommenderuie Maior: *prawą wtył!* tu rozeydą się Kompanie każda ku swoiey ulicy.

NB. Warta chorągwiana niestaie do broni, gdy Regiment na paradę kościelną występuie.

NB. Te Modlitwy nigdy iednak nad pułgodzinę iednę zabawić nie maią. Adiutant

jutant powinien będzie na to uważać, a ieżeli Xiądz Kapelan nieuczyni zadosyć temu rozkazowi, winien będzie za każdym razem zapłacić Złot: 6. do Kassy Inwalidowey, w Niedzielę zaś ze Mszą Nabożeństwo może zabawić godzinę iednę.

ROZDZIAŁ XIII.

Co Regimenta postrzegać powinny, gdy Woysko całe wystąpić ma.

§. 1.

GDy Hetman W. Kor: linie obieżdzać będzie, niepowinny Regimenta nigdy występować, ieżeli wprzod nie było wyraźnie rozkazano; a na ten czas gdy maią wystąpić, powinny Kompanie iak nayczyściey stanąć, dla czego Kapitani wprzod zrewiduią Kompanie swoie.

§. 2.

Gdy Woysko wystąpić ma, żadnego brakować niepowinno Officyera, Unter-Officyera, lub Gemeyna, oprocz na inney powinności będących; zaczym trzeba aby Kompanie wprzod na ulicach kompanicznych z Roli czytane były.

§. 3.

Kompanie powinny na pierwszey linii placu *d'Armes* we 3. Glidy ſtanąć, ściśnionemi na koniec pałasza Szeregami, Dobosi na prawym ſkrzydle, a Unter-Officyerowie podzieleni do Cugow.

§. 4.

Officyerowie ſtaną przed Chorągwiami od Batalionu, Pułkownik przed Sztabs-Officyerami, a za niemi wszyscy Officyerowie od Regimentu w iednym glidzie.

NB. W Woyſku nawet y pod czas pokoiu, gdy ſię ściągnie Korpus iaki, powinni Officyerowie zawsze mieć Szarfy na sobie.

ROZDZIAŁ XIV.

O Exercerowaniu w Obozie.

§. 1.

REgimenta, gdy chcą Batalionami exercerować, powinni pod czas parolu meldować ſię Generałowi Dejour, a ten odebrawszy na to rezolucyą Hetmańſką, lub kommenderuiącego Generała, opowie Majorom przy parolu, czy maią exercerować, czyli nie.

NB.

NB. Do musztrowania Rekrutow ieſt czas od godziny 5. do 9. zrana, po południu także musztrować mogą, ale bez ognia.

NB. Dobosi niepowinni ſię exercytować, tylko od godziny 1. do 3. z południa.

§. 2.

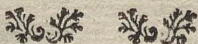
Do Muſtry wychodzą Reginenta bez bicia w Bęben, zachowuią to wszyſtko, co przy exercerunku rozkazano, y powracaią do Obozu przy odgłoſie Bębna.

§. 3.

Chcąc Batalionami w Woyſku exercerować, potrzeba też Batalionami ſłużbę czynić, aby zawsze Batalion zupełny do Muſtry wychodzić mogł.

§. 4.

Jeżeli chcą szarżerować, potrzeba aby ſię z sobą umowili tak, aby nad czwartą część Woyſka, więcey do musztry niewyſtąpiło, gdyżby niebespiecznie więcęy ruszyć Woyſka z Szarf ładunkow obranego.

ROZDZIAŁ XV.

O Urlopowaniu Officyerow y Zołnierzy z Obozu.

§. 1.

SZtabs-Officyer chcąc oddalić się z Obozu, Generałowi Dejour, Generał-Lieutenantowi y Generał-Majorowi od Brygady, meldować się powinien; Pułkownik od Regimentu może dać Officyerowi urlop, z Obozu na godzin cztery.

§. 2.

Gdy Officyer przez noc oddalić się z Obozu zechce, powinien Pułkownik od Regimentu Hetmanowi, lub kommenderuiącemu Generałowi o tym meldować; żaden zaś Officyer niepowinien z Obozu przez noc absentować się bez urlopu.

§. 3.

Zołnierzy iak naymniey urlopować z Obozu potrzeba, gdy iednak słuszne tego będą przyczyny, na ten czas nigdy samych, lecz z dobremi Unter-Officyerami, y to nie dłużey iak na godzin 6. urlopować należy; Unter-Officyerowie za to odpowiedzą, aby urlopowani żadnych nie-

czy-

czynili excessow, oraz aby ludzi wszystkich nazad do Obozu przyprowadzili.

NB. Zołnierzy niepotrzeba nigdy urlopować na mieysca takie, gdzie od nieprzyiaciela mogą być zagarnieni.

§. 4.

Zaden Officyer, Unter-Officyer, ani Zołnierz niepowinien z Obozu bez urlopu wychodzić; Zołnierz przeciwnie czyniący ma być skarany, bieganiem przez rozgi przez ludzi 200.

§. 5.

Ktorykolwiek Zołnierz znaydzie się za strażami zewnętrznemi, powinien być za dezertera poczytany, Officyer żaden niepowinien za temi strażami konno, lub pieszo bez urlopu znaydować się.

NB. Szyldwachy straż zewnętrznych niepowinni żadnych ludzi przepuścić; ieżeli się na ktorego Szyldwacha pokaże, że kogokolwiek przepuścił, będzie skarany bieganiem przez rozgi razy 20. przez 200. ludzi, a ten, ktory wyszedł razy 30.

ROZDZIAŁ XVI.

O Furażowaniu.

§. 1.

STanąwszy w nowym Obozie ; należy każdemu Regimentowi furaż ten, ktory na swoim obozowisku zastał.

§. 2.

Jeżeli Woysko obozuie, gdy ieszcze nie iest pora furażowania, lecz z Magazenu brany będzie furaż, na ten czas iednego tylko Unter-Officyera od każdey Kompanii przydać należy, żaden zaś Kapitan niepowinien (pod Kassacyą) posyłać ludzi z bronią, ile że zawsze, gdy tego będzie potrzeba, przyda się konwoy.

§. 3.

Jeżeli furaż ma być wzięty z stodoł, na ten czas Officyerowie swoich tylko służących poszlą.

§. 4.

Officyerowie przydani kommenderowanym ludziom po słomę, powinni ile możności przestrzegać, aby żołnierze nie czynili po Wsiach iakie zdzierstwa, lub za po-

poczty do koła Wsi rozſtawione, błąkali ſię; iakoż ich będzie powinnością ludzi wszyſtkich do Obozu nazad przyprowadzić, iak iuż wyżey mowiono; ieżeli furaż wozami prowadzony będzie, każą im tym porządkiem iechać, iak Kompanie idą po sobie.

§. 5.

Jeżeli furaż z pola extra Obozu brany będzie, powinni Officyerowie od każdego Regimentu przeſtrzegać, aby żaden nie ważył ſię brać furażu, oprocz z mieysca sobie naznaczonego, przeciwnie zaś czyniących, powinien Officyer meldować, aby przykładnie za to byli ſkarani.

§. 6.

Gdyby pod czas furażowania alarm iaki ſtał ſię, gdzieby niebespieczeńſtwa obawiać ſię potrzeba, na ten czas kommenderowani rzucać furaż, y uchodzić do Obozu powinni.

ROZDZIAŁ XVII.

O Strażach zewnętrznych y Kommendach.

§. 1.

WSzyſtkie ſtraże zewnętrzne lub Kommendy dniem przedtym w wieczor przy parolu wykommenderowane zeydą ſię po ſkrzydłach Woyſka, podług wydaney dyspozycyi. Zołnierze biorą z sobą worki od chleba, a na wiele dni chlebem y pieniędzmi opatrzeni być maią, rozkaże ſię. Regimenta niepowinny nigdy pospołu ranżerować ſię, bądź na Kommendę, czyli na Wartę, lecz zawsze podług ſtarszeńſtwa Regimentow od prawego do lewego ſkrzydła Regimentami uszykowani zoſtaną.

NB. Adjutanci powinni Majorowi od Brygady oddać na placu wyznaczonym ludzi kommenderowanych.

§. 2.

Straże zewnętrzne y Kommendy powinny z bronią na ramieniu bez bicia w bęben z Obozu wychodzić, a ieżeli Kommenda z 150. lub więcey ludzi będzie złożona,

żona, powinien Major od Brygady kommenderować y sposobem zwyczaynym odmaszerować kazać.

NB. Jak prędko cała Kommenda z placu parady zeszła, każą Officyerowie wziąść broń z pola, aby ludzi bez potrzeby niefatygować, toż samo powracaiąc do Obozu, nie każą prędzey wziąść broń na ramię, poki nieprzyidą blisko iuż placu tego, gdzie zamaszerować maią.

NB. Każdy Major od Brygady powinien sobie 2. dobrych Unter-Officyerow przybrać na Adjutantow.

§. 3.

Wszystkie straże maiący przed sobą wał, mur, lub zagrodę iaką, uszykuią się we dwa glidy, a we trzy te, ktore za Rzeką, Fossą lub Rogatkami stoią. Officyer zawsze wstępuie na prawe skrzydło, iak w szarżerunkach, a Glidy na koniec pałasza powinny być ściśnione.

NB. Toż samo ściąga się do wart Chorągwianych, pikiet y wart po Wsiach, wyiąwszy warty Generalskie y Brandwachy.

§. 4.

Warty wszystkie bądź naymnieysze, powinny być na 2. Plutony podzielone,

aby w czaſie attaku nieprzyiacielſkiego wyſtrzeliwszy razem, nie były z ognia ogołocone.

§. 5.

Powracaiąc do Obozu obluzowane ſtraże zewnętrzne lub Kommendy, powinny bliſko prawego lub lewego ſkrzydła, albo srzodka Jnfanteryi przyszedłszy w Marszu, wziąść broń na ramię y zamaszerować, potym każe Officyer prezentować, na ramię wziąść, obrocić ſię w prawą y w lewą do formowania Regimentow.

§. 6.

Gdy Kommenda Regimentami uformowała ſię; kazawszy każdy Officyer lub Unter-Officyer ludziom swoim od Regimentu wziąść broń z pola, maszeruie z niemi przed Chorągwie od swego Regimentu, a tam trzymaiąc broń przewroconą na ramieniu; każe im w prawą y w lewą obrocić ſię y iść do Kompaniow, potym Officyer lub Unter-Officyer Kommendantowi od Regimentu meldować ſię powinien.

§. 7.

W marszu każdy Officyer za ludzi z cugu swego, tam y nazad idąc, a ieżeli osobno ieſt kommenderowany, za wszyſtkich odpo-

odpowiedzieć powinien, aby się żaden nie został, lecz wszystkich nazad do Obozu, aby przyprowadził, chyba że ktory będzie zabity.

ROZDZIAŁ XVIII.

O powinnościach Officyerow na strażach zewnętrznych, y tam pod czas attaku nieprzyiacielskiego iak sprawić się powinni.

§. 1.

OFficyerowie kommenderowani na straże zewnętrzne rozstawią poczty swoie na te same mieysca, gdzie Generałowie dysponowali; niepostawią nigdy poczty swoie na mieysca otwarte; Szyldwachom należyte dadzą instrukcye; co maią do obserwowania, iak wołać: „ *kto idzie?* y hasło mienić powinni, oraz aby nikogo nieprzepuścili, poki dokładnie nie będzie examinowany, a w nocy gdy kto za drugim wołaniem: „ *kto idzie?* nie odezwie się, aby ognia dali.

§ 2.

Officyer powinien ludzi swoich mieć zawsze pospołu przy broni, y roty każdego

czasu

czasu rowne, aby przy wszczętym allarmie każdy na swoie mieysce, y do broni trafić mogł.

§. 3.

Każdy Officyer powinien pocztę swoię tak Szyldwachami obstawić, aby ich czułości tak w dzień, iako y w nocy nic bynaymniey uyść nie mogło.

§. 4.

Officyerowie częste wysyłać powinni Patrole do koła poczt swoich, czy są czuyne, a naybardziey trzeba się mieć na ostrożności przy zachodzie słońca, y nadednim, gdyż te godziny są nieprzyiacielowi nayspołobnieysze do podeyścia.

§. 5.

Szyldwachy niepowinny nikogo na 50. krokow do siebie przypuścić niewidziawszy pewnie, iż nie iest człowiek nieprzyiacielski.

§. 6.

Przy każdym luzowaniu Szyldwachow, powinni Officyerowie broń rewidować, czy iest podsypka, skałka czy dobrze wkręcona, y broń czy w należytym iest stanie.

NB. Warty powinny mieć zawsze zdięte z deklow pokrowce.

§. 7.

§. 7.

Officyerowie przykażą Szyldwachom, aby gdy postrzegą więcey iak dwoch ludzi z bronią ku nim idących, luboby hasło mienili, iednak zawoławszy raz na nich, iuż kroku iednego postąpić im nie dali; ale od Szyldwacha do Szyldwacha wołaiąc, aby dali znać Officyerowi, ktory powinien wysłać dobrego Unter-Officyera z kilku ludzmi dla wyexaminowania, kto iest, a tym czasem z całą Kommendą swoią do broni stanąć; ieżeli to będzie Kommenda iaka, powinien Officyer kommenderuiący iść z Unter-Officyerem do Officyera od warty, a ten ieżeli go z osoby nie zna, bo mundur y znaki Officerskie niesą dostateczne do przeświadczenia, powinien go dokładnie examinować, kazawszy sobie Ordynans lub Paszport pokazać; ieżeli nie znaydzie nic podeyrzałego, przepuści Kommendę, a z ludźmi swoiemi zostanie poty pod bronią, poki Kommenda niemi-nie.

NB. Kommendę z kilku ludzi przyprowadzi Unter-Officyer, zaraz z sobą do swego Officyera od warty, a ten ieżeli tych ludzi z osoby nie zna, zatrzyma ich całą noc u siebie y prędzey niepuści, poki się dzień nie zrobi.

§. 8.

§. 8.

Gdy Officyer po mimo wszelkiey ostrozności będzie na Poczcie swoiey od nieprzyiaciela napastowany, niepowinien z poczty swoiey ustąpić, nie dawszy ile sił odporu, y nie widząc się ostatnią potrzebą do retyrowania się przymuszonym iako to, przemocą; będąc zewsząd ściśniony y nadziei nie maiąc odsieczy; co iednak każdy Officyer, gdy o to będzie spytany, dostatecznie dowieść obligowany; inaczey ieżeli się bynaymniey pokaże na Officyera, że mogłby pocztę sobie powierzoną lepiey utrzymywać, albo przynaymniey lepiey przy niey obstawać y bronić się, a nie wypełnił to wszystko, co powinność po każdym dobrym żołnierzu wyciąga; taki Officyer cum infamia będzie kassowany, albo podług okoliczności na ciele y życiu, honorze y maiętności skarany.

§. 9.

Rzecz niepodobna, aby Officyer na straży zewnętrzney był od nieprzyiaciela do poddania się w niewolą przymuszony; mogąc się zawsze spodziewać odsieczy, a gdyby się iednak podobny przypadek trafił, taki Officyer nic innego nie wart, tylko cum infammia być kassowanym.

§. 10.

§. 10.

Każdy Officyer wyſłany z woyſka na Konwoy lub z inną małą Kommendą na mieyſce odległe ; powinien wyszedłszy w otwarte pole użyć, ile przemyśleć może oſtrożności, od nagłego napadnienia nieprzyiacielſkiego ; poſtrzegłszy iakie Korpus Kawaleryi przewyższaiące go w ſiłach, powinien do naybliższego Cmentarza dążyć dla ocalenia transportu y Kommendy, gdyż tam kazawszy wozom zaiechać, będzie w ſtanie oprzeć ſię nieprzyiacielowi choćby 4. razy od ſiebie mocnieyſzemu. Jeżeli nie może dociągnąć na Cmentarz, powinien ſię ſtarać, aby do haszczow, foſſy, lub mieysca takiego doſtać ſię, gdzieby plecy miał wolne; za zbliżeniem ſię nieprzyiaciela powinien roztropnie ogień oszczędzać, y nie wolno mu poddać ſię prędzey, aż w niedoſtatku ammunicyi, do koła, od nieprzyiaciela ściśniony oczywiſte poſtrzeże niebeśpieczeńſtwo przebić ſię, lub doczekania ſię odſieczy.

NB. To tylko rozumieć ſię powinno o małych Kommendach z ludzi 30. lub 40. złożonych. Batalion zaś uformowawszy czworobok, może na nieprzyiacielſkie Korpusy Husarow, lub Kawaleryi przeyścia bronić mu uſiłuiące, uderzyć, ich spędzić,

dzić, y niezważaiąc na nieprzyiacielſkie napaſtowania, maszerować tam, gdzie mu kazano.

§. 11.

Zaden Officyer poſtawiony za Okopy, za Mur, lub Parapet, niepowinien poddać ſię nieprzyiacielowi, choćby 10. razy mocnieyszemu poty, poki wszyſtko co mężnemu należy żołnierzowi nieuczynił, inaczey *cum infamia* kaſsowany lub podług uznanych okoliczności na ciele y życiu ſkarany być powinien. To ſię rozumieć ma o Okopach lub mieyscu umyślnie dla obrony sporządzonym; bo gdy Officyer będąc gdzie kommenderowany sam z włásney przezorności ſtanie na Cmentarzu, w Klasztorze, lub innym do obrony sposobnym mieyscu, a byłby tam przez Korpus nieprzyiacielſkie nieporownanie mocnieysze napaſtowany tak, że broniąc ſię ani swoim dać znak y sprowadzić ich na ratunek, ani sam oprzeć ſię nie może, chyba tylko ſiebie y ludzi swoich zgubić, w takim przypadku y w tey tu wyrażoney znayduiąc ſię sytuacyi, może Officyer beśpiecznie do Kapitulacyi z nieprzyiacielem przyſtąpić, iednak gdy ią nieprzyiaciel odmowił, niepowinien Officyer zaraz z początku poddać ſię na dyſkrecyą, y owszem bronić ſię poki może. *NB.*

NB. W wszyſtkich takowych przypadkach powinni Officyerowie mocno przeſtrzegać, aby ludzie prędzey ognia nie dawali, nim będzie kommenderowano, aby ſię niemieszali, ognia nieprzynaglali, porządnie zawsze plotonami szarżeruiąc, aby dobrze przykładali, y na cel brali, a maiąc do czynienia z nieprzyiacielem lekkim, należy ile możności proch oszczędzać, aby iak naydłużey bronić ſię można, y przez niedoſtatek ammunicyi nie bydź przymuszonym do poddania ſię.

ROZDZIAŁ XIX.

O Kwaterach Regimentow w Marszu, y porządku, ktory względem wart uczynić powinny.

§. 1.

GDy Regiment znayduie ſię w Marszu, powinny Bagaże zawsze za Regimentem iachać, szczegulnie Szeffa lub Kommendanta wozy mogą iść wprzod, albo po ſkrzydłach Regimentu; Regimentowy zaś woz, na ktorym Zołd dla wszyſtkich Kompanii złożony, powinien pomiędzy obydwoma Batalionami iachać.

§. 2.

Każdy Batalion da ludzi 50. na okrycie bagażow: tych 100. ludzi nie należy rozłączać, y owszem pospołu za bagażem maszerować powinni, maiąc broń bagnetem osadzoną na ramieniu.

§. 3.

Od Regimentu iednego Officyera, a od każdego Batalionu dwoch kommenderować należy Unter-Officyerow, ktorzy konno iadąc, powinni bądą mieć dozor bagażow, osobliwie, aby ciasniny prędko ieden za drugim przebyli.

NB. W Marszu powinny cugi każdego Batalionu szczupłą cale mieć dyſtancyą.

§. 4.

Zbliżywszy ſię Batalion do wsi lub mieyſca tego, gdzie wciągać ma; zamaszeruie y każe warcie wyſtąpić; Warta dana będzie doſtarczaiąca do unikania niebeśpieczeńſtwa. Przy Obwachu powinny być armaty y wozy amunicyonalne porządkiem uſtawione.

§. 5.

Przydane Regimentom armaty należy w Marszu zawsze przed Batalionem prowadzić, w Obozie zaś będą uſtawione na

Fle-

Fleszy przed pikietami y wartami Chorągwianemi wysypane ; A gdy Woyſko do boiu uszykuie ſię , zoſtaną po ſkrzydłach Batalionow. Gdy Regimenta wychodzą w pole, przyda ſię do każdego Batalionu po dwie armat z należącym do nich porządkiem.

§. 6.

Gościniec ze wsi wychodzący , y inne wyiścia ze wsi , powinny być wartą podług zdania Kommendanta ubeśpieczone, wszyſtkie gościńce y inne do wsi wyiścia, powinny być zatarasowane wozami chłopſkiemi , w poprzek obracaiąc ie dyszlami do ſiebie , y iedne do drugich przymocuiąc tak , aby ich nie bez wielkiey trudności rozłączyć można.

§. 7.

Warty przy bramie lub innych weyściach , powinny zawsze ku drogom zewnątrz front mieć obrocony , mocne we trzy , ſłabsze zaś we dwa glidy szykuiąc. Wszyſtkie warty choćby naymnieysze powinny bydź na dwa cugi podzielone , z ktorych w szarżerowaniu ieden zawsze powinien mieć broń na ramieniu , aby nigdy razem wyſtrzeliwszy w attaku , z ognia obrani nie byli.

§. 8.

Na poczcie Unter-Officyerſkiey ſtanie w srzodku Gifreyter przy broni z bagnetem tak, aby na warcie z ludzi 12. złożoney, Unter-Officyer miał w cugu swoim 6. a Gifreyter 5. ludzi.

§. 9.

Szyldwachy od warty do warty łącząc, zrobi ſię łańcuch do koła wsi, nigdy zaś Szyldwachow w otwartym polu ſtawiać nie należy, lecz zawsze za foſſą albo płotami, lub ogrodami do koła wsi znayduiącemi ſię.

NB. Na Szyldwach nigdy nie należy ſtawiać więcey iak trzecią część Haubtwachu.

§. 10.

Rozſtawiwszy tym sposobem warty do koła wsi, każą Kapitani Kompaniom rozeyść ſię.

Hauptwach, ieżeli to być może na Cmentarzu, murem dobrym opatrzonym, lub w domu murowanym, albo innym do obrony sposobnym mieyscu poſtawić należy.

§. 11.

Od wart przy bramach potrzeba wszyſtkie przyiazdy y wyiazdy meldować kommenderuiącemu Batalion Officyerowi.

§. 12.

Officyerowie po Wartach powinni być zawsze czuyni, wszyſtkich wchodzących y wychodzących *ſtrictè* examinować, a to aby nie wpuścić, lub ze wsi wypuścić szpiega.

§. 13.

Pikieta z iednego Porucznika y 30. ludzi zaciągnie w wieczor o godzinie 6. do domoſtwa pobliższego okolicy tey, gdzie wieś nayotwartsza y przyſtęp nayłatwieyszy.

§. 14.

Po Czapſtrzyku przez noc całą powinni Szyldwachy do koła wsi co kwadrans wołać: *kto idzie?* a Ronty y Patrole co kwadrans od warty do warty wieś obchodzić powinny.

§. 15.

Kommendant Batalionu ſtanąwszy we wsi w bliſkości nieprzyiaciela, powinien zaraz *Redutę* na wzgorku iakim lub innym sposobnym mieyscu wysypać kazać tak wielką, aby Batalion swoy mogł w niey pomieścić; pod tąż Redutą każe Ekwipażom zaiechać, a wozy tak sobą umocnić, aby ich tak łatwo bez wielkiey mocy rozerwać nie można.

§. 16.

W każdey kwaterze we wsi potrzeba przez całą noc świecić, y ieden żołnierz przez noc wartować powinien, aby w przypadku iakowym mogł drugich obudzić y trwogę uczynić.

§. 17.

Broń y Patrontasze powinny być w izbie tey, gdzie żołnierze spią tak ustawione, aby każdy w tym punkcie mogł trafić do swoiey, y żadna aby się stać nie mogła szkoda z okazyi ładunkow.

.§ 18.

Jeżeli we wsi będący Cmentarz zdawać się będzie Kommendantowi sposobnym do reyterowania y bronienia się pod czas napadnienia nieprzyiacielskiego, powinni też examinować, ieżeli przyległe domostwa nie mogą być przez nieprzyiaciela podpalone; a ieżeli tak iest, należy zaraz wciągnąwszy do wsi te dachy pozrzucać; co iednak nie uczyni prędzey, chyba że bliskość nieprzyiaciela koniecznie tey wyciąga ostrożności.

§. 19.

Dla prędszego przy wszczętym allarmie uformowania Batalionu, należy: 1*mo.* Aby

Unter-

Unter-Officyerowie po uczynioney w wieczor rewizyi codzień Adjutantowi meldowali, wiele Rot *effective* u każdey Kompanii znayduie się, wiele kommenderowanych, wiele chorych, y wiele z innych przyczyn niedostaie ludzi; a zatym Adjutant tegoż wieczora Roty od każdey Kompanii zrownać powinien.

2do. Pod czas allarmu schodzą się zaraz Kompanie prosto na plac wyznaczony. Każdy Kapitan podzieli Kompanie na 2. cugi, a do nich Officyerow, y Unter-Officyerow iak należy; Kapitan ma pierwszy, a Porucznik starszy dostanie drugi cug, drudzy Officyerowie idą w tył Kompanii; Kapitan z 2. Subalternami śrzedniey Kompanii, wyprowadzi Chorągwie z Stancyi Kommendanta przed drugi cug od tey Kompanii, a gdyby tyle nie było u Kompanii Officyerow, to inne dadzą Kompanie, ktore obeyść się bez nich mogą. Czterech dobrych Unter-Officyerow od teyże Kompanii, y dwie Roty przydać do Chorągwi należy, a ci nieodstępnie zostać przy Chorągwiach powinni.

3tio. Tym sposobem uformuie się Batalion w tym punkcie na 8. cugow; toż samo w Obozie, lub gdziekolwiek przy wszczętym allarmie uczyni.

4to. Jeżeli przyidzie szarżerować, to plutonami iak zawsze od prawego y lewego ſkrzydła do środka szarżerować należy.

5to. Bataliony rozłożone na kwatery z obuch ſtron tey wsi przyległe, ktorą nieprzyiaciel attakuie, powinny zaraz ſtanąć w dobrym porządku, szeregami na koniec pałasza, iak do szarżerunku ściśnionemi maszerować tam, gdzie potrzeba. W takim przypadku żołnierza nie należy ranżerować extra Kompanii, owszem każdy tak zoſtanie, iak w Kompanii ma swoy ranżerunek.

NB. Wychodząc Batalion ze wsi na pomoc drugiemu, zoſtawi rozſtawione we wsi warty. Pikietę zaś może z sobą zabrać.

§. 20.

Wszyſtkich w generalności Officyerow oſtrzega ſię, aby wychodząc na Kampanią, więcey nie brali z sobą Ekwipażu, tylko bez czego wcale obeyść ſię nie mogą: gdyż ieżeli trafi ſię, że ktoremu lubo nie z iego winy zabrany będzie Ekwipaż, żadney spodziewać ſię niema nadgrody za szkodęonieſioną, procz tylko rzeczy, ktore mu naypotrzebnieysze były, ieżeli ſtracił, co więcey: nikomu tylko

wła-

własney nieroſtropności tę utratę przypisać może.

ROZDZIAŁ XX.

O Konwoiach.

§. 1.

OFficyer kommenderowany na Konwoy z małą iaką Kommendą, powinien ludzi swoich na dwa plotony podzielić, z ktorych ieden na przod, a drugi w tyle maszerować będzie, wziąwszy wozy lub Transport ten, ktory ma konwoiować w śrzodek; niepowinien ſię puszczać w haszcze lub do wsi, niewyſławszy wprzod pierwszą ſtraż umiarkowaną podług mocy Kommendy swoiey; gdyby od nieprzyiaciela był napaſtowany, powinien ile możności ſtarać ſię, aby plecy miał wolne, wozom na mieyscu naywygodnieyszym każe zaiechać, poki mężny dawszy odpor niespędzi nieprzyiaciela, y dalszy Marsz sobie ułatwi.

§. 2.

Officyer wyſłany z licznym Konwoiem, powinien wyprawić z Kommendy swoiey część Kawaleryi na pierwszą ſtraż, aby

całą drogę należycie prześpiegowali, po ſtronach obydwoch powinien wysyłać patrole dla z rewidowania haszczow, lasow y wsi na ſtronie bliſko drogi będących, a ieżeli poſtrzegą nieprzyiaciela, powinny dać o tym znać. W tyle za Korpusem powinien mieć odwod także z Kawaleryi. Procz tego wysyłać powinien ludzi na gory y pagorki poboczne dla łatwego rozpatrzenia ſię y odkrycia nieprzyiaciela, a to zapobiegaiąc niespodzianemu y zdradliwemu napadnieniu nieprzyiacielſkiemu. Maiąc przy sobie Altyleryą niepowinien Officyer ią rozłączać, pod karą kaſſacyi, y owszem ieżeli ma Batalion ieden, powinien iedney dywizyi wprzod wozow, dwom dywizyom w pośrzodku, a iedney w tyle maszerować kazać. Jeżeli ma y Kawaleryą, może ią podług proporcyi Kommendy podzielić pomiędzy Dywizye; należy także wyznaczyć Officyera iednego dla dopilnowania, aby wozy nierozciągaiąc ſię zbyt daleko, tuż ieden za drugim poſtępowały.

§. 3.

Kommendy znacznieysze należy dzielić po dwie Dywizye do rowney liczby wozow, przydawszy Kawaleryą pomiędzy Dywizye.

§. 4.

§. 4.

Jeżeli przyidzie wąwoz przechodzić, potrzeba zawsze wprzod wyprawić przednią straż. Kilka Plutonow lub Dywizyi podług proporcyi Kommendy osadzą gory po stronach tey ciásniny będące, a dopiero Konwoy z Transportem przyidzie.

NB. Plutony lub Dywizye staną z obu stron ciásniny iak do szarżerunkow uszykowane, poki cały Konwoy nieprzyidzie, a to dla wstrzymania nieprzyiaciela od dokazania zamysłu iakiego; dopiero gdy cały Transport minie, złączą się znowu w tyle Konwoiu y za nim postępuią.

NB. Konwoy żaden niepowinien mieć nigdy pokrowcow na deklach od panewki.

§. 5.

Prowadząc proch, potrzeba nierownie większą mieć ostrożność, ludziom zakazać należy tabaki kurzenia, iadąc przez bruk, powoli iachać dla uniknienia wielkiego nader nieszczęścia częstokroć z iedney iskierki pochodzić zwykłego. Jeżeli woz prochem, żytem, chlebem lub furażem naładowany w drodze połamie się, ile na ten czas, gdy bliskość nieprzyiaciela wyciąga pospiechu; potrzeba zaraz ten ciężar na drugie podzielić wozy, ko-

nie

nie wyprządz, a woz połamany z drogi uprzątnąć, aby wozom nadchodzącym przeiazdu nietamować.

§. 6.

Nocuiąc gdzie z Konwoiem, potrzeba wozom tak ſtanąć kazać, aby żadna przez ogień nieſtała ſię ſzkoda; oraz powinien Officyer kommenderuiący tak osadzić tę wieś, miaſto, lub mieyſce te, gdzie ſtanął, aby od natarczywości nieprzyiacielſkiey był ubeśpieczony.

ROZDZIAŁ XXI.

O Powinnościach Officyerow przy Batalii.

§. 1.

DNiem przed Batalią powinni Officyerowie broń iak nayściśley zrewidować, świeżo kazać nabić, y doyrzeć, aby cała broń w należytym była ſtanie; Kommendanci od Batalionow powinni mieć o tym ſtaranie, aby dniem przed Batalią każdy żołnierz miał ładunkow 60. to ieſt w patrontaſzu 59. a 1. w broni.

§. 2.

§. 2.

Woyſko uszykuie ſię we 2. linie, druga o 300. krokow za pierwszą zoſtać powinna. Przy zamaſzerowaniu powinny Bataliony prędko ſię formować, dobrze ſię rowniać, ściśnionemi ramię z ramieniem ſzeregami maszerować przeciw nieprzyiacielowi przy odgłoſie bębna y inſtrumentow, Chorągwie maiąc rozwinięte, a broń dobrze przycisnioną do ſiebie na ramieniu. Generałowie od Brygad, Maiorowie y Adiutanci powinni należycie uważać, aby Regimenta w dobrym zawsze porządku, nie zbyt prędko, albo zbyt powoli maſzerowały.

§. 3.

Zołnierzom potrzeba zakazywać pod karą rozſtrzelania, aby żaden nieważył ſię prędzey ſtrzelić nim Officyerowie kommenderuią. Surowo im potrzeba zalecić, aby niegadali, nie hałaſowali, gotuiąc ſię do ſtrzelania, aby zawsze przyklękali y wszyſtkie ruszenia y uchwycenia broni tak porządnie czynili, iak im na Placu musztry pokazano.

§. 4.

Bataliony niepowinny ſię ściſkać, lecz zawsze zachować ſwoią dyſtancyą. Offi-

cyero-

cyerowie w tyle ſłuſuiący powinni na to uważać, aby ich plotony y dywizye w rotach y glidach rowno y w dobrym zawsze porządku zoſtały.

§. 5.

Szarżerowanie porządne plotonami na przemianę ieſt naylepsze, ale że w. akcyi nie zawsze zachować ten porządek można, więc Kommendanci y Maiorowie to tylko ſtrictè uważać powinni, aby zawsze 4. plotony broń mieli na ramieniu, dywizyami, a tym mniey całemi Batalionami, aby ognia nie dawali, chyba ſtoiąc w okopach.

§. 6.

Gdy Bataliony zbyt z ſobą ściśnęły ſię, powinni Sztabs-Officyerowie, y Officyerowie w tyle zamykaiący, ile ſił ſtarać ſię, aby roty y glidy porowniać y do należytego przyprowadzić porządku, a gdyby Bataliony przez poſtępowanie w przod utraciły mieyſca ſwoie, ściſkaiąc ſię y mieſzaiąc ieden z drugim, na ten czas każą Kommendanci iednemu lub więcey plotonom, iak im ſię zdawać będzie, od ſkrzydła uſtąpić w tył za linią, aby drugim uczynić mieyſce do poſtępowania daley y ſzarżerowania w porządku.

NB.

NB. Przy exercerowaniu należy z oſobliwszą pilnością uważać y nauczać ludzi, prędkiego rownania ſię w Rotach y glidach, aby w akcyi ſame przez ſię tym łatwiey to wykonać mogli będąc dobrze wzwyczaieni.

§. 7.

Officyerowie y Unter-Officyerowie powinni ludziom ochoty y ſerca dodawać wmawiaiąc w nich wzgardę niebeśpieczeńſtwa, y nieprzyiacioł, a gdyby ktory z ſzyku wyſtąpił, y uchodzić tentował, ſzpadę lub broń utopić w nim powinni.

§. 8.

Zaden żołnierz niepowinien przed ſkończoną bitwą wyſtąpić z ſzyku dla zdobyczy lub zdzierania y plądrowania zabitych y ranionych.

§. 9.

Gdy braknie pierwszey linii ładunkow, powinien kommenderuiący Generał ſtarać ſię przywieść do boiu drugą; aby świeżemi ludźmi tym natarczywiey ponowić attak.

§. 10.

Gdyby od ktorego Batalionu tyle zginęło Officyerow, iżby do kommenderowania plutonow niewyſtarczyło, na ten

czas

czas Unter-Officyerowie z cugow tych, gdzie Officyerowie zabici lub mocno ranieni ustąpić musieli, kommenderować temi cugami powinni; iednak u każdey Dywizyi ieden, a w tyle Batalionu trzech Officyerow być musi.

§. 11.

Jeżeli Pułkownik zginie, zastąpi Obersztelejtnant, ieżeli Obersztelejtnant zabity, zastąpi Maior, a Maiora mieysce, ieżeli zginie, zastąpi Kapitan nayftarszy, a to konno, Maiorowską służbę czynić powinien.

§. 12.

Gdy żołnierz zdobędzie od nieprzyiaciela Chorągiew, sztandar lub kotły, odbierze znaczną za to nadgrodę pieniężną, lecz Officyer lub Unter-Officyer tymże sposobem popisawszy się, pewnie spodziewać się może awanżu.

§. 13.

Potrzeba ludziom powiedzieć, iż ranieni do bagażow ściągać się maią, gdzie Regimens-Felczerowie z Felczerami znayduiąc się, beśpieczniey iak za linią opatrywać ranionych y mieć o nich staranie będą, po skończoney bitwie zebrawszy, ile

mo-

możności chorych y ranionych należy tychże odprowadzać do wsiow naybliższych Regimentom tym końcem wyznaczonych. Z niemi potrzeba kommenderować Officyerow y Unter-Officyerow podług proporcyi straty, a od Regimentow tych, ktore naywięcey ponieśli szkody 3. lub 4. Officyerow y 6. aż do 8. Unter-Officyerow przydać należy.

§. 14.

Tornistry y cokolwiek żołnierzowi może być zawadą potrzeba im przed akcyą, ieżeli iest na to czas, pozrzucać kazać.

§. 15.

Każdy Officyer, Unter-Officyer y żołnierz nie innego powinien być zdania, tylko że pomyślny w bitwie skutek iedynie zawisł na tym, aby przymusić nieprzyiaciela do ustąpienia placu, zaczym całe zwycięstwo na tym zalega, aby bez rozkazu niestanąć, owszem ściśnionemi szeregami przeciw nieprzyiacielowi postępuiąc, w porządku szarżerować. A ponieważ Infanterya dobrze ćwiczona, iest przy odwadze y dobrym porządku niezwyciężona, więc ludziom mocno wbiiać to potrzeba, że gdyby nieprzyiaciel nad spo-

dziewanie był uparty, na ten czas naypewnieyſzy y naybeśpiecznieyszy dla nich fortel, złożoną do attaku bronią żwawo nacierać, co żaden nieprzyiaciel wytrzymać y oprzeć ſię niepotrafi.

§. 16.

Officyer pokazawszy w bitwie podłość y tchorſtwo, powinien być, natychmiaſt przez Pułkownika ſwego aresztowany y kryminalnie ſądzony.

ROZDZIAŁ XXII.

O Powinnościach woyſka przy oblężeniu Fortec.

§. 1.

DO oblężenia nie należy brać całe Regimenta, tylko po iednym Batalionie, a gdy przy oblężeniu Batalion ieden poydzie do *Trenchée*. Drugi powinien zaſtąpić chorągwianą y Brandwartę w obozie.

§. 2.

Do ſzturmu przy oblężeniu należy Officyerow koleyno podług ſtarszeńſtwa komenderować, gdzie nayſtarszy zacząć powi-

winien. Koley tey powinności należy zawsze zachować; zaczym przy innym czy tego, czy innego roku podiętym oblężeniu, ten znowu zacznie, na ktorym koley do szturmu iść stanęła.

NB. Tymże samym sposobem y Unter-Officyerow do szturmu koleyno kommenderować należy.

§. 3.

Officyerowie lub Unter-Officyerowie będący na powinności, w obozie lub extra obozu, niepowinni być obluzowani do szturmu, choćby na nich koley przypadała, lecz tych co idą zaraz po nich, z kolei kommenderować należy, a gdy znowu przyidzie szturmem iść, powinni będą tę kommendę poprawić.

§. 4.

Rownie y żołnierzy z roli kommenderować do szturmu należy, a gdyby ci na ktorych koley do szturmu przypada, byli na powinności lub tegoż dnia z Kommendy iakiey powrocili; na ten czas po nich z roli idących kommenderować potrzeba, a drudzy potym koley swoią poprawić y iść do pierwszego, ktory się trafi szturmu powinni będą.

NB. Officyerowie ktorym z kolei iść

do szturmu przypada, powinni choćby tegoż dnia z Kommendy do obozu powrocili, odprawić tę powinność, a drudzy iuż na ich mieyscu kommenderowani wrocą się.

NB. Na wszelkie inne Kommendy tyczące się *Trenchée.* Roboty, lub gdzie indziey, wciąż zawsze kommenderować należy.

§. 5.

Kommenderowani do otworzenia *Trenchée* powinni na czas y godzinę naznaczoną zeyść się na mieyscu tym, gdzie rozkazano, maiąc iuż wyznaczone przez Indzinierow mieysce do roboty, powinni tuż ieden za drugim postępować; Officyerow zaś powinnością będzie przynaglać ludzi do pośpiechu rozpoczętey roboty y prędkiego kopania y ukrycia się w ziemię.

Officyerowie z Kommendą dla obrony robotnikow przydani, każą ludziom swoim usiąść, broń kolbą na ziemię postawioną prosto przed się w gorę trzymać y z rąk nieodstawiać, od tey Kommendy Sierżant ieden z kilku ludźmi w przod wysłani powinni poty leżeć brzuchem do ziemi, poki nie będzie wykopany row na puł-człeka, a dopiero cała Kommenda y wysłana od

niey

niey, pierwsza ſtraż ściągną ſię do rowu.

NB. Przy zaczęciu roboty około *Trenchée* przy wszelakim podkopywaniu ſię, y przy ſypaniu Bateryi, nikt niepowinien tytuniu ciągnąc, robotnikow należy w dobrym zawsze porządku y bez gadania przywodzić do roboty im naznaczoney.

§. 6.

Jeżeli oblężeni uczynią wycieczkę, powinni Officyerowie do Trenchée kommenderowani w tym punkcie z ludźmi ſwemi z rowu wyſkoczyć, iść odważnie y w dobrym porządku naprzeciw nieprzyiaciela y onego nazad do miaſta wparować; daleko iednak ścigać go niepowinni, lecz w dobrym porządku nazad do Trenchée, cofnąć ſię.

NB. Gdy nieprzyiaciel z Fortecy wypada, potrzeba ze wszyſtkich Bateryi, z dział y mozdżerzy nieprzeſtannie razić Baſtyony Poligonu, na ktory attak formowany, aby ile możności wſtrzymać Artyleryą nieprzyiacielſką od czynności, ktoreyby w tey okazyi dokazać chciała.

§. 7.

Kommenderowanym do ſzturmu na Con-

tra-ſzkarpę Officyerom, y żołnierzom potrzeba mocno zalecić, aby prędzey nieſtrzelali aż do ſamych przyſzedłszy Paliſadow, a tam wyſtrzeliwszy, aby zaraz na Contra-ſzkarpę wſkoczyli dla zupełnego zpędzenia nieprzyiaciela bronić ią uſłuiącego.

NB. Pod czas ſzturmu potrzeba gęſto z Bateryi do Baſtyonow, a z *Trenchée* ręczną bronią nieprzeſtannie do wałow ognia dawać.

§ 8.

Kommenderowanych do Trenchée należy przy wſchodzie lub zachodzie ſłońca luzować. Bataliony powinny z Chorągwiami w dobrym porządku cicho y żadnego nie czyniąc hałaſu maszerować do *Trenchée*, potym zdawszy ſobie wszyſtko co ieſt do obſerwowania y ſtarą wartę obluzowawszy, uſiądą na *Banquette* trzymaiąc broń w ręku kolbą na ziemię poſtawioną, a Szyldwachy pomiędzy wory piaſkiem napełnione poſtawione dla zaſłony uważać powinni poruszenia y obroty nieprzyiaciela.

NB. Officyerowie *w Trenchée* maiący Deiour niepowinni cierpieć żadney w Trenchée nieczyſtości, ludzie dla potrzeby ſwoiey powinni wychodzić na mieyſca na to wyznaczone.

NB.

NB. Narzędzia wszelakie wzięte od Artyleryi do roboty, powinne być porządnie y punktualnie oddane.

§. 9.

Wszystkie wory, faszyny, kosze y pale, potrzeba aby Regimenta tak kształtnie zrobili iak wydany był model, inaczey od *Trenchée-Maiora* nie będą przyięte, lecz nowe natomiast zrobić powinny Regimenta; Zaczym Officyerowie dopilnuią, aby za pierwszym razem należycie były zrobione.

ROZDZIAŁ XXIII.

O Ekwipażach.

§. 1.

WIelkiemu y Polnemu Hetmanom wolno będzie mieć Ekwipaż y koni, ile chcą.

§. 2.

Generał Artyleryi lub Generał en Cheff ma wziąść na Kampanią 1. kolaskę lub karetę 6. końmi 1. woz pułbryczny, 3. skarbniki, 12. Mułow lub koni iucznych, a iezdnych ile chcę.

§. 3.

General-Lieutenant ma wziąść na Kampanią 1. kolaſkę lub karetę 6. końmi 1. woz pułbryczny, 2. ſkarbniki, 8. mułow lub koni iucznych, a iezdnych koni ile chce.

§. 4.

General-Maior ma wziąść na Kampanią iedną kolaſkę 4. końmi, 1. woz pułbryczny 1. ſkarbnik 6. koni lub mułow iucznych y 6. koni iezdnych.

§. 5.

Pułkownik ma wziąść na Kampanią 1. kolaſkę 4. końmi, 2. ſkarbniki, 6. koni lub mułow iucznych y 4. koni iezdnych.

§. 6.

Oberſzteleytenant ma wziąść na Kampanią iedną kolaſkę 4. końmi, ieden ſkarbnik, 4 koni lub mułow iucznych y 3. koni iezdnych.

§. 7.

Maior ma wziąść na Kampanią 1. ſkarbnik, 4. koni lub mułow iucznych y 3. koni iezdnych.

§. 8.

Kapitan powinien mieć 2. koni iucznych y dwa wozy, z ktorych ieden woz chorągwiany, a drugi dla niego.

NB.

NB. Skarbniki u każdego Regimentu powinny być iednym kolorem malowane z wyrażeniem nazwiſka Regimentu; także wozy y ſkarbniki Generalſkie ich własnemi imionami znaczone być maią.

NB. Woz prowiantowy powinna mieć każda Kompania przy ſobie, każdego czaſu w takim porządku, aby przy zdarzaiącym ſię marszu nic bynaymniey niebrakowało.

§. 9.

Zaden Subaltern niepowinien mieć wozu, im tylko należy mieć iednego konia iucznego y iednego iezdnego.

§. 10.

Zadnemu Generałowi, Sztabs y Ober-Officyerowi nie wolno będzie brać z ſobą na Kampanią ſreber ſtołowych, cały ich Ekwipaż powinien być ile możności ſzczupły. Subalterni więcey mieć nie powinni iak łożko drewniane do ſkładania zrobione y iak naymniey pościeli, 2. mundury, 3. kamizelki y ſpodnie 2. kapelusze, ieden ſurdut, 2. ſzarfy, 2. pary trzewikow, pończoch y bielizny na 14. lub 20. dni.

§. 11.

Każdy Subaltern powinien mieć konia

iednego pod iuki to ieſt, namiot y rzeczy ſwoie; kapelusz ieden włożony będzie na woz Kapitańſki.

Jeżeli Officyerowie ſpecifikowane tu rzeczy iako też ſtrzelby, piſtolety y rzędy ordynaryine bez ſrebra utracą z okazyi nieprzyiaciela, wolno im będzie dopomnieć ſię o bonifikacyą tey ſzkody; za utracone zaś ſrebra y inne w wyższey nie znayduiące ſię ſpecyfikacyi rzeczy, żadney ſpodziewać ſię nie maią bonifikacyi.

§. 12.

Officyerowie nie maią pieniądze ſwoie zoſtawiać przy Bagażach, ale mieć ie przy ſobie, albo maiąc ich wiele, złożyć w Kaſſie Regimentowey, ktora na wozie Szefſoſkim pomiędzy Regimentami prowadzona będzie.

§. 13.

Samym tylko Sztabs-Officyerom y Kapitanom wolno będzie brać z ſobą Regulament, a Subalterni zoſtawią ſwoy w Garnizonie, przy ſkładzie Regimentowym; przeto pod czas pokoiu dopilnować Officyerow należy, aby Regulament na pamięć umieli.

ROZ-

ROZDZIAŁ XXIV.

Stoły iakie Generałowie w Polu dawać powinni.

§. 1.

WIelkiemu y Polnemu Hetmanom wolno będzie dawać stoły tak iak im się podobać będzie.

§. 2.

Generał Artylleryi lub Generał en Cheff, ma mieć stoł 8. pułmiskami zastawiony bez wetow.

§. 3.

Generał-Lieutenant ma mieć stoł 6. pułmiskami zastawiony bez wetow, a Generał-Maior o 5. pułmiskach bez wetow.

§. 4.

W wieczor nie należy wielkie bankiety y uczty sprawiać.

ROZ-

ROZDZIAŁ XXV.

O Prowadzeniu Bagażow.

§. 1.

DYspozycya względem konwoiowania Bagażow wychodzić powinna od kommenderuiącego Generała tak, iak potrzeba y okoliczności wyciągać będą, Officyerowie do tego kommenderowani podług daney wyżey pod tytułem: *o Konwoiach.* postąpią sobie instrukcyi, a ninieyszey dyspozycyi we wszystkim dopełniać będą powinni.

§. 2.

Tak w marszu iako y w dzień Batalii lub potyczki dependuie cały w generalności bagaż od dozoru y rządu Generał-Wagmeistra; iego rozkazom wszyscy przy bagażach znayduiący się, a mianowicie woznicy ślepe winni posłuszeństwo y czynionym przez niego dyspozycyom, iak nayprędszą bez żadney sprzeczki exekucyą, pod karą na ciele y życiu. Jakoż woz żaden inaczey iachać nie może, tylko tym rzędem w iaki od Generał-Wagen-Maystra będzie ustawiony.

Gene-

§. 3.

Generał-Wag-meyster odebrawszy przed ruszeniem woyska od Generał-Kwatermayſtra instrukcye, tak względem drogi, iako y sposobu maszerowania, w wielu kolonach bagaż ciągnąć ma, powinien ten rozkaz we wszystkim dopełniać y podług tego swoie czynić bagażow rozrządzenie.

§. 4.

Generał-Wag-meyster iako wszystkie względem marszu instrukcye odbiera od Generał-Kwatermeystra, tak szczegulnie do niego referować się y za to odpowiedzieć powinien, aby zleconemu rozkazy do należytey przyprowadzone były exekucyi.

§. 5.

Jeżeli Bagaże w kilku kolonnach ciągnąć maią, powinien Generał-Wag-meyster do każdey kolonny kogo przydać, aby ią w należytym trzymał porządku.

§. 6.

Od każdego Regimentu powinien być Officyer ieden przy Bagażach Regimentowych dla przestrzegania porządku y rządu wciągnieniu takowego:

1*mo*. Woz Cheffa od Regimentu.

2do. Wozy od Leib-Kompanii.

3tio. Wozy drugich Kompanii tym ſamym porządkiem, iak Kompanie ſwoy maią ranżerunek; tym końcem powinny być wozy numerowane.

§. 7.

Tymże ſpoſobem wozy od wszyſtkich Regimentow tak, iak w Brygadzie obozuią, iachać powinny, co należy od dozoru y dyspozycyi Generał-Wagen-Meyſtra.

§. 8.

Jeżeli Officyer, od ktorego Regimentu nie znaydzie ſię w marſzu przy Bagażach dla doglądania y trzymania w porządku wozow Regimentowych, takiego powinien Generał-Wag-Meyſter ſtanąwszy w obozie, donieść Kommendzie, a Officyer aresztem ſkarany, albo ieżeli przez iego niebytność ſtał ſię nieporządek lub ſzkoda iaka przy Bagażach, kaſſowany być powinien.

§. 9.

Zaczym w tey mierze Officyerowie do Bagażu kommenderowani rozkazom Generał-Wagen-Meyſtra podlegać powinni, czyniąc to wszyſtko bez naymnieyszego ſprzeciwienia ſię, cokolwiek im względem marszu nakaże.

§. 10.

§. 10.

Na dniu do maszerowania naznaczonym, powinny być Bagaże wcześnie upakowane, a przy nich Officyer od Regimentu w gotowości do ruszenia z Bagażem, y porządnego podług dyspozycyi Generał-Wagmeystra uszykowania się w Kolonnę.

§. 11.

Wszystkie bez żadney excepcyi wozy, powinny w należytym raz wraz porządku iachać, nienaieżdzać się, tym mniey zieżdzać dla wyprzedzenia drugich, niepozostawać się daleko, albo stanąć, y drugim przez to iazdy nietamować. Generał-Wagmeyster, Officyerowie Kommenderowani y Sztabs-Furyerowie od Regimentow dopilnuią, aby taki zawsze zachowany był porządek, z wielką surowością woznic nieposłusznych y sprzecznych karżąc.

§. 12.

Przechodząc wąwozy, mosty, groble, lasy, wsie, Miasta y tym podobne przeprawy, potrzeba aby wozy porządkiem od Generał-Wag-meystra udysponowanym ieden za drugim przeprawiali się, z szyku niewyiezdzaiąc dla wyprzydzenia drugich. Woźnica po mimo temu porządkowi postę-

pować

pować usiłuiący, powinien natychmiast iak naysurowiey być skarany y nazad na mieysce swoie odprowadzony, a gdyby uporczywie stawił się, albo wcale uczynkiem na Przełożonego swego powstał, takiego na mieyscu zabić należy.

§. 13.

Zaden woźnica lub inny służący znayduiąc się przy Bagażach, niepowinien w Marszu oddalać się od wozow dla piiaństwa, kradzieży, lub zdzierstwa pod karą śmierci. Generał-Profos z wyprawą swoią, powinien być w Marszu przy Bagażach, a poymawszy woźnicę lub sługę iakiego od wozow dla kradzieży y łupu odłączaiącego się, każe tego momentu obwiesić. *NB.* Zołnierki, Markietani y inni tym podobni ludzie na takimże uczynku złapani, tey samey podpadaią karze.

§. 14.

Będąc z Bagażem w Marszu, gdy blisko nadchodzący nieprzyiaciel uczyni trwogę, albo attakiem samym uprzedzi, na ten czas żaden niepowinien się ważyć z szyku wyieżdzać lub drugich wyprzedzać po mimo dyspozycyi Generał-Wag-meystra, albo z mieysca tego bynaymniey ruszać, gdzie

mu

mu ſtanąć kazano ; gdyby iednak ktory odważył ſię z wozem umykać, takiego powinien Generał-Wagen-Meyſter, lub wyznaczeni przez niegoż do każdey Kolonny ludzie, alboli też Officyerowie kommenderowani na mieyscu zabić, aby drugim uczynić wſtręt od nieporządku.

§. 15.

W dzień bitwy, potrzeba aby Generał-Wag-meyſter, y inni do tego wyznaczeni w iak nayścisleyszym porządku y karności trzymali bagaże, aby nikt z mieysca swego nie ruszył, y żaden od wozu swego na krok nie uſtąpił. Gdy przyidzie za rozkazem Generał-Wag-meyſtra poſtępować wprzod, lub cofnąć ſię z Bagażem, potrzeba aby to w naywiększym czynili porządku, nie wyieżdzaiąc z szyku, y niewyprzedzaiąc ſię, lecz zawsze w kolonnie y cugu swoim zoſtaiąc. Woźnica przeciwnie czyniący powinien być na mieyscu zabity, w takich y tym podobnych przypadkach, powinien Konwoy przy Bagażach kommenderowany dać nieodwłocznie pomoc Generał-Wagen-Meyſtrowi y iego namieſtnikom, do utrzymania należytego porządku.

§. 16.

Jeżeliby ktory ſługa lub inny przy Bagażach będący, chcąc z takowey okazyi zyſkać, odważył ſię dobywać kufrow lub innych rzeczy, z wozow zdzierać y plondrować, takowy tego momentu zabity, lub ieżeli czas y okoliczności pozwolą, obwieszony być powinien, niezważaiąc na to, kto ieſt, y u kogo ſłuży. Także żaden woźnica ani furman wzięty na Forszpan pod karą śmierci, niepowinien ſię odważyć pod czas podobney trwogi konie wyprzęgać lub odrzynać, uciekać z końmi, y wozy porzucać.

§. 17.

Każdy Officyer od Konwoiu pilne da baczenie na ludzi swoich, aby przy takim allarmie nieodłączali ſię nigdzie, tym mniey dla plondrowania wozow, za co Officyerowie będą w odpowiedzi.

§. 18.

Jeżeli Generał-Wag-meyſter lub iego namieſtnicy rozkażą wozami otaborować ſię, powinni wszyscy pod karą śmierci w tym punkcie czynić do tego przygotowanie, być poſłusznemi y bez naymnieyszey sprzeczki tak iachać, iak przełożeni rozkażą, aby ile możności prędko uſtanowić ſię.

§. 19.

§. 19.

Dla wozu iednego ktory połamać się może, niepowinna Kolonna marsz swoy tamować. Generał-Wag-meyster y Sztabs-Furyerowie powinni mieć o tym staranie, aby taki woz prędko był sporządzony, y znowu na mieysce swoie wiachał, chyba ieżeli wcale sporządzony być nie może, na ten czas naylepsze rzeczy kazawszy pozdeymować, na inne podzielą wozy, a woz złamany zostać musi.

ROZDZIAŁ XXVI.

O Markietanach.

§. 1.

ABy mieć przy każdey Kompanii Markietana iednego, a przy Regimencie Traktyera, ktoryby stoł dla Officyerow trzymał, powinno być, wychodząc na Kampanią, staraniem Pułkownika.

§. 2.

Zadnemu żołnierzowi nie wolno handlem się bawić, a ieżeli żołnierka chce handlu pilnować, powinien mąż iey wszystkie swoie powinności odbywać, y w glidzie zawsze

maszerować : za co Pułkownik będzie w odpowiedzi.

§. 3.

Generał-Audytor powinien ustanowić miarę y wagę, oraz taxę piwa y mięsa. On będzie w odpowiedzi, aby taxa sprawiedliwością bez krzywdy tak Markietanow, iako y żołnierza umiarkowana była.

§. 4.

Generał-Audytorowi zapłacą Markietani od każdey Kompanii po gr: 32. Majorowi od Batalionu co miesiąc po gr: 32. a Adjutantowi co miesiąc po gr: 16. więcey nikt niepowinien od Markietanow wyciągać, y luboby sami więcey ofiarowali nieprzyimować pod karą surową.

§. 5.

Wszystkich ludzi z żywnościami do Obozu iadących, niepowinien nikt przytrzymywać, y nic im niewydzierać pod karą szubienicy.

ROZ-

ROZDZIAŁ XXVII.

O Sprzętach Obozowych.

§. 1.

PRzed wyiściem w pole wydać należy do każdey Kompanii Muszkieterſkiey po 27. rydlow, y tyleż motyk, do Kompanii Granadyerſkiey y Strzelcow 29. rydlow, y tyleż motyk, a te powinni żołnierze z drugiego y trzeciego glidu koleyno nosić.

§. 2.

Do każdego Namiotu potrzeba dać 2. Deki, 1. kociołek, 1. flaszę, y toporek. O konserwacyi tych sprzętow należy w Marszu y w Obozie wielkie mieć ſtaranie, a gdy pod czas woyny uſtawnym zażywaniem będą zepsute, sprawione być maią nowe wraz z Namiotami za dyspozycyą Hetmana W. Koronnego.

NB. Pod czas pokoiu, potrzeba aby sprzęty Obozowe w należytey były konserwie na Komorze Moderunkowey.

NB. Na kociołki potrzeba porobić wory płocienne, na rydle, motyki y toporki pokrowce z ſkory czarney, a do kociołkow y flasz pasy z żołtego rzemienia.

NB. Przed ruszeniem ſię na Kampanią należy dać każdemu żołnierzowi worek do chleba płocienny z pasem rzemiennym żołtym.

§. 3.

Zadnych nierządnic nie należy w Obozie, ani w Haupt-Kwaterze cierpieć, ieżeli ſię ktora przy Regimencie znaydzie, powinien Pułkownik, lub Kommendant Regimentu kazać ią do koszuli rozebrać y wypędzić. Rownie y w Haupt-Kwaterze żadney Generałowie cierpieć niepowinni, tym mniey Namioty swoie mieć im dopuszczą, czego wraz z Generał-Audytorem przeſtrzegać obligowani.

ROZDZIAŁ XXVIII

O dozorze chorych w polu, y konserwacyi żołnierza.

§. 1.

W pobliższym Mieście powinien być założony lazaret, gdzie każdy Batalion chorych odeszle, przydawszy Felczerow y ludzi podług potrzeby, a gdy Woyſku przyidzie ſię ruszyć, należy przy chorych zoſtawić po iednym od każdego Regi-

Regimentu Unter-Officyerze, ktoremuby pieniędzy powierzyć można.

§. 2.

Ludzi tych, ktorzy dla słabości maszerować nie mogą, należy kommenderować do Bagażow. Żaden zaś chorowity niepowinien być wzięty do glidu, y poki zupełnie niewyzdrowieie, do żadney powinności użyty, aby powtornie nie zapadł.

§. 3.

Kapitani każą dla chorych gotować rosoły dobrze, y iak naywiększe mieć będą staranie, o prędkim ich przywroceniu do zdrowia y sił, aby powinność swoią odbywać mogli.

§. 4.

Felczerowie od Kompanii, poowinni zawsze w Marszu znaydować się u Batalionu, aby na prędce lekarstwem poratować mogli, ieżeli kto nagle zachoruie.

§. 5.

Kapitani mocno powinni przestrzegać, aby ludzie pospołu w iednym Namiocie stoiąc, lenungi swoie składali, y razem ieść gotowali.

Konserwacya żołnierza naywięcey zależy na tym, aby codzień iadł co warzonego; zaczym gdy lepszego co mieć nie mogą, powinni wodę ugotować, chleba nakraiać y osolić, Kapitani y Kommendanci od Batalionow będą w odpowiedzi, aby żołnierze codzień ieść gotowali, y dobre zachowali gospodarstwo.

NB. Ludzi wspolnie wiktuiących się, tak podzielić w Namiotach należy, aby iedni zawsze zostaiąc, sobie y wspolnikom swoim nieprzytomnym ieść nagotować mogli.

SŁUŻBA GARNIZONOWA.

CZĘSC PIERWSZA.

ROZDZIAŁ I.

O Nabożeńſtwie w Garnizonie.

§. 1.

W dzień Niedzielny y w Swięto Uroczyſte, uderzą Dobosi wszyscy na paradę Kościelną, a to po trzy razy, za pierwszym razem zchodzą ſię ludzie do Kompanii, za drugim maszeruią przed Kommendę, a za trzecim formuie ſię parada.

§. 2.

Po odbitym na paradę Kościelną znaku szykuią ſię Kompanie przed ſtancyą swych Kapitanow, gdzie żadnego Officyera, Unter-Officyera lub Gemeyna brakować niepowinno, chyba gdy będzie na inney iakiey powinności. Potym uszykowawszy Kapitan paradę, maszeruie z Kompanią przed Kommendę Regimentu, gdzie Bataliony sposobem w Regulaminie Musztry opisanym formowane będą. Officyerowie wszyscy nie będący na powinności, tak będą podzieleni do cugow, iak zwyczaynie

nie w Batalionie do parady uformowanym być podzieleni powinni.

§. 3.

Officyerowie wszyscy do Kościoła, a wraz z żołnierzami nieprędzey z Kościoła wychodzić powinni, poki Nabożeństwo nieskończy się, aby więc żaden Unter-Officyer, ani żołnierz z Kościoła niewychodził, potrzeba przy wszystkich drzwiach Kościelnych postawić Unter-Officyera iednego.

NB. Jeżeli ktory Regiment ma żołnierzy Religii Greckiey, lub Dyssydentow, tych należy wyłączyć y osobno przez Unter-Officyera zaprowadzić kazać do Cerkwi Kościoła, lub mieysca tego, gdzie Nabożeństwo podług obrządku Religii ich odprawiać się będzie.

§. 4.

Zołnierzy nieprzystoynie w Kościele sprawuiących się, hałasy, śmieszki, lub inne scandala czyniących, należy zaraz po Nabożeństwie aresztować y skarać. Zołnierzy napominać do tego potrzeba, aby każdego czasu w Kościele z osobliwszą dewocyą y spokoynością Nabożeństwa słuchali.

NB. Jeżeli Garnizon z Kompanii iedney

lub

lub Batalionu złożony osobnego niema Kościoła, powinien Officyer kommenderuiący poſtarać ſię, aby w Kościele publicznym pewne dla Garnizonu wyznaczone było mieysce, inaczey dopilnować ludzi niepodobna, aby cicho y spokoynie ſię sprawili.

§. 5.

Kapitani powinni przeſtrzegać, aby żołnierze częſto spowiadali ſię, a spowiedź Wielkanocną, aby żaden nieomieszkał.

ROZDZIAŁ II.

O powinnościach Kommendantow, Fortec y Garnizonow.

§. 1.

ZAden Kommendant Fortecy niepowinien uchylić ſię z mieysca sobie powierzonego, nie maiąc na to pozwolenia od Hetmana W. Koronnego.

§. 2.

Cokolwiek w Fortecy, lub Garnizonie znakomitego ſtanie ſię, powinien generalny Kommendant, a w iego niebytności Kom-

Kommendę maiący Hetmanowi W. Kor. donieść.

§. 3.

Kommendant generalny powinien wyznaczone na Arsenały y utrzymanie Fortec pieniądze ile możności oszczędzać, żadnego nieczyniąc wydatku bez wyraźnego na to zezwolenia Hetmańskiego, inaczey byłby w odpowiedzi.

§. 4.

Jeżeli nowa iaka robota ma być podięta, powinien iak nayoszczędnieyszym sposobem uczynić z rzemieślnikami kontrakt, a doniosszy Hetmanowi W. Kor. wiele ta robota kosztować będzie, czekać rezolucyi Hetmańskiey.

§. 5.

Kommendant generalny raz w tydzień wszystkie Poczty w Fortecy obieżdzać, a pod czas woyny Ront do koła Fortecy odprawić czasem w nocy powinien.

§. 6.

Generalny Kommendant lub Kommendę maiący Officyer, powinien iak prędko świeży iaki Regiment lub Batalion do Garnizonu przyidzie, wyznaczyć każdey Kompanii

panii ośobne mieyśce do śchodzenia śię pod czas trwogi, a to gdy dla ognia lub z inney przyczyny śtanie śię allarm, aby Kompanie w tym punkcie na placu znaydować śię mogły; Kommendanci zaś naypierwey przytomni być powinni, dla czynienia dyspozycyi, iakich potrzeba wyciągać będzie.

§. 7.

Kommendanci powinni być zawsze przytomni na placu, gdy warta zaciąga, gdzie pośtrzegać maią, aby warty w należytym porządku zaciągały, aby ludzie czyśto y porządnie ubrani na wartę przychodzili, y Officyerowie wśzyścy na placu parady znaydowali śię, ieżeli co znaydą nie porządnego, pociągną Kapitanow do odpowiedzi, niemniey y Kommendantom Regimentow y Batalionow oraz y Maiorom zalecą, aby pilnieyszą idących na wartę ludzi, czynili rewizyą, y porządku lepiey prześtrzegali.

§. 8.

Kommendanci za to odpowiedzą, aby cała śłużba w Garnizonie, y z ośobna to, co każdemu Officyerowi podług przepiśu Regulaminu czynić należy z naywiększą śtało śię pilnością, także y tego doglądać powinni, aby Officyerowie, Unter-Officyero-

cyerowie y żołnierze w służbie y oprocz służby czysto y porządnie zawsze prezentowali się tak, iak Regulament po każdym wyciąga.

§. 9.

Kommendanci powinni przestrzegać zachowania Subordynacyi między Officyerami, a ściśley Unter-Officyerow y żołnierzy karności, inaczeyby sami byli w odpowiedzi.

§. 10.

Jeżeli Kommendanci dostaną wiadomość, o hultaiach, złodzieiach lub innych zbiegach, powinni natychmiast wysłać Kommendy, aby ile sił czyniąc za niemi Pogoń, schwytać takich łotrow y w areszcie przytrzymać do dalszey dyspozycyi.

NB. Toż samo ściąga się do kommenderuiących Officyerow w Garnizonach z Regimentu Batalionu, lub Kompanii iedney złożonych.

ROZ-

ROZDZIAŁ III.

O Powadze generalnych Kommendantow.

§. 1.

SZefowie lub Kommendanci Regimentow w Fortecy, lub po innych mieyscach pro præſidio zoſtaiących, idąc za rozkazem generalnego w Fortecy lub Garnizonie Kommendanta, nie powinni w niczym mieſzać ſię do służby ściągaiącey ſię Garnizonu całego y Fortecy, chociażby wyższym od Kommendanta fortecy charakterem zaszczyceni byli; toż ſamo wewnętrzne Regimentow gospodarſtwo, y utrzymanie karności powinno ze wszyſtkim polegać na Szeffach lub Kommendantach Regimentow; iednak im nie będzie wolno wypuścić Officyera z aresztu albo żołnierza ſkarać bieganiem przez rozgi, nieopowiedziawszy ſię wprzod przez Maiora od Regimentu Kommendantowi Fortecy lub Garnizonu.

NB. Ukaranie za przewinienia mnieyſzey wagi popełnione przez Unter-Officyerow, y Gemeynow przeciwko partykularnym wewnętrznym u Regimentow wyda-

nym dyspozycyom zostawuie się do woli Szeffow lub Kommendantow Regimentow, do skazania na kołki lub łancuszki, w takim razie meldować tylko Kommendantowi generalnemu należy, kiedy aresztanci pod wartę wzięci, za co skarani y kiedy z aresztu wypuszczeni.

§. 2.

Jeżeli Officyer, Unter-Officyer lub Gemeyn na powinności Garnizonowey popełni występek iaki przeciwko wydanym od Kommendanta generalnego rozkazom, takowych może Szeff lub Kommendant tegoż Regimentu aresztować, lecz skarać ich nie będzie mu wolno, nie miawszy na to pozwolenia Kommendanta generalnego.

§. 3.

Jeżeli gwałtowna wyciąga potrzeba aresztowania ktorego mieszczanina dla kłotni z żołnierzami poczynioney, wolno będzie każdemu Officyerowi w takim razie aresztować, iednak nieodwłoczny o tym raport należy zanieść Kommendantowi generalnemu, ktory ukrzywdzonego ad forum competens odeszle.

§. 4.

Gdy Regiment lub Batalion nazaiutrz

chce

chcé musztrować, ſtrzelać, pogrzeb lub exekucyą odprawić, żołnierzy urlopować, Kommendy iakie wyſyłać, &c. powinien Maior Deiour od Regimentu w wieczor przy parolu od Kommendanta fortecy brać na to pozwolenie.

§. 5.

Zadnemu Officyerowi nie wolno z Garnizonu wyieżdzać tak, aby zrana przy warcie zaciągaiącey, a w wieczor przy parolu nie był przytomny, chyba, że będzie miał pozwolenie Kommendanta Fortecy; tym mniey zaś przez noc oddalać ſię bez urlopu powinien, pod karą nieuchronną.

NB. Co tu mowiono o generalnych Kommendantach Fortec, to ſamo ściąga ſię do mnieyſzych garnizonow, gdzie Officyerowie wszyscy tym ſamym ſpoſobem Kommendę maiącemu Officyerowi ſą podlegli.

§. 6.

Wszyſtkie przyiazdy, y wyiazdy, ktore od bram meldowane będą, należy z Hauptwachu generalnemu meldować Kommendantowi.

§. 7.

Pułkownik lub Oberſzteleytnant Deiour,

Maior Deiour y Kapitan od Haupt-wachu powinni, przed luzowaniem y po obluzie warty meldować się Kommendantowi Fortecy, a ten cokolwiek rozkaże do wart, opowiedzą Officyerom od warty, Maior Unter-Officyerom.

ROZDZIAŁ IV.

O zaciąganiu Wart.

§. 1.

PO wszystkich Garnizonach większych y mnieyszych Dobosi wszyscy nie będący na warcie, bić znak na wartę w zimie o godzinie iedynastey, a w lecie o godzinie dziewiątey, y tym końcem puł godziną prędzey na placu wielkim parady zeyść się powinni, gdzie Regimens-Dobosz Fayfrow y Doboszow uszykuie we 3. szeregi.

§. 2.

Każda Kompania w większych y mnieyszych Garnizonach daie na wartę tyle ludzi, ile Kommendant dysponować będzie, ktorzy w godzinę przed zaciąganiem warty, przed stancyą Kapitana stanąć powinni.

NB.

NB. Kapitani y drudzy Officyerowie od Kompanii powinni ludzi idących na wartę należycie rewidować, aby każdego czasu czysto, y porządnie stanęli tak, aby nic niebrakowało.

NB. Officyerowie powinni codzień idących na wartę ludzi musztrować, aby tego nie zapomnieli, czego ich nauczono.

§. 3.

Stanąwszy ludzie w punkt naznaczonego czasu, z bronią przy nodze bez bagnetow, kommenderuie Kapitan *stęple w rury! bagnety na broń!* tu każdy obraca się w prawą; kładzie stępel w rurę, a bagnet na broń y czyni front; gdy Kapitan lub Officyer zaczyna broń rewidować, prezentuie żołnierz sam przez się, otworzy panewkę, (gdy broń nienabita) bierze broń do gory; y trzyma obiema rękami przed sobą, poki ią Officyer nie odbierze, skoro mu Officyer broń odda, prezentuie znowu, zamyka panewkę, bierze broń do nogi, kładzie stępel na swoie mieysce, a bagnet zostanie na broni. Toż samo czyni ieden po drugim, gdy broń y cały ubior żołnierski zrewidowany, kommenderuie Officyer *baczność! broń na ramię!* co zrobiwszy należy Roty porowniać.

§. 4.

Gdy tym ſpoſobem parada od Kompanii uszykowana ſtoi, każe Kapitan kilka przerobić Handgryffow, na przykład, do prawego ramienia, broń z pola &c. potym każe wziąść broń w płaſk, porządkiem po kommenderowaniu nabiiać, ſzeregom do ſzarżerunku ſię ścisnąć, dwa lub 3. razy na mieyſcu naprzod y w tył do ſtrzelania gotować ſię, przykładać, odſtawić, kurek na ſwoie mieyſce, y broń wziąść na ramię, znowu gotować ſię, przykładać y palić; to wszyſtko powoli po kommenderowaniu robić należy, doglądaiąc, aby wſzyſtko należycie było zrobione tak, iak pokazano y poprawiaiąc każde fałſzywe uchwycenie. Pierwszy glid nieprzyklęka, drugi zaś y trzeci powinien należycie w prawą poſuwać ſię, a biorąc broń na ramię, znowu na ſtoiących przed ſobą ſię rowniać; powtorzywszy to razy kilka, rozkaże Officyer dwom tylnym glidom w tył rozſunąć ſię, daley odmaſzeruie z paradą, kazawszy wprzod na mieyſcu kilka razy zachodzić, toż ſamo czyni w marszu, także y broń z pola w marszu wziąść rozkaże; ſkończywszy to wszyſtko, należy znowu zamaſzerować, broń wziąść do nogi y czekać naznaczoney do ſtawania godziny.

§. 5.

W Garnizonie z całego Regimentu powinien Maior Deiour wartę zaprowadzać, uformowawszy wartę tym ſpoſobem, iak Batalion ſzykować ſię powinien; gdzie 4. przy Batalionie Kapitanow przytomnych, a Batalion cały pospołu w Garnizonie znayduie ſię, tam powinien Kapitan ieden na warcie zoſtać, w Garnizonie z 4. Kompanii powinien Kapitan ieden mieć inspekcyą wart y Haupt-Ront czynić; gdzie iedna Kompania w Garnizonie ſtoi, tam Officyer ieden wartę zaprowadzić y Ront czynić powinien.

§. 6.

Jdących na wartę ludzi prowadzi od każdey Kompanii ieden Unter-Officyer przed ſtancyą Kommendanta Regimentu, lub w mnieyszych Garnizonach na plac parady, a ieden Unter-Officyer ſzluſuie.

NB. Gdy Unter-Officyer kommenderuie, powinien ſtać na prawym ſkrzydle, Front maiąc w lewą, a broń do prawego ramienia, gdy żołnierze prezentuią, powinien Unter-Officyer wraz z niemi brać do nogi, a gdy biorą na ramię, wraz z niemi wziąść broń do prawego ramienia. Jeżeli ma odmaſzerować, wyſtąpi na

środek cugu y kommenderowawszy *Marsz*, razem maszerować zaczyna.

§. 7.

Stanąwszy Unter-Officyer przed stancyą Kommendanta Regimentu, każe wziąść broń do nogi, drugi Unter-Officyer stanie w tyle cugu, a Roty zostaną ramię wedle ramienia ściśnione; potym Kapitan y wszyscy na wartę idący Officyerowie Pułkownikowi lub Kommendantowi Regimentu meldować się powinni.

§. 8.

Gdy tym sposobem wszystkie Kompanie stanęły, rozkaże Kommendant całą od Batalionu wach-paradę na 6. lub mocnieyszą na 8. cugow podzielić, Maior Deiour każe wziąść broń w płask, nabiiać, do szarżerunku ściśnąć się, y kilka razy naprzod y w tył na mieyscu strzelać. Officyerowie kommenderuią tym samym sposobem, iak w całym Batalionie. Pierwszy glid przyklęka, a strzelaiąc w tył trzeci toż samo czyni. Officyerowie powinni należycie kommenderować, ludzi nie przynaglać, a osobliwie w przykładaniu dać im pauzę.

NB. Formowanie tey parady tym samym

mym czyni się sposobem, iak formowanie Batalionu.

NB. Na placu brukowanym, albo gdzie kamienie znayduią się, nie należy w szarżerowaniu przyklękać.

Taż parada ktora dziś na mieyscu naprzod y w tył strzelała, gdy znowu na wartę przyidzie, powinna w nacieraniu y na odwodzie strzelać. Co z wszystkiemi paradami koleyno czynić potrzeba. Po strzelaniu w tył, gdy Batalion znowu frontem stanął, kommenderuie Maior *Marsz!* Podchorąży ieden, ktory tym końcem iuż w środku stać pogotowiu powinien, wyskoczy na 3. lub 4. kroki przed Batalion, wraz z Podchorążym Batalion zaczyna maszerować, biorąc 6. lub 8. krokow powolnych, potym śpiesznieyszym naciera krokiem tak daleko, iak plac wystarcza.

NB. Tu należy uważać, aby każdy prosto maszerował nie pchaiąc się z sobą y rąk w tyle nie zostawuiąc.

Gdy Batalion dosyć daleko w nacieraniu postąpił, kommenderuie Maior *Halt:* tu wszyscy iak nayspokoyniey stanąć y nikt ruszyć się iuż nie powinien, daley kommenderuie rowniaycie się, co się staie tym samym sposobem iak po szarżerunkach, w Regulaminie musztry obszerniey opisa-

I 5 nym.

nym. Maior każe prawą w tył obrocić ſię y na odwodzie maſzerować, przytym toż ſamo niepchaiąc ſię wrowni zawsze zoſtawać potrzeba. Maſzeruiąc na odwodzie trzeba powolne brać kroki, cokolwiek zaś ſzersze, aby przytym powolnym marszu iednak z mieyſca ruszyć.

Gdy Batalion tak daleko na odwodzie maſzerował, że iuż do zachodzenia ma mieyſca, każe Maior uderzyć *Marsz.* tu Batalion obraca ſię w prawą Front. Granadyerowie y dwie Dywizye od prawego ſkrzydła patrzą ku środkowi, a Batalion znowu wraz z Podchorążym rzyżwe zaczyna brać kroki. Poſtąpiwszy Batalion tym ſpoſobem kilku krokow kommenderuie Maior, *Halt*, *rowniaycie ſię!* co zwyczaynym ſtanie ſię ſpoſobem.

NB. Za uderzeniem *Marsz*, gdy Batalion Frontem ſtawi ſię, powinien Podchorąży rękę podnieść, a biorąc pierwſzy krok ſpuścić ią, dla dania znaku.

Jak prędko Batalion zrownał ſię, rozkaże Maior całym Batalionem zachodzić, a to iednego dnia w lewą drugiego w prawą; gdy przy zachodzeniu kommenderuie ſię *Marsz*, powinni wszyscy razem lewą nogą z mieyſca ruszyć, y ſporym krokiem zachodzić. Należy zaś zawsze

uwa-

uważać, aby środek Batalionu nie zaraz z początku zostawał się; bo inaczey zrobi się ścisk wielki y rowno zachodzić żadnym sposobem nie można. W zachodzeniu powinni ludzie, ile możności, prosto przed się postępować.

NB. Przy zachodzeniu w lewą, powinien każdy stoiącego wedle siebie po lewey ręce, a przy zachodzeniu w prawą tego po prawey ręce mieć czucie, nigdy iednak niespychaiąc się z sobą, owszem ręce wprzod trzymaiąc, aby każdy do nabiiania y strzelania miał rum y mieysce podług potrzeby.

Za kommenderowaniem *Halt*, powinien cały Batalion, iak nayspokoyniey stanąć, y iuż żadnemu nie wolno bynaymniey ruszać się, a gdy Maior kommenderuie *rowniacie się*, występuią Officyerowie szypko z cugow y zrowniaią ie, potym znowu wstępuią na swoie mieysca.

NB. Po zachodzeniu w lewą, nie potrzeba nigdy dla rozprzestrzenienia posuwać się w lewą; owszem ku prawemu skrzydłowi dać sobie mieysce, gdyż tak wnosić potrzeba ze skrzydło iest do czegos przy parte, y postąpić się daley nie może.

Po zachodzeniu w prawą należy ku lewey ręce, gdy tego potrzeba, pomykać

się;

ſię ; co iednak z naywiękſzą ſzybkością czynić potrzeba.

Gdy po zachodzeniu zrownał ſię Batalion, każe Maior rozſunąć ſię glidom, broń wziąść do nogi y włożyć pokrowce na panewki, aby Officyerowie nie zapominali należytą pomiędzy cugami zachować dyſtancyą, potrzeba czaſem odmaſzerować z paradą, y znowu zamarsz uczynić.

NB. Toż ſamo codziennie, ile tylko czas pogodny pozwoli, czynić należy.

§. 9.

Gdy zaczną Doboſi bić na wartę, odmaſzeruie parada z przed ſtancyi Kommendanta ſwego, gdzie Maior prowadzi, ieżeli warta ieſt mocna z 300. ludzi, a ſtanąwszy na wielkim placu parady, każe broń prezentować, y wziąść na ramię.

NB. Maiorowie od Regimentow zawsze konno kommenderować powinni.

§. 10.

Od generalnego Kommendanta dependuie na wielkim placu kazać wach-paradom Regimentowym musztrować, ſzarżerować, lub inne czynić ewolucye.

NB. Parady wszyſtkie powinny ſtanąć,

na

na placu gdy Doboſi na wartę odbiią, potym idą Doboſi wartowi przed środek parady w tył Maiora, gdzie Regimens-Dobosz ich podzieli iak przy dywizyach ſtanąć maią.

§. 11.

Jak prędko Maior od Regimentu paradę na plac przyprowadził, y exercerowanie podług dyspozycyi generalnego Kommendanta zakończył, każe wziąść *broń do nogi! do ramienia*; chowa ſzpadę y odſtępuie wraz z wszyſtkiemi Officyerami. Tu Adiutant podzieli całą paradę na Poczty iak należy, każe prezentować y melduie Plac-Maiorowi lub Maiorowi Deiour, że parada ieſt podzielona, y znayduie ſię zupełna, a dopiero kommenderuie *broń na ramię*. Na ten czas ſtaną Officyerowie każdy przed wartą ſwoią. Plac-Maior dobywa ſzpadę, kommenderuie do czynienia honorow y abmarszu iak zwyczaynie. To ſamo przy mnieyſzych wach-paradach odſtępuią Officyerowie, poki Adiutant podzielenie parady nieſkończy, a dopiero ſtanąwszy dobędą ſzpadę.

NB. Officyerowie ſtanąwszy przed ſwoiemi wartami, obracaią ſię wraz Frontem ku paradzie. Nayſtarszy z Haupt-wachu Officyer, iako y każdy od warty ſwoiey pora-

porachuią Roty, ſtaną znowu frontem ku paradzie, a za kommenderowaniem *baczność*, czynią front zewnątrz.

NB. Wach-parada z kilku Regimentow po wielkich Garnizonach złożona, nie powinna ſię ranżerować lecz Regimentami zoſtaną tak, iak przed ſtancyą ſwoich Kommendantow ranżerowani byli, Officyerowie iednak wyſtępuiąc przed środek parady ranżeruią ſię podług ſtarszeńſtwa, a Unter-Officyerowie Regimentami podług wzroſtu. Maior powinien Unter-Officyerow zawsze do cugow z ich Regimentow podzielić, tak na ſkrzydła, iako y do ſłuſowania.

NB. Regimens-Dobosz toż przy podzieleniu Doboſzow uważać, ile możności powinien.

NB. Po wielkich Garnizonach złożonych z dwoch lub więcey Regimentow, powinna Haupt-warta zaciągnąć z chorągwią, ktora na środku parady zoſtanie aż do zachodzenia cugow przy odmaſzerowaniu, gdzie chorągiew idzie przed trzeci cug od Haupt-warty.

§. 12.

Chorągwie od wszyſtkich Regimentow maią być złożone u generalney Kommendy. Kommendant generalny, gdy oddali ſię

ſię z Garnizonu przez noc, na ten czas Chorążego iednego kommenderować należy, aby w pokoiu, gdzie Chorągwie złożone, nocował.

§. 13.

Codzień w wieczor ma być poſłany od każdego Regimentu Feltfebel ieden do Plac-Maiora melduiąc, ktorzy Officyerowie od Regimentu nazaiutrz iść maią na wartę. Plac-Maior zrana zaraz podzieli Officyerow na Poczty, gdzie ktoremu przypadnie podług ſtarszeńſtwa, aby Officyerowie melduiąc ſię Kommendantowi wiedzieli, gdzie każdy na wartę doſtać ſię ma. Officyer gdy Pocztę ſwoię zamieni, powinien być na trzy mieſięce w areszt na Haupt-wach oſadzony, a przytym ſłużbę ſwoię odprawiać ma.

§. 14.

Wszyscy Officyerowie, y Unter-Officyerowie nie będący na powinności, powinni tak przy paradzie u Kompanii, iako y na wielkim placu parady znaydować ſię, nieodchodząc prędzey, poki cała parada z placu nie ruszy; Kommendanci Regimentow y Kompaniow mocno przeſtrzegać tego powinni.

Unter-Officyerowie wszyscy ſtaną przed paradą w iednym glidzie.

NB. W zimie pod czas mrozow lub ſłoty należy nie bawiąc na Poczty podzielić, aby ludzi na mrozie długo nie wytrzymywać.

§. 15.

Warty wszyſtkie idąc ku Pocztom ſwoim, powinny maſzerować krokiem zwyczaynym; Officyerowie, y Unter-Officyerowie często oglądać ſię maią na ludzi ſwoich, aby nie gadali, nie opuſzczali ſię, owszem broń dobrze trzymaiąc rowno maſzerowali: inaczey ſami będą w odpowiedzi, a Sztabs-Officyerowie wszyſcy doyrzeć tego powinni.

NB. Poſtrzegſzy Sztabs-Officyer, Officyera, lub Unter-Officyera nieporządnie z ludźmi ſwemi maſzeruiącego, rozkaże takiego natychmiaſt obluzować y aresztować.

NB. Jeżeli znayduie ſię przed paradą oſoba taka, ktorey honory czynić należy, w ten czas nie powinna być wzięta broń pod lewe ramię, chyba za iey rozkazem.

ROZ-

ROZDZIAŁ V.

O Luzowaniu Wart.

§. 1.

GDy nowa warta zbliży ſię na krokow 40. na ten czas powinna ſtara warta prezentować y marsz bić; nowa warta ſtanie naprzeciw ſtarey w trzech ſzeregach, ſtanąwszy prezentuie broń, a Officyerowie od wart obydwoch idą ku ſobie wprzod, gdzie zchodzący z warty Officyer, iak naydokładniey zdawać wszyſtko powinien zaciągaiącemu na wartę Officyerowi.

§. 2.

Zdawſzy ſobie Officyerowie wszyſtko iak należy, y znowu na mieyſcu ſwoim ſtanąwszy, kommeaderuią *broń na ramię! w prawą! marsz!* tu idzie nowa warta na Pocztę ſwoią; ranżeruiąc ſię zaraz podług proporcyi y liczby ludzi we 3. lub 2. ſzeregi, ſtara zaś warta ſtanie naprzeciw nowey we 3. ſzeregi. Uczyniwszy warty obydwie front, kommenderuią Officyerowie: *Unter-Officyerowie y Gifreyterowie naprzod, Marsz!*

Ci wyſtąpiwszy, rownie powinni zdawać ſobie wszyſtko, co każdy na warcie przeſtrzegać powinien, Unter-Officyer nayſtarszy idzie do Kordygardy dla odbierania aresztantow, drudzy Unter-Officyerowie, ktorzy do prowadzenia Poczt nie należą, wſtępuią na ich mieyſca do cugow.

Unter-Officyerowie y Gifreyterowie do prowadzenia Poczt wyznaczeni ſtaną po lewey ręce tych, od ſtarey warty, a obracaiąc ſię w prawą front, czynią także front ku warcie nowey y biorą broń do nogi; gdy Officyer kommenderuie: *pierwszy numer naprzod marsz*, na ten czas Unter-Officyerowie, y Gifreyterowie wyłączywszy każdy Szyldwachow tych, ktorych prowadzić maią, obracaią ſię w prawą, w tył, y odprowadzaią Szyldwachow w dobrym porządku na Poczty, gdzie doyrzeć powinni, aby Szyldwachy należycie zdali ſobie wszyſtko co ieſt do pilnowania.

NB. Obracaiąc ſię trzymaią broń obiema rękami naprzeciw lewego kolana, a przyſtąpiwszy po obroceniu nogą, biorą broń do nogi, a dopiero kommenderuią *Marsz*, gdy Szyldwachy od ſtarey warty powracaią na ten czas Gifreyter od ſtarey warty idzie po prawey ręce, y kommenderuie; a gdy ſprowadzone z Poczt Szyld-

wa-

wachy do ſtarey warty wſtąpili, melduią Gifreyterowie Officyerom ſwoim, czy zaſtali na Pocztach wszyſtko, iak należy.

§. 3.

Skoro Szyldwachy ſprowadzone wſtąpili, każe Officyer, lub Unter-Officyer wziąść *broń do prawego ramienia*, odmaſzeruie ſpoſobem zwyczaynym, a Doboſi biią *abtrop*. Uszedłszy na 100. krokow, zamaſzeruie każe *prezentować*, wziąść *broń z pola*, obrocić ſię potym *w prawą*, *w tył*, y iść do Kwater.

NB. Warta zchodząca z Chorągwią powinna maszerować przy odgłoſie bębna aż przed ſtancyą Kommendanta.

NB. Chorągiew ſami Granadyerowie z iednym Chorążym odprowadzić powinni, ieżeli ich będzie naymniey 8. Rot.

NB. Po wartach Unter-Officyerſkich, gdzie Doboſza nie masz, należy zaraz, gdy Szyldwachy obluzowane wſtąpią, kazać na mieyſcu wziąść broń z pola, y iść do Kwater.

NB. Po wielkich miaſtach, gdzie warty będą odległe lub za bramą, tam Officyerowie, y Unter-Officyerowie nie powinni ludzi rozpuszczać, lecz z bronią przewroconą na ramieniu maſzerować, aż

do Kwater od Regimentu, a tam dopiero rozeyść się kazać.

NB. Maiąc przewroconą na ramieniu broń, powinni ludzie rownie w dobrym porządku maszerować, y broń dobrze trzymać.

§. 4.

Nowa warta prezentuie, poki stara warta na krokow 40. nie odeszła, dopiero każe wziąść do nogi, y broń złożyć; przed abtropuiącą wartą z Chorągwią, każe nowa warta bić marsz, przed innemi zaś tylko broń prezentuie.

NB. Przed broń należy stawiać żołnierzy dawnieyszych, a na Poczty zewnętrzne także nie trzeba posyłać Rekrutow; tych powinni Officyerowie y Unter-Officyerowie na Poczty pobliższe numerować, aby ich mieć na oku, y nauczać co maią do czynienia.

NB. Po wszystkich wartach należy mieć kołki na broń, y stołki pod bębny.

§. 5.

Warta z ludzi 125. szykuie się tak, iak Kompania iedna, Kapitan stanie na środku przed Officyerami, a Officyerowie za nim w iedney linii rowną zachowuiąc od siebie odległość.

Warta

Warta z ludzi 60. lub więcey uſzykuie ſię we 3. glidy, 2. formuiąc cugi, a Kapitan ſtanie na prawym ſkrzydle w iedney linii z drugim Officyerem.

Warta z ludzi 24. uſzykuie ſię we dwa glidy, y dwa plotony, a ieżeli Unter-Officyer ieden tylko ieſt na warcie, należy Gifreytera poſtawić w ſrodek.

Warta mniey iak 10. ludzi maiąca ſtanie w iednym glidzie, a w ſrodku Gifreyter.

NB. Jeżeli na warcie Officyerſkiey ieden tylko będzie Unter-Officyer, nie powinien Gifreyter, gdy Unter-Officyer będzie poſłany po parol, iść na prawe ſkrzydło, dla zaſtąpienia mieyſca Unter-Officyerſkiego, lecz w ſrodku na mieyſcu ſwoim zoſtać ma.

NB. Na Poczcie Unter-Officyerſkiey ſtanie Unter-Officyer na prawym ſkrzydle, a Dobosz po wyżey niego, na Officyerſkiey zaś Poczcie ſtanie Dobosz na ſrodku za Officyerem.

NB. Chorągiew powinna być zawsze zwinięta, y proſto w gorę ſtawiona, a za Chorągwią bębny na ſtołkach złożone.

ROZDZIAŁ VI.

O luzowaniu Szyldwachow, y ich powinnościach.

§. 1.

SZyldwachow 9. lub więcey razem na Poczty idących, powinien Unter-Officyer ieden zaprowadzić, kommenderuiąc tym ſamym ſpoſobem iak wyżey przy luzowaniu Szyldwachow w obozie wyrażono. *NB.* Zołnierzy 3. w ieden glid, 4. aż do 8. we dwa glidy, a 9. lub więcey we 3. glidy uſzykować należy.

§. 2.

Luzuiąc Szyldwachow z bronią na ramieniu, y broń przy nodze trzymaiących co ieſt do przeſtrzegania; oraz obluzowane iak wſtępować do warty maią, to wszyſtko doſtatecznie opiſano wyżey w Regulaminie ſłużby obozowey, zaczym w Garnizonach tym ſamym ſpoſobem luzować Szyldwachow należy; tu tyle tylko namieni ſię, aby Unter-Officyerowie, y Gifreyterowie prowadząc na Poczty nieopuſzczali ſię, przy każdym obluzunku tak, iak

iak należy kommenderuiąc, y doglądaiąc ludzi swoich, aby wszystkie ruszenia y uchwycenia broni porządnie y należycie robili.

NB. Prowadząc Unter-Officyer lub Gifreyter powinien mieć broń w prawey ręce na bok spuszczoną, y często na ludzi swoich oglądać się, a kommenderuiąc trzyma broń wyciągnięta ręką przy nodze.

NB. Pod czas floty bierze się broń pod lewe ramię, Officyer lub Unter-Officyer wartę maiący, powinien z wartą stanąć do broni, gdy Szyldwachy występować maią, rownie y w ten czas, gdy z Poczt powrocą, a to, aby wartę swoię znowu należycie uszykowaść.

NB. Pod czas deszczu każe Officyer, lub Unter-Officyer broń wieszać na kołki przy Kordygardzie, kommenderuiąc: *prezentuycie broń! broń do gory! prawą, wtył! marsz!*

§. 3.

Gifreyter maiąc osobną w Bramie, lub za Bramą przy Szlagbaumie Pocztę, powinien sam Szyldwacha swego zaprowadzać, a przy luzowaniu toż samo przestrzegać co wyżey rzeczono; żadnego zaś Unter-Officyera, ani żołnierza bez biletu

za Bramę wypuszczać nie ma, w czym powinien być przeſtrzeżony y informowany.

§. 4.

Poſtrzegłszy Gifreyter ludzi iakich dyſtyngwowanych konno lub poiazdem ku Bramie zbliżaiących ſię, powinien zawołać na Szyldwacha ſtoiącego przed bronią, aby Officyer, lub Unter-Officyer wyszedł. Pod czas pokoiu, albo gdy względem morowego powietrza nie masz iakiego niebeśpieczeńſtwa; pozwoli im wiachać bez zatrzymania aż do Bramy, gdzie Officyer, lub Unter-Officyer iuż pogotowiu być powinien, dla examinowania, kto iedzie, iaki ma na ſobie urząd, w iakiey ſłużbie: zkąd y dokąd iedzie, czy tylko przeieżdza, czyli zabawi, iaki czas w Garnizonie, y iak długo? co ma w garnizonie do czynienia, y gdzie ſtancyą mieć będzie? dopiero Officyer, lub Unter-Officyer iachać im pozwoli, kazawszy wprzod warcie ſtanąć do broni, ieżeli ieſt osoba taka, ktorey ten honor uczynić należy.

NB. Wszyſtko to powinien Officyer, lub Unter-Officyer examinuiący zapiſać w Pugillareſie, aby doſtateczny mogł uczynić raport na Haupt-wach.

NB. Pod czas pokoiu y od powietrza, gdy

gdy nie masz niebeśpieczeństwa, na ten czas nie należy domagać się pokazania paszportu, od ludzi dystyngwowanych, iednak dokładnie examinować sposobem wyżey wyrażonym.

NB. Pod czas woyny, lub powietrza powinien Gifreyter przed Szlagbaumem zatrzymać wszystkich przychodzących, lub przyieżdzaiących, żadney nie czyniąc excepcyi, chyba że kto przodem o sobie dał znać. Officyer, lub Unter-Officyer powinien ich tam należycie examinować, kazawszy sobie pokazać paszport, potym nie znalazłszy nic podeyrzanego, wolno będzie ich wpuścić.

§. 5.

Przychodzących Unter-Officyerow, lub żołnierzy, nie mniey ludzi kondycyi prostey; powinien Szyldwach od Szlagbaumu zaprowadzić do Officyera, lub Unter-Officyera wartę maiącego, a ten odeszle ludzi woyskowych na Haupt-wach, przydawszy im Gifreytera od warty, drugich zaś należycie wyexaminowawszy nic podeyrzanego nie znayduiąc, oraz paszporta ich iawne y wiary godne; tych każe przepuścić, zapisawszy tylko w raporcie przyiazdow y wyiazdow; maiąc zaś kogo w czymkolwiek za podeyrzanego, takiego

natychmiaſt odeszlą na Haupt-wach, melduiąc oraz przyczynę, dla czego tak z nim poſtąpili.

NB. Gifreyter od Szlagbaumu, niepowinien wpuszczać żebrakow y włoczęgow, od nikogo niewyciągać okupu, aby ich wpuścić, ani brać pieniędzy, pod karą biegania przez rozgi.

§. 6.

Gdy Officyerowie z Garnizonu wychodzą za bramę, lub nazad powracaią, powinien Gifreyter od Szlagbaumu dać znać Officyerowi wartę maiącemu.

NB. Szyldwach ſtoiący przy Szlagbaumie, powinien mieć zawsze broń na ramieniu, a Gifreyter trzyma broń przy nodzę.

§. 7.

Wszyſtkie Szyldwachy powinny być zawsze czuyne, aby wszyſtko co we dnie y w nocy przytrafiać ſię może, wcześnie poſtrzegali; dla czego im nie wolno schraniać ſię do Szulerauzu, chyba od wielkiego deszczu, lub śniegu, poſtrzegłszy iednak Officyera lub innych ludzi dyſtyngwowanych, a w nocy zbliżaiące ſię Ronty, y Patrole, lub kogo innego, powinni tego momentu wyſtąpić z Szulerauzu, zaczym okien-

okienka w Szulerauzie zatykać niepowinni, czego Ronty, y Patrole doglądać maią.

NB. Pod czas pogody, powinni zawsze trzymać broń na ramieniu, albo przy nodzę, tak iak ktoremu należy, pod czas deszczu maią wziąść broń pod lewe ramię, za zbliżeniem się iednak Officyera, powinni wziąść broń na ramię.

§. 8.

Szyldwachy niepowinni na Poczcie swoiey bawić się iaką robotą; broni z rąk nieodstawiać, lub sami usiąść, nie opiiać się, spać, albo przed zluzowaniem odeyść; a to pod karą rozg; w nocy na każdego mimo idącego o krokow 50. wołać powinien, *kto idzie?* inaczey niesą na Poczcie swoiey pilni, y nazaiutrz po warcie zluzowaney aresztowani będą.

§. 9.

Zaden Szyldwach, osobliwie stoiący po Pocztach wewnętrznych, niepowinien tytuniu ciągnąć, ani daley nad krokow 10. od Poczty swoiey przechadzać się; postrzegłszy Officyera, paradę, lub ludzi dystyngwowanych ku niemu zbliżaiących się; powinien stanąć, Front czynić, broń na ramieniu lub przy nodzę porządnie trzymać, a czy-

a czyniąc komu powinny honor, prezentowaniem broni, niepowinien zbyt wcześnie, za poźno broń prezentować.

§. 10.

Szyldwachy powinni wszelkie kłotnie y hałasy, iakimkolwiek sposobem blisko ich poczty zachodzące zabraniać, y naypierwszemu Officyerowi, Unter-Officyerowi, lub innemu mimo idącemu dać znać, iednak od Poczty swoiey zbyt daleko odeyść nie maią, także postrzegłszy gdzie pożar ogniowy, powinni natychmiast zawołać y trwogę uczynić.

§. 11.

Szyldwachy powinni to wszystko cokolwiek im do pilnowania zlecono, mieć w należytym dozorze, ochędostwa na poczcie swoiey przestrzegać, niepozwalać aby w okolicy poczty swoiey co popsowano, albo wzięto, tym mniey sami tego dopuszczą się; a przy luzowaniu wszystko w należytym oddadzą stanie; inaczey gdy przy luzowaniu nie znaydzie się wszystko tak, iak należy, podpadną karze biegania przez rozgi razy 10. przez Wach-paradę.

§. 12.

Szyldwachy po wałach rozstawione, gdy prezen-

prezentuią, maią front wewnątrz, potym w prezentowaniu obrociwszy się w prawą wtył, czynią front zewnątrz; Officyerom, Unter-Officyerom, y żołnierzom z Garnizonu, niemniey y innym z Miasta ludziom dystyngwowanym, mogą pozwolić we dnie przechodzić się po wałach, tego tylko zabraniaiąc, aby po Parapetach y Bateryach niechodzili, y armat nietykali się.

NB. Szyldwachy po Bateryach stoiący, powinni wszystko pod liczbą ieden drugiemu zdawać, oraz dokładnie opowiedzić, co im przestrzegać nakazano; a to przy każdym luzowaniu tak zachowuiąc.

NB. Szyldwachy po wałach prezentuiąc przed kim broń, powinni zaczynać, gdy osoba ta, ktorey ten honor czynić maią, zbliży się na krokow 30. tak, aby broń prezentowaną y front, zewnątrz mieli, gdy zbliży się na krokow 8.

§. 13.

W nocy żaden Szyldwach nieprezentuie przed nikim, procz Rontow, y Patrolow, Szyldwachy po wałach nikogo bez żadney excepcyi nieprzepuszczą w nocy, procz Rontow y Patrolow, (przed ktoremi prezentuiąc, czynią zaraz front zewnątrz;) owszem gdyby się kto w nocy pokazał, uda-

udaiąc się za Officyera, wartę, przyiaciela &c: powinni zawołać, aby stanął, a examinuiąc go ściśle, gdy nic podeyrzanego nie znaydą, każą mu wrocić się: gdyby zaś kogo mieli za podeyrzanego, powinni takiego ile możności zatrzymać, wołaiąc od Szyldwacha do Szyldwacha, aby warta po niego przyszła.

§. 14.

Szyldwachy wszystkie naywięcey po razy trzy, *kto idzie?* wołać powinni; a nieodebrawszy odezwy żadney, każą mu stanąć. Jeżeliby kto był nieposłuszny, powinni złożoną do attaku bronią natrzeć, a znalazłszy że iest człowiek bezrozumny, niemy, lub tak piiany, że słuch y mowę utracił, na ten czas przytrzymać go, poki warta po niego nie przyidzie; gdyby zaś Szyldwach porozumiał, że ten człowiek iest przygotowany napaść y nastąpić na Szyldwacha, takiego powinien na mieyscu przebić, zwłaszcza gdyby bez własnego życia niebespieczeństwa wstrzymać się od tego niepodobna.

NB. Szyldwachy wszystkie po pocztach wewnętrznych y zewnętrznych, powinni skoro zmrok padnie, raźno wołać na wszystkich zbliżaiących się ku nim: *kto idzie?*

Szyl-

Szyldwachy zewnętrzne, powinny iak prędko ſię zmierzchło, tak sprawić ſię, iak po wybitym Czapſtrzyku; zaczym nikogo, procz Rontow y Patrolow przepuszczać nie maią.

NB. Poczty wewnętrzne odebrawszy po zawołaniu: *kto idzie?* odezwę, Officyerowie! lub przyiaciel! zawołaią powtornie: *co za Officyerowie?* lub *co za przyiaciel?* a dopiero odebrawszy odezwę przechodzących przepuszczą, wyiąwszy żołnierzy idących po Czapſtrzyku, tych powinni przytrzymać, aby byli pod wartę wzięci.

§. 15.

Pod czas woyny nikogo Szyldwachy w nocy niepuszczą na wały, procz Rontow, y Patrolow, lecz zawoławszy, *kto idzie?* każą mu ſtanąć, y choćby ſię za kogokolwiek bądź udawał, niepozwolą mu ruszyć z mieysca, poki wołaiąc od Szyldwacha do Szyldwacha naybliżſzey niedadzą znać warcie; aby był w areszt odprowadzony.

§. 16.

Szyldwachy przed bronią ſtoiące, powinni wcześnie do broni wołać, gdy ſię kto zbliży, ktoremu ten honor należy; Po Czapſtrzyku na wszyſtkich przeieżdzaiących

cych raźno wołać: *kto idzie?* y nikomu zbliżyć się do broni niepozwolą, poki za ich zawołaniem, Unter-Officyer niewyidzie, dla examinowania, kto iest, y co ma na warcie do czynienia.

NB. Szyldwach przed bronią odebrawszy po zawołaniu, *kto idzie?* odezwę, udaiącego się do Sztabs-Officyera każe mu stanąć, y zawoła do broni; na ten czas Officyer, lub Unter-Officyer maiący wartę, każe wziąść warcie swoiey broń na ramię, y wypyta się, kto iest? a dopiero Sztabs-Officyerowi z rozkazem iakim lub z inney przyczyny do warty przybyłemu zbliżyć się pozwoli.

§. 17.

Szyldwach przed bronią powinien zawołać na Doboszow kiedy czas do bicia Czapstrzyku albo Pobudki; Patrolom zbliżaiącym się ku warcie wcześnie stanąć kazać, poki nie będą odprawione, zawoławszy tym końcem: *Unter-Officyer albo Officyer wychodź!* z Rontem postąpi sobie tymże sposobem wołaiąc: *Officyer, lub Unter-Officyer wychodź! Warta do broni!*

§. 18.

Szyldwach postawiony przy Aresztantach, niepowinien żadnego wypuścić Aresztan-

sztan-

sztanta, niezawoławszy wprzod Unter-Officyera; a ten poki Officyerowi nieopowie, aby warta z bronią przydana była; także Szyldwachy przy Aresztantach wszystkie zabraniać powinny hałasy, żadnemu Aresztantowi niedozwalać aby się upiiał, zwłaszcza gdy karę iaką odebrać ma.

NB. Gdy Aresztanci na kołkach stać maią, lub krotko w łańcuszek zamknięci będą, należy Szyldwachom doglądać, aby każdy karę swoią należycie odbył, aby żaden czasu kary nieupił się, tytuniu nieciągnął, niekrzyczał, niehałasował.

§. 19.

Na Szyldwach przy Chorągwiach należy dobierać ludzi dobrych, roztropnych; a ci nikomu pozwolić nie maią, ani we dnie, ani w nocy, przechodzić się tam, gdzie Chorągwie złożone; chyba znaiąc tych ludzi, y wiedząc, że tam iść muszą, y sprawę iaką maią: Szyldwach ma stać w pokoiu tym, gdzie Chorągwie złożone.

§. 20.

Szyldwachy wystawione do pilnowania rzeczy iakowych, nieprzypuszczą do nich nikogo, chyba wiedząc, że tym ludziom iść tam kazano, że maią zleconą sobie

tych rzeczy dyspozycyą, y do nich należą.

.§ 21.

Aby więc każdy wiedział iak we dnie, y w nocy na poczcie swoiey sprawiać się ma, powinni będą Officyerowie, y Unter-Officyerowie Szyldwachow swoich, przy każdym luzowaniu dokładnie nauczać, a Cudzoziemcom ięzyk nierozumieiącym, wyraźnie wytłomaczyć; bo gdy żołnierz niewie co ma na poczcie swoiey do czynienia; zapewne Officyer, lub Unter-Officyer za to odpowie, zwłaszcza gdy nauczać go sposobem wyżey opisanym przed luzowaniem zaniedbał, albo ieżeli Szyldwach w czym naganny, stał na Poczcie bliskiey, a przeto w oczach warty.

To samo idącym ludziom na wartę, gdy zeydą się przed stancyą Kapitana, należy dać dokładną naukę, iak na Poczcach swoich sprawić się powinni.

ROZ-

ROZDZIAŁ VII.

O powinnościach Officyerow na Warcie.

§. 1.

Officyerowie maiący wartę tak na Hauptwachu, iako y po bramach, powinni wybierać na Gifreyterow do meldowania ludzi zdolnych, y rostropnych, y onych ile razy z Raportem iakim poszlą, dokładnie nauczać: bo ieżeli żołnierz uczyni fałszywy lub niedostateczny Raport, odpowie za to Officyer, lub Unter-Officyer ten, ktory go z Raportem wysłał.

NB. Gifreyter idąc z Raportem trzyma broń na ramieniu, a melduiąc, to samo przestrzegać powinien, co wyżey w Regulamencie służby obozowey przepisano.

NB. Gdy żołnierz co melduie, niema zbyt zbliżyć się do Officyera, a gdy go Officyer, po odebranym Raporcie odprawi; powinien broń prezentować; wziąść broń na ramię, obrocić się w prawą wtył, y odeyść.

NB. Cokolwiek przyidzie meldować tak od bram, iako y z Haupt-wachu; powinno bydź iak nayprędzey meldowano; zaczym żaden będąc z Raportem posłany ni-

gdzie wstępować, lub bawić się niepowinien.

§. 2.

Jle razy warta do broni stanąć ma, przed temi, ktorym ten honor należy, powinien Officyer lub Unter-Officyer, wartę maiący w czasie należytym kazać broń wziąść na ramię y prezentować, żadney nie maiąc po sobie wymowki, za opoźnienie w tey mierze pokazane. Na ten koniec wolno im będzie, gdzie obeyść się bez tego nie może, wystawić ludzi od warty o podal, a to dla dania znać, gdy kto nadchodzi; Sami zaś niepowinni zaiedno pilnować izby wartowey, ani ludziom swoim tego pozwalać, owszem często przed Kordygardą przechodzić się. Warta cała we dnie y w nocy znaydować się powinna przed Kordygardą lub w Kordygardzie, a gdy przyidzie stanąć do broni, każdy powinien tego momentu przy broni swoiey znaydować się, inaczey na rowną zasługuie karę z tym, ktoryby bez urlopu od warty swoiey odszedł.

§. 3.

Żołnierz bez urlopu nigdzie odeyść z warty niepowinien, inaczey ma być zaraz aresztowany, y nazaiutrz skarany bieganiem przez rozgi razy 10. przez 150. ludzi.

dzi. Officyerowie lub Unter-Officyerowie od warty każą często, osobliwie w nocy, stanąć do broni, porachuią ludzi y doyrzą, czy niebrakuie kogo?

§. 4.

Officyerowie, y Unter-Officyerowie od każdey warty, powinni ludzi sobie powierzonych mieć w należytym dozorze; stanąwszy do broni, aby wszystkie ruszenia y uchwycenia broni z naydoskonalszą czynili regularnością: za co każdy wartę maiący Officyer będzie w odpowiedzi.

NB. Officyer na warcie, gdy ma kommenderować, obraca się prawą wtył; czyni front, gdy warta prezentowała y salutuiąc szpadą, powinien Tempa swoie czynić porządnie.

NB. Unter-Officyer maiący wartę, obraca się do kommenderowania w lewą, bierze wraz z żołnierzami broń w prawe ramię, a przy prezentowaniu wziąwszy broń do nogi, czyni front.

§ 5.

Każdy Officyer, lub Unter-Officyer, powinien doyrzeć ludzi na warcie sobie powierzonych, aby byli zawsze porządnie przybrani, zrana przy uderzeniu pobud-

ki, aby ſię myli, czesali, ſłowem: aby wszyſtko co do ubioru żołnierza należy, porządnie na sobie poprawiali; Jak prędko ſię rozwidni, kazać warcie do broni ſtanąć, ranżerować y obaczyć, czy każdy ieſt należycie przybrany, a zatym, aby nikt do kwatery niechodził dla ubierania się.

§. 6.

W dzień można urlopować z Haupt-wachu 3. a z innych wart u bram po iednym żołnierzu, ktorzy naydaley za godzinę wracać ſię do warty powinni; Po odbitym zaś Czapſtrzyku żadnego człeka z warty urlopować lub za czym posyłać nie należy.

§. 7.

Zaden Officyer, ani Unter-Officyer, osobną maiący pocztę, niepowinien ani we dnie, ani w nocy na moment ieden od warty swoiey odeyść; zaczym iedzenie przynosić sobie do warty rozkażą. Officyer ktory na puł godziny od warty swoiey oddalić ſię odważy, powinien być zaraz aresztowany y osądzony.

NB. Zadnemu Officyerowi nie wolno na warcie rozbierać ſię, lecz przez cały czas warty swoiey w zupełnym moderunku, ubrany zoſtać powinien.

NB.

NB. Zaden Officyer, lub Unter-Officyer niepowinien człeka żadnego spuścić z warty przed luzowaniem, bez rozkazu Kommendanta Garnizonu.

§. 8.

Przyiazdy wszyſtkie od bram meldowane, należy meldować Kommendantowi Garnizonu, a przybyłych do aresztu wszyſtkim Sztabs-Officyerom, y Kapitanom od Kompanii.

NB. Od bram Raporta wszyſtkie na piśmie z podpisem wartę maiącego Officyera, lub Unter-Officyera odsyłać na Hauptwach należy.

NB. Na Haupt-wachu ma być trzymany *Journal*, do wpisywania przyiazdow y wyiazdow; do pisania na Haupt-wachu wyznaczy Adjutant Unter-Officyera iednego.

§. 9.

W Fortecach lub wielkich Garnizonach, także y w Garnizonie z całego Regimentu, powinien być zrana Raport od warty oddany, przez Unter-Officyera iednego z Hauptwachu Majorowi *Dejour*, lub Plac-Majorowi, a ten Kommendantowi uczyni Raport od warty.

§. 10.

W Garnizonie z iednego Batalionu ma być zrana odesłany przez Unter-Officyera od warty Raport Adjutantowi, ktory potym Kommendantowi, y wszystkim Sztabs-Officyerom Raport uczyni.

§. 11.

W Garnizonie z iedney tylko Kompanii przez Unter-Officyera iednego z Haupt-wachu, Kommendę maiącemu Officyerowi oddać Raport należy.

§. 12.

Po wielkich Garnizonach ma być po zluzowaniu warty Raport oddany z wszystkich wart Kapitanowi, wartę na Haupt-wachu maiącemu, ten Majorowi *Dejour*, lub Plac-Majorowi, a Major *Dejour* Kommendantowi uczyni Raport, czy wszystkie warty są zluzowane, y czy znayduie się wszystko iak należy.

§. 13.

Po innych Garnizonach oddaie Raport Kommendę maiącemu Officyerowi Kapitan lub Officyer, ten ktory z Haupt-wachu z warty zeydzie, a Unter-Officyer ieden z Haupt-wachu, drugim Sztabs-Officyerom takowyż zaniesie Raport o zluzowaniu wart.

ROZDZIAŁ VIII.

O wydaniu Parolu.

§. 1.

HEtman Wielki Koronny każdemu Generał-Lieutenantowi kommenderuiącemu Dywizyą, przeszle co sześć Mieśięcy Parol; albowiem wczaśie pokoiu ieden parol w całym Woysku być ma*; pod czas woyny zaś każde osobno stoiące Korpus swoy parol wydaie.

§. 2.

W wszystkich Garnizonach ma być wydany parol zaraz po Wach-paradzie, a to na placu parady: W Garnizonach wielkich wydaie Vice-Kommendant odebrany od generalnego Kommendanta Parol, Majorowi *Dejour*, lub Plac-Majorowi, y wszystkim Majorom od Garnizonu na placu parady.

§. 3.

Gdzie parol wydaią, tam powinien być kommenderowany Unter-Officyer ieden z 4. ludźmi, ktorzy stanąwszy po skrzydłach prezentuią broń y uważaią, aby śię niezbliżył nikt, komu nie należy, a przeto

ani parolu, ani rozkazow wydanych nieſłyszał.

NB. To samo y w mnieyszych Garnizonach powinien Officyer Kommendę maiący wydać parol zaraz po Wach-paradzie.

§. 4.

Po wielkich Garnizonach Plac-Major, lub w iego niebytności Adjutant nayſtarszy wydaie przed ſtancyą generalnego Kommendanta parol, y rozkazy do warty ściągaiące ſię, Unter-Officyerom od wart; tym końcem od każdey warty Officyerſkiey iednego Unter-Officyera, a od wart Unter-Officyerſkich Gifreytera roſtropnego po parol posyłać należy.

NB. Szyldwachy po ſkrzydłach rozſtawione zoſtaną poty, poki nie będzie wydany parol Unter-Officyerom y Gifreyterom od wart.

§. 5.

Przy wydaniu parolu powinni być wszyscy Officyerowie z Garnizonu przytomni. Majorowie odebrawszy parol, oddaią go każdy swemu Pułkownikowi lub Kommendantowi od Regimentu, a cokolwiek ten do Regimentu rozkaże, powinien Major zapisać, y potym wraz z parolem wydać Adjutantom y Feltfeblom od Regimentu.

NB.

NB. Wszyscy Officyerowie, y Unter-Officyerowie od Regimentu nie będący na powinności, powinni być przy wydaniu parolu obecni, a Majorowie doyrzą, aby żadnego niebrakowało.

§. 6.

Po wydanym Adjutantom y Feltfeblom parolu; idą Adjutanci z parolem każdy do Sztabs-Officyerow od swego Batalionu, a Feltfeblowie do Kapitanow y Officyerow od Kompanii, wszyſtkie czytaiąc im rozkazy przy parolu wydane.

NB. Lubo Szef Regimentu będzie przytomny, iednak Sztabs-Officyerowi po Szeffie Regiment kommenderuiącemu, parol przez Majora, *Dejour* w Regimencie maiącego, oddany być powinien.

§. 7.

W Garnizonie z iednego Regimentu, odprawuią Majorowie koleyno powinność, a zatym Major *Dejour* odbiera parol od Pułkownika, lub Kommendanta Regimentu, y zaraz po Wach-paradzie wydaie parol Adjutantom, Feltfeblom, oraz Unter-Officyerom, y Gifreyterom od wart, ktorzy tym końcem na placu parady znaydować ſię powinni, gdy Dobosi do Parolu uderzą. *NB.*

NB. Unter-Officyerowie, y Gifreyterowie od wart oddaią parol Officyerom, lub Unter-Officyerom od warty swoiey, a zatym Feltfeblowie do Officyerow będących na warcie z parolem chodzić nie maią, do tych iednak, ktorzy Kompanie kommenderuią, choćby byli na warcie, chodzić z parolem powinni.

NB. Gdzie Maiora w Garnizonie nie masz, tam nayſtarszy Kapitan wydaie parol.

ROZDZIAŁ IX.

O otwieraniu y zamykaniu Bram.

§. I.

POd czas woyny należy zamykać Bramy nim zmrok padnie, a prędzey nieotwierać, poki nie będzie dzień należyty; przy otwieraniu potrzeba zawsze wysyłać patrol z Kawaleryi, lub w iey niedoſtatku z Infanteryi. Otwieranie y zamykanie Bram ieſt powinnością Plac-Maiora.

NB. Dobosz ieden od każdey Bramy powinien pułgodziną przed zamykaniem Bram bić *apel* tak, aby za Bramą mogł być ſłysza-

sza-

szany, dla dania znaku tym, ktorzy za Bramę wyszli, że maią być Bramy zamknięte.

§. 2.

Pod czas woyny, gdy w nocy przypadnie otworzyć Bramę, na ten czas potrzeba z Haupt-wachu dać ludzi do zmocnienia warty w Bramie; przy otwieraniu zaś naywiększą zachować ostrożność; spuściwszy zwod drugi, należy pierwszy znowu podnieść, to samo otworzywszy Szlagbaum, drugi zwod także podnieść. Wykommenderowani od warty ludzie staną za Szlagbaunem czekaiąc, poki nie wiedzie ten, ktoremu Bramę otworzono. Zamknąwszy Szlagbaum, gdy warta za Szlagbaum weszła, dopiero należy spuścić zwod drugi, a ten przebywszy spuścić pierwszy, a drugi zaraz podnieść.

NB. W nocy cale nie nalezy otwierać Bram do fortecy, szczegulnie dla Poczty lub z inney nie odbitey potrzeby, a to za wyraźną generalnego Kommendanta dyspozycyą.

§. 3.

Pod czas woyny ten sam porządek codziennie zrana przy otwieraniu Bram zachować należy, wyprawiwszy patrol konny, lub pieszy, potrzeba aby Szlagbaum,

poty

poty był zamknięty, poki niepowroci patrol.

NB. Jeżeli patrole postrzegą iaki podiazd nieprzyiacielski, o tym należy natychmiast uwiadomić Kommendanta generalnego, a Bramy do dalszey iego dyspozycyi zostaną zamknięte.

§. 4.

Pod czas pokoiu powinien być Szlagbaum zamknięty skoro się zmierzchnie, a Bramy za uderzeniem czapstrzyku; iednak nikogo obcego wpuścić, ani wypuścić nie należy, poki przez Officyera od warty nie będzie dostatecznie wyexaminowany.

NB W fortecach pogranicznych powinien być podniesiony pierwszy zwod, skoro się zmierzchnie, y za rozkazem tylko Officyera od warty spuszczony, ieżeli kto wiachać ma; tym końcem postawi Unter-Officyera iednego z bronią przy Szlagbaunie, aby dał znać, gdy kto nadiedzie.

§. 5.

Pod czas pokoiu otwierać Bramy należy rowno ze dniem, zwod ieden po drugim spuściwszy, zostaną tak do wieczora.

§ 6.

§. 6.

Rownie y po Garnizonach mnieyſzych należy Bramy, y Szlagbaum przymknąć, ſkoro zmrok padnie, y Szyldwachy wołać *kto idzie?* zaczynaią, fortkę tylko trzymaiąc otwartą dla ludzi pieszo wchodzących y wychodzących, a ieżeli dla wozow iakich wiachać, lub wyiachać maiących otworzyć potrzeba, na ten czas Officyer z wartą ſtanie przy broni, poki nie przeiadą y Brama nie będzie przymknięta.

NB. Pod czas woyny, lub powietrza należy, y tu zamykać Bramy przed zmrokiem, a ile razy potrzeba Bramę otworzyć, powinna być warta w Bramie z Haupt-wachu zmocniona; nim Brama będzie otwarta, wychodzą ludzie za Szlagbaum kommenderowani przez fortkę, gdzie poty czekaią, poki ten, dla kogo Bramę otworzono, nie wiedzie.

§. 7.

Zaraz po odbitym czapſtrzyku idzie do zamykania Bram Unter-Officyer z Hauptwachu z 2. żołnierzami y iednym Kalefaktorem, ktory klucze nieſie. Officyer, lub Unter-Officyer maiący wartę w Bramie powinien doyrzeć, aby Brama była należycie zamknięta.

NB.

NB. Gdy w Garnizonach większych Plac-Maior, a w mnieyſzych Unter-Officyer z Haupt-wachu z kluczami przyidzie do Bramy, na ten czas warta ſtanie do broni, y wziąwszy broń na ramię czeka, poki Brama nie będzie zamknięta y klucze odnieſione.

§. 8.

W mnieyſzych Garnizonach można w nocy otwierać Bramy dla podrożnych, obcych y tych z miaſta powracaiących z drogi; Officyer lub Unter-Officyer z Bramy prędko da znać na Haupt-wach, aby Unter-Officyer z kluczami był przyſłany.

NB. W dni Pocztowe albo wiedząc, pewnie że kto nadiachać ma, na ten czas należy tylko przymknąć Bramę y kłodkę założyć, nie zamykaiąc prędzey, poki Poczta lub ten, na kogo czekano, nie wiedzie.

§. 9.

W mnieyszych Garnizonach powinny być Bramy otwarte rowno z pobudką; warta ſtanie do broni, czekaiąc poki nie będzie otwarta Brama.

§. 10.

Klucze od Bram powinny być w każdym Garnizonie u Kommendanta.

ROZ-

ROZDZIAŁ X.

O Rontach y Patrolach.

POnieważ służba woyskowa każe, aby Officyer każdy wartę maiący za wszystko, cokolwiek na Poczcie iego stanie się, odpowiadał, więc od warty swoiey, a zwłaszcza w nocy uchylić się na krok ieden nie powinien. A gdy obchodzenie Rontu, osobliwie po Miastach wielkich y wartach rozległych, oddali Officyera od warty swoiey czasem godzinę y więcey, a tym samym czyni go nie winnym za przypadki pod niebytność iego trafiać się mogące, albo podaie mu pretext do wymowki y usprawiedliwienia się; zaczym temu zapobiegaiąc, takowe względem Rontow czyni się rozrządzenie.

§. 1.

Jeżeli w Garnizonie zaciąga na Hauptwach Kapitan, tam Subaltern na Hauptwachu z Kapitanem na warcie będący czyni wizytuiący Ront, Kapitan od warty Haupt-Ront, a do dziennego Rontu innego Officyera kommenderować potrzeba, chyba że na Haupt-wachu 2. będzie Subalternow, na ten czas drugi Subaltern

czyni dzienny Ront, gdziekolwiek zaś ieden tylko na Haupt-wach zaciąga Officyer, tam innych Officyerow do Rontu kommenderować należy.

NB. Chorąży z Haupt-wachu powinien, gdy Kapitan poydzie z Rontem, mieć w należytym dozorze wartę, gdyż cokolwiek w niebytności Kapitana trafi się, za to Chorąży sam odpowie.

§. 2.

Procz tego w Garnizonach wielkich powinien Maior-Deiour czynić Ront y wszystkie warty obieżdzać, czy to w dzień, czy w nocy, parol na każdey Poczcie odebrać, y o wszystko, cokolwiek było do wart rozkazano, oraz co na warcie przytrafiać się mogło, dokładnie wypytać się, a zastawszy wartę nieczuyną, w ludziach nie zupełną, lub w czym innym naganną, albo, że Officyer lub Unter-Officyer parol tak, iak był wydany nie odda, y nie wie co było rozkazano, lub w czymkolwiek powinności swoiey nie czyni zadosyć, y pokazuie się być niedbałym, to wszystko powinien meldować Kommendantowi generalnemu.

NB. Do Rontu należy brać Unter-Officyera, y ludzi od warty do warty, a gdzie

ieden

ieden tylko na warcie Unter-Officyer, tego brać nie należy, lecz pierwszy powinien iść aż do inney warty, gdzie dwoch będzie Unter-Officyerow.

NB. Zaden Officyer nie powinien na warcie ſprawiać po nocy uczty, lub zapraszać kogo do ſiebie, aby nie miał przeſzkody y roztargnienia od czynienia zadoſyć obowiązkom ſłużby, y trzymania warty ſwoiey w dozorze iak należy.

§. 3.

Po wybitym czapſtrzyku y zamknięciu Bram, należy od wart wszyſtkich posłać z raportem na Haupt-wach, a Kapitan z Haupt-wachu poszle Unter-Officyera do Plac-Maiora lub Maiora Deiour, z raportem piſanym, tak od warty iako też przyiazdow y wyiazdow; dopiero Plac-Maior lub Maior Deiour odda Kommendantowi generalnemu lub maiącemu w Garnizonie Kommendę raport, tak o odprawionym Roncie, iako też ten, ktory mu z Haupt-wachu był przyſłany, opowiadaiąc wszyſtko cokolwiek tam znakomitego doſtrzegł lub iemu z Haupt-wachu meldowano.

NB. Też ſame ſą obowiązki Maiora Deiour w Garnizonie z iednego Regimentu złożonym.

§. 4.

Po wielkich Garnizonach warty dalekie y rozległe maiących, potrzeba do obchodzenia Rontu po tychże wartach kommenderować Officyerow koleyno, a tym Maior Deiour naznaczy Poczty, iakie obchodzić maią.

§. 5.

Gdy Ront zbliży ſię do warty y Szyldwach ſtoiący przed bronią zawoła: *kto idzie!* odpowiada Officyer: *Ront!* Szyldwach powtornie woła: *Ront ſtoy! Officyer lub Unter-Officyer wychodz! warta do broni!* ſtanąwszy warta pod broń, wyſyła Officyer do examinowania Rontu Unter-Officyera iednego z dwoma ludźmi, a ten zawoła: *kto idzie!* po odebraney odezwie: *Ront!* pyta daley: *iaki Ront!* tu Officyer Ront obchodzący odpowie: *wizytuiący, Haupt,* albo *dzienny Ront!* daley zbliżywſzy ſię Unter-Officyer od warty każe ſobie oddać *hasło!* a te odebrawszy melduie Officyerowi ſwemu, że Ront ieſt prawdziwy, na ten czas Officyer od warty kazawſzy broń prezentować zawoła: *Ront przyſtąp!* tu Officyer od Rontu zbliżywszy ſię dobywa ſzpadę y przyłoży, odbieraiąc parol, koniec ſzpady do pierſi wartę maiącego Officyera, to ſamo czyni

Offi-

Officyer od warty; Unter-Officyer z dwoma ludźmi wysłany do examinowania Rontu zatrzyma się przez ten czas na mieyscu tym, gdzie Ront examinował, a to, aby ci, co z Rontem przyszli, nie zbliżyli się do warty, tam każe broń prezentować, poki nie będzie oddany parol y Ront odprawiony.

NB. Ci ktorzy z Rontem przyszli prezentuią wraz z wartą, po oddanym parolu biorą wszyscy broń na ramię, Unter-Officyer z dwoma ludźmi wstąpi nazad do warty lub z Rontem poydzie do naybliższey warty. Unter-Officyer, ktory z Rontem przyszedł, powraca z swemi ludźmi do warty, gdzie idąc powinien, o wszystkie po drodze będące Poczty otrzeć się, udaiąc się za patrol.

NB. Warta poty trzyma broń prezentowaną, poki Ront nie odeydzie.

NB. Odprawienie Rontu po wartach Unter-Officyerskich tym samym dzieie się sposobem; Unter-Officyer od warty patrol oddaiąc przyłoży Officyerowi broń bagnetem do piersi.

NB. Gdzie ieden tylko Unter-Officyer na warcie Unter-Officerskiey, tam Unter-Officyer wysyła Gifreytera ze dwiema ludźmi do examinowania Rontu sposobem

wyżey wyrażonym Unter-Officyer zaś przy odprawieniu Rontu z mieyſca ſwego ruszyć ſię nie powinien.

§. 6.

Parol ſzczegulnie Officyerowie y oſobną wartę maiący Unter-Officyerowie doſtać powinni; całey zaś warcie hasło tylko ma być wydane.

§. 7.

Wszyſtkie w generalności warty powinny zawsze Rontom oddawać parol, nieuważaiąc na to, że Chorąży od Kapitana parol odbierze.

§. 8.

Kapitan lub Officyer maiący wartę, na Haupt-wachu, będzie w odpowiedzi za niepunktualne obchodzenie Rontow, iemu z każdey Poczty meldować powinni, czy Ronty wszędzie punktualnie były odprawione czyli nie? a Kapitan z Haupt-wachu daley meldować powinien.

§. 9.

Patrole częſte każdy Kommendant Garnizonu podług mieyſca, y okoliczności udysponuie, ludzie do naybliższey tylko warty posłani tam, y nazad idąc powinni o wszyſtkie Poczty otrzeć ſię, a zaſta-

ſtawszy Szyldwacha w powinności ſwoiey niepilnego, meldować; tym ſamym ſpoſobem idą y powracaią Patrole wciąż od warty do warty; oſtatni idzie na Hauptwach, y melduie czy znayduie ſię wszyſtko iak należy.

NB. Patrole bawić ſię obchodzeniem nie powinny dłużey iak Ronty; inaczey Kapitan z Haupt-wachu ma examinować, co była za przyczyna opoźnienia.

NB. Gdy patrole lub Ronty ſpotkaią ſię na drodze, powinien ten odebrać haſło lub parol, ktory naypierwey zawoła *kto idzie;* ile razy zaś Ront ſpotka ſię z patrolem, powinien zawsze Ront odbierać haſło.

NB. Potrzeba czaſem Unter-Officyerow z patrolem wyſłać, aby Szyldwachy tym lepiey mieli ſię na oſtrożności, w większey zawsze maiąc apprenſyi Unter-Officyerow niż Gifreyterow.

§. 10.

Gdy patrol zbliży ſię do warty, Szyldwach przed bronią ſtoiący zawoła: *kto idzie!* po odebraney odezwie *patrol!* woła powtornie: *patrol ſtoy! co za patrol!* odebrawszy odpowiedz: *Unter-Officyerſki, lub Gifreyterſki patrol!* zawoła: *Unter-Officyer lub Gifreyter wychodź!* Unter-Officyer, lub

lub Gifreyter wziąwszy żołnierza iednego z ſobą wychodzi wołaiąc: *kto idzie?* za odpowiedzią: *patrol!* examinuie daley; *co za patrol?* po odebraney odpowiedzi: *Unter-Officyerſki, lub Gifreyterſki patrol!* woła: *przyſtąp patrol!* tu Unter-Officyer lub Gifreyter patrol czyniący oddaie haſło y melduie czy zaſtał wszyſtkich Szyldwachow pilnych tak, iak należy; przy oddaniu *haſła* przykłada ieden drugiemu broń bagnetem do pierſi, a żołnierze obydwa broń prezentuią. Odprawiwszy patrol idzie Unter-Officyer od warty do Officyera ſwego, melduiąc że patrol odprawiony, oraz czy znayduie ſię wszyſtko iak należy; Officyer tego momentu wyszle patrol od ſiebie do drugiey naybliższey warty, a tam ten ſam porządek zachować należy, iak tu dopiero mowiono; patrole wszyſtkie powracaiąc nazad od warty powinny o wszyſtkie Poczty otrzeć ſię.

NB. Po odbitym czapſtrzyku powinna każda warta wyſyłać patrole po domach Szynkownych, aby wszyſtkich ktorych tam zaſtaną żołnierzy, aresztowali.

NB. Te patrole gdy wszyſtkich żołnierzy, ktorych zaſtaną po ulicach, domach Szynkownych, lub gdzie indziey po czapſtrzyku bawiących ſię nie aresztuią, a

Kom-

Kommendant Garnizonu, albo Kompanii dowie ſię, że żołnierze po czapſtrzyku z Kwater wychodzili, więc Unter Officyer, ktory czynił patrol tam, gdzie ſię bawili żołnierze, będzie w areszt wzięty y na dwa mieſiące degradowany na Szyldwach przy lenungu żołnierſkim: zwłaszcza gdy żołnierze popełnili exces iakowy.

§. 11.

Czapſtrzyk ma być bity o godzinie osmey począwszy od 15. Września do 15. Marca, innych zaś mieſięcy potrzeba do dnia ſtoſować ſię, biiąc czapſtrzyk o dziewiątey w puł do dzieſiątey, lub dzieſiątey. Do uderzenia czapſtrzyku zchodzą ſię wszyſcy Doboſi y Fayfrowie od całego Regimentu przed Haupt-wach; po wielkich zaś Garnizonach Doboſi od tego Regimentu, ktorzy na warcie.

NB. Doboſi od wart wszyſtkich razem bić pobudkę y czapſtrzyk maią, zaczym na Doboszow od Haupt-wachu zważać powinni, y zaczęte przez nich początkowe uderzenia powtorzyć, a dopiero wszyſcy razem bić zaczną.

§. 12.

Po odbitym zwieczora czapſtrzyku, a

zrana po pobudce powinien Unter-Officyer ieden od każdey Kompanii wszyſtkie rewidować Kwatery żołnierſkie, przytym każdemu opowiedzieć, iakie były wydane przy parolu rozkazy, oraz co Kapitan procz tego do Kompanii dysponował, aby żołnierzom do wiadomości były podane; ieżeli zaś Unter-Officyer nie odprawi rewizyi iak należy, żołnierzy nie tych kommenderuie, ktorych był powinien, a przeto fałszywy o rewizyi ſwoiey czyni raport, taki podług artykułow woyſkowych będzie karany.

ROZDZIAŁ XI.

Jak Garnizon y warty ſprawić ſię maią pod czas ognia.

§. 1.

JLe razy w Garnizonie uderzą na trwogę dla ognia wznieconego, czyli z inney przyczyny, w tym punkcie powinny Kompanie ſtanąć z całym rynsztunkiem, y porządkiem żołnierſkim na placu wyznaczonym do zchodzenia ſię pod czas trwogi.

§. 2.

§. 2.

Skoro w Garnizonie pokaże się ogień, powinna warta, ktora nasamprzod pożar postrzeże, zaraz kazać uderzyć na trwogę, y wysłać żołnierza iednego do warty naybliższey, y na Haupt-wach, a zatym warty wszystkie każą Doboszom bić na trwogę.

§. 3.

Haupt-wach posyła zaraz do Kommendanta generalnego, Vice-Komendanta, y Plac-Majora, lub Majora *Dejour*, meldując, że w Mieście gore, y że warty iuż biią na trwogę. To samo warta każda poszle do Sztabs-Officyerow, Kapitanow, y Adjutantow w okolicy tey warty stancyą maiących.

§. 4.

Od wayty naybliższey ma być tego momentu wysłana do ognia trzecia część warty z iednym, lub więcey Unter-Officyerami, a ci obstąpiwszy zaraz ulicy z obu stron, niedopuszczą nikogo, procz tych, ktorzy z kubłami, sikawkami, drabinami, y hakami na ratunek przybywaią.

NB. Jak prędko meldowano na Hauptwach że w Mieście gore, zaraz ma być do ognia posłana z Haupt-wachu trzecia

część

część warty z iednym Officyerem, a ten powinien ludzi swoich w ulicy z obu ſtron ognia rozſtawić, zabraniaiąc przyſtępu wszyſtkim, ktorzy do ratowania y gaszenia ognia nie należą, a to dla zapobieżenia wszelkiey szkodzie y nieporządkom. Skoro Kompanie uszykowane, na ten czas Kommendant Garnizonu rozkaże Regimentom osadzić ulice, a warcie odeyść.

§. 5.

Każda warta kazawszy bić na trwogę, powinna natychmiaſt wyſſać iednego Unter-Officyera y ludzi część podług proporcyi warty umiarkowaną z kobłami y sikawkami do gaszenia ognia, a gdy znaydzie ſię do gaszenia dosyć ludzi z Miaſta, na ten czas każdy Unter-Officyer z ludźmi swemi do warty powraca.

NB. Na Haupt-wachu maią być klucze od zachowania sikawek, gdzie z Haupt-wachu poſſać należy Unter-Officyera y żołnierzy kilku, aby sikawki zaprowadzili do gaszenia ognia, nim ludzie z Miaſta przybędą na ratunek, a dopiero Unter-Officyer z ludźmi swemi powraca do warty.

§. 6.

Kompanie ſkoro ſtaną na placu, należy z roli czytać y uszykować, potym zoſta-

ną

ną przy broni, dalszey czekaiąc Kommendanta dyspozycyi.

§. 7.

Od wart żaden człek, procz tych co z Unter-Officyerami posłani, odeyść niepowinien; warty staną do broni, a bramy będą przymknięte, poki nie będzie ogień ugaszony, y Kompanie rozpuszczone.

§. 8.

Każdemu Kapitanowi wolno, gdy ogień blisko komory moderunkowey wzniecony, posłać Unter-Officyera iednego z kilką ludźmi dla ratowania rzeczy Skarbowych; toż samo warty postrzegłszy; że Komora moderunkowa iest w niebeśpieczeństwie, powinny natychmiast wysłać ludzi do ratowania.

§. 9.

W każdym Garnizonie porządek ogniowy uczyniony być powinien między Magistratem y Kommendantem, dla ratowania Miasta; w Mieście zaś rezydencyi aktualney Krolewskiey, za zniesieniem się z W. Marszałkiem W. Koron:, Garnizon doda pomocy do ratunku ognia; *ad mentem* Konstytucyi Seymu 1775. Roku.

NB. Dla wprawienia ludzi, iak pod czas allarmu sprawić się maią, powinnością będzie

dzie Kommendantow kazać razy kilka do roku niespodzianie bić na trwogę.

§. 10.

Zołnierz ktory pod czas trwogi niestawi się wcześnie na placu do schodzenia się wyznaczonym, powinien być aresztowany y skarany bieganiem przez rozgi; także Officyerowie, y Unter-Officyerowie naypierwsi na placu być powinni; ktoby za uderzeniem trwogi wcale niestanął, podpadnie karze w Artykułach Woyskowych naznaczoney.

NB. Każdy żołnierz powinien kolegi swego w iedney z sobą kwaterze stoiącego, a będącego na ow czas na warcie lub chorym zabrać cały porządek żołnierski.

ROZDZIAŁ XII.

Honory iakie, y komu maią być czynione.

§. 1.

GDy Hetman Wielki przybędzie do Garnizonu lub przeieżdzać będzie, zaciągnie na wartę Hetmańską ieden Kapitan, ieden Subaltern, 60. Granadyerow z przy-

zwoi-

zwoitą do tych Unter-Prima Planą; z tych dany będzie przy weyściu do ſtancyi Szyldwach sowity Granadyerſki z bronią przy nodzę, a przed pokoiem Hetmańſkim ſtanie dwoch Unter-Officyerow na Szyldwach, Subalternów dwoch na Ordynans kommenderować należy.

Hetman Polny doſtanie na wartę iednego Officyera, 12. Granadyerow, y 30. Fizylierow z przyzwoitą do tych Unter-Prima Planą.

Z tych dany będzie Szyldwach sowity Fizylierſki przy weyściu do ſtancyi, a przed pokoiem ſtanie sowity Szyldwach z Granadyerow. Na Ordynans dany będzie ieden Subaltern.

§. 2.

Przed Hetmany warty wszyſtkie Marsz biią y salutuią.

Generałom Artylleryi, lub Generałom en Cheff należy 4. Werble; Generałom-Lieutenantom, y Kommiſſarzom Woyſkowym 3. Werble; Generałom-Majorom 2. Werble.

§. 3.

Gdzie Krol przytomny, tam przed nikim Bębna ruszać nie należy.

§. 4.

Generałowi en Cheff należy Szyldwach sowity Granadyerſki z bronią przy nodze; w Charakterze Adjutantow wolno mu będzie wziąść do ſiebie dwoch Kapitanow; a Unter-Officyerow na Ordynans po iednym od każdego Regimentu, pod Kommendą iego zoſtaiącego.

§. 5.

Generałom-Lieutenantom należy Szyldwach sowity z Fizylierow z bronią przy nodze; Generał-Lieutenant może od Dywizyi swoiey wziąść do ſiebie w Charakterze Adjutantow 1. Kapitana, 1. Subalterna, a od wszyſtkich pod Kommendą iego będących Regimentow po 1. Unter-Officyerze na Ordynans.

§. 6.

Generałom-Majorem należy Szyldwach ieden Granadyerſki z bronią przy nodze; Generał-Majorowi wolno będzie z Regimentow pod Kommendą iego będących wziąść do ſiebie w Charakterze Adjutanta Subalterna 1. y tyle Unter-Officyerow na Ordynans, ile Regimentow pod Kommendą mieć będzie.

§. 7.

§. 7.

Generałom-Employowanym, gdy przez Garnizon iaki przeieżdzać będą, należy zaraz dać Szyldwachow każdemu przyzwoitych, y Ordynansa; ieżeli ciż Generałowie zabawią więcey iak godzinę 1. w mieyscu takim, gdzie 1. tylko Regiment na osadzie, na ten czas powinnością będzie Pułkownika, poyść do nich wraz z wszyſtkiemi od Regimentu Officyerami.

§. 8.

Szefowi Regimentu, Pułkownikowſką tylko Rangę na sobie maiącemu, należy Unter-Officyer na Ordynans y sowity Szyldwach z Fizylierow; a to w Garnizonie z iednego Regimentu, iego Szefowſtwa złożonym; ieżeli zaś więcey Regimentow y wyższy od niego w charakterze znayduie ſię w Garnizonie; na ten czas doſtanie Szyldwach ieden Granadyerſki, y Unter-Officyera na Ordynans. Szefowi oddalaiącemu ſię od Regimentu, wolno będzie wziąść do ſiebie Officyera y Furyera iednego od Regimentu.

§. 9.

Pułkownikowi kommenderuiącemu należy Szyldwach 1. Granadyerſki, y Unter-

 Offi-

Officyer 1. na Ordynans; przy obecności zaś Cheffa dostanie Szyldwach 1. Fizylierski, y Granadyera na Ordynans.

Drudzy Sztabs-Officyerowie od Regimentu dostaną każdy 1. Fizyliera na Ordynans, a w Garnizonie z iednego tylko Regimentu, dostanie każdy Szyldwach ieden Fizylierski z bronią na ramieniu.

NB. Czyni się tu surowe obostrzenie, aby począwszy od Generała aż do Adjutanta, nikt nieważył się Ordynansow zażywać do usług prywatnych, tym mniey kazać Ordynansowi stać za poiazdem.

§. 10.

W całym Woysku Rzplitey Generałom Cudzoziemskim aktualnie w służbie będącym też same honory czynione będą, ktore Generałom aktualnym Woyska Rzplitey naznaczono; Pułkownikom zaś y Sztabs-Officyerom Cudzoziemskim żadnych nieczyni się honorow.

§. 11.

Przed Pułkownikiem kommenderuiącym, warty wszystkie prezentuią, przed innemi Sztabs-Officyerami Haupt-wach stanie przy broni, warty u bram biorą na ramię, a warty Unter-Officyerskie prezentuią: co tak rozumieć się ma w Fortecach, y wielkich Garnizonach. *NB.*

NB. Szyldwachy wszyſtkie prezentuią przed wszyſtkiemi Sztabs-Officyerami.

§. 12.

W Garnizonach, gdzie Regiment ieden na osadzie w mieyscu otwartym, nie w Fortecy, tam wszyſtkie warty prezentuią przed Pułkownikiem, czyli Kommendantem Regimentu; przed innemi Sztabs-Officyerami Haupt-wach weźmie broń na ramię, a inne warty prezentuią.

NB. Przed innemi Officyerami ſtaną warty Unter-Officyerſkie przy broni, a Szyldwachy prezentuią broń przed Kapitanem, przed innemi zaś Officyerami trzymaią Szyldwachy broń na ramieniu.

§. 13.

W Garnizonach z iedney, lub więcey Kompanii, prezentuią warty przed tym, ktory ma Kommendę, przed innym Kapitanem ſtaną warty Unter-Officyerſkie przy broni, y wezmą na ramię, przed innemi Officyerami ſtaną przy broni.

§. 14.

Wszyscy Sztabs-Officyerowie aktualnie w ſłużbie Rzplitey będący, gdy przybędą do ktorego Garnizonu, też same odbiorą honory, ktore czynią ſię Sztabs-Officye-

rom z Garnizonu; Generałom zaś y Sztabs-Officyerom tytularnym, albo y tym, ktorzy iuż nie są w służbie, żadnych warty nieczynią honorow.

§. 15.

Ranga Woyska Narodowego ustanawia się taka:

Towarzysz rowną będzie miał Rangę z Chorążym w Woysku;
Namiestnik z Porucznikiem;
Chorąży z Kapitanem;
Porucznik z Pułkownikiem;
Kommendant Brygady Narodowey mieć będzie Rangę Generała-Majora.
Vice-Kommendant w teyże Brygadzie Narodowey Rangę Pułkownika.

ROZDZIAŁ XIII.

O exekucyach przez rozgi y na śmierć.

§. 1.

EXekucya zkazanych na bieganie przez rozgi ma bydź w każdym Garnizonie odprawiona przez Wach-paradę, przydawszy lub uiąwszy tyle ludzi, ile potrzeba.

§. 2.

§. 2.

Przy formowaniu Wach-parady obrocą się kommenderowani do exekucyi *w prawą*, a warta *w lewą*, za kommenderowaniem *Marsz!* idą do exekucyi kommenderowani Officyerowie, Unter-Officyerowie, y żołnierze na prawe skrzydło po wyżey Granadyerow; po kommenderowaniu *Front!* podzieli Adjutant wartę, a naystarszy z Officyerow do exekucyi kommenderowanych, zrownia Roty kommenrowanych, formuiąc 2. lub 4. cugi podług proporcyi.

NB. Parada do exekucyi zawsze zostanie w trzy glidy uszykowana, drugi glid obraca się przez połowę w prawą wtył, będąc tym końcem przez Feltfebla podzielony.

NB. Ostatnia Rota kommenderowanych do exekucyi, powinna łączyć się z Granadyerami.

§. 3.

Officyerowie, y Unter-Officyerowie do exekucyi kommenderowani, uważaią na tych od warty, aby za kommenderowaniem Majora: *Ober y Unter-Officyerowie na swoie mieysca!* razem obrociwszy się, poszli na swoie mieysca.

§. 4.

Gdy tym sposobem parada uformowana, kommenderuie Major:

Prezentuycie Broń!
Broń na ramię!
Pierwszy glid y w drugim podzieleni w w prawą wtył.
Broń do nogi!
Bagnet do pochew!
Broń do lewey nogi!

Dwa Tempa, ktore w Regulamencie Munſtry opisane znayduią ſię.

NB. Skoro pierwszy glid w prawą wtył obrocił ſię, powinien drugi y trzeci glid głowy y oczy na lewe ſkrzydło mieć obrocone, a wziąwszy broń do lewey nogi głowy na prawe ſkrzydło obrocić.

§. 5.

Officyerowie wraz z pierwszym glidem obrocą ſię w prawą wtył, Kapitan z iednym Subalternem idą na prawe ſkrzydło, dwoch Subalternow na lewe ſkrzydło, drudzy Officyerowie przeydą za paradę, czyniąc zaraz Front na przod y doglądaiąc, aby żołnierze dobrze bili.

NB. Dobosi y Fayfrowie idą na prawe y lewe ſkrzydło.

§. 6.

Gdy tym sposobem parada do exekucyi uformowana; na ten czas Podprofos przechodzi z rozgami; każdy żołnierz tyle weźmie rozg, ile rozkazano. Jak prędko Podprofos przeydzie, uderzą Dobosi z prawego skrzydła krotki Werbel, na co Aresztant zaczyna iść, a Major iadąc od prawego do lewego skrzydła dogląda, aby żołnierze należycie bili.

NB. Aresztant powinien mieć ręce związane. Przed Aresztantem idzie Unter-Officyer ieden, trzymaiąc broń bez bagnetu przewroconą pod lewe ramię.

§. 7.

Gdy Aresztant tyle razy przebiegł, ile mu naznaczono, kommenderuie Major:

Rozgi precz!

Broń do nogi!

Tu drugi y trzeci Glid zaraz obraca głowę y oczy na lewą, a postawiwszy broń przy prawey nodze, znowu na prawe skrzydło.

Broń do nogi bierze się na dwa *Tempa* sposobem w Regulaminie Munstry opisanym.

§. 8.

Major kommenderuie: *Bagnety na broń! Broń na ramię!* *Pier-*

Pierwszy Glid y w drugim podzieleni w prawą Front!

Rowniaycie ſię!

NB. Gdy Major kommenderuie: *Broń na ramię!* powinni Officyerowie wyiść przed Front tak, aby na mieyscach swoich ſtali; gdy pierwszy Glid w prawą nazad obrocił ſię.

§. 9.

Skoro parada zrownała ſię iak należy, kommenderuie Major:

Prezentuycie broń!

NB. To tylko do tych ściąga ſię ludzi, ktorzy do exekucyi byli kommenderowani, a nie do całey Wach-parady.

Broń z pola!

Prawą wtył!

Marsz!

Tu rozeydą ſię kommenderowani do exekucyi, a Wach-parada odmaszeruie sposobem zwyczaynym.

NB. Przy każdey exekucyi przez rozgi, powinni wszyscy Officyerowie podzielić ſię przed paradą, a Unter-Officyerowie za paradą w ieden glid, y uważać, aby żołnierze należycie bili.

§. 10.

Gdy żołnierz ſkazany na śmierć ma być exe-

exekwowany za Miaſtem, na to ludzi 200. od Regimentu kommenderować należy; Major uformowawszy z nich Batalion przed ſtancyą Kommendanta Regimentu, odmaszeruie bez bicia w Bęben z bronią na ramieniu aż na mieysce te, gdzie exekucya ma być czyniona, tam każe koło formować, kommenderuiąc: *W prawą y w lewą zachodź do formowania koła, Marsz!*

§. 11.

Do wyprowadzenia Delinkwenta należy kommenderować Officyera iednego, y ludzi tyle, ile dla beśpiecznego doprowadzenia potrzeba będzie. Officyer kazawszy tey Kommendzie swoiey wziąść broń na ramię, y Delinkwenta do koła otoczyć, powinien maszerować z nim na plac exekucyi, y Delinkwenta do koła uformowanego przyſtawić.

NB. Officyer oddawszy w kole Delinkwenta, powinien z ludźmi swemi łączyć ſię do Batalionu, y potym wraz maszerować do Miaſta.

NB. Do czytania Dekretu należy broń prezentować, po czytaniu wziąść na ramię czekaiąc poki nie zakończy ſię exekucya.

§. 12.

§. 12.

Po ſkończoney exekucyi kommenderuie Major:

w Prawą wtył!
w Prawą y w lewą zachodź!
Marsz! Halt! Front!

Potym odmaszeruie bez bicia w Bęben przed ſtancyą Kommendanta Regimentu, gdzie ſtanąwszy każe broń prezentować, wziąść broń z pola, w prawą wtył obrocić ſię y iść do kwater.

NB. Major maszeruiąc na plac exekucyi, y nazad powracaiąc, powinien mieć szpadę dobytą.

§. 13.

Jeżeli w Mieście ma być czyniona exekucya żołnierza na śmierć osądzonego; na ten czas proporcyonalnie podług wielkości Miaſta, albo z przyczyny rozruchu przewidzianego, więcey lub mniey ludzi do exekucyi kommenderować potrzeba.

§. 14.

Jeżeli ma być Delinkwent tracony, ktory nie ieſt Żołnierzem; do takowey exekucyi wszyſtkie w Garnizonie ſtoiące Regimenta, daią ludzi proporcyonalnie podług potrzeby. Regiment każdy posyła ludzi swoich przed ſtancyą generalne-

go

go Kommendanta, gdzie Major z tych wszyſtkich Kommend iedną uformowawszy paradę, maszeruie bez bicia w Bęben z bronią na ramieniu na plac exekucyi, a po exekucyi ſtanąwszy znowu przed ſtancyą generalnego Kommendanta, rozpuści ludzi sposobem zwyczaynym.

NB. Do wyprowadzenia takiego Delinkwenta, powinna być zażyta warta Mieyſka, lub inney Jurysdykcyi, albo y sami Mieszczanie, ktorzy Delinkwenta przyſtawić do koła powinni, a do takowey exekucyi podług potrzeby, mieysca y okoliczności, 200. lub więcey ludzi kommenderować należy.

ROZDZIAŁ XIV.

O Pogrzebach.

§. 1.

NA aſſyſtencyą do exportacyi ciała zmarłych Hetmanow, y do wydania ognia należy 12. armat, 3. Bataliony Jnfanteryi, y 3. Szwadrony Kawaleryi.

Generałom en Cheff armat 9. y 2. Bataliony lub 3. Szwadrony.

Ge-

Generałom-Lieutenantom od Jnfanteryi armat 6. y ieden Batalion.

Generałom-Lieutenantom od Kawaleryi armat 6. y 2. Szwadrony.

Generałom-Majorom od Jnfanteryi armat 3. y ieden Batalion.

Generam-Majorom od Kawaleryi armat 3. y ieden Szwadron.

Pułkownikom od Jnfanteryi 400. ludzi, z ktorych uformuie się Batalion.

Pułkownikom od Kawaleryi ieden Szwadron.

Oberszteleytnantom od Jnfanteryi 300. ludzi, z ktorych uformuie się Batalion.

Oberszteleytnantom od Kawaleryi 100. koni, z iednym Majorem y Prima-Planą przyzwoitą.

Majorom od Jnfanteryi 200. ludzi z przydanemi 2. Kapitanami, Officyerami, y Unter-Prima-Planą przyzwoitą.

Majorom od Kawaleryi 80. koni z iednym Rotmistrzem y przyzwoitą Prima-Planą.

Kapitanom od Jnfanteryi 100. Fizylierow y 12. Granadyerow, z Ober y Unter-Prima-Planą całey 1. Kompanii.

Rotmistrzom, czyli Kapitanom od Kawaleryi 60. koni z iednym Rotmistrzem, czyli Kapitanem y przyzwoitą Prima-Planą.

Poru-

Porucznikom od Janfanteryi 60. ludzi z iednym Porucznikiem, y iednym Chorążym.

Porucznikom od Kawaleryi 40. koni z iednym Porucznikiem, y iednym Chorążym.

Chorążym od Jnfanteryi 40. ludzi z iednym Porucznikiem, y iednym Chorążym.

Chorążym od Kawaleryi 30. koni z iednym Porucznikiem, y 1. Chorążym.

Unter-Officyerom od Jnfanteryi ieden Chorąży y 30. ludzi.

Unter-Officyerom od Kawaleryi ieden Chorąży y 30. żołnierzy pieszo.

Zołnierzom od Jnfanteryi 20. ludzi z iednym Feltfeblem, iednym Kapralem, dwoma Doboszami, y dwoma Fayframi

Zołnierzom od Kawaleryi 20. Draganow pieszo z iednym Wachmiſtrzem, y iednym Kapralem.

§. 2.

Bataliony lub kommenderowani do pogrzebu, uszykowawszy ſię przed ſtancyą Kommendanta Regimentu, maſzeruią z bronią na ramieniu bez bicia w bęben przed dom żałobny czyli Kwaterę zmarłego, gdzie ſtanąwszy zdeymuią bagnety, biorą broń na ramię, potym do nogi.

§. 3.

§. 3.

Gdy ciało z domu wynioſą, należy wziąść broń na ramię, potym prezentować, a przy złożeniu ciała na woz żałobny, lub na mary wziąść broń za umarłym ſpoſobem w regulaminie musztry opiſanym, y odmaſzerować ſpoſobem zwyczaynym, a Oboiści y Fayfrowie graią marsz żałobny, Doboſi na bębnach przygłuszonych takowyż biią marsz.

§. 4.

Stanąwszy przed Kościołem, lub na Cmentarzu, gdzie ciało ma być pogrzebione, tam Oboiści grać y Doboſi bić przeſtaią Officyer kommenderuiący każe broń prezentować, poki ciało nie będzie wnieſione do Kościoła, lub na Cmentarzu przy grobie poſtawione, potym włożyć bagnety, broń nabić y wziąść na ramię, a gdy po zakończonych ceremoniach Kościelnych wpuszczczą ciało do grobu, każe 3. razy dać ognia, przy czym w gorę przyłożyć ſię maią.

NB. Po wydanym trzecim ogniu przyſtępuie ſię prawą nogą, broń trzymaiąc przed ſobą poſtawi ſię kurek na ſwoie mieyſce, a zamknąwszy panewkę należy uchwycić lewą ręką pod kolbę; w tym uwa-

uważać na ſkrzydłowego, aby razem wziąść broń na ramię.

§. 5.

Gdy tym ſpoſobem trzy razy ognia wydano, kommenderuie Officyer *prezentuycie broń! broń w prawe ramię!* Doboſi idą przed pierwszy cug Fizylierow, parada odmaſzeruie, Doboſi biią *abtrop*, aż przed ſtancyą Kommendanta Regimentu, gdzie ſtanąwszy należy prezentować, wziąść broń z pola, w prawą w tył obrocić ſię, y iść do Kwater.

NB. Przed paradą pogrzebową prezentuią warty bez bicia w bęben, luboby w aſſyſtencyi pogrzebowey Generałowie znaydowali ſię, oprocz, ieżeli ieſt pogrzeb zmarłego Generała, na ten czas warty te ſame zmarłemu czynią honory, iakie za życia odbierał.

NB. Do nieſienia Trunny naznacza ſię:

Hetmanom 12. Officyerow,

Generałom 12. Sierżantow,

Sztabs-Officyerom Kapralow,

Chorągwie, inſtrumenta y bębny krepą związane będą,

Kapitanom, Porucznikom y Chorążym Granadyerow lub Fizylierow do nieſienia.

§. 6.

§. 6.

W wielkim Garnizonie, gdy ma być żołnierz pochowany, kommenderować należy do pogrzebu ludzi od Kompanii, ktorzy stanąwszy przed stancyą Kapitana, uszykuią się w ieden cug, y ztamtąd prosto maszeruią przed Kwaterę zmarłego; po odprawionym pogrzebie każe Feltfebel wziąść broń w prawe ramię, odmaszeruiąc bić abtrop, a uszedłszy na krokow 200. zamaszeruie, Doboси bić przestaią, Feltfebel każe prezentować, wziąść broń z pola y maszeruie do Kwater.

NB. W małych Garnizonach należy kommenderować do pogrzebu ludzi z całego Garnizonu, ktorzy przed stancyą Kommendę maiącego Officyera uszykuią się; potym odmaszeruie Feltfebel przed stancyą zmarłego, a po pogrzebie znowu powraca przed stancyą Officyera Kommendę maiącego, tam dopiero bić abtrop Doboси przestaną.

NB. Po wielkich Garnizonach, gdy pogrzeb za Bramą ma być odprawiony, na ten czas parada po pogrzebie powracaiąca wszedłszy w Bramę y wartę w Bramie minąwszy zamaszeruie, Doboси bić przestaią, Officyer każe wziąść broń z pola y maszeruie z ludźmi do Kwater.

NB.

NB. Warta w Bramie trzyma broń na ramieniu, y w bęben bić nie powinna.

§. 7.

Wszyſcy Officyerowie ciało wyprowadzaiący, choćby naybliżſi byli krewni, powinni w zupełnym moderunku być przybrani, a krewnym zmarłego wolno tylko mieć krepy około lewey ręki, także y Officyer zmarły ma być w mundur przybrany.

NB. Za ciałem zmarłego Unter-Officyera idą Unter-Officyerowie, a za żołnierzem ludzie od Kompanii kolledzy nieboszczyka.

NB. Kobiet y dzieci żołnierſkich niepowinni żołnierze nieść do grobu, ani za ciałem iść nie maią; do tey usługi powinni użyć innych ludzi kondycyi mieyſkiey lub na wozie kazać ciało wyprowadzić.

ROZDZIAŁ XV.

O ceremoniach przybiiania, y poświęcania nowych Chorągwi; o przyſiędze do tychże Chorągwi, y o złożeniu ſtarych Chorągwi.

§. 1.

NOwe dla Regimentu ſprawione Chorągwie maią być w ſtancyi Szeffa, lub Kommendanta Regimentu przybite y poświęcone, zaproſiwszy do tego aktu ile znaydować ſię pod ten czas może oſob w woyſku dyſtyngwowanych, a od Regimentu powinni być Officyerowie wszyſcy, oraz od każdey Kompanii po dwa Unter-Officyerow (inluſive Podchorążego) y pięciu Gemeynow.

§. 2.

Potym naſtępuie przyſięga do nowych Chorągwi, tym końcem cały Regiment ſtanie y uformuie ſię ſpoſobem zwyczaynym; Podchorążowie wychodzą z Chorągwiami, y ſtaną na środku ſwoich Batalionow. Pułkownik kommenderuie: *w prawą, y w lewą zachodź do formowania koła, marsz!*

NB.

NB. Nowym Chorągwiom nie należy czynić honory, aż po wykonaney przyfiędze.

NB. Chorągwie powinny być rozwinięte.

§. 3.

Uformowawszy koło, każe Pułkownik broń prezentować, Auditor przed czytaniem artykukow woyfkowych, czyni krotki wykład do iakiego końca zmierza to ufzanowanie, ktore żołnierze świadczyć powinni Chorągwiom, y znakom pod ktore fię dobrowolnie zaciągnęli, oraz da wszyftkim dobrze zrozumieć, że prożney y fałszywey przyfięgi grzech, wielką za fobą pociąga karania furowość y hańbę. Po czytaniu Artykułow kommenderuie Pułkownik: *broń do nogi!* tu Xiądz Kapelan krotką maiąc exortę, kończy wzywaniem Boga Zaftępow o łafkę iego Przenayświętszą, w zachowaniu każdego od krzywoprzyfięftwa, y złych myśli tak, aby wszyfcy na każdym mieyfcu w batalii, oblężeniu, y w wszelkich potyczkach wiernie przy Chorągwi fwoiey obftawali, broniąc ią do oftatniey kropli krwi, aby nieprzyiacielowi nie doftała fię w ręce. Potym kommenderuie Pułkownik: *broń do lewey nogi!* tu cały Regiment podniofszy ka-

żdy 3. palce od prawey ręki do gory przyſięga, do Chorągwi.

§. 4.

Po wykonanym iuramencie każdy Kapitan ſwoich ludzi od Kompanii napomina, aby przyſiędze dopiero wykonaney zadosyć czyniąc wszyscy wiernie ſłużyli. Potym Kommenderuie Pułkownik · *broń do prawey nogi! broń na ramię! cały Regiment prawą w tył!*

NB. Chorągwie tym ſamym ſpoſobem odprowadzone będą do ſtancyi Kommendanta iak zwyczaynie z placu musztry.

§. 5.

Tegoż dnia lub nazaiutrz należy Chorągwie ſtare odprowadzić dla zchowania do pobliższego Ceughauzu Rzeczypospolitey przydawszy iednego Officyera dwoch Unter-Officyerow, iednego Fayfra, iednego Dobosza, trzydzieſtu Granadyerow y tyle Podchorążych ile będzie Chorągwi.

NB. Starym Chorągwiom należą honory przyzwoite, poki nie będą w Ceghauzie złożone; wychodząc z Garnizonu, maszeruiąc na nocleg, albo do Fortecy, gdzie Chorągwie w Ceughauzie złożone być maią, należy mieć broń w prawe ramię

mię wziętą y cicho bez bicia w bęben maszerować.

NB. Ze ſługa Profosa Regimentowego dotąd był poczytany za człeka niepoczciwego, to ſzczegulnie prezumpcyi iakoweyś dawien, z dawna wkrzewioney przypiſać potrzeba; a zatym zaraz po publikacyi tego Regulaminu, Stepkowie wszyſtkich Regimentow okryciem Chorągwią, ſpoſobem in Codice juris militaris opiſanym, do czci niby ſtraconey przywroceni być maią, odtąd zaś nie inaczey w raportach prowadzeni, iak pod imieniem Pod-profos. To ſamo po Regimentach ma być ſurowo zakazano, aby nikt nie ważył ſię ſłudze Profosowemu wymawiać, y na oczy wyrzucać przeszłego nazwiſka y kondycyi, ktora wcale zapomniona y w niepamięci pogrzebiona być powinna.

ROZDZIAŁ XVI.

Rozkaz względem czynienia honorow Bogu powinnych.

§. 1.

W Wielki Czwartek, gdy w Kościele we wszyſtkie dzwony uderzą, Doboſi

na wszystkich wartach odbić powinni; warta stanąwszy do broni powinna wziąść broń iak do pogrzebu y kolbami do gory obroconą złożyć na kołkach; Szyldwachy wraz z wartą biorą broń za umarłym y więcey przed nikim nieprezentuią. Szyldwachy z bronią przy nodze rownie maiąc broń przewroconą trzymaią broń prawą ręką za rękoieść łoża przy nodze. Bębna przed nikim ruszać nie należy, y znaki zwyczayne pobudki, Fergaderunku y czapstrzyku ustaią; warty zaciągaią, y zchodzą bez bicia w bęben, broń iak do pogrzebu niosąc; co wszystko trwać zwykło do wielkiey Soboty, kiedy w Kosciele we wszystkie dzwony dzwonić zaczną, w ten czas Doboszi na wszystkich wartach, bębny dobrze naciągnąwszy, odbiią, a warty y Szyldwachy biorą broń na ramię y do nogi podług zwyczaiu.

W wielki Piątek do wartowania u grobu Pańskiego, należy kommenderować Granadyerow, ktorzy sowity Szyldwach u grobu odprawiać będą trzymaiąc zwyczaynie broń z bagnetem przy nodze, a to w każdym Garnizonie do iednego tylko Koscioła Garnizonowego lub parafialnego.

W wielką Sobotę Resurrekcyą należy w każdym Garnizonie strzelaniem ogłosić,

liczba

liczba kommenderowanych do ognia powinna się stosować do proporcyi Garnizonu y woli Kommendanta.

NB. Expens na proch Xięża zawsze zastąpić winni będą.

§. 2.

Rownie y w dzień Bożego ciała do ognia pod czas processyi powinna być wykommenderowana część Garnizonu. Gdy ta processya cum venerabili Sacramento zbliża się ku warcie, powinna warta stanąć do broni, prezentować, przyklęknąć prawym kolanem, broń w prawey ręce trzymaiąc, lewą ręką zdiąć kapelusze y trzymać na lewym kolanie, potym marsz bić, poki processya nie minie.

Gdy Xiądz z Panem Bogiem idzie do chorego, ogłaszaiąc się przez dzwonek sposobem w tey mierze przyzwoitym, na ten czas warty oddaią część y honor porządkiem dopiero wyrażonym.

Przed Processyą każdą, gdzie się Sanctissimum nie znayduie, warty pod broń tylko stawaią.

ROZDZIAŁ XVII.

O przymowaniu Felczerow, dozorze chorych y konſerwacyi żołnierza.

§. 1.

KAżdy Szeff Regimentu pilne ſtaranie mieć będzie, aby miał przy Regimencie Kommendy ſwoiey Regiments-Felczera w nauce, Anatomii, y Chirurgii doſkonałego y niezawodne praktyki y examinu ſwego Teſtimonia maiącego. Regiments-Felczer przy obięciu urzędu ſwego powinien być w obecności Kommendanta obowiązany przyſięgą, na Rotę przez Audytora ułożoną y czytaną.

§. 2.

Felczerow do Regimentu przyimować, odprawiać y zupełny nad niemi mieć rząd, ieſt powinnością Regimens-Felczera. Felczerowie rownie przyſiądz Regimentowi powinni, iako przez cały czas ſłużby ſwoiey podług kapitulacyi z Regiments-Felczerem zawartey, wiernie ſłużyć, chorych y ranionych pilnie doglądać, medycyną ſobie powierzoną ſzczerze ſzafować, oney

ani

ani na ſwoy pożytek, ani na kuracyą ludzi do Regimentu nie należących nie obracaiąc, a na reszcie ſubordynacyi y karności Regimentowey zupełnie podlegać chcą y obiecuią.

§. 3.

Regiments-Felczer za to odpowie, aby zdatnych przyimował Felczerow, a nadewszyſtko u Kompanii oſobno w Garnizonie ſtoiących, aby doſkonałych lokował Felczerow, ktorzyby wszelkiego rodzaiu choroby y ich leczenia ſpoſoby znali y umieli. To ſamo wyprawuiąc Kommendę iaką potrzeba doſkonałego przydać Felczera, z tym wszyſtkim choruiący na niebeśpieczną, albo upartą chorobę ile możności powinni być do Sztabu pod dozor Regiments-Felczera odeſłani. Kapitan każdy powinien być kontent z Felczera ſwego, ieżeli w czaſie należytym ludzie goleni; chorzy y ranieni pilnie opatrzeni, a Felczer zachowuie ſię w przyzwoitych obrębach ſubordynacyi y powinność ſwoią pełni z applikacyą: w przeciwnym razie powinien Kapitan Kommendantowi meldować, y z Regiments-Felczerem znieść ſię, aby taki Felczer był od Regimentu alienowany.

NB. Jeżeli Kompania oſobno ſtoiąca

wiele mieć będzie chorych, tam Regimens-Felczer doiechać powinien.

§. 4.

W każdym mieyſcu, gdziekolwiek woyſko lokowane będzie, powinien być wyznaczony dom zdatny na Lazaret, czego Kommendanci śmiele dopomnieć ſię mogą, gdyż przez Konſtytucyą Seymu 1775. roku uchwalono y uſtanowiono.

NB. Lazaret cały ze wszyſtkim polega na dozorze Obersztelеytnanta, a w iego niebytności ieden z Maiorow powinność tę zaſtąpić obligowany.

§. 5.

W Lazarecie od Regimentu lub Batalionu maią być zawsze, oſobliwie w nocy ieden Felczer dobry, ieden Unter-Officyer y dwoch ludzi, do uſług chorych, ktorzy o wygodzie, o medykamentach, wiwendzie, y innych potrzebach dla chorych pilne mieć ſtaranie powinni; codzień Chorąży ieden, a co tydzień Obersztelеytnant ma rewidować Lazaret, doglądaiąc czy niebrakuie na czym; nadewszyſtko zaś Regiments-Felczera ieſt powinnością, chorych częſto wizytować, bez omieszkania czaſu dawać im ſkuteczne lekarſtwa,

ſtwa, y uczynić rozrządzenie co za iedzenie y napoy każdemu ſłużyć ma.

§. 6.

W przypadku choroby zagęszczaiącey ſię w Garnizonie, Regiments-Felczer, a oſobliwie Felczerowie w niebytności Regiments-Felczera powinni wziąść na poradę Doktora, ieżeli będzie iaki przytomny, iakimby ſpoſobem wszczętą chorobę nayſkuteczniey uleczyć, y dalszemu iey ſzerzeniu ſię wcześnie zapobiedz; na ten koniec chorzy na chorobę zaraźliwą w Lazarecie znayduiący ſię, zaraz maią być ſeparowani.

NB. Jeżeli Kapitani oddadzą żołnierza chorego komu innemu w kuracyą, na ten czas Regiments-Felczer nie będzie obligowany wrocić Doktorowi koszt za lekarſtwa czyniony.

§. 7.

Od pierwszego Września aż do końca Maia maią być wydane na Poczty płaszcze, ktore w Szulerhauzach zawsze być maią pogotowiu dla ochrony Szyldwachow od zimna.

NB. Ze ieſt zdrowiu ſzkodliwa, z zimna nagle doſtać ſię do zbytniego ciepła; zaczym po Kordygardach, ani po Kwaterach niepowinno być mocno palono.

§. 8.

§. 8.

A iako nie taiąc w sobie słabości poczuwaney, większey zapobiedz można chorobie, tak potrzeba żołnierzy do tego napominać, aby nieukrywali w sobie, gdy przypadnie ktoremu iaka słabość, bo drugi unikaiąc Lazaretu nie podaie się prędzey, poki go choroba z nog nie zwali. Zaczym Kapitani y Officyerowie wszyscy mocno tego przestrzegać powinni, a poznawszy po ktorym słabość iaką, takiego natychmiast, lubo mimo woli iego, odesłać do Lazaretu, aby Regiments-Felczer czyli Felczer poznał w iakim zostaie zdrowiu.

§. 9.

Zataienie defektow wenerycznych, iako złe y niebespieczne niesie za sobą skutki, tak surowo ma być u Regimentow przykazano, aby każdy, skoro uczuie w sobie defekt takowy, zaraz Felczerowi y Unter-Officyerom od Kompanii meldował; za co ten będzie miał zysk, że uydzie kary y kuracyą iego Kapitan z swego worka zapłacić winien będzie. Co miesiąc zaś Felczerowie ludzi wszystkich u Kompanii rewidować maią, a znalazłszy przy tey rewizyi, ktorego chorobą weneryczną zarażonego, takiego należy zaraz

raz do Lazaretu odeſſać; po ſkończoney kuracyi, albo ieżeli to być może, nim poydzie do Lazaretu, ſkarać, a koszt za kuracyą z lenungu wytrącić. Kommendanci Regimentow y Kapitani od Kompanii będą za to w odpowiedzi, aby porządek tey rewizyi iak nayściśley był zachowany. Rzecz niepodobna, żeby choroba takowa, krom zaniedbania porządku wizytowania poſtanowionego, w krotkim czaſie gorę wzięła y do pewnego ſtopnia zarazy przyszła.

§. 10.

Zołnierzom y tego zabraniać należy, aby pieniądze nie tracili na frukta, ktoreby tylko zdrowiu ich ſzkodliwe były, a oſobliwie tych cale zakazywać potrzeba, ktore ſą nayszkodliwsze; żołnierzowi zapewne więcey ku zdrowiu ſłużyć będzie, gdy te pieniądze obroci na kupienie chleba.

§. 11.

Na reszcie, zapobiegaiąc ile możności, aby żołnierz przed czaſem nie przyprawił ſię o chorobę, a ztąd do ſłużby ſtał ſię nie zdatnym, albo cale śmierć ſobie przyśpieſzył; przeto zbyteczne upicie, zwłaszcza gorzałką, ſurowo zakazuie ſię; a iako ieſt nader ſzkodliwa, po mocnym zgrzaniu ſię

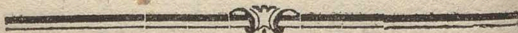
na-

nagle dorwać się napoiu, tak Officyerowie niepowinni dopuszczać żołnierzom picia w marszu pod czas upałow. To samo y po munsztrze, potrzeba aby ludzi cokolwiek przy broni wytrzymać, nim od Kompanii będą rozpuszczeni; przypomina się y to, iż potrzeba ludzi napominać, aby oprocz służby, zgrzania się zadaną sobie zbyteczną agitacyą y po niey picia nagłego wystrzegali się.

§. 12.

Aby dla chorych y omdlałych dobre gotować rosoły, ludzi słabych ochraniać, aby żołnierze wspolne prowadząc gospodarstwo codzień ieść warzyli, to wszystko iuż zalecono wyżey w Regulaminie służby obozowey; powtornie y tu *serio* zaleca się, aby żołnierzy do gotowania ieść y do wspolnego gospodarstwa nakłaniać.

ROZDZIAŁ XVIII.

O porządku iaki po Lazaretach zachowany być ma.

§. 1.

LAzaret ile możności zakładać potrzeba w mieyscu czystym, otwartym y cokolwiek wysokim.

§. 2.

§. 2.

W każdym Lazarecie powinno być kilka izb wielkich, gdzieby rożnego gatuńku choroby leczyć można; w każdey izbie powinien być komin, y iedna lub dwie wentylatory, aby zawsze mieć świeżą aurę.

§. 3.

Jzby, gdzie chorzy leżą, powinny być codzień wyczyszczone, iałowcem, a te gdzie ſą chorzy na choroby zaraźliwe octem, raz y drugi wykadzone.

§. 4.

Potrzeba mieć o tym ſtaranie, aby chorzy na chorobę zaraźliwą żadney z innemi nie mieli kommunikacyi, albo przynaymniey, aby ile możności byli rozłączeni.

§. 5.

Dla zagrodzenia kommunikacyi chorob zaraźliwych, potrzeba nayprzod, aby Regiments-Felczer zlecił zdolnemu Felczerowi kompanicznemu dozor w Lazarecie, a ten powinien mieć pilne oko, aby chorzy na choroby zaraźliwe żadney z innemi nie mieli kommunikacyi, wszyſtkie przez Regiments-Felczera wydane preſkrypcye tak ſam, iako y przez ludzi do uſług chorym

przy-

przydanych, do ſkutku przyprowadzić, na reszcie wszyſtkie odmiany, ktore chorym przypadać mogą pilnie uważać, notować, y Regiments-Felczerowi oznaymić.

§. 6.

Łożka chorych w każdey izbie powinny być numerowane, aby Regiments-Felczerowi ułatwić czynienie dyspozycyi ſwoich, iako też, aby unikać iakowey omyłki.

§. 7.

Regiments-Felczer powinien chorych nawiedzać codzień zrana y wieczor, ich ſkargi wyſłuchać, przyczyny ich ſłabości pilnie y ſumiennie roztrząſać, y dopiero ordynować to, co potrzeba wyciąga.

§. 8.

Regiments-Felczer przy każdym nawiedzaniu chorych w Lazarecie, powinien mieć przy ſobie Felczera dozor w Lazarecie maiącego, ktory mu o wszyſtkich przypadkach po odeyściu iego zaſzłych uczyni wiadomość; po odebranym tym raporcie, powinien Regiments-Felczer powtornie tych do uſług chorym przydanych ludzi z cierpliwością wyſłuchać o wszyſtkich zdarzonych przypadkach relacyą,

cyą, aby widział czy zgadzaią się z Raportem Felczera.

§. 9.

Regiments-Felczer czyni preskrypcye swoie, tak względem Medykamentow, iako y Dyety, na piśmie podług numeru łożka, ktora to preskrypcya do łożka przybita być powinna; Tę więc preskrypcyą y Felczer, y ci do usług przydani, iak nayściśley przyprowadzić do skutku starać się maią.

§. 10.

Taż pisana preskrypcya ma to w zysku, że gdy Regiments-Felczer nazaiutrz do lazaretu przyidzie, zawsze ma przed oczami defekt y okoliczności choroby każdego; przeto tym lżey y pewniey dalsze wziąść może przed się drogi; te preskrypcye zebrawszy w Protokuł lazaretu, powinny być konserwowane, gdyż służyć będą Sztabs-Medykowi do obrachowania się z wydanych Medykamentow, także y do obiaśnienia, czy chorzy należycie, powodem reguł kunsztu, byli traktowani.

§. 11.

Każde łożko dla chorych powinno być opatrzone w trzy sienniki, 2. poduszki z włosow, 3. prześciradeł, y dwie kołdry;

każdy Regiment o tym ſtaranie mieć będzie, aby to z Kaſſy powoli było sprawione.

§. 12.

Chory każdy doſtanie dwa sienniki, iedne prześciradło, 1. kołdrę y poduszkę, reszta zoſtanie w schowaniu, dla odmiany y utrzymania czyſtości.

§. 13.

Wszyscy na chorobę zaraźliwą chorujący, czy ozdrowieią, czy umrą, w pierwszym razie ſkoro tylko zacznie choroba uſtępować, należy sienniki, prześciradło, y kołdrę odmienić, ſłomę na dwor wysypać y spalić, sienniki, prześciradła, y kołdry w ordynaryinym ługu z popiołu, przydawszy cokolwiek siarki, wyprać.

§. 14.

Ze za zwyczay żołnierz inney czapki sypialney nie ma, tylko tę co mu od Regimentu dano, to ieſt sukienną, a że przy wszyſtkich prawie chorobach ieſt szkodliwa, zbyt ciepło trzymać głowę, oraz takowe czapki do rożney nieczyſtości są okazyą, więc potrzeba, aby do każdego łożka po trzy czapek z płotna sporządzono.

§. 15.

Poki żołnierz aktualnie choruie, ſtrawą iego ieſt Herbata, kleik owsiany lub ięczmienny, woda z grzanką, y tym podobny rzadki pokarm; ſkoro zaś zaczyna przychodzić do zdrowia, potrzeba mu dać pokarm do przygotowania sił ſtraconych, z cielęciny, byczyny młodey, leguminy &c: aby więc żołnierzowi to, co Regiments-Felczer na pokarm iego ordynował, porządnie y dobrze dawano, potrzeba.

§. 16.

Aby codzień Officyer ieden do Lazaretu był kommenderowany, ktoryby miał dozor, nie tylko czy żołnierz doſtanie to, co doſtać powinien, ale też iego będzie powinnością kosztować potrawy, chleb y napoy rozważać, czy ieſt tey iſtoty, aby żołnierz nadwątlone siły mogł pokrzepić.

§. 17.

Czułe nader oko mieć potrzeba na Gospodarza, y ludzi chorym w Lazarecie uſługuiących, aby niehandlowali żywnościami, y przychodzącym do zdrowia kryiomo wiktuałow nieprzedawali, przez coby chorzy powtornie zapadać mogli.

§. 18.

Jako naczynia gliniane częſtey podpadaią szkodzie, miedziane zaś dla uſtawnego wybielania wielki koszt, a z zaniedbania tego niebeśpieczeńſtwo sprawuią, więc do każdego Lazaretu żelazne naczynia sprawićby należało.

§. 19.

Regiments-Felczer nie dopuści, aby ozdrowiałych zoſtawiono w Lazarecie dla uſługenia chorym.

§. 20.

Na koniec y to ieszcze przypomina ſię, aby ciało zmarłego żołnierza w Lazarecie, zaraz przez ludzi do uſług chorych naznaczonych przenieſione było na mieysce uſtronne, gdzie nikt nieprzechadza ſię; czas zaś pogrzebu, w każdym razie Regiments-Felczer naznaczyć powinien będzie.

CZĘSC II.

CZĘSC DRUGA.

ROZDZIAŁ I.

O gotowości Regimentow do Marszu.

§. 1.

KAżdy Regiment, biorąc punktualną y rzetelną płacę, we wszyſtko powinien być opatrzony, y gotow do ruszania dnia dwudzieſtego po odebranym Ordynansie; w ktorym to czaſie należy urlopowanych do Regimentu zciągnąć, a Officyerowie pokupuią konie dla ſiebie; Co zaś do innych Rekwizytow Polnych, y cokolwiek tak w Marszu, iako y Obozie może być potrzebnego, to wszyſtko Kapitani przy Kompaniach, a w szczegulności Officyerowie każdego czasu mieć pogotowiu powinni tak, aby doſtawszy Ordynans do ruszenia, procz koni Officyerſkich nic im bynaymniey niebrakowało, owszem w należytym ſtanie y porządku znaydowało ſię.

NB. Doſtawszy Ordynans względem gotowości do Marszu, Kommendanci Regimentow doyrzą, aby Officyerowie, Subalterni pokupili konie iuczne; gdyż im nie będzie wolno brać wozy na Kampanią.

ROZDZIAŁ II.

Co Regimenta, lub Bataliony przy wymaszerowaniu z Garnizonu przestrzegać maią.

§. 1.

GDy Regiment, lub Batalion z Garnizonu swego wychodzić ma, należy bić Generał-Marsz, a w godzinę potym Fergadrung; zaczym Dobosi y Fayfrowie w czas naznaczony znaydować się na placu parady powinni.

§. 2.

Za uderzeniem Fergadrunk szykuią się Kompanie, y warty zchodzą do Kompanii swoich. Jeżeli Regiment ma Kompaniami wymaszerować; na ten czas te Kompanie, przy ktorych Chorągwie znayduią się, uszykowawszy się, maszeruią z przed stancyi Kapitana przed Kommendę Regimentu, dla odebrania Chorągwi; Każda Kompania zatrzymawszy się tylko w Marszu przed stancyą Kommendanta, każe broń prezentować, gdy Podchorąży z Chorągwią wychodzi; iak prędko Chorągiew przed drugim cugiem stanęła, każe Kapitan

pitan wziąść broń na ramię, y odmaszeruie bez bicia w bęben; to samo drugie Kompanie maiące Chorągwie uczynią.

§. 3.

Gdy Regiment ieden, czyli Batalion z Garnizonu wielkiego z więcey Regimentow złożonego, lub Fortecy wychodzić ma; tam Generał-Marzs, ani Fergadrung bity nie będzie, owszem Kompanie zszedłszy się o godzinie naznaczoney, maszeruią przed ſtancyą Szefa, lub Kommendanta Regimentu dla uszykowania Batalionow.

NB. Leyb-Kompania ſkoro z Roli czytana y uszykowana, idzie dla wzięcia Chorągwi, z ktoremi przyszedłszy na prawym Batalionu ſtaie ſkrzydle po niżey Granadyerow.

NB. Bataliony wychodzą z Garnizonow przy odgłoſie bębna, a wyszedłszy zamaszeruią na placu sposobnym, gdzie Major Kompanie formować każe, a gdy Kompaniami Batalion uformował ſię, kommenderować kędzie: *Baczność! Prezentuycie broń!* tu Chorągwie w prawą y w lewą obrociwszy ſię, maszeruią do swoich Kompanii, Kapitani razem każą wziąść broń na ramię y odmaszeruią, Bagaże naſtępuią wszyſtkie za swemi Kompaniami.

ROZDZIAŁ III.

O Marszu iednego Regimentu, Batalionu, y Kompanii.

§. 1.

JEżeli Regiment lub Batalion maszeruiąc Kompaniami, ma przechodzić przez Fortecę lub Miasto znaczne, osadzone Garnizonem czyli nie; na ten czas Kompanie zrana na noclegu czysto y porządnie przybrać się maią, a gdy Regiment pod bramę nadciągnie, zamaszerować ma na placu sposobnym, y tam w Bataliony uszykować się, co gdy się stało, rozkaże Pułkownik broń wziąść z pola y odmaszeruie; Officyerowie pieszo przy cugach swoich maszeruią szpadę maiąc dobytą, Dobosi zaś wszyscy przed Regimentem, iak zwyczaynie.

§. 2.

Przyszedłszy blisko przed bramę odbiią Dobosi, Batalion bierze w Marszu broń na ramię, Pułkownik, wszyscy Sztabs y Ober-Officyerowie maszeruią wraz z Batalionem aż za Miasto.

NB. Maszeruiąc przez Miasto albo wieś, niepowinien żołnierz żaden wyiść z cugu swe-

swego, y nigdzie wſtępować, Officyerowie, y Unter-Officyerowie doyrzeć tego powinni.

NB. Maszeruiąc przez Miaſto, żadna przy Batalionie nie ma ſię pokazać kobieta, owszem wraz z Bagażem naprzod przeyść powinny.

NB. Co tu o Batalionie mowiono, to samo y Kompania iedna w Marszu przeſtrzegać powinna.

§. 3.

Skoro Batalion za Miaſto wymaszerował, powtornie w Kompanie uszykować ſię, a dopiero Marsz swoy kontynuować ma.

§. 4.

Batalionem przechodząc przez Haupt-Kwaterę, lub wieś, gdzie znayduie ſię generalny Sztab, należy maszerować z bronią na ramieniu przy odgłoſie Marszu; przez inną zaś wieś maszeruiąc, trzyma ſię broń z pola, Officyerowie zoſtaną na koniach, a Dobosz ieden przy każdym Batalionie biie Feld-Marsz; to samo ściąga ſię do Kompanii iedney.

§. 5.

Maszeruiąc Regimentem, Batalionem, lub Kompanią, zawsze Officyerowie wszy-

scy przy wychodzeniu y wchodzeniu do kwater w Kompanii swoiey być przytomni, a zatym, ani na przod wyiachać, ani w tyle pozostać się niepowinni; Przeciwnie czyniący podpada karze surowey.

NB. Przez cały Marsz, czy to Batalionami, czyli Kompaniami maszeruiąc, nigdy żołnierz z cugu swego wychodzić niepowinien, a ieżeli ktory z potrzeby pozostać się musi, na ten czas Officyer od cugu zostawi przy nim Unter-Officyera, aby go znowu odprowadził.

NB. Officyerowie nie maią pozwolić, aby żołnierze w Marszu, osobliwie pod czas upałow, pili, to samo, aby im kobiety trunkow niedonosiły.

§. 6.

Maszeruiąc Regimentem, lub Batalionem, potrzeba co wieczor wyprawić na przod iednego Furyera, aby za iego staraniem piwo wywiezione było tam, gdzie nazaiutrz przyidzie stanąć na wytchnienie, a zatym żołnierz żaden od broni swoiey odeyść y biegać do wsi, aby potrzeby nie miał.

NB. Na wytchnieniu postąpić sobie tym sposobem należy, iak wyżey w Regulaminie służby Obozowey przepisano.

NB.

NB. W każdym Marszu, ile razy przyidzie z Regimentem lub Kompanią nocować po Miastach, czyli po Wsiach, zawsze potrzeba ludzi niepewnych, y zle rządzących się postawić kwaterą z Unter-Officyerami, lub doświadczonemi żołnierzami, a ci powinni mieć na nich oko, y zrana, gdy się Kompania szykuie, z sobą na plac przyprowadzić.

§. 7.

Jak Regimenta sprawić się maią w Marszu, y na ktore Miasta y wsie trakt swoy obrocić maią, na to każdego czasu wyidzie Dyspozycya Hetmana W. Kor.

§. 8.

Pod żadnym pretextem lub pozorem, ani Hetman, ani Kommissya Woyskowa, ani żaden Generał, tym mniey Szefowie, lub Sztabs y Ober-Officyerowie, nie mogą się ważyć ruszyć Woyska Rzplitey, ani do Exakcyi, ani do Exekucyi Dekretow, zaiazdow, pomocy lub bronienia kogo, chyba za rekwizycyą do Kommissyi Woyskowey zaniesioną od Jurysdykcyi tey, ktorey interes pomocy Woyskowey wyciągać będzie, ktora inaczey tey rekwizycyi Hetmanowi nieuczyni, aż wszystkie stopnie w Prawie opisane dopełnione będą; a gdy

po-

podług Konstytucyi 1768. Roku pomoc Woyskowa do Exekucyi potrzebna będzie, na ten czas Kommissya Woyskowa W. Hetmana W. Kor: uwiadomi, a Hetman za odebraniem takiego uwiadomienia do dania *Brachii Militaris* odmowić nie będzie mogł, dopełniaiąc uchwałę Konstytucyi Seymu 1775. Roku.

ROZDZIAŁ IV.

O wchodzeniu do kwater Regimentami lub Batalionami.

§. 1.

REgiment lub Batalion wchodząc na nocleg do Miasteczka osadzonego Garnizonem albo y nie, zatrzymać się ma przed bramą, gdzie Chorągwie od każdey Kompanii przez Chorążego, dwoch Unter-Officyerow, wraz z Doboszami odprowadzone, idą wprzod przed pierwszy cug Granadyerow, iednak bez bicia w Bęben; Bagaże w tyle Regimentu zostaną, Granadyerowie skoro Chorągwie przed niemi stanęły, biorą broń w prawe ramię, Fayfrowie y Dobosi wszyscy, maszeruiąc za Chorągwiami *Abtrop* biią, aż przed stancyą kommen-

menderuiącego Officyera, wszyſtkie inne Kompanie z bronią na ramieniu za Kompanią Granadyerſką poſtępuiąc, maszeruią każda przed ſtancyą Kapita swego, gdzie bilety rozdane, y Kompanie rozpuszczone do kwater będą.

NB. Kompania iedna wchodząc na nocleg do Miaſta osadzonego Garnizonem, lub nie, powinna maszerować z bronią na ramiemiu bez bicia w bęben.

§. 2.

Jeżeli Regiment lub Batalion nocować ma w Mieście, gdzie Garnizonu nie masz, tam pod ten czas, gdy Regiment przed bramą zatrzyma ſię dla odprowadzenia Chorągwiow przed Kompanią Granadyerſką, rownie y warta przed Granadyerow naſtąpić powinna, tamże przez Adjutanta będąc na Poczty podzielona odmaszeruie nasamprzod z bronią na ramieniu, y przy odgłosie Marszu.

NB. Nocuiąc we wsi, należy dać wartę do Chorągwi, a. wieś wartami obſtawić sposobem tym, iak wyżey w Regulaminie ſłużby Obozowey przepisano.

§. 3.

Maszeruiąc Regimentem lub Batalionem

do

do Fortecy lub Garnizonu wielkiego, należy ſię przed bramą w Bataliony uszykować, wszyſtko to przeſtrzegaiąc, co iuż wyżey o tym przepisano, na reszcie wszedłszy do Miaſta na plac parady zamaszerować.

NB. Bataliony gdy maią do Fortecy lub Garnizonu maszerować, powinny dniem przed tym na kwaterach Lederwerk ufarbować, broń dobrze wychędożyć, y wszyſtko około ſiebie należycie oporządzić.

§. 4.

Stanąwszy obydwoma Batalionami na placu kommenderuie Pułkownik lub Kommendant Batalionu: *Prezentuycie Broń! Broń na ramię!* dopiero Majorowie kommenderuią do formowania Kompanii.

NB. Kompanie formuiąc ſię, ranżeruią ſię wszyſtkie od prawego do lewego ſkrzydła; Pułkownik y Oberszteleytnant chowaią szpadę do pochew y uſtępuią z przed Frontu.

§. 5.

Skoro Kompanie uformowane, kommenderuie Major: *Warta na przod, Marsz!*

Na wartę do Chorągwi daie każda Kompania Fizylierſka po 1. Rocie, Granadyerowie y Strzelcy, dadzą podług potrzeby y woli Kommendanta.

NB.

NB. Formowanie tey warty, odprowadzenie Chorągwi, y odmaszerowanie Kompanii, tym samym czyni się sposobem, iak na placu Munstry. Stanąwszy Kompanie przed stancyą swych Kapitanow, rozdane będą bilety, y Kompanie rozpuszczone.

ROZDZIAŁ V.

Ordynans zakazuiący zaciągania długow.

CZyni się naysurowsze obostrzenie, aby żaden Kapitan, tym mniey Subaltern, bez wiedzy Kommendanta Regimentu nieważył się od kogokolwiek bądź pożyczać pieniędzy, lub Fawory iakie wybrać na kredyt. Jeżeli Kapitan na pożytek Kompanii pieniędzy zaciągnąć przymuszony, w takim razie opowiedzieć się Kommendantowi Regimentu powinien, a ten znalazłszy Kapitana potrzebę nieodbitą zaciągania pieniędzy, powinien ręczyć się kredytorowi za summę pożyczoną, odebrawszy od Kapitana upewnienie, zkąd, y w ktorym czasie pieniądze zapłacić musi; po upłynieniu czasu naznaczonego, gdyby Kapitan kredytora swego niezaspokoił, a Kommendant widziałby, iż Kapitan do zapłaty niezabie-

zabiera ſię, więc Kommendant Regimentu Kapitanowi pieniądze pożyczone z Gaży Mieſiącami wytrącić ma; mianowicie żaden Subaltern więcey nad Czerw: Złot: trzy zadłużyć ſię niepowinien, także y Kommendant ręczyć ſię za Subalterna żadnego nie ma, procz nowo kreowanych Officyerow, na sprawienie Ekwipażu Officyerſkiego potrzebnych, ktorym te pieniądze z Gaży Mieſiącami potrącone będą, albo sami z domu zapłacą; Subaltern bowiem żadnych z domu nie maiąc doſtatkow, tak żyć powinien, aby mu Gaża wyſtarczała; Kto zaś sam z ſiebie ma fortunę, temu dłużyć ſię niepotrzeba.

Z tym wszyſtkim, gdyby Kapitani y Subalterni bez wiedzy Kommendanta długi zaciągnęli, niezważaiąc na to, czy maią zkąd zapłacić, czy nie, w areszt osadzeni y do wyższey zwierżchności meldowani być maią, a tak za wykroczenie przeciwko ninieyszemu Ordynansowi do surowey odpowiedzi pociągnieni będą, y pieniądze na zapłacenie długu z Gaży wytrącone, Subalterni zaś poty na Haupt-wachu w areście zoſtać maią, y przytym powinność odbywać, poki niewypłacą ſię z długu, lubo to pieniądze nie kredytorom doſtać ſię maią, lecz na ubogich obrocone będą, a procz

tego

tego kredytor do odpowiedzi pociągniony: gdyż żaden bądź kto chce, bez zaręczenia Kommendanta, żadnemu Kapitanowi, ani Subalternowi pożyczać pieniędzy niepowinien. Unter-Officyerowie, ani żołnierze od nikogo za grosz ieden brać na kredyt niepowinni, inaczey Unter-Officyerowie degradacyą, żołnierze bieganiem przez rozgi ſkarani być maią, a ten ktory na borg co dał, nie tylko nieodbierze zapłaty, ale nad to ieszcze będzie karany.

Aby więc nikt po Miaſtach y Wsiach niewiadomością złożyć ſię nie mogł, zaczym w każdym Garnizonie, gdziekolwiek Woyſko ſtać będzie, Ordynans niniejszy co puł roku przez bęben publikować należy: *ad mentem* Konſtytucyi Seymu 1775. Roku.

CZĘSC TRZECIA.

ROZDZIAŁ I.

O Subordynacyi y karności Woyſkowey.

W każdym Regimencie powinna być zachowana iako naylepsza między Officyerami iedność y harmonia; niezgoda

szczepi ſakcye, a z tych pochodzą ſkutki przeciwne dobremu porządkowi w Regimencie, a zatym dobru powszechnemu.

Subordynacya zaczyna ſię od naymłodszego Chorążego, a poſtępuie do samego Generała. Cokolwiek ſtarsi rozkażą, powinni młodsi nieodwłocznie wykonać z naywiększą aplikacyą y pilnością, bynaymniey niesprzeciwiaiąc ſię, ani swego zdania nieprzewodząc: gdyż samym poſłuszeńſtwem każdy zawsze wymowiony będzie, a ten ktory złego co rozkazał, wyższey zwierzchności da rachunek.

§. 1.

Szeff przybywszy do Regimentu swego, y chcąc tenże Regiment sam kommenderować, zupełnie należy pod rząd y dyspozycyą Generała-Lieutenanta, y Generałow-Majorow, pod ktorych Kommendą Regiment iego zoſtanie; a zatym wszyſtkie ich rozkazy bez naymnieyszego sprzeciwienia ſię przyprowadzić do exekucyi obligowany, y chociażby dawnieyszym Patentem na Generał-Majorſtwo, lub Generał-Lieutenantoſtwo w Woyſku był zaszczycony, iednak u Regimentu nic innego, względem Generałow aktualnie kommenderuiących, niereprezentuie, iak pierwszego Pułkownika.

§. 2.

Gdy Szeff u Regimentu przytomny, do iego władzy y dyspozycyi zupełnie należy całe rozrządzenie służby y dobrego porządku w Regimencie; Pod niebytność Szeffa, spada ta powinność na Pułkownika kommenderuiącego, albo gdyby y tego nie było, na Sztabs-Officyera nayſtarszego przy Regimencie przytomnym będącego; iednak wszyſtko, co do wewnętrznego gospodarſtwa, y zachodzącego urządzenia w Regimencie, donoſić Szeffowi obligowani.

NB. Maiący pod niebytność Pułkownika Kommendę u Regimentu, proſto Szeffowi posyła Raporta swoie, niereferuiąc ſię wprzod do Pułkownika, gdzie indziey bawiącego.

§. 3.

Gdy Szeff Regimentu co rozkaże ściągaiącego ſię do Regimentu y służby, Kommendant zaś Regimentu uznałby to rzeczą służbie, woli y Ordynansom wyższey Władzy sprzeciwiaiącą ſię, na ten czas może Kommendant z przyzwoitym uszanowaniem czynić swoie w tey mierze remonſtracye, iednak gdyby Szeff na tym ſtanął, aby raz wydanemu rozkazowi ſtało ſię zadosyć, więc bez naymnieyszego sprzeciwienia ſię

do ſkutku przyprowadzony być musi; Jednak Kommendant Regimentu, za opowiedzeniem ſię Szeffowi, koniecznie powinien donieść o tey odmianie Hetmanowi W. Koron:, ktory w sprawiedliwość weyrzy, y Szeffa uznawszy winnym, pociągnie do odpowiedzi.

NB. Wszelkie rozkazy wydane przed Frontem, powinny tego momentu wziąść swoy ſkutek; a remonſtracye na potym odłożyć potrzeba, gdyżby było przeciwko respektowi y Subordynacyi, oraz złe konsekwencye pociągaćby za sobą mogło, w oczach wszyſtkich Officyerow y Regimentu roztrząsać wydane rozkazy, y dawać swoie widzi mi ſię.

§. 4.

Jako tedy Kommendant Regimentu ciche winien poſłuszeńſtwo rozkazom przez Szeffa Regimentu wydanym, tymże sposobem drudzy Sztabs-Officyerowie czynić powinni, co Kommendant Regimentu, lub w Garnizonie Kommendę maiący Officyer rozkaże, a zatym Kapitani Sztabs-Officyerom, a Subalterni Kapitanom takoweż winni poſłuszeńſtwo.

§. 5.

Subalterni subordynowani Kapitanom, rozka-

rozkazom ich ściągaiącym się do pełnienia powinności każdemu właściwych, nieodwłoczne winni posłuszeństwo; gdyby Subaltern miał tę śmiałość oponować się Kapitanowi, gdy co rozkaże tyczącego się służby, takiego powinien Kapitan tego momentu w areszt odesłać, y meldować Kommendę maiącemu Officyerowi, a ten Kommendantowi Regimentu doniesie; tym czasem Officyer poty w areście zostać musi, poki dalsza od Kommendanta Regimentu nienastąpi dyspozycya.

§. 6.

Jeżeli popełniona przez Officyera przeciwko Kapitanowi swemu oppozycya, stała się w materyi ważney, na ten czas Kommendant Regimentu wysadzić każe inkwizycyą, ktorą Szeffowi y Generał-Majorowi od Brygady odeszle, y dalszey iego dyspozycyi czekać będzie, chyba że będzie rzecz, ktorą Pułkownik sam osądzić może, na ten czas kazawszy takiego Officyera do Sztabu zprowadzić, osadzi w areszt na dni 10., a przytym powinność mu swoią odbywać nakaże.

§. 7.

Kapitan ktory Subalternow swoich nie-

utrzymuie w należytey Subordynacyi, y do pełnienia powinności, co do służby y dozoru Kompanii im właściwych bez naymnieyszey powolności nienakłania, oraz gdy Officyerow, za pokazaną opieszałość lub wykroczenie przeciw Subordynacyi, nieposyła w areszt na Haupt-wach, iest znakiem, że Kapitan służby nie zna; Kommendant Regimentu, powziąwszy o tym wiadomość, powinien takiemu Kapitanowi mocno to zganić, y Szeffowi meldować.

§. 8.

Krotko mowiąc, Subalterni we wszystkim, co się tycze służby, też same Kapitanom swoim świadczyć maią posłuszeństwo y respekt, iaki Kommendantowi Regimentu oddać powinni.

§. 9.

Officyer będąc od Kapitana swego za wykroczenie przeciw Subordynacyi aresztowany, po wyiściu z aresztu, gdyby chciał upomnieć się y Kapitana wyciągać, aby z przyczyny zadanego mu aresztu sprawił się, takiego Officyera powinien Kapitan niewchodząc w żadną explikacyą, natychmiast powtornie aresztować.

§. 10.

§. 10.

Lubo mniey spodziewać ſię można, aby kiedy Sztabs-Officyer przeciwko Sztabs-Officyerowi, a Kapitan przeciwko Sztabs-Officyerom wykraczali tak dalece, iżby przyzwoite Subordynacyi obręby przeſtąpili, z tym wszyſtkim, gdyby ſię tak trafiło, na ten czas może Obersztelëytnant w niebytności Pułkownika u Regimentu y w Garnizonie, Majorowi; a Major pod niebytność Obersztelëytnanta Kapitanowi dać areszt; Jednak Szeffowi lub Kommendantowi Regimentu, Sztabs-Officyerow aresztowanych, także y Generałowi od Brygady meldować należy, y dalszey względem aresztu takiego Sztbs-Officyera lub Kapitana czekać dyspozycyi; gdyż bez wyraźnego rozkazu Szeffa lub Kommendanta Regimentu żaden Kapitan, a Sztabs-Officyer żaden bez dyspozycyi Generała od Brygady z aresztu uwolniony być nie może.

NB. Jeżeli Kapitan przeciwko Sztabs-Officyerowi, a Subaltern przeciwko Kapitanowi poſtąpi sobie po mimo Subordynacyi, na ten czas może Sztabs-Officyer Kapitana, a Kapitan Subalterna zaraz aresztować, a dopiero Kommendę maiącemu Offi-

cyerowi meldować, zwłaszcza, gdy wyſtępek popełniony ſtał ſię pod Bronią.

§. 11.

Toż samo Porucznik, będąc z Chorążym na powinność iaką kommenderowany, ma moc *in casu* oppozycyi, lub znacznego przeſtąpienia Subordynacyi, aresztować Chorążego y meldować.

§. 12.

Gdyby Officyer mieniąc ſię być ukrzywdzonym, bądź przez podany o przymiotach y sprawowaniu ſię Raport, *Conduite-Liſte* zwany, bądź przez konferowany młodszemu od ſiebie Awans, tak zdrożnie od sobie poſtąpił, iż wziąwszy dymiſſyą, odważyłby ſię Sztabs-Officyera wyzywać, w takim razie żaden Sztabs-Officyer, nie tylko nie ieſt obligowany, owszem mocą ninieyszego Regulaminu surowy ma dla ſiebie zakaz, pod żadnym pretextem ſtawić ſię, lecz takowe liſty y kartele wyzywaiące, za poprzedzaiącym uznaniem dekretu w Regimencie ferowanego, y do Akt Regimentowych przyłączonego, publicznie przed frontem przez Podprofosa palone będą; Gdyby w tey zuchwałey imprezie swoiey powtornie liſtami ważył ſię odzywać, na

na ten czas imieniem całego Regimentu *ad Forum competens* pozwany, na karę przykładną osądzony y karany będzie.

§. 13.

Gdyby się kiedy trafiło, iż Sztabs-Officyer przy Munſtrze lub inney paradzie konno ubiegaiąc się, bądź przy rownaniu glidow, bądź z inney okazyi niechcący, koniem lub ſzpadą trącił Officyera, to żadną miarą rozumieć się niepowinno za pokrzywdzenie lub zelżenie honoru; w takim razie Sztabs-Officyer ſzczegulną przy raporcie publicznym da z siebie explikacyą niewinności.

§. 14.

Gdyby Officyer miał tę zuchwałość, lżyć albo potaiemnie naſtępować na honor y ſławę Szefa, lub Sztabs-Officyera, za tak niegodziwy wyſtępek *cum infamia* kaſſowany będzie.

§. 15.

Subordynacya wtedy na złe obrocona będzie, kiedy Sztabs-Officyer przeciwko Officyerowi nieprzyzwoitych używa expreſſyi, z tym wszyſtkim, gdyby się tak ſtało pod bronią y z gorliwości w ſłużbie; niepowinien Officyer na świeżym uczynku

mieć się do urazy, y nie sprzeciwiać się, bhyba *in casu* zelżonego honoru; lecz potym wolno mu będzie meldować y uskarżać się Kommendę maiącemu Officyerowi.

§. 16.

Gdyby Officyer przez Szeffa lub Sztabs-Officyera swego był słowy zelżywemi pokrzywdzony, albo cale laską do szturchania lub uderzenia zamierzoną pogrożony; w takim razie Officyer ukrzywdzony, póki iest w powinności, milczeć powinien, po zakończoney zaś powinności wolno mu będzie udać się do prawa zelżonego honoru, przeciwnie zaś, gdyby Officyer od Szeffa lub Sztabs-Officyera swego był o co ostremi słowy strofowany, y do poprawy w czym napominany, odważył się pretendować od Szeffa lub Sztabs-Officyera satysfakcyi, wyzywaiąc go na poiedynek; w takim razie Officyer za to, że Sztabs-Officyera wyzywał, powinien być osądzony na siedzenie aresztu w fortecy przez lat ośm, ieżeli szpadę dobył, na wieczny areszt; ieżeli zaś w tym Sztabs-Officyera zranił, bez żadney klemencyi będzie rozstrzelany; a ieżeli się to stało w powinności, nieochybnie głowę utracić ma.

NB.

NB. Officyer osadzony na lat kilka w areszt do fortecy, utraci połowę gaży swoiey, ktora na drugich Officyerow, służbę u Regimentu w mieyscu iego odbywaiących, podzielona będzie, minie go y awans, ktory przez ten czas w Regimencie przypadać może.

§. 17.

Officyer przełożony w randze, przybywszy do woyska stoiącego pod bronią, y pod iego dyspozycyą zostaiącego, żadnemu iuż niższey rangi Officyerowi wolno nie będzie poprawić, lub skarać Officyerow Unter-Officyerow y żołnierzy, wszystko powinno być cicho na ten czas y rozkazy powinny wychodzić od tego, ktory iest naystarszym w randze.

§. 18.

To samo, za przybyciem wyższego w randze do Regimentu, czyli całey dywizyi pod bronią będącey, powinien po nim w randze naystarszy szpadę dobyć y sam kommenderować.

§. 19.

Przełożonych w randze, czy to będąc pod ich Kommendą, czyli nie, na każdym miey-

mieyſcu, bądź u Dworu, bądź w Kompanii, wszędzie znać y być dla nich z obſerwą y grzecznością należy; wzaiemnie Generałowie, a per consequens wszyscy przełożeni, wszędzie dla Officyerow wſzelakich, powinni mieć względy, y niechcieć pretendować od nich rygoru Subordynacyi woyſkowey w Kompaniach.

§. 20.

Officyer przeieżdżaiąc przez Garnizon, gdzie, Generał znayduie ſię przytomny, powinien temuż meldować ſię, przybrawszy ſię tym końcem tak, iak w ſłużbie ubrany być powinien.

§. 21.

Lubo po każdym honor kochaiącym Officyerze ſpodziewać ſię należy, iż będzie nie tylko w ſłużbie pilnym, ale y oprocz ſłużby obyczaynym, rządząc ſię tak, aby nic przeciwnego honorowi y doſtoieńſtwu charakteru ſwego nie popełnił; z tym wszyſtkim powinnością będzie Sztabs-Officyerow, mieć pilne oko na przymioty y przywary każdego, nie przyſtoynie ſprawuiących ſię ſtrofować y do poprawy napominać, a na reszcie o poſtępkach każdego, wierny uczynić raport Hetmanowi Wielkiemu Koronnemu.

§. 22.

Z żołnierzem po piianu wykraczaiącym, ani Officyer, ani Unter-Officyer wchodzić w ſprzeczkę niepowinien, tym mniey do uderzenia być porywczym, gdyż częſtokroć bywa, iż po piianu drażniony, naysrożſzego wyſtępku, karę śmierci za ſobą pociągaiącego, dopuścić ſię gotow; lecz nazaiutrz po trzezwu tym oſtrzéy za excesſa popełnione karany być ma.

§. 23.

Unter-Officyerow y żołnierzy w ściſſey trzymać należy karności, na żadne excesſa nie patrząc przez ſzpary, owszem za każdy wyſtępek podług artykułow woyſkowych, albo uznania okoliczności, ſurowo karząc.

§. 24.

Ukaranie Unter-Officyerow y żołnierzy przy Kompanii daley iść niepowinno, iak do 16. ſuklow na Unter-Officyerow, a na żołnierzy do 30. prętow. Wyſtępki większe za ſobą pociągaiące kary, należy meldować do Sztabu.

NB. Żołnierze nie maią być bici trzciną, lecz cieńkiemi prętami, zaczym Unter-Officyerowie wszyſcy, procz Feltfebla, zamiaſt trzcin pręty cieńkie noſić maią.

§. 25.

§. 25.

Zołnierz z gospodarzem y wszyſtkiemi domowemi dyſkretnie obchodzić ſię powinien, z domu własnego nikogo nierugując, niewyciągaiąc więcey nad prawo, a oprocz dachu, ognia, y wody niepretenduiąc. Gdziekolwiek zaś woyſko lokowane będzie podług wyznaczoney lokacyi, ſtancye (excypuiąc pałace y dwory, Folwarki, tudzież budowle ekonomiczne, karczmy y młyny) zdatne y przyzwoite, zacząwszy od Kapitana, ex-Officio wszędzie od jurysdykcyi mieyscowey naznaczone, a dla Unter-Officyerow y Gemeynow odmienione być powinny. Opał Unter-Officyerowie y Gemeyni u gospodarza mieć będą, Officyerowie zaś drzewo na targach kupią. Na Lazaret y warty opał będzie obmyslony y dany, przez ſprawiedliwą umowę między Kommendą woyſkową, y Juryzdykcyą mieysca. A to *ad mentem* Konſtytucyi Seymu 1775. roku.

§. 26.

Zaden żołnierz ważyć ſię nie ma nikogo, bądź to J. K. Mci y Rzplitey, lub innego ziemiańſkiego iakiego poddanego odzierać, lub gwałtem od niego co brać, czy to na ulicy; na rynku, w marszu

przez

przez kray, lub w fortecach, miaſtach, wſiach y obozach, pod bieganiem przez rozgi, a podług okoliczności pod karą taczek y życia; excypuiąc w mieyscu aktualney rezydencyi J. K. Mci co do kary ſądowey: oſobliwiey zaś uszanowanie dla ſtanu Duchownego y Szlacheckiego waruie ſię: *ad mentem* Konſtytucyi Seymu 1775. roku.

ROZDZIAŁ II.

O rozdawaniu wakuiących w Regimencie Urzędow.

§. 1.

W Promocyi Officyerow, rownie y w konferowaniu ſzarż Officyerſkich Podchorążym lub innym Unter-Officyerom, należy mieć wzgląd nadewszyſtko na dawność ſłużby przy cnotach y zaſługach. Jeżeli Szefowie Officyera młodszego po mimo rangi y ſtarszeńſtwa promowować zechcą, pod ſumnieniem pokazać obligowani, przez co ieden zaſłużył w honorze dalej poſtępować, a drugi zoſtał niegodnym dalszey promocyi. Przymioty z fa-

woru

woru natury, albo fortuny pochodzące, iako nie są w mocy każdego, tak niepowinne być okazyą preferencyi. Naywiększe trzeba mieć staranie o promocyi takich, ktorzy nabyli przymiotow dobrych przez własne usiłowanie, albo przed innemi dystyngwowali się w iakiey akcyi.

§. 2.

W promocyi do woyskowych stopniow nie będzie względu na Religią, ale tylko na obyczaie y zdatność. Każdy Chrześcianin, człowiek uczciwy y żołnierz dobry, iakieykolwiek bądź wiary, może dostąpić wszystkie urzędy woyskowe.

§. 3.

Szefowie Regimentow usiłować będą, aby Regimenta sobie powierzone ile możności naywięcey składali z ludzi Szlachetnie zrodzonych, w tych bowiem spodziewać się zawsze można więcey znaydować gorliwości y wspaniałości umysłu. Jednak każdey kondycyi y Religii człowiek, byle się szczegulniey przymiotami swemi zalecił, albo znakomicie popisał, mieć będzie rowne z pierwszemi prawo spodziewać się dla siebie promocyi do wyższych stopniow y awanżow.

§. 4.

§. 4.

Wszyſcy Sztabs-Officyerowie Regimentow rolować będą co do ſtarszeńſtwa podług patentow ſwoich przez całe woyſko (to ieſt od Infanteryi przez całą Infanteryą, a od Kawaleryi przez całą Kawaleryą) y względem tego nic nieutracą z ſwego ſtarszeńſtwa, ieżeliby za ordynanſem Hetmańſkim z iednego Regimentu do innego transportowani byli.

§. 5.

Gdyby ſię przytrafiło, iż Officyerowie placowani w Regimentach, otrzymaliby patenta na wyższe ſzarże nad te, ktore maią w Regimentach, w ktorych ſłużą; bynaymniey y nigdy funkcyi tych przy Regimentach odprawiać nie będą mogli, y tylko reprezentować będą to, czym ſą w ſamey rzeczy w Regimencie, w ktorym ſłużą, zażywać tylko będą nadanych im dyſtynkcyi w woyſku.

§. 6.

Na Regiments-Kwatermiſtrza potrzeba z Officyerow od Regimentu wybierać Subiectum zdatne, Regiments-Kwatermiſtrz odbierze patent na Kapitanią z funkcyą Regiments-Kwatermiſtrzowſką, y wraz z

innemi awanżować będzie, gdy koley na niego przyidzie; ieżeli z Subalterna wzięty na Regiments-Kwatermiſtrza, a przeto ſtarſzych od ſiebie Porucznikow pominął, niepowinien będzie daley poſtąpić w awanżie aż za temi, ktorych przeſkoczył, chyba żeby więcey nad innych był zdolny do awanżu. Audytorowie także patentami Kapitańſkiemi zaszczyceni będą.

§. 7.

Od expedycyi patentu wszyſtkie ſzarże woyſkowe zapłacą do Kancellaryi Hetmańſkiey gażę iedno-mieſięczną, Sztabs-Officyerowie zaś nic iuż od pieczęci do Kancellaryi Koronney nie zapłacą.

§. 8.

Gdy zawakuie u Kompanii mieysce Unter-Officyerſkie, powinien Kapitan trzech zdatnych do tego ſtopnia żołnierzy od Kompanii prezentować Szefowi lub Kommendantowi Regimentu, ktory nayzdolnieyſzego z nich wybierze y forsztelować rozkaże; gdyby w tey Kompanii u ktorey wakuie mieysce Unter-Officyerſkie, nie znaydowało ſię żołnierzy zdatnych na Unter-Officyera, na ten czas Szeff czyli Kommendant Regimentu wybierze z innych

Kom-

Kompanii żołnierza zdolnego do tego ſtopnia, a zatym Kompania iedna drugiey wrocić powinna człeka do tegoż glida, y do tey Roty, gdzie ſtał kreowany Unter-Officyer.

ROZDZIAŁ III.

O Werbunkach.

§. 1.

GDy Regimentom woyſka Koronnego żadnych nie wyznaczono kantonow, dla zaciągania Rekrutow; zaczym wolny bęben pozwolony w miaſtach Krolewſkich, Duchownych y dziedzicznych, za opowiedzeniem ſię Jurisdykcyi mieyscowey, ktora bronić tego nie może, excypuiąc wſie dziedziczne, w ktorych ani bęben, ani żaden werbunek niepozwala ſię. Co zaś do rodzaiu ludzi, iakich nie będzie wolno werbować, ninieysze zaszło rozrządzenie. 1*mo*. Ludzi ſłużących bez abszeytu od Panow uciekaiących y roku ſwego nie doſługuiących. 2*do*. Mieszczan Poſſeſſyonatow. 3*tio*. Chłopow Gospodarzow. 4*to*. Ludzi w uſługach Dworu y folwarcznych zoſtaiących. 5*to*. Rzemieślnikow kontraktami

obowiązanych. *6to.* Synow iedynakow u gospodarzow. Z gatunku tych ludzi wyżey wyrażonych, gdyby się znaydowali y w miastach tych, w ktorych na ten czas werbunek czyniony będzie, przecież ich za Rekrutow werbować nie będzie się godziło: ad mentem Konstytucyi Seymu 1775. roku.

§. 2.

Gdyby kogo przeciwko własney woli, przez przymus albo podeyście, zawerbowano, a potym za pieniądze znowu puszczono, takowa niesprawiedliwość zysku nieprzystoynego na Officyerach kassacyą, na Unter-Officyerach degradacyą, na prostych żołnierzy bieganiem przez rozgi karana będzie; czego każdy Szeff czyli Kommendant Regimentu ściśle przestrzegać powinien.

§. 3.

Wagusow, oszustow, ludzi niedołężnych, niezgrabnych, chorowitych, albo złoczyńcow w iakimkolwiek woysku od czci odsądzonych y prawem przekonanych, żaden Regiment rekrutować nie ma.

§. 4.

Ludziom do służby niezdolnym, bądź dla małey miary, bądź dla słabości, albo

inszych defektow, pretekcyi dawać zakazuie się. Częstokroć stanem żołnierskim się pokrywaią, aby uszli kary za zbrodnie, ktorych się przedtym gdzie indziey dopuścili.

§. 5.

Dezerter od ktoregokolwiek bądź Regimentu woysk Rzplitey, niepowinien być werbowany, ale zaraz aresztowany y meldowany, aby temu Regimentowi, ktoremu krzywo-przysiągł nazad się dostał.

ROZDZIAŁ IV.

O środkach do zapobieżenia dezercyi.

§. 1.

LUdzie nowozaciężni do Regimentu maią być obowiązani przysięgą, przez Audytora im czytaną w obecności iednego Officyera, przyczym Podchorąży trzyma Chorągiew rozwiniętą; w niebytności Audytora w Garnizonie należy Kapitanowi samemu lub Porucznikowi z Feltfeblem od Kompanii tę odprawić powinność.

§. 2.

Zołnierza nowotnego obowięzuiąc przy-

ſięgą, potrzeba mu nayprzod grzech krzywo-przyſięſtwa y ſtraszną karę Boſką, niechybnie zatym idącą, doſtatecznie wyłożyć, artykuły woyſkowe powoli y wyraźnie czytać, aby wszyſtek ſens onych mogł poiąc y pamiętać, co zakazuią albo przykazuią, to ſamo cudzoziemcom ięzyk nie rozumieiącym doſtatecznie wytłomaczyć; gdy ſam przyzna, iż wszyſtko dobrze wyrozumiał, iż obiecuie wszyſtko co mu w artykułach czytano wiernie dotrzymać, y na to poprzyſiądź gotow, dopiero przyſtąpić do przyſięgi ſpoſobem zwyczaynym.

NB. Artykuły woyſkowe co mieſiąc Kompaniom maią być czytane.

§. 3.

Wszelkie Rekrutow dokumenta iako to, abszeyty, Teſtimonia, Rzemieślnikow liſty, wyścia z nauki, y insze papiery przy ſobie maiące odebrane, u Kapitana czyli Kommendanta Kompanii ſchowane być maią.

§. 4.

Rekrut domagaiący ſię kapitulacyi, nie może iey mieć na czas krotszy iak naymniey na lat 4. a ieżeli to być może potrzeba na lat 6. 8. lub więcey kapitulować.

wać. Po wysłużoney zaś kapitulacyi nikomu, pod żadnym pretextem, nie ma być zbronny abszeyt.

§. 5.

Prożnowanie iest źrzodłem wszystkiego złego, zaczym żołnierz zawsze powinien mieć zabawę iaką, Officyerowie y Unter-Officyerowie wszyscy powinni mieć przezorne oko na postępki każdego; Unter-Officyer maiący rewizyą u Kompanii, powinien każdego momentu wiedzieć, gdzie ktory się znayduie y czym się bawi. Procz tego Officyerowie często Kwatery żołnierskie wizytować maią niespodzianie, tak dla uważania porządku w gospodach, konserwy y czystości należytey rynsztunkow y całego porządku żołnierskiego, iako też dla dochodzenia, czym żołnierze bawią się, y ieżeli Unter-Officyerowie fałszywych w tey mierze nie czynią raportow. Officyerowie w rewirze Kompanii swoiey stać powinni.

§. 6.

Każdy Kommendant pilnego dołoży starania, aby w Garnizonie nigdy niebrakowało na wszelkich żywnościach, oraz aby wszystkiego sprawiedliwa ustanowiona

była cena tak, aby żołnierz lenungiem ſwoim mogł wyſtarczyć.

§. 7.

Jako ieſt powinnością Sztabu, przeſtrzegać w każdym czaſie, aby nikt nie był w czym ukrzywdzony, y każdy doſtawał należytość ſwoią, tak oſobliwie, gdyby ktora Kompania częſte miała dezercye, należy ściśle examinować, czy niedzieie ſię w czym krzywda iaka, a zatym dochodzić, coby za przyczyna dezercyi być mogła.

§. 8.

Pułkownik w Regimencie naymniey dwa razy do roku powinien czynić rewizye Kompanii, kazawszy niespodzianie y nagle ſtanąć, kſięgi kompaniczne z kſiążeczkami żołnierſkiemi konfrontować będzie, pytaiąc ſię każdego, czy doſtał wszyſtko co mu należy; cały ten akt przez Audytora Regimentowego zapisany *ad Archivum* Regimentu przyłączony być ma.

§. 9.

Zaden Unter-Officyer, ani żołnierz nie ma być wyſłany z Garnizonu y na ćwierć mili bez dowodnego paszportu, ktory każdemu czy to woyſkowemu, czy to obywa-

watelowi, y bądź iakieykolwiek kondycyi, za rekwizycyą pokazać obligowany; ktorykolwiek zaś Unter-Officyer czyli żołnierz pokaże ſię bez paszportu, albo maiąc paszport w czymkolwiek podeyrzany, takowego iako dezertera przytrzymać y do naybliższego Garnizonu odeſłać.

§. 10.

Za dezerterami w punkcie odebraney o ich ucieczce wiadomości, nieodwłocznie w pogoń poſyłać trzeba, zażywaiąc do tey powinności Furyerow y koni Furyerſkich, a oprocz tego y piesze Kommendy wyprawić można. Ci kommenderowani za dezerterem, powinni wszędzie gdzie przechodzić będą, uczynić wiadomość o dezerterze, a zatym każdy Obywatel, iakieykolwiek bądź kondycyi, doda ſtarania, ile możności, do ſchwytania takiego zbiega; ktokolwiek przyſtawi dezertera do Regimentu, odbierze nie tylko expens onieſioną, ale procz tego doſtanie w nadgrodę czer: złot: 2. co aby Kompania *eo inſtanti* wypłaciła, Kommendanci od Regimentow doyrzą, y za to odpowiedzą. Ktoryby zaś Obywatel przechowywał y protegował dezertera, będzie pozwany *ad forum competens proprii Diſtrictus*, y 200.

 grzy-

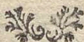
grzywnami ſkarany, ktora ſprawa *ante omnes causas* ſądzić ſię powinna: *ad mentem* Konſtytucyi 1775. roku.

§. 11.

Zaden dezerter z woyſka Rzplitey niepowinien znaleść dla ſiebie beſpieczeńſtwa w żadnym Regimencie, owszem ſkoro pokaże ſię że ieſt dezerter, natychmiaſt aresztowany y od Garnizonu do Garnizonu odeſſany być ma, aby ſię nazad do Regimentu ſwego doſtał. Co każdy Szeff, lub Kommendant Regimentu ściśle przeſtrzegać powinien, inaczey gdy ſię pokaże, że z wiadomością przyięto dezertera, Szeff czyli Kommendant Regimentu, y Kapitan od Kompanii będą w odpowiedzi.

§. 12.

Dezerterom odzywaiącym ſię do Regimentu z prozbą o pardon, może Szeff czyli Kommendant Regimentu dać podpiſany przez ſiebie pardon, z tym dołożeniem, że *in tantum* tylko walor mieć może, *in quantum* oſobiście u Regimentu ſtawi ſię do dalszey ſłużby.

ROZ-

ROZDZIAŁ V.

O Raportach.

§. 1.

CODzień zrana po pobudce odeszlą Feltfeblowie piſany raport od Kompanii do Adiutanta Deiour od Regimentu, ktory z nich ogulny uformuie raport od całego Regimentu, podług formularza, tak dla Szeffa, ieżeli ieſt przytomny, iako y dla wszyſtkich Sztabs - Officyerow od Regimentu. Wszyſtkie te raporta podpiſuie Adiutant, procz tego tylko ktory ma być Szefowi y Kommendantowi Regimentu podany, nim warta zaciągnąć ma, odnoſi Adiutant każdemu Sztabs-Officyerowi raport, y Maiorowi Deiour w Regimencie odprawuiącemu, odda wraz y ten ktory Szefowi y Kommendantowi Regimentu doſtać ſię ma. Maior - Deiour podpiſawszy tenże raport, idzie do Szefa y do kommenderuiącego Sztabs - Officyera, wraz z Oficyerami na wartę lub inspekcyą kommenderowanemi, oddaie raport, melduie cokolwiek nowego zaszło, y odbiera parol y rozkazy do Regimentu wydane być maią-

maiące. W czaſie raportu także y drudzy Sztabs-Officyerowie znaydować ſię będą u Szefa albo w iego niebytności u kommenderuiącego Sztabs - Officyera. W godzinę przed wach-paradą idą Feltfeblowie każdy do Officyera kommenderuięcego Kompanią, oddaiąc mu raport piſany od Kompanii. W tym czaſie powinni y drudzy od Kompanii Officyerowie znaydować ſię u Officyera Kompanią kommenderuiącego, gdzie rownie odbiorą raport od Feltfebla. Ztamtąd idą wszyſcy Officyerowie z Feltfeblem y Unter-Officyerami do Szefa Kompanii, ktoremu kommenderuiący Officyer raport oddać y meldować ma, cokolwiek nowego zaszło, (co ſię ściągać tylko może do Sztabs - Officyerſkich Kompanii) od Kapitana idą wszyſcy razem na plac parady, procz na wartę lub inspekcyą kommenderowanych, ktorzy Maiorowi y Pułkownikowi meldować ſię powinni.

§. 2.

Co tydzień ma być odeſſany raport podług formularza Generałowi od Brygady. Jeżeli procz raportu ordynaryinego nie ma co do donieſienia, należy tylko kopertę zrobić na raport. Jle razy zaś przyidzie piſać z donieſieniem iakim, nigdy inaczey

piſać

piſać nie należy, iak podług Formularza niżey w tym Regulaminie przyłączonego.

§. 3.

Generał-Maiorowie poszlą co dwie Niedziele podług danego im formularza piſany raport ſwym Generałom Lieutenantom, a ci znowu takiż raport co mieſiąc do Hetmana Wielkiego Koronnego odeszlą.

§. 4.

Pułkownik Regimentu poſyła dwa razy do roku *conduite-liſte* czyli raport, o przymiotach y ſprawowaniu ſię wszyſtkich Officyerow, tak Szefowi, gdy nie ieſt u Regimentu przytomny, iako też przez ſwoich Generałow, pod ktorych Kommendą Regiment znayduie ſię, do Hetmana W. Koronnego, tenże raport powinien być od wszyſtkich Sztabs-Officyerow Regimentu zgodnie podpiſany. Gdyby zaś Sztabs-Officyerowie uznali, iż Szeff albo Pułkownik z nienawiści lub z innych przyczyn, nieprawne przypisuie komu namiętności, w takim razie nie tylko nie będą obligowani podpiſać ſię, na *conduit-liscie*, owszem wolno im będzie dopisać ſwoią notatę.

§. 5.

Raporta wszyſtkie powinny być pieczęcią

cią Regimentową (w ktorey będzie herb Rzplitey, a na dole Szefa) pieczętowane. Aby zaś przy odbieraniu wiedzieć można, czy list iest tyczący się służby, iako to, raport lub inne doniesienie według Formularza, więc na kopercie po napisanym podpisie potrzeba dołożyć *militaria.*

ROZDZIAŁ VI.

O Poiedynkach.

§. 1.

WSzelkie poiedynki prawem Konstytucyi *sub pœna capitis* zakazane; toż prawo, iako dla woyskowych rowne czyni obostrzenie, tak wszelkie bitwy y poiedynki między Officyerami iak naysurowiey zakazuią się. Ktokolwiek kłotni był początkiem y przyczyną poiedynku, niechybnie ściągnie na się karę, Konstytucyą y artykułami woyskowemi postanowioną; a lubo żaden Officyer znieść na sobie nie ma, co iest z urazą prawdziwego punkt-honoru, powinien iednak unikać przyczyn do zwady y poiedynku, maiąc zawsze w pamięci, iż oręża swego szczegulnie na Oyczyzny nieprzyiacioł, y własną obronę swoię zażywać ma.

ROZ-

ROZDZIAŁ VII.

O Urlaubach.

§. 1.

PUłkownik nie może mieć w lecie pozwolenia do oddalenia śię od Regimentu, chyba z przyczyn wielce ważnych y nader pilnych, a to, ieżeli sam kommenderuiący Generał takiemi ich bydź osądzi; lecz w zimie na dwa lub na trzy Miesiące może mieć urlop od Generała-Lieutenanta kommenderuiącego Dywizyą, iednak za ważną tylko przyczyną.

§. 2.

Urlopowanie wszystkich innych Officyerow od Regimentu zawisło od woli Generałow kommenderuiących, pod ktorych Kommendą Regiment będzie.

§. 3.

Wszystkie urlopy za Granicę, tak dla Sztabs-Officyerow, iako y Subalternow, od Hetmana W. Kor. wychodzić będą.

§. 4.

Officyerow więcey nie wolno będzie urlopować, iak 3. od Batalionu. W Mie-

siąـ

siącach zaś do Munſtry wyznaczonych, żaden choćby na 4. dni nie może mieć urlopu. W tym bowiem czasie wszyscy bez żadney excepcyi u Regimentu przytomni być powinni.

§. 5.

Prolongacya urlopu ztąd wychodzić powinna, zkąd urlop wyszedł.

§. 6.

Officyer ktoryby urlop sobie dany przetrzymał, y w czaſie zamierzonym do Regimentu nieſtawił ſię, ma tyle Niedziel odſiedzić w areście, ile dni nad urlop zabawił.

§. 7.

Unter-Officyerow więcey iak po 1. od Kompanii urlopować nie można, y to nie dłużey iak na Mieſiąc 1. Zaczym y traktament swoy zupełny doſtanie, a natomiaſt drugim od Kompanii Unter-Officyerom, w mieyscu iego powinność odbywaiącym, znać ſię do rekompensy powinien.

§. 8.

Unter-Officyer, ktory w czaſie zamierzonym nieſtawi ſię u Regimentu, surowo będzie karany; ieżeli cały Mieſiąc nad urlop

urlop zabawi, do bębna iako Dezerter pozwany być ma.

ROZDZIAŁ VIII.

O Listach odpowiednych z Niemiecka Abszeyt zwanych.

§. 1.

ABszeyty w szczególności dla każdego ztąd wychodzić powinny, zkąd Patent komu dany.

§. 2.

Osoby Sztabu srzedniego maiąc wolą y racye należyte odstania od Regimentu, dostaną dymissyą od Szeffa Regimentu.

§. 3.

Abszeyty Unter-Officyerów y żołnierzy podpisuie Szeff Regimentu.

NB. Każdy Regiment Pieczęć Regimentową mieć powinien, którą wszystkie expedycye pieczętować ma.

§. 4.

Officyerom urlopowanym nie wolno będzie pisać o Abszeyt, szczególną niezmyśloney choroby wyiąwszy racyą. Za po-

wrotem do Regimentu osobiście opowiedzą przyczynę, dla ktorey dymissyi żądaią.

§. 5.

Dla następuiącego Kampamentu, lub inney expedycyi składać rządy y funkcye woienne, w ogulności każdemu, a partykularnie Officyerom y żołnierzom, powszechnym prawem Woyskowym zakazano.

§. 6.

Unter-Officyerowie y żołnierze, ktorzy bawiąc za urlopem, odważą się pisać o Abszeyt, za dezerterow poczytani, y do bębna pozwani będą.

§. 7.

Zołnierza, ktory otrzyma dymissyą swoią, z munduru odzierać nie będzie się godziło; cały wielki y mały mundur powinien mu się dostać, y na drogę lenung wpuł miesięczny dostać ma z Kassy Wakantow. Zaczym z abszeytowaniem ile możności wstrzymać się trzeba aż do czasu wydania barwy.

§. 8.

Corocznie wraz z *Conduite-Listą* należy podać Officyerow, Unter-Officyerow, y żoł-

żołnierzy zasłużonych, a dla słabości, czyli inney przyczyny do pracy y trudow niesposobnych, aby ieżeli to być może w Regimencie Garnizonowym mogli być pomieszczeni, lub pensyami opatrzeni.

§. 9.

Officyerom abszeytowanym wolno będzie ten sam uniform nosić, iaki ma Regiment ten, w ktorym służyli, z tą iednak rożnicą, że wyłogow u sukni zwierzchniey mieć niepowinni.

§. 10.

Gdy się trafi, iż zasłużony Officyer dla wieku sędziwego, lub z innych ważnych przyczyn y okoliczności, stawić się do usług woiennych niesposobnym, a przetoby tylko Regimentowi był ciężarem, w takim razie nikomu szarży swoiey przedawać nie może, lecz Officyerowie od Regimentu, ktorzy przez to awanżuią, wspolnie spłacić go maią; w mieysce iego wstępuie nayſtarszy, po nim w Randze Officyer, byleby do tego stopnia był zdatnym; ieżeliby Officyerowie nie byli w stanie wypłacenia kwoty potrzebney, może Kassa Regimentowa tym czasem założyć, a potym każdemu *Rathatim* abcugować. Cena

na przedaży wszystkich tych szarż w generalności ustanawia się, to iest: Gaża czteroletnia przedaiącego. Przedaża iednak Regimentów całe tak rozumieć się nie ma.

Względem szarż Sztabs-Officyerskich dokłada się, że Sztabs-Officyerowie od Jnfanteryi w całey Jnfanteryi, od Kawaleryi zaś w całey Kawaleryi awanżuiąc, równie y przy spłaceniu szarży Sztabs-Officyerskiey tenże porządek Rangi zachowany być powinien.

ROZDZIAŁ IX.

O wolności żenienia się.

§. 1.

ZAden Officyer żenić się nie może bez wiedzy y wyraźnego na piśmie zezwolenia o Szeffa Regimentu. Sztabs-Officyerowie odbiorą, za interpozycyą Szeffa, takowyż konsens od samego Hetmana; Pierwey iednak każdy powinien iawnie dowieść, iż albo sam z siebie iest dosyć maiętny, albo w posagu tyle weźmie, aby po śmierci iego, ani wdowa, ani dzieci pozostałe, Regimentom nie były ciężarem.

§. 2.

§. 2.

Unter-Officyerowie y żołnierze intencyą żenienia się maiąc, Kapitanowi swemu meldować się powinni. Kapitan ściśle wyexaminować ma, iakiey kondycyi, y iakiego dostatku iest kobieta, ktorą żołnierz wziąść sobie za małżonkę pragnie, czy będzie miał zkąd karmić y odziewać żonę, y przyszłe potomstwo, y Pułkownikowi wszystko dokładnie meldować.

§. 3.

Pułkownik z urzędu swego iest obligowany przestrzegać, aby w żadney Kompanii nad piątą część nie było żonatych; z wielką to niewygodą dla Regimentu bywa, gdy każda Kompania zbytnią liczbą kobiet y dzieci żołnierskich obciążona.

§. 4.

Unter-Officyerom y żołnierzom Szeff Regimentu podpisuie konsens ślubny.

CZĘSC CZWARTA.

ROZDZIAŁ I.

Jak powinien bydź żołnierz ubrany.

§. 1.

JAk prędko żołnierz zawerbowany przyſięże, tak mu zaraz wszyſtkie munderunku części, ktore mu Regulaminem płacy naznaczone, w dobrym ſtanie oddane być maią.

§. 2.

Jnformowany być powinien od Unter-Officyerow, iak ſię w ochędoſtwie utrzymywać, iak ſię ubierać ma, poki ſię sam doſkonale uſtroić niepotrafi.

§. 3.

Kapelusz niezbyt głęboko na głowie z tyłu przychodzić powinien, tylko ma być nad prawym okiem dobrze wciśniony na głowę, a koniec iego wgorę ku lewey brwi przyść powinien.

§. 4.

Ażeby Kapelusz mocno do głowy przyſtawał, y w exercerunku z głowy niespadał,

dał, z włosow uplecionym sznurkiem po pod harcop utwierdzony być powinien, a oprocz tego na przodzie sznurek od włosow przez Kapelusz przewleczony, około kutasa nad guzikiem na Kapeluszu będącego okręcić można.

§. 5.

Włosy rowno ſtrzyżone, rowno fryzowane y pudrowane bydź powinny, w czym tak u Unter-Officyerow, iako y żołnierzy, a nawet y Officyerow rowność zachowana być powinna.

§. 6.

Każdy Unter-Officyer y żołnierz ma być opatrzony w dwa halsztuki, ieden czerwony, a drugi czarny; Pierwszy ma być do parady, a drugi do ordynaryiney ſłużby y na codzień, z sztryflikiem białego płotna wąſko y rowno obszyte, y mocno na zameczek zapięte bydź maią.

§. 7.

Suknia y kamizelka także według proby iak naylepszey zrobione będą. Kamizelka zupełnie zapięta bydź ma. Suknie zwierżchnie Unter-Officyerow y Gemeynow doſtatnie, aby one w zimie zapinaiąc y lederwelk po wierżchu nosząc, pierſi y

ciało popas dobrze okryć mogli. Kamizelki także z małemi wyłożkami na rękawach zrobione będą, aby żołnierz przez lato w kamizelce służbę czynić, a suknią ochronić mogł. Z mundurow zaś wysłużonych zrobione im maią być kaftaniki na zimę, ktore pod zapiętą suknią nosić mogą, a na ten czas do munduru kawałki sukna przyszyte będą, aby ie nakształt połow od kamizelki z pod-zwierzchniey sukni widać było, a kamizelki przez zimę mogły być ochronione; poły od zwierzchnich sukien zapinane nosić powinni.

§. 8.

Pludry powinny przyść wyżey biodr, na udach y w kroku gładko leżeć.

§. 9.

Kamasze gładko zrobione wyżey kolan zachodzić niepowinny, trzewiki zrobione do miary każdemu być powinny.

§. 10.

Patrontasze daley przyść niepowinny, tylko tak, aby żołnierz wygodnie mogł dobyć ładunka.

§. 11.

Pendent mocno zapięty, a sprzążka od

niego

niego na ostatni guzik od kamizelki przychodzi. Ten stroy nie tylko w służbie y pod bronią będącemu żołnierzowi przepisuie się, ale w każdym czasie tenże sam porządnie y ochędożnie ubrany być powinien. Nawet y ci żołnierze ktorzy na urlop idą, a do takiego przychodzą mieysca, gdzie Garnizon stoi, porządnie ubrani być maią.

§. 12.

Każdy Unter-Officyer y żołnierz powinien mieć wydaną sobie książeczkę, w ktorą mu się wpisze tak lenung iako y wszystkie wielkiego y małego munderunku sztuki, kiedy co odbierze. Ta książeczka ze wszystkim zgadzać się powinna z protokułem y księgą całey Kompanii, ktora znaydować się ma przy Kapitanie lub kommenderuiącym Kompanią y porządnie trzymana być powinna.

ROZDZIAŁ II.

O Broni.

§. 1.

BRoń, bagnet, pałasz, graycar, każdemu żołnierzowi w dobrym stanie

oddane bydź maią, ktore on w tymże samym utrzymywać porządku powinien, y wszystko tak w polu, iako y w Garnizonie chędożyć.

§. 2.

Co się przy exercytowaniu, albo w inszych potrzebach woiennych złamie, o tym zaraz żołnierz Kapralowi swemu meldować powinien y pokazać, co zaś przez swoie niedbalstwo zepsuie, Kapitan iego skarawszy naprawić każe, iemu żadnych nieczyniąc abcugow.

§. 3.

W kwaterze broń y ammunicya na pewnym suchym mieyscu zawieszona być ma, do ktorego nikt, iak żołnierz przystępu mieć niepowinien.

§. 4.

Kiedy żołnierz na Kommendę idzie, Officyerowie, y Unter-Officyerowie iego broń pierwey zrewidować powinni, a ieżeli rozkazano, świeżo nabić każą, ładunki zlustruią, czyli są wszystkie, czyli proch nie iest starty. Kiedy zaś Regiment ma exezcytować, Kaprale odbiorą ładunki z kulami od żołnierzy, ktore Feltfeblowie schować powinni. Patrontasze w Namiotach, na drążkach od Namio-

miotu zawieszą, żeby proch niezwilżał. Ammunicya przed świecą, ogniem, tabaki kurzeniem zachowana bydz ma.

§. 5.

Oboiści, Fayfrowie y Dobosi w iak naylepszym porządku y ochędostwie instrumenta swoie konserwować maią.

§. 6.

Broń każda naywiększą każdego żołnierza będąc obroną, każdego Officyera iest to powinność, teyże samey iak naywięcey dopilnować konserwacyi.

§. 7.

Każdy Unter-Officyer, czyli żołnierz, kiedy broń swoią zgubi, albo swoią ammunicyą przeda, bez żadnego względu podług Artykułow Woyskowych ma być karany. Officyer zaś, ktorego ludzie w należytym broni nie maią stanie, ma być aresztowany y sądzony.

§. 8.

Unter-Officyerowie odtąd kurcgewerow mieć nie będą, lecz z bronią wszelką powinność odbywać maią, procz tego maią ładownice, ktore na przodzie na sprzączce od Pendenta nosić powinni, gdy na Ordy-

nans,

nans, lub inną tey podobną służbę kommenderowani będą. Officyerowie procz szpad inney broni używać nie będą.

ROZDZIAŁ III.

O służbie wewnętrzney każdey Kompanii.

§. 1.

DO utrzymania Kompanii w należytym porządku potrzeba, ażeby na Kapralszaftwa podzielona była, a też same na Kamratszafstwa, to iest: żeby w nich ludzie wspolne pr wadząc gospodarstwo, razem się strawowali. Ludzi niegospodarnych, niedbałych y nowych, pod dozor naylepszych Unter-Officyerow oddać trzeba, ktorzy ich we wszystkim nauczać, y do wszystkiego dobrego przyzwyzzaiać powinni.

§. 2.

Ci tedy Unter-Officyerowie, każdy ludzi swego Kapralszaftwa często rewidować y mieć na oku powinien, iako też mieć Regestra swoich ludzi kwater, y wszystkich mundurowych rzeczy, ktore im oddane są, o wszystkim Feltfebłowi punktualnie rapor-

raportować, y ieżeli się co niedokładnego w iego stanie Kapralszastwie, za wszystko odpowiadać. Jak żołnierz z warty, lub inney powinności przyidzie, dopilnuią, ażeby wszystkie części munderunku y broni zaraz wychędożone były, a gdyby czego brakowało, natychmiast zrobione, lub zreparowane było. Doyrzą y tego pilnie, ażeby ludzie w swoim kamradztwie, do ktorego są od Feltfebla wydzieleni, codzień się strawowali. O sposoby do zagrodzenia dezercyi usilnie starać się powinni. O wszystkich przypadkach, bądź we dnie lub w nocy, nieodwłocznie Feltfeblowi meldować maią, a gdy ieden z tych Unter-Officyerow na powinność iest kommenderowany, na ten czas powinien innemu do tegoż od Feltfebla wykommenderowanemu Unter-Officyerowi Kapralszastwo swoie oddać, do czego w niedostatku Unter-Officyerow można y żołnierza wybrać, ktorego zdatność y pilność iest znana. Ciż sami Unter-Officyerowie nie tylko w kwaterach ludzi swoich rewidować maią, ale na każdym mieyscu pilne mieć na nich oko, ażeby wszystkim zapobiedz można excessom; Dla utrzymania zaś zwierżchności sobie daney, niepowinni się wdawać w letką społeczność z żołnierzami.

§. 3.

§. 3.

Feltfebel każdy ſtarać ſię o to powinien, ażeby wszyſtkie złe y dobre ludzi od Kompanii przymioty dobrze znał, y o tym doſkonały y rzetelny Kapitanowi y Officyerom od Kompanii mógł uczynić Raport. Rewidować iak nayczęściey całą Chorągiew powinien y dopilnować tego, czyli każdy Unter-Officyer swoiey zadosyć czyni powinności, każdego z nich ieżeli niedbały napominać, a gdy ſię niepoprawi, Officyerom od Kompanii o tym meldować. Journal ieden do wpisywania Raportow codziennych y rozkazow od Regimentu wydanych; drugi do zapisania rozkazow od Kapitana lub Kompanią kommenderuiącego trzymać porządnie powinien, także Protokuł tygodniowych y wszelkiego gatunku Raportow u każdey Kompanii znaydować ſię ma. Przychodu y odchodu, wydanego Klein-Munduru, y wszyſtkich u Kompanii zachodzących expens, porządne u każdey Kompanii trzymane być maią Regeſtra.

FOR-

FORMULARZE
NA
RAPPORTA.

Nro 1mo.

Formularz Rapportu, ktory Pułkownikowi codziennie przez Majora oddany być ma.

Stan aktualny Regimentu. Głow - - -
Koni - - - Z tych:
Kommenderowani - - -
Urlopowani - - - -
Do Lazaretu odprowadzeni - -
Ozdrowieli - - - -
Umarli - - - - -
Aresztanci - - - -
Na Wartę; Pikietę y Jnspekcyą -
Zostaie do powinności - - -
Chlebem y Lenungami opatrzeni.

Explikacya tego Rapportu.

Kommenderowani NN. Jmiona Officyerow.
Urlopowani to samo.
Chorzy NN. Jmiona Officyerow y Unter-Officyerow Chorych.
Umarli to samo.
Ozdrowieli to samo.
Na Wartę, Pikietę, Jnspekcyą NN. Officyerow Jmiona.
Aresztanci NN. Officyerow Jmiona.

Datum NN.

Podpis Majora.

Nro 2do.

Nro 5to.

Formularz iak młodszy do Przełożonego swego w Materyach tyczących się służby pisać ma.

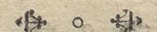
Primo.

Zawsze należy pisać na arkuszu w kolumnę złożonym. Na połowie od prawey strony z wierżchu położyć, *Powinny Rapport.* Dopiero punctatim wyrazić to, w czym kto pisze, bądź remonstracye, bądź doniesienie o wypełnionym iakim rozkazie, bądź pytania potrzebuiące rezolucyi, to wszystko w krotkich y zrozumiałych expressyach, żadnego nie obserwuiąc ceremoniału, wyrazić potrzeba; na koncu kładzie się Datum y podpis tego, ktory rzeczony Rapport czyni.

Secundo.

Przełożony kazawszy tenże Rapport przepisać, także na kolumnę, odsyła kopią z rezolucyami swemi, ktore na drugiey stronie tego w kolomnę złożonego papieru wpisał, dołoży Datum y podpis swoy. Na Oryginale zaś tego Rapportu napisze Przełożony resoluta swoie tak iak wyżey, na drugiey stronie złamanego arkusza y tenże konserwuie u siebie.

NB. Konfrontuiąc te dwa papiery, powinna okazać się rowność zupełnie zgadzaiąca się: a to dla autentycznego świadectwa.

Nro 6to.

RAPPORT.

O ſtanie Kaſſy Regimentu NN. w iakim znayduie ſię die - Roku -

Podług oſtatniey likwidacyi czynioney die - Roku -

Powinno być w Kaſie - -	fl. -	gr. -	d.
Od tego czasu weszło do Kaſſy	fl. -	gr. -	d.
Die - Roku - - -	fl. -	gr. -	d.
Jtem die - Roku - -	fl. -	gr. -	d.
Jtem &c: - - -	fl. -	gr. -	d.
Summa. - -			

Z tych

Wypłacono Regimentowi od dnia - Roku - do dnia - Roku - na Gażę, Lenungi, mały Mundur &c: in Summa - -	fl. -	gr. -	d.
Rzemieślnikom y Liwerantom wypłacono in vim Munduru, iako z Kwitow pokazuie ſię -	fl. -	gr. -	d.
albo			
Mundur sprawiony Regimentowi Mense - Roku - kosztuie tak iak z Kontraktu y Kwitow pokazuie ſię -	fl. -	gr. -	d.
Expensy Summa -	fl. -	gr. -	d.
Zoſtaie w Kaſſie -	fl. -	gr. -	d.

A to w Złocie Nro -	fl. -	gr. -	d.
Dwozłotowkami -	fl. -	gr. -	d.
Złotowkami - -	fl. -	gr. -	d.
&c:			
Miedzią - - -	fl. -	gr. -	d.

REGESTR MATERYI

W TYM TOMIKU ZAWIERAIĄCYCH SIĘ

SŁUZBA OBOZOWA.

SŁUZBA GARNIZONOWA

CZĘSC I.

ROZD:

CZĘSC II.

ROZD:

CZĘSC III.

CZĘSC IV.

T,

ktorego K

Brakuie.				
…icyerowie.	Unter-Officyer;	Fayfr: y Dob:	Gemeyni.	Sztabs-Officyerowie

Nro: 3.

FORMULARZ NA RAPPORT,

Ktory Generał Major od Brygady swoiey co dwie Niedziele podać ma Generał-Lieutenantowi, pod ktorego Kommendą zostawać będzie.

	Effective być powinno.							Z tych odchodzą.									
								Kommenderowani.					Urlopowani.				
	Sztabs - Officyer:	Unter - Sztab.	Officyerowie.	Unter-Officyer:	Feldscherowie.	Fayfr: y Dobosi.	Gemeyni.	Sztabs-Officyer.	Officyerowie.	Unter - Officyer:	Fayfr: y Dob:	Gemeyni.	Sztabs-Officyer:	Officyerowie.	Unter - Officyer:	Fayfr: y Dobosi.	Gemeyni.
1. Regiment NN.																	
2. Regiment NN.																	
Summa.																	

	Z tych odchodzą.																						
	Chorzy.					w Areście.					Umarli.					Abszeytowani.					Dezert:		
	Sztabs - Officyer:	Officyerowie.	Unter - Officyer:	Fayfr: y Dobosi.	Gemeyni.	Sztabs-Officyer:	Officyerowie.	Unter-Officyer:	Fayfr: y Dobosi.	Gemeyni.	Sztabs-Officyer:	Officyerowie.	Unter-Officyer:	Fayfr: y Dobosi.	Gemeyni.	Sztabs-Officyer:	Officyerowie.	Unter-Officyer:	Fayfr: y Dobosi.	Gemeyni.	Unter-Officyer:	Fayfr: y Dobosi.	Gemeyni.
1. Regiment NN.																							
2. Regiment NN.																							
Summa.																							

	Z tych odchodzą.					Zostaie do powinności.							Woźnica prowiantowy.	Konie prowian: y Furyer:	Konie u Kawaleryi.				Zawerbowani.	Odchod.
	Brakuie.																			
	Sztabs-Officyer:	Officyerowie.	Unter-Officyer:	Fayfr: y Dob:	Gemeyni.	Sztabs-Officyerowie	Unter-Sztab.	Officyerowie.	Unter-Officyerowie	Feldscherowie.	Fayfrowie y Dob:	Gemeyni.			Effective.	Kommenderowani.	Marudne.	Brakuie.		
1. Regiment NN.																				
2. Regiment NN.																				
Summa.																				

Tu podług potrzeby wolno będzie przyczynić lub uiąc Rabryk

A

co powinien będzie.

Gemeyni.	Sztabs-Officye:	Zostaic do powinności.					Woźnica.	Konie, Prow: y Furye:	Konie u Kawaleryi.				Zawerbowani.	Odchod.
		Officyerowie.	Unter-Officyerow:	Feldscherowie.	Fayfr: y Dobosi.	Gemeyni.			Effective.	Kommenderow:	Marudne:	Brakuie.		

y

Nro: 4.

FORMULARZ NA RAPPORT,

Ktory Generał-Lieutenant od Diwizyi swoiey co miesiąc podać Hetmanowi Wielkiemu Koronnemu powinien będzie.

	Effective być powinno.							Z tych odchodzą. Kommenderowani.					Urlopowani.				
	Sztabs-Officyer:	Unter-Sztab.	Officyerowie.	Unter-Officyerow:	Feldscherowie.	Fayfr: y Dobosi.	Gemeyni.	Sztabs-Offic:	Officyerowie.	Unter-Officye:	Fayfr: y Dob:	Gemeyni.	Sztabs-Officye:	Officyerowie.	Unter-Officye:	Fayfr: y Dob:	Gemeyni.
Artyllerya.																	
1. Bryg: Kaw: Nar:																	
1. Regim: Infant:																	
2. Infanteryi.																	
1. Regim: Drag:																	
2. Dragonii.																	
Summa.																	

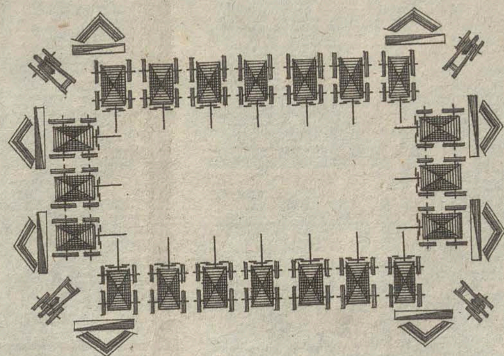
	Z tych odchodzą. Chorzy.					w Areście.					Umarli.				
	Sztabs-Officye:	Officyerowie	Unter-Officye:	Fayfr: y Dob:	Gemeyni.	Sztabs-Officye:	Officyerowie	Unter-Officye:	Fayfr: y Dob:	Gemeyni.	Sztabs-Officye:	Officyerowie.	Unter-Officye:	Fayfr: y Dob:	Gemeyni.
Artyllerya.															
1. Bryg: Kaw: Nar:															
1. Regim: Infant:															
2. Infanteryi.															
1. Regim: Drag:															
2. Dragonii.															
Summa.															

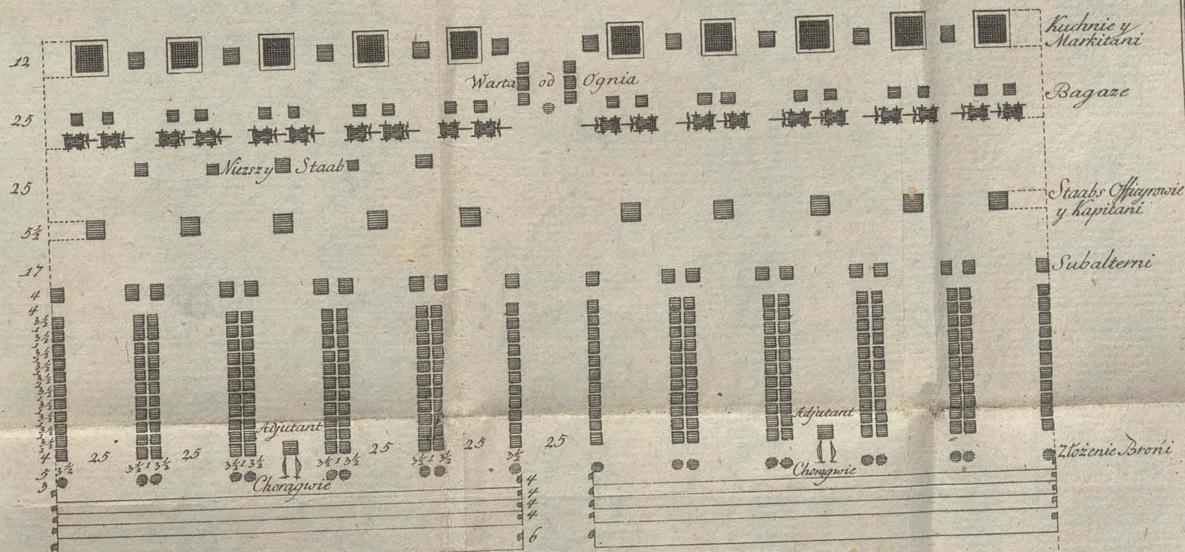
	Z tych odchodzą. Abszeytowani.					Dezert:			Brakuie.						
	Sztabs-Officye:	Officyerowie.	Unter-Officye:	Fayfr: y Dob:	Gemeyni.	Unter-Officye:	Fayfr: y Dob:	Gemeyni.	Sztabs-Officye:	Unter-Sztab:	Officyerowie.	Unter-Officye:	Feldscherowie.	Fayfr: y Dob:	Gemeyni.
Artyllerya.															
1. Bryg: Kaw: Nar:															
1. Regim: Infant:															
2. Infanteryi.															
1. Regim: Drag:															
2. Dragonii.															
Summa.															

	Zostaie do powinności.						Woźnica.	Konie, Prow: y Furye:	Konie u Kawaleryi.				Zawerbowani.	Odchod.
	Unter-Sztab.	Officyerowie.	Unter-Officyerow:	Feldscherowie.	Fayfr: y Dobosi.	Gemeyni.			Effective.	Kommenderow:	Marudne:	Brakuie.		
Artyllerya.														
1. Bryg: Kaw: Nar:														
1. Regim: Infant:														
2. Infanteryi.														
1. Regim: Drag:														
2. Dragonii.														
Summa.														

Tu poug potrzeby wolno będzie przyczynić lub uiąc Rubryk.

Nro: 4.

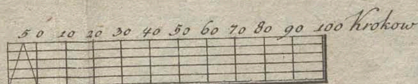

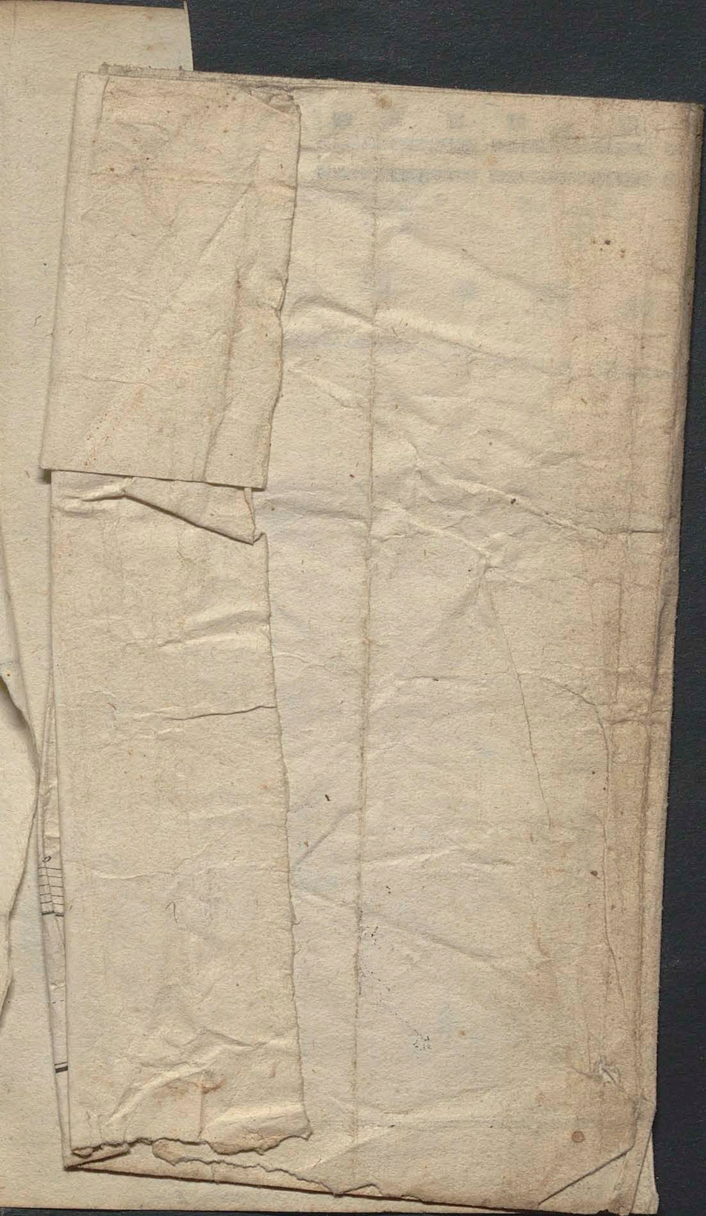
Front Obozu Całego 353 Krokow.

Regul dla Infant: Rozdzial IV.

300

BIBLIOTHECA UNIV. IAGELL. CRACOVIENSIS

Kuchnie y Markitany

Bagaże

Warta od Ognia

Nizszy Staab

Staabs Offizyerowie y Kapitanow

Porucznici y Chorążowie

Złożenie Broni

Adjutant

Chorągwie

12
25
25
5½
17

49 4 49 4 49 18 49 4 49 18

Front Obozu Całego 568 Krokow

300

5 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 Krokow

WŁADZA y OBOWIĄZKI
HETMANOW
WIELKIEGO Y POLNEGO KORONNYCH.

ORAZ

POWINNOSCI KAZDEGO , POCZĄWSZY OD GENERAŁA ARTYLLERYI , AZ DO CHORĄZEGO INCLUSIVE.

WŁADZA y OBOWIĄZKI
HETMANA WIELKIEGO KORONNEGO
Konſtytucyą Seymu 1775. uſtanowione.

§. 1.

KArność, poſłuſzeńſtwo, Muſztra, ubior, Woyſka rozlokowanie, Dywizyi wyznaczenie mieysc, gdzie obozować będą też Dywizye; (ale nigdy dwie wraz) iednym słowem, Kommenda Generalna Woyſka, dependować będzie iedynie od Hetmanow Wielkich, według opiſu, ktory w Regulaminie Woyſkowym względem rozlokowania naſtąpi, y w Konſtytucyą ingroſſowany będzie.

§. 2.

Gdyby ktory z Generałow-Lieutenan-

tow y Generałow-Maiorow albo ſam nie chciał być employowanym, albo Herman Wielki nie chciał go więcey employować; ten ſię powinien Hetmanowi Wielkiemu o to meldować; a ten dopiero uznawſzy przyczyny iego ſprawiedliwe; da mu pozwolenie ſprzedania ſwoiey gaży Oſobie od ſiebie nominowaney: a to za cztero-letnią płacę

§. 3.

Hetman Wielki Koronny mieć będzie Prerogatywę kreowania y patentowania Officyerow w Regimentach, y Brygadach Narodowych wſzyſtkich, począwſzy od Chorążego aż do Kapitana *incluſivè*; zawſze iednak za rekomendacyą y fortragiem Szefa Regimentu: oprocz Regimentow Hetmana Polnego Koronnego (w ktorych on ſam Officyerow począwſzy od Chorążego aż do Kapitana *incluſivè* kreować y patentować będzie) rownie będzie mogł Hetman Wielki y inne Oſoby, ktorzy tylko *ad Honores* przy Woyſku zoſtaną, takiemi zaſzczycać Patentami.

§. 4.

Departament Woyſkowy *in Conſi io Permanenti* odbierać będzie dwa razy na Rok Rapporta o całym Woyſku, od Hetmana

na Wielkiego, y te będzie examinował y w Akta wprowadzał.

§. 5.

Rachunek z expens extraordynaryinych gdy Hetmani Wielcy, na Seym Ordynaryiny podług Prawa wygotuią, *Consilio Permanenti* wprzod kommunikować będą.

§. 6.

W Warszawie oprocz ludzi do Kommendy Marszałkow Wielkich Oboyga Narodow, y Podskarbich należących 3000. Woyska Rzeczypospolitey bydź może; z ktorych 2000. z Korony, 1000. z Litwy; karność osobna lub wewnętrzna tego Litewskiego Korpusu dependować zawsze będzie od Hetmana Wielkiego Litewskiego; Służba zaś całkiem od Hetmana Wielkiego Koronnego: gdyby Krol w Litwie rezydował, tedy Kommenda Woyska Koronnego, *pari ratione* będzie w Litwie, iak Litewska w Koronie: Hetman Wielki *tenebitur* odmienić Garnizon Warszawski na rekwizycyą Consilii Permanentis.

§. 7.

Gdy Hetmani Wielcy znaydą potrzebę fortyfikować nowe mieysca, kommuniko-

wać będą plantę *Consilio Permanenti* ; à Consilium Permanens poda tę plantę Rzeczypospolitey na Seym zgromadzoney.

§. 8.

Consilium Permanens da znać Hetmanom Wielkim ieżeli urlopowanym maią kazać do Regimentow powracać.

§. 9.

Consilium Permanens zmownie z Hetmanami Wielkiemi będzie mogło determinować liczbę robotnikow ; ktorą Regimenta dać będą powinny, na robienie drog publicznych, kanałow spławnych, naprawę rzek, y innych robot publicznych : a to za poprzedzaiącą reprezentacyą y podać mianą plantą przez Kommissye Skarbowe ; *Hoc salvo*, że Consilium Permanens ureguluie z Hetmanami Wielkiemi płacę robotnikow z Summ Rzeczypospolitey na potrzeby extraordynaryine wyznaczonych ; ktorzy to robotnicy nie będą rekwirowani pod czas Miesiącow Musztry y obozowania.

§. 10.

In Casu wykroczenia Hetmanow, w Punktach wzwyż wyrażonych, Consilium Permanens będzie zaraz miało Prawo,

wo, upomnieć Jch o zadosyć uczynienie Prawu; a gdyby trwali w sprzeciwieniu się swoim; to wykroczenie będzie położone w Klassie *criminum Status*; y o te tylko z Urzędu swego pozwani będą Hetmani na Sądy Seymowe, ktorych kadencya ma się zacząć na Seymie po obraniu Sędziow, y być kontynuowaną przez 3. Miesiące na sprawy Ministrow; przez drugie 3. Miesiące na sprawy Senatorow, a ieżeliby potym nalazła się przyczyna pozwania Ministra czy Senatora na Sądy Seymowe, na ten czas Consilium Permanens ma złożyć Seym Extraordynaryiny, y Sąd ma się odprawiać pod temiż samemi Sędziami.

§ 11.

Hetman z liczby Ministrow zasiadaiący *in Consilio Permanenti*, prezydować będzie w Departamencie Woyskowym, a w nieprzytomności iego, *Primus in Ordine* tego Departamentu.

§. 12.

Gdyby zanoszono uskarżenia na Hetmanow Wielkich lub Polnych, o niedopełnienie co iest stanowionym w Artykułach niżey wyrażonych, na ten czas Ci, lub ktory z Nich gdyby był w Ra-

dzie Nieuſtaiącey, nie będzie mogł być przytomnym, gdy rezolucye w takowych okolicznościach zachodzić będą.

§. 13.

Nominacya y kreacya Officyaliſtow do Kancellaryi y Kommiſſyi Woyſkowey należących, do Hetmanow należeć będzie.

§. 14.

In reliquo Hetmani Wielcy zoſtaią ſię przy dawnych Prawach y Prerogatywach Jch Urzędow, z tym wſzyſtkim, co ſię wyżey opiſanym Artykułom nie ſprzeciwia.

§. 15.

Na Seymikach Woiewodzkich Oſoby Stanu Zołnierſkiego znaydować ſię nie powinny; co ſię nie ma ściągać do tych Oſob żołnierſkich, ktorzy maią ſwoie Poſſeſſye w Woiewodztwach, Ziemiach y Powiatach.

PO-

POWAGA y OBOWIĄZKI
HETMANA POLNEGO KORONNEGO

Będą też ſame, ktore Konſtytucyami są uſtanowione.

Obiaśnienie y odmiana; Konſtytucyi 1768. *o Kommiſſyach Woyſkowych Oboyga Narodow, na Seymie* 1775. *Roku uchwalone.*

§. 1.

KOmmiſſya Woyſkowa złożona będzie z ſześciu Kommiſſarzy według Konſtytucyi 1768. co ſię ma rozumieć iednak, żeby połowa tych Kommiſſarzy była z Oſob Cywilnych, a druga połowa z Woyſkowych na powinności nie będących; między ktoremi trzema Woyſkowemi, Generałowie Artylleryi będą w tychże Kommiſſyach *Commiſſarii nati* bez penſyi Kommiſſarſkich: Komplet zaś w Kommiſſyach Woyſkowych ze trzech Oſob będzie doſtarczaiący, a gdyby na Seſſyą nie przybyło więcey Kommiſſarzy, iak dwoch, na ten czas Piſarze Kommiſſyi Woyſkowych, *cum Voto Deciſivo* na mieyſcu nie przybyłego Kommiſſarza zaſiadać maią, gdy

gdy zaś Komplet wyżey opiſany z Kommiſſarzow złożony na Seſſyi znaydować ſię będzie, na ten czas Piſarze Kommiſſyi Woyſkowych Oboyga Narodow *Votum Consultivum* mieć będą.

§. 2.

Ta Kommiſſya Woyſkowa trzymać będzie w porządku *Archivum Militare*, y będzie miała onego dyrekcyą.

§. 3.

Kommiſſye Woyſkowe dwa razy na Rok od całego Woyſka, co ſię tycze likwidacyi, odbierać będą Rapporta, y też Rapporta dwa razy na Rok *Conſilio Permanenti* odſyłać powinni.

§. 4.

Bezpieczeńſtwo Funduſzu na utrzymanie Woyſka będąc nieodbitym, a Woyſka nie mogąc zoſtać bez płacy ani znoſić naymnieyſzey w tym zwłoki, ieſt raz nazawſze poſtanowionym: że Kommiſſye Skarbowe ſą obowiązane, naypierwſze Pieniądze do ich Kaſs wchodzące obracać, na zapłatę tegoż Woyſka, ktore Woyſko też Pieniądze, regularnie odbierać ma w Rok 1go. Kwietnia, y 1go. Października, gdyby ſię trafiło; żeby te zapłaty

płaty

płaty nie iściły się tym sposobem, y na terminach przepisanych, Hetman Wielki z Kommissyą Woyskową *tenebitur* oznaymić te zwłoki *Consilio Permanenti*, ktore będzie obowiązanym bez zwłoki autoryzować Hetmana y Kommissyą do pozyskania przez exekucyą dochodu Summ, na zapłatę Woyskową naznaczonych.

§. 5.

Kassa Woyskowa będzie zawsze przy Kommissyi Woyskowey, y ta będzie powinna wypłacać całemu Woysku, do tey Kassy będą 3. Klucze, ieden w ręku Hetmana Wielkiego, a w niebytności iego, w ręku pierwszego *in Ordine*, drugi w ręku iednego z Kommissarzy Woyskowych, trzeci w ręku Kassyera.

§. 6.

Kommissye Woyskowe sądzić maią sprawy wszelkie według Artykułow Woyskowych między żołnierzem, a żołnierzem, także sprawy z Powodztwa Obywatelow przeciwko żołnierzom, z służby iego intentowane; gdyby się zaś trafiło, aby żołnierz uczynił pokrzywdzenie z służby Woyskowey Obywatelom, ukrzywdzony o sprawiedliwość do Kommendy udać się ma, ktorey gdyby nie pozyskał, wolno

będzie

będzie do Grodu lub Ziemſtwa zapozwać krzywdzącego, tam gdzie *delictum commiſſum*, *salva Appellatione* do Kommiſſyi Woyſkowey. Ktoby iednak chciał proſto do Kommiſſyi o krzywdę żołnierza y Kommendanta zapozwać, wolno mu będzie.

§. 7.

Nikt z Oſob ſkładaiących Kommiſſye rzeczone z Stanu Rycerſkiego, nie może być obrany Poſſem na Seym naſtępuiący, Kommiſſarzami zaś tak Poſſowie z agituiącego ſię Seymu wybrani być mogą, iako też y inni. A z dawnieyſzych Kommiſſarzy 3cia część potwierdzona być może na drugie lat dwie, ieżeli większość kreſek ſekretnych mieć będą, toż ſamo y o Senatorſkich rozumieć ſię ma, ktorzy na drugie lat dwa potwierdzeni, na trzecie lat dwa potwierdzonemi ani obranemi być nie mogą.

§. 8.

In reliquo zaś Kommiſſye Woyſkowe Oboyga Narodow zoſtawuiemy przy opiſie y Prawach, w tym wſzyſtkim, co ſię wyżey opiſanym Artykułom nie ſprzeciwia.

Rozło-

Rozłożenie Woyſka, Konſtytucyą Seymu 1775. Roku uchwalone.

1*mo*. Woyſko Koronne na 4. Dywizye podzielone ieſt.

2*do*. Pierwszey Dywizyi Lokacyą wyznaczamy tym ſpoſobem: aby Miaſta Poznań, Kalisz, Toruń y Piotrkow; oſadziła Garnizonami, reſzta zaś tey Dywizyi ſtac będzie nad Granicą.

3*tio*. Druga Dywizya Lokacyą ſwoią mieć będzie naſtępuiącym ſpoſobem: w Warſzawie, w Krakowie, Lublinie, y okrywaiąc Granice Sąſiedzkie.

4*to*. Trzecia Dywizya rozłożona w Wołyńſkim y Podolſkim Woiewodztwach, Garnizonem opatrzy Kamieniec Podolſki y zakryie Granice.

5*to*. Czwarta Dywizya maiąca lokacyą ſwoią w Bracławſkim y Kiiowſkim Woiewodztwach, zaſſaniać będzie tę część Polſki od wypadow Haydamackich y od Tatarſzczyzny,

Ktora to lokacya Woyſka w dobrach Ziemſkich tylko nad Granicami, gdy tak potrzeba wyciągać będzie, czyniona być ma, nie tamuiąc nikomu z Obywatelow proſić o rozlokowanie Woyſka w Dobrach iego, gdy tego ſam żądać będzie.

Po-

POWINNOSCI GENERAŁA ARTYLLERYI

Przez Konſtytucyą Seymu 1775. Roku approbowane.

§. 1.

JAko wprowadzenie doſkonałego porządku w Artylleryi, iedynie od nauki y pilnośći Generała Artylleryi zawiſło, zaczym iego będzie ſtarannością wſzyſtko do naylepſzego przyprowadzić ſtanu.

§. 2.

Arſenały w naylepſzym zachować każe porządku, przeto one ſam często rewidować y na to czułe oko mieć powinien, aby wſzyſtko w ſtanie zdatnym konſerwowano było.

§. 3.

Wſzyſtkie Rapporta z Fortec wſzyſtkich, przez niego *directè* Hetmanowi oddawane będą, y iego będzie obowiązkiem wſzelkie reparacye około Fortec, Armat, y Ammunicyi potrzebne przełożyć Hetmanowi, y mieć o nich ſtaranie, z tych więc miar będzie obligowany, ile mu inne na Oſobę iego włożone dopuſzczą powinności, wſzyſtkie rewidować Fortece. Kommendant

dant tychże *eo ipso directè* pod iego zostaie Kommendą, a Hetman za wszystkie nieporządki, w tychże Fortecach zaszłe, Generałowi Artylleryi przyzna winę. Prochownie, aby nigdzie nie były w Miastach, lub w Fortecach, po wałach lecz w mieyscach bespieczych założone, udysponuie y dopilnuie.

§. 4.

Zadnemu nie wolno Sztabs-Officyerowi, poki iest Generał Artylleryi przytomny, naymnieyszą rzecz ruszyć z Ceughauzu, nie miawszy w tym rozkazu Generała, w tym bowiem razie Generał *directè* Ober-Ceugwartowi swoy na piśmie wydaie rozkaz, ktory przez Ober-Ceugwarta w Journal Ceughazowy zapisany być powinien, z wyrażeniem Osoby, ktorey sprzęt iaki lub Armatę wydano, toż samo przy oddaniu natychmiast zapisać należy, dokładaiąc w iakim stanie co oddano.

§. 5.

Przy exercycyach Artylleryi często ma być przytomnym, Officyerow y żołnierzy nawet, ktorzy naylepiey z Mozdzierzy y Armat strzelaią, publiczną pochwałą y umiarkowaną nadgrodą, za Ordynansem Hetmana, (na co pieniądze z Kassy extra expen-

expensow ſą doſtarczaiące) zachęcaiąc, tych zaś ktorzy nie applikuią ſię, w awanzie upośledzaiąc.

§. 6.

Ludwiſarnia iego naybardziey ſtaranności polecona. Do Ceughauzu żadna Armata, broń, lub oręż przyięta być nie ma, poki nie będzie przez Kommiſſyą od niego wyznaczoną lub w iego obecności wyprobowana, on będzie miał dozor Prochowni. Wſzelkie potrzebne rekwizyta Artylleryczne za iego ſtaraniem ſprawione będą: ſłowem o przyſpoſobienie pożytku y zapobieżenie wſzelkiey ſzkodzie uſilne pokazać ſtaranie powinien.

§. 7.

Jeżeliby ieſzcze y Dywizyą Kommenderował, w tym razie toż ſamo przeſtrzegać ma, co w powinnościach Generała-Lieutenanta przepiſano, a Generała-Lieutenanta takie ku niemu będą obowiązki, iakie Generał-Maiorowie winni Generał-Lieutenantowi.

§. 8.

Generał Artylleryi powinien raz w Rok wſzyſtkie pod Kommendę powierzone mu Woyſko rewidować, oprocz kiedyby Ordynans

dynans Hetmana Wielkiego Koronnego inaczey dysponował.

§. 9.

Procz Adiutanta, ktory do Artylleryi tylko należy, wolno mu 2. Kapitanow w charakterze Adiutantow z Woyska podług upodobania swego wybrać.

POWINNOSCI GENERAŁA-LIEUTENANTA.

Przez Konstytucyą Seymu 1775. Roku approbowane.

§. 1.

GEnerał-Lieutenant kommenderuiący Dywizyą, będzie miał pod sobą 2. Generałow-Maiorow, Dywizya zaś formowana będzie według ułożenia Hetmana Wielkiego Koronnego.

§. 2.

Tąż Dywizyą z nayprzykładnieyszą rządzić ma pilnością, wszelkie od Hetmana iemu *directè* lub przez Generała Artylleryi imieniem Hetmana Wielkiego Koronnego przesłane rozkazy, *ad literam* y nieodwłocznie exekwować, a wszystkich tych rozkazow trzymać u siebie Protokuł,

tokuł, dla własnego informowania ſię przy wszelkich zachodzących okolicznościach.

§. 3.

Odebranych wielkiey wagi Ordynanſow y rozkazow, naywiększy ma dochowywać sekret, to tylko wyiawiaiąc, co ſię ſtosować będzie do ſubordynowanych ſwoich y co koniecznie wiedzieć im należy.

§. 4.

Wſzelkie rozkazy, ktore Generałom-Maiorom pod Kommendą iego będącym przeſyłać będzie, każdego czasu na piśmie wyda, a to tak wyraźnie y iaſno, aby żadney nie podpadały interpretacyi.

§. 5.

Rapporta podług Formularza wydanego od obydwoch swoich Generałow-Maiorow co dwie niedziele odbierać powinien, a z nich Rapport ogolny, ſposobem przez Formularz okazanym, uformowawszy, podpisany y Pieczęcią ſtwierdzony odeſzle Hetmanowi Wielkiemu Koronnemu.

§. 6.

Woyſko Dywizyi ſwoiey naymniey raz w rok

w rok ściśle rewidować powinien, usilnie wywiaduiąc się o stanie wewnętrznym to iest: karności, Mustrze, y gospodarstwie Regimentow, a gdyby nierząd lub błędy iakie po Regimentach dostrzegł, niemniey dowiedziawszy się, iż Obywatele przez żołnierza uciemiężeni, to wszystko natychmiast uskromić, y gdyby tego potrzeba, naprzykład drugim, obwinionych podług uznania ukarać ma.

§. 7.

W czasie Musztry nim zciągnie się Dywizya cała, powinien będzie Regimenta w Brygadach Kommendy iego zostaiące niespodzianie ziechać, dla widzenia czy wszystko się znayduie podług iego Ordynansu.

§. 8.

Subordynownych sobie Generał-Maiorow obydwoch y wszystkich Sztabs-Officyerow pod Kommendą iego zostaiących dozierać powinien, aby podług przepisu zadosyć czynili powinności.

§. 9.

Generałow-Maiorow powinności swoiey zadosyć nieczyniących, doniesie Hetmanowi Wielkiemu Koronnemu ktory

ry obwinionego pociągnie do odpowiedzi, y podług uznania ukarze, excepto iednak buntu, zdrady y niepoſłuſzeńſtwa, za te albowiem przeſtępſtwa, mogą być Generał-Maiorowie przez Generała-Lieutenanta natychmiaſt areſztowani, y Hetmanowi meldowani. Sztabs-Officyerow Kommendzie iego powierzonych, gdyby napominania ſkutku nie wzięły, za opieſzałość w ſłużbie pokazaną areſztem ukarać ma, to ieſt Pułkownika dwoniedzielnym, Oberſztelieutenanta iedno mieſięcznym, Maiora do 2. Mieſięcy trzymać w areście może, Subalternom naznaczyć może areſzt na 3. Mieſiącie, oſtrzeyszey kary naznaczenie ſzczegulnie Hetmanowi zoſtawiono.

§. 10.

Inkwizycye y Kriegſrechta w Dywizyi ſwoiey, zacząwſzy od Pułkownika podług uznanych okoliczności rzeczy nakazać może, exekucyą zaś albo relaxacyą (ſamey tylko władzy Hetmańſkiey zoſtawione) do iegoż decyzyi odſyłać ma.

§. 11.

Dywizyą ſwoią zciągnioną sam osobiście exercerować ma, y wſzyſtko cokolwiek Regulaminem względem ewolucyi

cyi przepisano, iako y to co w nowych od Hetmana przesłanych Manewrach dysponowano, dopełnić powinien; własney zaś inwencyi Manewry, do approbaty Hetmana Wielkiego Koronnego odeszle.

§. 12.

W mieyscach gdzie Dywizya iego stać będzie, tak dalece sytuacyą poznać postara się, aby wiedział y tę co ku obronie, y tę co ku attakowaniu Nieprzyiacioł służyć może, gdzie obozować y gdzie z awantażem stanąc z woyskiem można wszystkie złe drogi, wąwozy, płynienie rzek, zrzodła, bagniska, młyny, y lasy z nomenklaturą rownie znać będzie usiłował; słowem, tey części kraiu gdzie Dywizya iego rozłożona zostanie, dokładną y doskonałą Mappę zrobić każe.

§. 13.

Rozłożénia Dywizyi swoiey tak dokładną ma mieć Tabellę, aby każdego momentu był w stanie rozpatrywania się gdzie y iak Woysko iego iest ulokowane, y tę w Pokoiu swoim przybitą mieć będzie.

§. 14.

Generał-Lieutenant powinien mieć

kommunikacyą iak nayczęſtszą z Generał-Maiorami ſwemi y według tegoż Generała-Lieutenanta uregulowania, od daty do daty odbierać Generał-Maiorowie powinni inſtrukcyą y rozporządzenie, co czynić y iak w czym ſprawować ſię maią.

§. 15.

Procz mieſięcznego Rapportu, ktory Hetmanowi odſyłać podług Formularza powinien będzie, korreſpondować ma z Hetmanem, donoſząc o wſzyſtkim cokolwiek zaydzie ważnego w okolicy lokacyi ſwoiey.

§. 16.

Zciągać Dywizyą lub odmieniać iey lokacyą bez wyraźnego od Hetmana Wielkiego Koronnego Ordynansu nie powinien.

§. 17.

Niemaiąc urlopu Hetmańſkiego, od Dywizyi swoiey w lecie nad dni 8. w zimie nad dni 14. oddalić ſię nie będzie mogł, Kommendę zaś nayſtarſzemu Generał-Maiorowi Dywizyi ſwoiey zleci; Do Warſzawy nie może przyiechać bez pozwolenia od Hetmana y w ważnych

tylko

tylko intereſſach ſtarać ſię ma o urlop na 3. lub 4. mieſiące, nigdy iednak w czaſie muſztry lub kampamentu.

§. 18.

Gry hazardowne, piiaństwa, owo zgoła co przyprowadza do rozwiozłości przy Parolu Ordynansem powinno być zakazano.

§. 19.

W tym mieyſcu gdzie ſam kwaterą ſtać y Woyſko w każdym czaſie lokowane będzie, powinien codziennie na Wach-paradzie być, a po zakończoney ſpoſobem przepisanym Parol wydać.

§. 20.

Parol co 6. Mieſięcy od Hetmana Wielkiego przeſſany odbierze, ſam zaś Generałom-Maiorom ſwoim 1*ma.* *y* 15*ta.* każdego Mieſiąca odeſzle Parol, y nieprzerwaną utrzymywać z niemi będzie korreſpondencyą.

§ 21.

Od Dywizyi ſwoiey mieć może w Charakterze Adiutantow, 1. Kapitana, 1. Subalterna, a na Ordynanſie od wſzyſt-

kich pod Kommendą iego zostaiących Regimentow po 1. Unter-Officyerze.

§. 22.

Będzie y to iego staranności, aby we wszystkim co iest powinnością Generał-Qwatermistrza, wydoskonalił się.

§. 23.

Ani w Garnizonie swoim, ani w żadnym mieyscu lokacyi Dywizyi swoiey, a szczegulniey w Warszawie u Dworu, y w Kompaniach, publicznie prezentować się nie będzie mogł inaczey, iak w Uniformie Generalskim, lub Regimentu swego; W prywatnych zaś posiedzieniach, albo na wsi wolno mu będzie podług iego upodobania.

§. 24.

A że iest naytrudnieysza być dobrym żołnierzem, więc Genrał-Lieutenant z naywiększą applikacyą sposobić się do tego wszystkiego powinien, co doskonałego Generała zdobić, approbacyą przełożonych ściągnąć, a Subordynowanych miłość y zaufanie ziednać może.

PO-

POWINNOSCI GENERAŁA-MAIORA

Przez Konſtytucyą Seymu 1775. Roku approbowane.

§. 1.

GEnerał-Maior employowany, będzie miał pod Kommendą ſwoią Brygadę iednę podług ułożenia Hetmana Wielkiego Koronnego.

§. 2.

Rapport podług Formularza od Regimentow w Kommendzie iego zoſtaiących odbierać ma co tydzień, ſam zaś, co 2. niedziele Generał Lieutenantowi w ktorego Dywizyi będzie, podług Formularza podpisem y pieczęcią ſtwierdzony odeſzle Rapport.

§. 3.

Parol od Generała-Lieutenanta ſwego odebrany, Kommendantom Regimentow, podług okoliczności y potrzeby wydać lub odſyłać ma.

§. 4.

Co 6. Mieſięcy powinien będzie Regimenta Brygady ſwoiey obiechać, a przy

tey

tey swoiey lustracyi tak sprawić się, iak wyżey w powinnościach Generała-Lieutenanta w paragrafie 6. przepisano.

§. 5.

Co puł poku ma rewidować Kassy tychże Regimentow, domagaiąc się pokazania Kassy stanu aktualnego y na wszystkie wydatki czynione, Kwitow y dokumentow produkowania, gdyby w Kassie niezastał wszystkiego *ad assem* co być powinno, doniesie o tym Generał-Lieutenantowi, ktory Pułkownika y drugich Sztabs-Officyerow pociągać do odpowiedzi ma.

§. 6.

Jeżeli okoliczności w powinnościach Generał-Lieutenanta w paragrafie 9. wzmiankowane wyciągać tego będą, może Pułkownikowi na 4. dni, Obersztelieutenantowi na dni 8. Maiorowi na 2. Niedziele, innym zaś Officyerom na Miesiąc 1. Areszt naznaczyć przewinienia większey za sobą pociągaiące kary, powinien swemu Generał-Lieutenantowi meldować, y iego dalszey czekać w tey mierze dyspozycyi.

§. 7.

Kriegsrecht na Officyerow naznaczyć nie

może,

może, nie odebrawszy na to dyſpozycyi Generała-Lieutenanta.

§. 8.

W charakterze Adiutanta ſubalterna 1. a na Ordynans od wſzyſtkich pod Kommendą iego zoſtaiących Regimentow wolno mu będzie wziąść do ſiebie po iednym Unter-Officyerze.

§. 9.

Oddalić ſię od Brygady ſwoiey w lecie nad dni 4. w zimie nad dni 8. nie będzie mu wolno, nie miawſzy prez Generała-Lieutenanta ſwego urlopu.

§. 10.

Oſobliwſzą dokładność w Muſztrze y exercytowaniu zachować powinien, Regimenta kommendy ſwoiey często ſam exercytuiąc, gdyż za niedoſkonałość tychże Regimentow ſam będzie w odpowiedzi.

.§ 11.

W innych okolicznościach iak ſprawić ſię powinien, wyżey w powinnościach Generała-Lieutenanta w Artykule 3. 12. 13. 18 19. 22. 23. 24. obſzerniey przepiſaną znaydzie dla ſiebie informacyą.

PO-

POWINNOSCI GENERAŁ-ADIUTANTOW

§. 1.

HEtman Wielki Koronny ma 3. Generał-Adiutantow w Randze Oberszt-Lieutenanta, Hetman Polny 2. także w Randze Oberszt-Lieutenanta, Generał Artylleryi 2. Kapitanow, Generał-Lieutenanci po iednym Kapitanie, y po 1. Subalternie; Generał-Maiorowie po 1. Subalternie mieć będą za Adiutantow.

§. 2.

Wszyscy w ogolności Generał-Adiutanci iuż nie od Regimentow, lecz *directè* od Generałow swoich dependować będą, y podług ich roskazow iak nayściśley zachować się powinni.

§. 3.

Gdyby zaś ktory z tychże Generał-Adiutantow był niezdatny, wolno będzie każdemu Generałowi odesłać takiego do Regimentu; a natomiast innego wziąść do siebie na Adiutanta.

PO-

POWINNOSCI PLAC-MAIORA.

§. 1.

ZE wszystkim dependować będzie od Kommendanta generalnego Garnizonu, gdzie Plac-Maiorem iest postanowiony; od niego wszelkie rozkazy tyczące się służby w Garnizonie odbierać y *ad literam* exekwować ma.

§. 2.

Officyerowie na Wartę y Poczty idący y zchodzący iemu meldować się powinni, Wach-Paradę gdy na placu parady stanie, sam rewidować, a dopiero podzielić powinien tak, iak na Poczty podzielona być ma, Haupt-wach ma prawe skrzydło, a warty wszystkie we 3. Glidy uszykowane być maią; iak daley z Wach-paradą sprawić się należy, obszerniey w Regulaminie służby Garnizonowey przepisano.

§. 3.

Bramy sam zamykać y otwierać będzie, nigdy iednak procz czasu od Kommendanta swego naznaczonego, chyba za wyraźnym tegoż roskazem.

§. 4.

§. 4.

Cokolwick po wartach y pocztach zaydzie nowego, iemu ma być z Haupt-wachu meldowano.

§. 5.

Na Ordynans dostanie Fizyliera 1.

§. 6.

Z Garnizonu na noc iednę oddalić się nie będzie mu wolno, bez wyraźnego od Kommendanta swego urlopu.

§. 7.

Jego dozorowi poleca się postrzeganie porządku pospolitego w Mieście, Jzb wartowych oporządzenie y opatrzenie drwami y światłem.

§. 8.

Na reście każdego czasu czułym, pilnym, y trzeźwym stawić się w służbie swoiey powinien.

PO-

POWINNOSCI GENERAŁ-SZTABS-MEDYKA.

§. 1.

Gdy żołnierz tak dla ciężkiey służby, iako y szczupłego dostałku bardziey niż inni ludzie podpada chorobie, więc postanowiono przy Woysku Sztabs-Medyka, ktory z urzędu swego iest obowiązany mieć o tym przezorne staranie, aby zdatni tylko Regiments-Feldscherowie do Regimentow przyięci, chorych dobremi medykamentami opatrywali, z niemi nieinaczey tylko iak istota choroby wyciąga postępowali, y nayusilnieysze o przywroceniu ich do zdrowia mieli staranie.

§. 2.

Jako zatym naypierwszym celem być powinno aby Regiments-Feldscherowie należytą mieli wiadomość *Medicinæ*, *Chirurgiæ & Anatomiæ*, a nad to byli w praktyce nauki swey biegli, tak przyimowanie Regiments-Feldschera lubo należeć będzie do Szeffa Regimentu, iednak nim Regiments-Feldscher będzie mogł wniść w służbę u Regimentu y przysięgą bydź obowiązany, wprzod przez Generał-Sztabs-Medyka w obecności dwoch innych Regiments-Feldscherow lub Doktorow

Medi-

Medicinæ, examinowany, autentyczne tychże mieć powinien świadectwo, iako *in Medicina & Chirurgia* dostateczną ma wiadomość, y zdolnym iest do funkcyi Regiments-Feldschera.

NB. Sztabs-Medyka iest powinnością *gratis* odprawić ten examen, uproszeni zaś do tego aktu Doktorowie dostaną *pro examine* od tegoż Regiments-Feldschera nadgrodę Czer: Zł: 3.

Feldscherowie kompaniczni przez Regiments-Feldschera examinowani y zdatnemi uznani, przyięci do Regimentu będą.

§. 3.

Aby zaś chorzy u każdego Regimentu byli należycie opatrywani y leczeni Regiments-Feldscherowie aby powinności swoiey czynili zadosyć, y dobrze applikowali medykamenta, zaczym Sztabs-Medyk obowiązany będzie co rok dwie Dywizye Woyska od Regimentu do Regimentu obiachać, o porządku po Lazaretach zachowanym pilnie wywiadywać się; oraz czy postępuią z choremi sposobem tym iakiego istota choroby wyciąga, czy medykamenta ktore im daią są dobre, y czy przez oszczędność Regiments-Feldschera niezchodzi im na nich; znalazłszy Sztabs-Medyk niedostatek Medykamentow,

tow, albo że nie są tak użyte iak należy, albo że względem porządku w Lazaretach na czym brakuie, doniesie to Szeffowi Regimentu lub w iego niebytności maiącemu u Regimentu Kommendę Sztabs Officyerowi, a gdyby y to nieczyniło skutku, meldować ma Generał-Lieutenantowi lub Generał-Maiorowi od Dywizyi, ktory do Regimentow potrzebne w tey mierze wyda rozkazy, y uczyni dyspozycyą aby o wygodzie y leczeniu chorych lepsze miano staranie.

§. 4.

Potrzeba będzie aby Sztabs-Medyk w Prowincyi każdey, gdzie Dywizya rozłożona zostanie, wybrał Aptekarza, ktoryby dobre y szczere miał medykamenta, y one cenił podług słuszności. Tę Aptekę powinien rownie co dwie lecie przy obieżdżaniu Dywizyi zrewidować, a zatym Regiments-Feldscherowie będą upewnieni, że dobre dostaią medykamenta.

§. 5.

Gdyby choroby zarazliwe u Regimentow się wszczęły y gorę wzięły: w takim razie powinnością będzie Generalnego Sztabs-Medyka za dyspozycyą Hetmana

 Wiel-

Wielkiego Koronnego do tych Regimentow ziechać, wziąwszy z sobą medykamenta potrzebne, czas nieiaki tamże zabawić, y wszystkie ku zagrodzeniu dalszey zarazie uczynić rozrządzenia; na tę extraordynaryiną podroż y medykamenta potrzebne *Quantum* odbierze z Kassy Woienney za dyspozycyą Hetmana Wielkiego Koronnego.

§. 6.

Cokolwiek tenże Sztabs-Medyk ku konserwacyi żołnierza y ustrzeżenia się chorob potrzebnego uzna, doniesie Hetmanowi Wiekiemu Koronnemu lub Generałom-Lieutenantom od Dywizyi.

§. 7.

Za odebranym Regiments-Feldscherow doniesieniem, o przypadkowych extraordynaryinych chorobach, własną iego będzie powinnością posłać do Regimentow instrukcye swoie, iak Regiments-Feldscherowie postąpić sobie w takim razie maią; iakoż nazawsze iego iest obligacyą, gdy znaydzie, iż w iakowey chorobie nie tak postępuią z choremi iak należy, zostawić Regiments-Frldscherom preskrypcye, to wszystko co ku konserwacyi żołnierza iest potrzebnego uczynić,

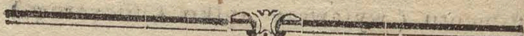
nić, a mianowicie na porządek po Lazaretach mieć oko y Feldſcherom potrzebną dać na piśmie informacyą.

§. 8.

Lubo Regiments-Feldſcherom wyznaczone na medykamenta pieniądzie, *rathatim* płacone będą, aby chorych od Regimentu (wyiąwszy tylko Officyerow) potrzebnym lekarſtwem opatrywali y leczyli, a zatym nic od kompaniow powtore pretendować nie mogą; iednak Regiments-Feldſcherowie będą obligowani (gdyby tego pretendowano) zdać rachunek, czy te pieniądze rzeczywiście na medykamenta obrocili, a to aby pzez ich oſzczędność nie zchodziło chorym na potrzebnych medykamentach; iakoż zawſze mieć małą przy Regimencie Aptekę winni będą; od Feldſcherow zaś kompanicznych domagać ſię maią, aby z powierzonych ſobie medykamentow co Mieſiąc czynili kalkulacyą, podaiąc Regiments-Feldſcherowi Tabellę mieſięczną chorych, ich defektow, y applikowanych medykamentow, aby przy rewizyi Sztabs-Medyka one produkuiąc, dowiedli, iak ſą obrocone pieniądze na medykamenta wyznaczone, y z Kaſſy płacone.

§. 9.

Regiments-Feldſcherowie wſzyſcy uczynią dwa razy na rok generalnemu Sztabs-Medykowi ogulny Rapport, o chorych y zażywanych lekarſtw, a zatym Sztabs-Medyk rzeczone Rapporta w Journal zapisywać powinien.

POWINNOSCI GENERAŁ-AUDITORA.

§. 1.

DO iego expedycyi należą wſzyſtkie do Kommiſſyi Woyſkowey zaſzłe Kriegsrechta.

§. 2.

Auditorow (nim będą do Regimentow przyięci) powinien examinować tak, iak obowiązek urzędu y Sumnienie każe.

§. 3.

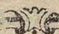
Gdy Woyſko Obozem ſtoi, należeć do niego będzie uſtanowienie Markietanom ſprawiedliwey miary, wagi, y ceny ſumnienney.

§. 4.

Hetmanowi Wielkiemu Koronnego, a w iego niebytności kommenderuiącym

 Gene-

Generałom wſzelkie winien poſłuſzeńſtwo, ich dyſpozycyom y zakazom ściſłe zachowanie, ile ſumnienie y Prawa dozwalaią; wſzyſtkiego co mu będzie powierzono, dochowywać ſekret obligowany.

POWINNOSCI PUŁKOWNIKA.

§. 1.

PUłkownik ſtarać ſię powinien, aby Regiment iego powierzony Kommendzie, każdego czaſu w iak naylepſzym utrzymywany był porządku.

§. 2.

Temuż Regimentowi ſobie powierzonemu płacić będzie w czaſie, y ſpoſobem w Regulaminie płacy przepiſanym.

§. 3.

Do niego należy ſprawianie munduru ſpoſobem przepiſanym, y dozor, aby każdy począwszy od Feltfebla aż do oſtatniego Gemeyna wſzyſtkie rzeczy mundurunkowe zupełnie doſtawał, należycie konſerwował y nic z nich nie przedawał:

§. 4.

Officyerow wszystkich do dopełnienia obowiązkow swoich zągrzewać powinien y onymże bydź przykładem.

§. 5.

Z pilnością ma exercytować Regiment Kommendy swoiey podług Reguł w tey mierze przepisanych, osobliwsze o tym maiąc staranie, aby w prędkim nabiianiu, maszerowaniu, zachodzeniach, y innych ewolucyach przepisanych naywiększą okazywał doskonałość.

§. 6.

W exercycyach y w ażusterunku żadney odmiany wprowadzać nie powinien z własnego domysłu, y bez wyraźnego na piśmie rozkazu od Generałow swoich, pod ktorych Kommendą *directè* zostawać będzie.

§. 7.

Jak prędko Regiment Batalionami do Musztry wychodzi, powinien sam osobiście Bataliony kommenderować, aby tak Officyerowie iako y żołnierze sposobu kommenderowania iego nawykali, sam zaś aby się w tym dziele wydoskonalił: ile gdy exercerowanie szczegulnie na

nim

nim polegać ma, y odpowiadali zań, obligowany będzie.

§. 8.

Oberszt-Lieutenanta y Maiorow obydwoch dopilnować ma, aby ciż w kommenderowaniu się ćwiczyli, y wszystkiego, co do tego należy, nauczyć się starali.

§. 9.

Pilnie postrzegać powinien, aby tak Officyerowie, Unter-Officyerowie iako y Gemeyni, czyto w powinności czyli oprocz powinności każdego czasu czysto y porządnie prezentowali się.

§. 10.

Dołoży starania, aby wszelkiego rodzaiu niecnoty, a mianowicie gry hazardowne y piiatyki u Regimentu wykorzenione y niedopuszczone były.

§. 11.

Oberszt-Lieutenantowi przykaże, aby przynaymniey raz w tydzień Lazaret rewidował, a przeto aby chorym na niczym niezbywało, y aby należycie byli opatrzeni; sam zaś Osobą swoią naymniey co 2. niedziele tenże Lazaret rewidować powinien.

§. 12.

Maiorow obydwoch, nayściśley pilnować będzie, aby żołnierzy Unter-Officyerow y Officyerow nauczali tego, co każdy czynić powinien, oraz aby zupełnego przyprowadzenia do skutku wszystkich wydanych rozkazow pilnie postrzegali.

§. 13.

Jle razy staną ludzie od Regimentu gdziekolwiek kommenderowani, ma być obecnym, ieżeli inne zatrudnienia nie będą mu przeszkodą, mianowicie zaś przy wszystkich Wach-paradach y paradach Kościelnych, powinien być przytomny; ile razy Szeff Regimentu albo Generał-Maior, lub Generał-Lieutenant do ktorych Kommendy należeć będzie przy exercerowaniu byliby przytomni, wyszle Pułkownik naprzeciwko ich o krokow 50. Maiora swego, każe przed niemi broń prezentować, y przyzwoite ich Charakterowi znaki w Bęben uderzyć, a dopiero Exercerunek przed niemi kommenderować będzie.

§. 14.

Osobliwsze o tym staranie mieć powinien, aby wszyscy ludzie na Wartę lub

inne

inne Poczty idący, czyſto y porządnie przybrani, każdego czasu znaydowali ſię.

§. 15.

Kwatery żołnierſkie powinien podług możności rewidować, a to dla dochodzenia czy żołnierz utrzymuie w należytey konserwie broń y rzeczy munderunkowe, oraz czy Goſpodarzowi, nie czyni w czym krzywdy.

§. 16.

Nie pozwoli, aby począwſzy od Oberszt-Lieutenanta aż do Chorążego, Officyer żaden czy to w powinności, czyli oprocz powinności publicznie gdzie pokazał ſię inaczey, iak w Uniformie Regimentowym przybrany, rownie y ſam nigdy inaczey iak w Uniformie Regimentowym pokazać ſię nie ma.

§. 17.

Na wiosnę, nim Muſztra w Regimencie zacznie ſię, powinien będzie wſzyſtkich Officyerow przez 2. lub 3. niedziele pospołu muſztrować, pokazuiąc im porządkiem cały Hangryff y we wszyſtkim ich informuiąc, co przy exercycyach wiedzieć im należy.

§. 18.

§. 18.

Kaſſę Regimentową zawſze będzie miał u ſiebie, nigdy ią nie otworzy y żadnych nie dobędzie pieniędzy, chyba w obecności obydwoch Sztabs-Officyerow y Regiments-kwatermistrza.

§. 19.

Jle razy przyidzie dobyć z Kaſſy pieniędzy, na te ma być kwit przez niegoż y obydwoch Sztabs-Officyerow podpiſany do Kaſſy włożony.

§. 20.

Z tey Kaſſy ſprawunki żadne y za ſzeląg ieden przez Regiments-kwatermiſtrza czynić nie należy, na ktoreby kwitu niebyło. Wszyſtkie te kwity przez Regiments-kwatermiſtrza w porządku trzymane do wykalkulowania ſię z wydatkow wſzyſtkich ſłużyć będą. Za niedopełnienie tego punktu odpowie Pułkownik.

§. 21.

Ani dla ſiebie, ani dla nikogo z Officyerow żadnego, z tey Kaſſy nieuczyni Forſzuſu, y ta na nic innego obrocona być nie ma, iak na wypłacenie Gaż w czaſie przepiſanym, na lenungi y na ſpra-

ſprawienie wſzyſtkich rzeczy mundurunkowych.

§. 22.

On będzie w odpowiedzi, ieżeli nad wſzelkie ſpodziewanie w tey Kaſſie przy rewizyi dwa razy do roku przez Jchmć Generałow czynić maiącey, nie znaydą ſię wſzſtkie pieniądze, *in natura & ad Aſſem*, ktore w tym czaſie bydź w Kaſſie powinny.

§. 23.

Z wſzyſtkich Summ odebranych dla Regimentu z Kaſſy woieney, ſam właſną ręką podpiſanemi kwitami rewerſować ſię powinien.

§. 24.

O ſtanie teyże Kaſſy powinien Szeffowi ſwemu, ilerazyby tego pretendował, a Kommiſſyi woyſkowey dwa razy do roku dokładny y podług Formularza napiſany Rapport przeſłać.

§. 25.

Dla trzymania rachunkow porządnych, będzie miał do pomocy Regiments-kwatermiſtrza, a do tey Funkcyi wybierać ma *subiectum* zdatne, aby za niedoſko-

nałość

nałość lub niedozor Regiments-kwatermiſtrza ſam niepodpadał odpowiedzi.

§. 26.

Korreſpondencyą tyczącą ſię Regimentu z Szeffem y Generałami pod ktorych Kommendą *directè* zoſtawać będzie, nie mniey y z Kommiſſyą woyſkową ſam przy pomocy Auditora trzymać ma; aby zaś we wſzyſtkich czynnościach ſwoich miał czym ſię złożyć, rozkaże temuż Audytorowi wſzyſtkie Ordynanſe y liſty ważne w Protokuł zbierać, y w należytey mieć konſerwie.

§. 27.

O wſzyſtkim cokolwiek znakomitego u Regimentu zaydzie, powinien co 2. niedzieli ieżeli w bliſkości, inaczey co mieſiąc Szeffowi ſwemu piſany Raport przeſłać, Generał-Maiorowi zaś pod ktorego Kommendą znaydować ſię będzie, co tydzień piſany Rapport o wſzyſtkim odda lub odeſzle.

§. 28.

Szczegulnie od Generała-Maiora lub Generała-Lieutenanta pod ktorych Kommendą z Regimentem zoſtawać będzie przyimować ma odmiany w muſztrze, lub ażu-

ażufterunku , przeto dla Legitymacyi fwoiey doprafzać fię będzie aby takowe rozkazy na piśmie wydawali.

NB. Gdyby w tey mierze *directè* od Hetmana Wielkiego Koronnego co zafzło, rozumie fię, przez fię, że bez dalfzego pytania do exekucyi przyprowadzone być mufi.

§. 29.

Pułkownik z Officyerami powinien fię obchodzić oftro, ale z flegmą, a naybardziey wyftrzegać fię aby w ftrofowaniu żadnych nieprzyzwoitych nie zażywał terminow, Officyerom począwszy od Kapitana, może naznaczyć arefzt na dni 10.

§. 30.

Pułkownik przeftrzegać y wykorzeniać powinien, wszyftkie plotki, z ktorych naywiękfze wynikaią kłotnie. W fłużbie nikomu nie folgować, oprocz tey, zachęcać wszyftkich powinien do iedności, przyftoynego ułożenia, y tego prawdziwego punkt honoru, ktory każdego Officyera fzczyci y poważa.

§. 31.

Pułkownik znofić fię powinien z Sztabs-Offi-

Officyerami ſwemi co ſię tycze ulepſzenia porządku y goſpodarſtwa Regimentu.

§ 32.

Rapport o przymiotach y ſprawowaniu ſię Officyerow, wraz z ſwemi trzema Sztabs-Officyerami podpiſany, tak Szefſowi gdy nie ieſt u Regimentu przytomny, iako y przez Generałow ſwoich, pod ktorych Kommendą Regiment zoſtanie, Hetmanowi Wielkiemu Koronnemu dwa razy do roku odſyłać ma, podług prawdy, ſumnienia, y tak, aby bynaymniey obwiniony być nie mogł o parcyalność w tey mierze pokazaną.

§. 33.

On będzie w odpowiedzi za gwałty, zdzierſtwa, y wſzelkie exceſſa popełnione przez Regiment Kommendzie iego powierzony.

§. 34.

Wſzyſtkie Ordynanſe, czyli rozkazy odebrane, od Przełożonych ſwoich, do ktorych Kommendy należeć będzie, powinien pod nayſurowſzym zań odpowiadaniem *ad literam* nieodwłocznie z naywiękſzą zawſze pilnością y chęcią wypełniać.

§. 35.

§. 35.

Czynić ſtaranność aby Kapitani, Kompanie ludźmi zdolnemi kompletowali, y właſną ſwoię Kompanią doprowadzić do ſtanu naypięknieyſzego dla wzoru innym iego będzie powinnością, oraz gdy iemu wſzyſcy Rekruci prezentowani będą, niepozornych nie przyimie, y aby pieniądze wyznaczone na werbunek na tenże tylko przez Kapitanow nie na żaden ich pożytek obrocone były, dopilnuie.

§. 36.

Naoſtatek nayuſilnieyſzego dołoży ſtarania, aby w Regimencie Kommendzie iego powierzonym Regulament *ad amusſim* wprowadzony y niezwłocznie w ſwoich przepiſach był exekwowany; celem zaś iego będzie rządzić ſwemi Officyerami tak, aby honor y względy dla ſiebie y dla nich ziednał, miłością, boiaźnią, a mianowicie właſnym przykładem nieprzeſtannie zachęcać ich powinien.

§. 37.

Zaden Pułkownikiem bydź nie może poki nie ſłużył w Woyſku lat 6.

PO-

POWINNOSCI OBERSZT-LIEUTENANTA.

§. 1.

POmocą będzie Pułkownikowi swemu we wszystkim co się tycze służby, y żadnego niezaniedba starania, aby karność doskonała w służbie, pilność y zgodna harmonia w Regimencie utrzymana była.

§. 2.

Przy wszystkich Wach-paradach y ile razy tylko ludzie od Regimentu staną, znaydować się obecnym, y nim Pułkownikowi oglądać ich przyidzie, należycie zrewidować, aby ludzie czysto tak iak rozkazano stanęli.

§. 3.

Starać się powinien o doskonałą umieiętność musztry.

§. 4.

Kwatery od Regimentu ile możności często rewidować ma, uskramiaiąc wszystko, cokolwiek zastałby nieprzyzwoitego.

§. 5.

Lazaret osobliwie na nim polega, przeto powinien będzie tenże, raz w tydzień rewidować, y mieć staranie aby chorym na wygodzie y medykamentach nie zchodziło.

§. 6.

O stanie w iakim tenże Lazaret rzetelnie znayduie się, odda Pułkownikowi w tydzień Rapport porządnie wypisany y żądać od niego będzie, cokolwiek ku wygodzie chorych potrzebnego uzna.

§. 7.

Napominać powien Feldscherow, ktorzyby powinności swoiey w Lazarecie nie czynili zadosyć, a podług uznanych okoliczności y skarać każe.

§. 8.

Podobnież iego iako y Pułkownika ścisłemu podpada dozorowi Officyerow ćwiczenie w trybie woiennym, ich przymioty y sprawowanie się.

§. 9.

Znosić się ma nieprzerwanie z Pułkownikiem we wszystkim, co się tycze służby, a coby widział pożytecznego dla

Regimentu, iemuż proponować, nic iednak odmiennego bez wiedzy Pułkownika, nie wprowadzaiąc lub dyſponuiąc.

§. 10.

Oberſzt-Lieutenant nie powinien ſię mieſzać do ſłużby Maiorowſkiey, y przywłaſzczać ſobie nad niemi władzy ſamemu tylko Pułkownikowi przyzwoitey; wſzyſtkiego coby mogło być przyczyną niezgody, wyſtrzegać ſię powinien.

§. 11.

W niebytności Pułkownika wſzyſtkie tegoż obowiązki dopełniać obligowany.

§. 12.

Maiąc klucz ieden od Kaſſy Regimentu, przy teyże otwieraniu znaydować ſię obecnym, a o rzetelnym iey ſtanie Rapport co mieſiąc od Regiments-kwater-miſtrza odbierać będzie; gdyby mu przyſzło oddalić ſię od Regimentu, klucz od Kaſſy drugiemu Maiorowi, lub nayſtarſzemu Kapitanowi odda.

§. 13.

Od Regimentu oddalić ſie y na godzin 24. nie będzie mogł, nie opowiedziawſzy ſię wprzod ſwemu Pułkownikowi, iako

tez

też w przytomności Kommendanta u Regimentu żadnemu Officyerowi bez wiedzy iego nie da urlopu, choćby na dzień ieden.

§. 14.

Dawszy areszt Officyerowi za wykroczenie w służbie popełnione, tego natychmiast meldować Pułkownikowi swemu powinien, y bez iego wiedzy żadnego nie uwolnić z aresztu.

§. 15.

Na koniec przykładem dobrym zachęcać Officyerow do czynienia zadosyć obowiązkom swoim powinien; zgoła we wszystkich swych czynnościach tak stawi się pilnym y applikuiącym, aby dalszego dostąpił wywyższenia, iako nadgrody zasług swoich.

§. 16.

Oberszt-Lieutenantem nikt nie może być, chyba że służył w Woysku lat 5.

POWINNOSCI MAIORA.

§. 1.

KAżdego czaſu chętnie y bez ſprzykrzenia ſobie, we wſzyſtkim co ſię tycze ſłużby, Pułkownikowi ſwemu powodować ſię y wſzyſtkie rozkazy od niego do Regimentu odebrane *ad literam* publikować y exekwować powinien.

§. 2.

Zołnierza nieodſtępnie, ile mu tylko czas pozwoli, na oku mieć powinien, aby w ſłużbie y oprocz ſłużby czyſto y porządnie przybrany każdego czaſu prezentował ſię, rzeczy munderunkowe w kwaterach aby należycie były konſerwowane, oraz aby począwszy od Feltfebla aż do oſtatniego Gemeyna każdy broń y ammunicyą ſwoię w należytey trzymał konſerwie, a z rzeczy mundurunkowych aby nikt nie ważył ſię nic bynaymniey przedawać lub ſtracić, dopilnuie.

§. 3.

W Obozie y w wielkich Garnizonach czułe oko mieć powinien na podział ſłużby

żby (*aliàs Dienſt-Detail*) aby Regimentowi ſwemu nie ſtała ſię krzywda.

§. 4.

Détail ſłużby u Regimentu pilnie notować ma, nie ſpuſzczaiąc ſię w tey mierze ze wſzyſtkim na Adiutanta.

§. 5.

Regeſtr zaciągowy, przychod y odchod całego Regimentu regularnie u ſiebie trzymać, y przy pomocy Adiutanta zapiſywać powinien, a to dla ſkonfrontowania podanych mu od Kompanii Rapportow.

§. 6.

Journal przez Adiutanta pisany częſto rewidować, y Journale kompaniczne naymniey raz w mieſiąc z tymże konfrontować powinien, dla dochodzenia czy wſzyſtkie rozkazy regularnie ſą zapisane.

§. 7.

Pilnie uważać powinien czy Kommendanci Kompaniow punktualnie wydali żołnierzowi to, co podług przepisu każdemu należy, inaczey byłby y on w odpowiedzi; a zatym może Kommendanta Kompanii, ktory w tey mierze wy-

kroczył, natychmiaſt areſztować, y Pułkownikowi meldować.

§. 8.

Feltfeblow wszyſtkich y Kapralow trzymać w dozorze, nauczać, y ſpoſobić do ſłużby, iego będzie powinnością.

§. 9.

Jle razy ſtanie Kommenda z Regimentu choćby naymnieyſza, a mianowicie przy wſzyſtkich Wach-paradach, y paradach Kościelnych zawſze powinien być obecnym, y każdego człeka *ſtricte* rewidować, aby wſzyſcy porządnie przybrani, ſtanęli; ktoryby Officyer wyſłał człeka na wartę lub pocztę nieporządnie y niezupełnie przybranego, tego może natychmiaſt areſztować y potym Pułkownikowi meldować.

§. 10.

Zadnego przez ſiebie areſztowanego Officyera nie uwolni z areſztu, bez wyraźnego rozkazu od Pułkownika, to ſamo rozumieć ſię ma y o Unter-Officyerach y żołnierzach przez niego areſztowanych.

§. 11.

Po nim ſzczegulnie wyciąga ſię rekru-

tow

tow wyrobienie y wydoſkonalenie, na ten koniec oſobliwszą około exercerunku powinien mieć ſtaranność.

§. 12.

Jle razy Pułkownik mu zleci Kommenderowanie muſztry, uczyni temu zadoſyć, żadnemu zaś nie podpada wątpieniu, iż tak w tym dziele ſpoſobić ſię powinien, aby nim rządzić umiał, oſobliwie ſtarać ſię będzie aby do pilnego baczenia ſpoſobił ſię, a zatym przy ewolucyach y muſztrze zachodzące błędy mogł doſkonale zoczyć y poprawić.

§. 13.

A gdy muſztra, karność Regimentu, y utrzymanie dobrego porządku, oſobliwie na pilności Maiora zawiſło, powinien tym końcem wszyſtkich użyć ſzrodkow, (gdzieby dobrocią wſkorać nie można) ktoremiby ſwego dokazał; z tey więc przyczyny koniecznie potrzeba będzie, aby zawſze pokazał ſię oſtrym y ſurowym, a gdzieby tego potrzeba, laſką Gemeynow, a ſzpadą Unter-Offi-cyrow karał.

§. 14.

Z Officyerami w służbie *serio* postępować sobie będzie, nikomu niefolguiąc.

§. 15.

O wszystkim cokolwiek przy Kompaniach zdarzy się, rozkże aby mu Kommendanci od Kompanii meldowali; ieżeli są rzeczy nie wielkiego momentu zaspokoić lub uskromić, ważne zaś Pułkownikowi swemu meldować powinien.

§. 16.

Za dezerterami, skoro mu będą meldowani, wyszle w pogoń Kapralow doświadczonych y natychmiast Rapport swemu Pułkownikowi zaniesie, na reszcie iego będzie powinnością pomyśleć o szrodkach do uniknienia dezercyi.

§. 17.

Nigdy y na godzin 24. od Regimentu nie oddali się, nie opowiedziewszy się wprzod swemu Pułkownikowi; żadnemu Officyerowi nie da urlopu bez wiedzy Pułkownika.

§. 18.

Od Kassy Regimentu maiąc tak iak y Oberszt-Lieutenant klucz 1. przy otwie-

raniu

raniu iey zawſze będzie przytomny: od Regiments-Kwatermiſtrza także odbierać będzie mieſięczny o ſtanie Rapport; gdyby za urlopem od Regimentu odiachał, odda tenże klucz nayſtarſzemu Kapitanowi lub Maiorowi drugiemu.

§. 19.

Co dzień zrana przed Wach-paradą poydzie wraz z Officyerami na wartę lub inſpekcyą kommenderowanemi do Pułkownika, oddaiąc mu Rapport piſany podług Formularza, Oberſzt-Lieutenantowi zaś odeſzle podpiſany przez Adiutanta Rapport, a zatym obydwom Jchmościom Sztabs-Officyerom o wſzyſtkim co przy Regimencie nowego y odmiennego zaſzło, doſtateczny y rzetelny uczyni Rapport.

§. 20.

A gdy Pułkownik Regimentowym goſpodarſtwem y korreſpondencyą często zatrudniony będzie, zaczym ſzczegulniey Maiorowi zlecona rewizya wart y poczt, y dopilnowanie Officyerow, aby ſwoiey zadosyć czynili powinności.

§. 21.

Na konicc żadnemu nie podpada wątpieniu

pieniu iż w niebytności Pułkownika y Oberszt-Lieutenanta ich mieysce u Regimentu zastąpić powinien y wszystko co ich iest obowiązku, wypełnić.

§. 22.

Sam Urząd Maiora wyciąga, ażeby niespracowaną gorliwością dystyngwował się tak dalece, aby w czynnościach swoich zupełną ziednał sobie Przełożonych approbacyą, od ktorey dalszy iego awans zawisł.

§. 23.

Maiorem nikt nie będzie, chyba że iuż służył w Woysku lat cztery.

POWINNOSCI KAPITANA.

§. 1.

NAypierwsze Kapitana staranie być powinno, aby iego Kompania z ludzi pozornych y dobrze ćwiczonych złożona była.

§. 2.

Osobliwszego w tym dołoży starania, aby powierzoną sobie Kompanią w iak nay-

naylepszym utrzymywał stanie, lenung co 5. dni wypłacać będzie, a na reszcie doyrzy, aby żołnierz rzeczy munderunkowe (ktore także sposobem y w czasie przepisanym wyda) w należytey miał konserwie y nic z nich nie przedał lub stracił.

§. 3.

Tym końcem każe co Sobota Kompanii przed stancyą swoią stanąć z całym Rynsztunkiem y porządkiem żołnierskim, gdzie każdego z osobna *strictè* rewidować będzie, dochodząc czy maią to wszystko, co mieć powinni.

§. 4.

Pilne ma mieć oko aby każdy począwszy od Feltfebla, aż do ostatniego Gemeyna, miał wydaną sobie Książeczkę, w ktorey wszystko cokolwiek dostanie, zapisano być powinno.

§. 5.

Kompanią Kommendzie iego powierzoną często rewidować powinien, y poznać ią tak dalece postara się, aby znaiąc sprawowanie się y przymioty każdego człeka, iak się z nim obeyść y iak go zażyć, doskonale wiedział.

§. 6.

§. 6.

Jego będzie staranności, Kompanią swoię musztry Regulaminem przepisaney nauczać tak, aby od Sztabs-Officyerow nie była mu przypisana w tey mierze opieszałość.

§. 7.

Przy wszystkich Wach-paradach, y paradach Kościelnych zawsze ma być obecnym, y ile razy tylko człowiek ieden na powinność kommenderowany, powinien go pierwey zrewidować, aby czysto y porządnie wyszedł.

§. 8.

O wszystkim, cokolwiek u Kompanii iego znakomitego zaydzie, natychmiast meldować Maiorowi powinien, oraz za to odpowiedzieć, aby Kompania iego należycie umundurowana była.

§. 9.

Gdyby dezerter od Kompanii trafił się, o tym natychmiast Maiorowi meldować powinien, a do zagrodzenia dezercyi wszelkich użyć sposobow.

§. 10.

Wſzyſtkie od Przełożonych ſwoich odebrane rozkazy, Furyerowi lub Felcfeblowi w Journal zbierać y zapisać rozkaże, one każdego czaſu chętnie y z naywiększą pełniąc applikacyą.

§. 11.

Na powinności zawsze porządnie przybrany, y trzezwo ſtawić ſię y tam wſzyſtko to dopełniać powinien, co mu będzie zlecono.

§. 12.

Officyerow przy Kompanii iego umieſzczonych, dobrym ſpoſobem, iednak *seriò* do czynienia właſnych ſwych powinności zagrzewać y do wszyſtkizgo ich zażywać będzie, co do ozdoby y poprawy Kompanii należy; iednak nie ſpuſzczaiąc ſię ze wſzyſtkim na Officyerow ſwoich, właſnym przykładem każdego do dopełnienia obowiązkow ſobie właściwych zachęcać powinien.

§. 13.

Przełożonych ſwoich ſzanować, kochać, bać ſię y ſłuchać, z kolegami ſwemi żyć w przyiaźni, a od ſubordynowanych

nych ſobie wyciągać uſzanowania y poſłuſzeńſtwa, za włáſny obowiązek mieć powinien.

§. 14.

Ludzi od Kompanii areſztowanych powinien Maiorowi po wyiściu godzin 24. meldować y nie uwolnić z areſztu, bez wiedzy Pułkownika.

§. 15.

Kapitanowi nie będzie wolno więkſzą zadać karę żołnierzowi nad kiiow 30. Unter Officyerowi nad fuchtlow 16. kary ſurowſze do dyſpozycyi Sztabs-Officyerow zoſtawiono.

§. 16.

Zaden Kapitan nie będzie śmiał z Garnizonu y konſyſtencyi ſwoiey przez noc iednę oddalić ſię, nie odebrawszy w przod pozwolenia od Pułkownika, a to za interpozycyą Maiora.

§. 17.

Nareſzcie, gdy codziennie ſpodziwać ſię ma zaſtąpić mieyſce Maiorowſkie, więc oſobliwſzego dołoży ſtarania o nabywaniu wiadomości tego wſzyſtkiego, czego doſkonałe tym urzędem władanie

wy-

wyciąga. Tym końcem częſto czytać ma Regulament y aby w rzemieśle ſwoim wydoſkonalił ſię, uſiłować.

§. 18.

Kapitanem nie może być nikt chyba że aktualnie ſłużył iuż w Woyſku lat 3.

POWINNOSCI ADIUTANTA.

§. 1.

OD Sztabs-Officyerow tylko, a mianowicie od Kommendanta Regimentu y Maiora dependować ma.

§. 2.

On będzie prawą ręką Maiora ſwego, dopomagaiąc mu we wſzyſtkim, co do utrzymania dobrego porządku w Regimencie należy.

§. 3.

Détail ſłużby, Rang-liſte, Journal Regimentowy, w ktorym wſzyſtkie codzienne Rapporta y wydane rozkazy zapiſane bydź powinny, oraz wſzyſtko cokolwiek znakomitego u Regimentu zaydzie, regularnie y dokładnie notować powinien.

§. 4.

W oddzieleniu Regimentu naywiększa po nim wyciąga się doskonałość y szybkość, niemniey y w exercerowaniu, aby gdy rozkażą y Batalion cały sam exercerować potrafił.

§. 5.

Rapporta wszystkie iakiegokolwiek bądź gatunku powinien z przysłanych mu Rapportow kompanicznych formować, y w tym powinien bydź doskonałym, do pomocy w pisaniu co dzień iednego Furyera mieć u siebie będzie, Rapporta miesięczne ktore od Kompanii do niego posłane będą przez samych Kapitanow podpisane być powinny, expedyowanych do wyższey Kommendy Rapportow trzymać także Dyaryusz Adiutant u siebie powinien.

§. 6.

Na czystość, ochędostwo y przymioty wszystkich Unter-Officyerow *inclusivè* Unter-Sztabu, na regularne, na piśmie podawanie Rott od Kompenii, czułe zawsze oko mieć powinien, a u kogoby napominania nie czyniły skutku, na tego użyie szpady, skoroby ktory na karę Regimentową zasłużył takiego Maiorowi meldować ma.

§. 7.

§. 7.

Co wioſna po zakończonym Officyerow exercerowaniu powinien wſzyſtkich Unter-Officyerow ściągnąć y wſzyſtko im iak naydokładniey pokazywać.

§. 8.

Na koniec we wſzyſtkim tak ſprawić ſię powinien, aby Sztabs-Officyerow approbacyą za ſobą pociągnął; ſam aby ſię ſtał godnym dalſzego awanżu, zwłaſzcza gdy Adiutant doſkonały, prędzey niż inni ſpodziewać ſię ma doſtąpienia Szarży Maiorowſkiey.

POWINNOSCI PORUCZNIKA.

§. 1.

ON będzie prawą ręką ſwego Kapitana y tak dalece opiekować ſię Kompanią powinien, aby nic nie zaſzło, o czymby niewiedział.

§. 2.

Ludzi od Kompanii zawſze w karności należytey trzymać powinien, rekrutom pokaże, iak ubierać ſię, iak użyć oręża y iak ammunicyą w należytey trzy-

mać konſerwie, rzeczy munderunkowe iak maią ochraniać, y naprawiać, na koniec iak ſtawić ſię Przełożonym ſwoim y iak ſtać pod bronią powinni.

§. 3.

Hangryffow uczyć ich powoli będzie, z początku dobrocią, aby ludziom młodym nie naprzykrzyć ſię, a potym y rygoru użyic, gdyby ktory powodować ſię nie chciał.

§. 4.

Naſamprzod nauczą ludzi pozytury dobrey, potym ſpoſobić ich będą do prędkiego nabiiania, do wſzyſtkich marſzow y zachodzenia.

§. 5.

Kwatery żołnierſkie iak nayczęściey rewidować maią, a Kaprałſzaffwſtwa tak umiarkuią aby przy każdym nayınniey 3. a trzecia część było z ludzi dawnych.

§. 6.

Kapralow u Kompanii ſpoſobić y nauczać maią, a przy pomocy Feltfebla ſtarać ſię będą aby wſzyſtkim exceſſom, ktorychby ludzie od Kompanii dopuścić ſię mogli, zagradzać.

§. 7.

§. 7.

Żaden człek od Kompanii iść na powinność nie ma, ktoregoby wprzod należycie nie rewidowali, a to inaczey żaden na powinności pokazać się nie powinien, iak w zupełnym ubiorze Regimentowym.

§. 8.

Nauczać ludzi maią iak po wartach y pocztach sprawić się powinni, a idącym na wartę toż samo powtorzyć y przypominać.

§. 9.

Odgadywania, mruczenia, y niechęci nie dopuszczą żołnierzom, błąd ten iako naywiększą zbrodnię żołnierza stawiaiąc im przed oczy.

§. 10.

Piiaństwo, gry y życie nierządne, ile sił, starać się będą z Kompanii wykorzenić, procz tego ich będzie starannaścią felczerowi kazać ludzi od Kompani zrewidować, aby mieć pewność niezawodną o zdrowiu żołnierza, gdyby żołnierz ktory był wenerą zarażony, takiego natychmiast do Lazaretu odesłać należy, niemnicy y tego Porucznicy doglądać maią, aby ludzie codziennie czesali się

y myli, gdyż z zaniedbania tego nayczęſtſze bywaią choroby.

§. 11.

O wſzyſtkim, co tylko u Kompanii zaydzie, doniosą natychmiaſt Kapitanowi lub Kommendantowi Kompanii; dołożą oraz ſtarania, aby zagradzać dezercyi.

§. 12.

Na zmowy, Komplot, śpiknienia ſię czułe zawſze oko mieć będą, gdyby co takowego zaſzło, powinni natychmiaſt Kapitanowi meldować, autora tego ſpiſku tego momentu areſztować.

§. 13.

Sami zaś wſzyſtkie rozkazy od Sztabs-Officyerow y Kapitana odebrane *ad amuſſim* każdego czaſu chętnie pod nayſurowſzą zań odpowiedzią wypełniać obligowani.

§. 14.

Na wartach, Pikietach y Kommendach, trzeźwo zawſze y porządnie przybrani znaydować ſię powinni tam iako Mężowie honor kochaiący, żołnierze odważni y ſprawni, powinność ſwoią z naywiękſzą wypełnić im przynależy gorliwością.

§. 15.

§. 15.

W Kśiążeczki Unter-Officyerow y żołnierzy do wpiſywania wſzyſtkiego co od Regimentu y Kompanii doſtaną, często powinni weyrzeć y napominać ludzi do dobrego goſpodarſtwa, z rzeczy munderunkowych nie pozwolą nic bynaymniey ſtracić lub przedawać, wſzyſtko co tylko do chodzenia ieſt zdatne, powinno być tym lub owym ſpoſobem ku pożytkowi żołnierza obrocono.

§. 16.

Zadney reformy u Kompanii czynić nie powinni bez meldowania y dołożenia ſię Kapitana.

§. 17.

Zaden Porucznik nie będzie śmiał z Garnizonu oddalić ſię na godzin 24. nie odebrawſzy wprzod za poprzedzaiącym meldowaniem Kapitana y Maiora, od Pułkownika na to pozwolenia.

§. 18.

Sztabs-Officyerow ſwoich czcić, poważać, y być dla nich z uſzanowaniem w ſłużbie y oprocz ſłużby powinni, ślepym poſłuſzeńſtwem, nie uſtraſzonym ſercem,

cem, ſzczerą applikacyą do ſłużby, y nieprzerwaną pilnością uczynią ſię godnemi dalſzego awanżu.

§. 19.

Porucznik młodſzy być nie powinien iak lat 18.

POWINNOSCI CHORĄZEGO.

§. 1.

CHorąży u Kompanii tey, przy ktorey ieſt umieſzczony to wſzyſtko czynić obligowany, co mu Kommendant Kompanii lub Porucznicy zlecą, lub rozkażą.

§. 2.

Kapralſzaffwſtwa często y pilnie rewidować powinien, na każdy krok Unter-Officyerow mieć czułe oko, aby ich przymioty y ſprawowanie ſię ſzczegulniey poznał.

§. 3.

Porucznikom zupełnie powinien być pomocą w nauczaniu ludzi iak ubierać ſię, broń y ammunicyą iak konſerwować maią.

§. 4.

§. 4.

Przy uczeniu muſztry, Chorążowie będą zawſze przytomni y dopomogą ſpoſobić ludzi y wydoſkonalić.

§. 5.

Na wartach y pocztach, wypełnić obowiązki ſwoie z chęcią y tam powierzonych ſobie ludzi trzymać poſpołu y w trzezwości powinni.

§. 6.

Sami wyſtrzegać ſię maią gry, Piiańſtwa y życia nierządnego, własnemi poſtępkami dobry z ſiebie daiąc żołnierzowi przykład.

§. 7.

Z Garnizonu nie oddali ſię nigdy na godzin 12. nie opowiedziawſzy ſię wprzod Maiorowi.

§. 8.

Chorąży młodſzy być nie ma iåk lat ſiedmnaście.

POWINNOSCI AUDYTORA.

§. 1.

ZE wszystkim dependować będzie od Pułkownika swego czyli Kommendanta Regimentu, tegoż korrespondencyą w materyach tyczących się Regimentu trzymać y wszystkie listy y responsa w Protokuł zbierać powinien.

§. 2.

Cokolwiek w tey korrespondencyi będzie mu powierzono, nikomu pod nayśurowszą zań odpowiedzią odkryć nie powinien.

§. 3.

Wszystkie inkwizycye y kriegsrechta za rozkazem Pułkownika podług prawa y sprawiedliwości wypowadzać y w Protokuł zapisywać powinien, Artykułow woyskowych y wszystkich Praw żołnierskich mieć doskonałą wiadomość postara się, aby we wszelkich przypadkach umiał dać *Votum informatium*.

§. 4.

Ile razy będzie wezwany do spraw, Legatow, Testamentow, y Kontraktow zacho-

zachodzących między Officyerami, czynić podług sumnienia y Kommendantowi Regimentu swoy o tym Rapport zanieść obligowany.

§. 5.

Trzezwo y chętnym stawić się do służby swoiey powinien, w żadney zaś okoliczności naymnieyszey nie pokazać parcyalności.

POWINNOSCI REGIMENTS-KWATER-MISTRZA.

§. 1.

POdobnież iako y Auditor ze wszystkim od Pułkownika czyli Kommendanta Regimentu dependować będzie.

§. 2.

Wszystkie Rachunki Regimentowe w naylepszym trzymać ma porządku, na wszelkie wydatki bądź naymnieysze powinien mieć dokument, ktorymby się mogł iustyfikować.

§. 3.

Wszelkie przez Sztabs-Officyerow powierzone sobie pieniądze bądź na sprawienie

wienie iakowych rzeczy munderunkowych, bądź na wypłacenie Gaż tak iak mu rozkazano, obrocić powinien, aby w niczym niepodpadł nagany.

§. 4.

Szeląg ieden bez wiedzy Pułkownika swego czyli Kommendanta Regimentu nie odważy się nikomu pożyczać y forszusować z Summ do Kassy Regimentu należących, gdy mu powierzone będą.

§. 5.

Podarunkow od Rzemieślnikow, Liwrantow wcale przyimować lub wyciągać nie powinien, inaczey ściągnąłby naysurowszą na się karę.

§. 6.

Maiąc klucz ieden do Kassy, powinien przy każdym iey otwieraniu być przytomnym, o stanie tey Kassy każdego miesiąca poda swym czterem Sztabs-Officyerom Rapport pisany.

§. 7.

Furyerowie od Kompanii także y iego podpadaią dozorowi, będąc iego pomocnikami; on dołoży starania, aby ich do roboty uczynić sposobnemi y pilnemi.

§. 8.

§. 8.

Sam zaś nadewszystko unikać powinien trunkow, tym bardziey gry; we wszystkich czynnościach swoich być pilnym y wiernym; słowem tak sprawić się aby żadnemu nie podpadał podeyrzeniu.

POWINNOSCI REGIMENTS-FELDSCHERA.

§. 1.

DO niego należy dozor Lazaretu, o chorych staranie mieć powinien tak dalece, aby im na wygodzie y medykamentach nigdy nie zchodziło.

§. 2.

Feldscherow Kompanicznych, nim do Regimentu będą przyięci, examinować y zdatnych tylko Kommendantowi Regimentu prezentować ma do tey Funkcyi, tychże Feldscherow Kompanicznych dopilnować powinien, aby przy każdey rewizyi przykazaney dobrze examinowali, ieżeli nie iest ktory zarażony, w takim razie sam Regiments-Feldscher powinien pacyenta wziąść pod swoy dozor y mieć o nim staranie.

§. 3.

§. 3.

Feldſcherow Kompanicznych koleyno kommenderować ma do Lazaretu z zaleceniem: aby chorym te ſame dawali lekaſtwa, ktore on ordynował.

§. 4.

Na przyſpoſobienie potrzebnych medykamentow odbierze w puł roku wyznaczone w Regulaminie płacy na medycynę, pieniądze z Kaſſy Regimentu, ktoremi tak goſpodarować powinien, aby nie były nie potrzebnie.

§. 5.

Ile razy do Officyera chorego będzie wezwany, powinien chętnie tegoż nawiedzić y wziąść w kuracyą, za medycynę od tegoż Officyera odbierze nadgrodę, ranionych na woynie Officyerow medycyną Regimentową leczyć bez zapłaty powinien.

§. 6.

Od żadnego po chorobie wychodzącego z Lazaretu nie ma ſię odważyć bynaymniey co pretendować, ani dopuścić aby ktory Feldſcher Kompaniczny od nich czego wyciągał, a to pod nayſurowſzą zań odpowiedzią.

§. 7.

Od Feldſcherow co Mieſiąc odbierać ma Tabellę chorych, ich defektow y applikowanych lekarſtw, a to aby dowiedli, iak ſą obrocone powierzone im medykamenta; ſam zaś gdy podobnąż Generał-Sztabs-Medykowi uczynić ma kalkulacyą, więc rzeczone Tabelle konſerwować y one na rekwizycyą produkować powinien.

§. 8.

Co puł roku uczynić powinien ogolny Rapport Generał-Sztabs-Medykowi o chorych y zażywanych lekarſtw.

§. 9.

Co dzień Pułkownikowi ſwemu y Oberſzt-Lieutenantowi o Lazarecie y ſtanie chorych odda napiſany Rappprt; o porządku, iakiego po Lazaretach poſtrzegać powinien, obſzernieyſzą w Regulaminie ſłużby Garnizonowey znaydzie dla ſiebie informacyą.

§. 10.

Na reſzcie tak ſprawić ſię powinien, aby ani piiańſtwa ani innych przeſtępſtw, nie ſtał ſię nagannym; kunſzt ſwoy codziennie ſtarać ſię ma praktyką y pilną

nauką

nauką przyprowadzić do wyższego doskonałości stopnia, wszystkie zaś Pułkownika lub Oberszt-Lieutenanta swego rozkazy iak nayściśley dopełniać obowiązany.

POWINNOSCI KAPELANA REGIMENTOWEGO.

§. 1.

ZE wszystkim dependować ma od Pułkownika czyli Kommendanta Regimentu, mieć u tegoż Mszą gdy rozkaże, żołnierzy spowiadać y Kommunikować, mianowicie na Wielkanoc, chorych w Swięte Sakramenta opatrzyć.

§. 2.

Przy spowiedzi zagrzewać ludzi do pełnienia obowiązkow Nayiaśnieyszemu Krolowi Jmci y Rzeczypospolitey y wierność poprzysiężoną za iednę z naypierwszych powinności stawiać im przed oczy będzie.

§. 3.

Jle razy do chorego będzie wezwany powinien iść z ochotą, wspieraiąc go Admonicyami duchownemi y pociechą.

§. 4.

§. 4.

Zołnierzowi dawać ślubu bez konsensu do żenienia nie powinien.

§. 5.

Gdy ma być żołnierz na śmierć exekwowany, powinien go do tego przygotować, po skończoney zaś exekucyi mieć do Regimentu exortę buduiącą.

§. 6.

Bić znak do zchodzenia się na paradę Kościelną sam nigdy nie rozkaże, owszem do dyspozycyi Kommendanta stosować się powinien.

REGESTR MATERYI

w TYM TOMIKU ZNAYDUIĄCYCH SIĘ.

na karcie

KONIEC REGESTRU.

300

